

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ
Γ. Σ. ΓΡΑΒΕΖΑΝΔΟΥ.

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ
ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΚΗΝ
ἢ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ
ἔκθεσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Λατινίδος Φωνῆς ὑπὸ τοῦ
ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ.
ΚΥΡΙΟΥ

ΕΥΓΕΝΙΟΥ τοῦ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ἱεροδιακόνος ἔτι ὄντος καὶ χολαρχῶν-
τος ἔντε Ἰωαννίνοις, καὶ ἐν τῇ Ἀθω-
νιάδι Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐν Κωνσταντι-
νπόλει, πρὸς ἀκρόασιν τῶν παρ'
αὐτῷ μαθητιόντων.

Τὰ νῦν δὲ τύποις ἐκδόθῃσα ὑπὸ τῆς
Ἀνταδελφότητος τῶν ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ

Α. καὶ Ν. καὶ Ζ. καὶ Μ.

ἐπὶ τῷ διανεμηθῆναι δωρεὰν τοῖς φιλεπιστήμοις
Ἑλλήνων Νεανίσκοις.

Ἐπιστάς Σ. Δ.

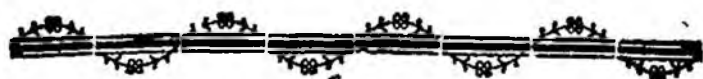
Ἐν ΜΟΣΧΑ.

Ἐν τῷ τῆς Κοινότητος Τυπογραφίᾳ
παρὰ Διδμῆ, Γαρίῳ καὶ Ποπόβ.

ΛΩΕ

1805.

ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΕΝ ΧΕΡΣΙ ΣΤΗ- ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

τῆς ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ εἰς τὴν ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΝ

ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

Σελ.

ΚΕΦ. Α. Περὶ τῷ ὄντος ἐν γένει, καὶ	
τίνες αἱ τῶν Πραγμάτων Οὐσίαι. -	2.
ΚΕΦ. Β. Περὶ Οὐσιῶν καὶ Τρόπων. -	6.
ΚΕΦ. Γ. Περὶ Σχέσεων, ἔνθα καὶ περὶ τῷ	
μὴ ὄντος καὶ τῷ Μηδενός. -	9.
ΚΕΦ. Δ. Περὶ τῷ Δυνατῷ, καὶ τῷ Ἀδυ- νάτῳ. -	12.
ΚΕΦ. Ε. Περὶ τῷ Ἀναγκάει, καὶ τῷ Ἐν- δεχομένῳ. -	15.
ΚΕΦ. Ζ. Περὶ τῆς τῶν ὄντων Διαμονῆς, καὶ περὶ τῷ Χρόνῳ. -	17.
ΚΕΦ. Ζ. Περὶ Ταυτότητος. -	20.
ΚΕΦ. Η. Περὶ Αἰτίας καὶ Αἰτιατῷ. -	26.

ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑ- ΦΥΣΙΚΗΣ.

ΜΕΡΟΣ Β ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΨΥΧΗΣ.

ΚΕΦ. Θ. Περὶ νοήσεως ἐν γένει. -	34.
----------------------------------	-----

	Σελ.
ΚΕΦ. Ι. Περὶ Ἐλευθερίας.	38.
ΚΕΦ. ΙΑ. Περὶ Εἰμαρμένης.	44.
ΚΕΦ. ΙΒ. Ἐπίκρισις διαφορῶν δοξασμάτων περὶ τῆς Ἐλευθερίας.	50.
ΚΕΦ. ΙΓ. Περὶ τῆς Αὐλῆς τῆς ψυχῆς.	59.
ΚΕΦ. ΙΔ. Ὅτι ἡ ψυχὴ ἐκ ἑστίν αὐτῇ ἡ Νόησις.	61.
ΚΕΦ. ΙΕ. Ἐπίκρισις τῆς ζητήματος, ὅτι περ ἡ ψυχὴ ἀδιαλείπτως νοεῖ.	63.
ΚΕΦ. ΙΣ. Περὶ τῆς Συνδέσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς Σώματος, καὶ τῶν ἐκ τούτων ἐφε- πομένων.	67.
ΚΕΦ. ΙΖ. Περὶ τῆς Τρόπου καθ' ἣν τῷ Σώ- ματι ἡ ψυχὴ συνέζευκται.	70.
ΚΕΦ. ΙΗ. Παράθεσις τῶν διαφορῶν δοξα- σιῶν, τῶν περὶ τῆς μεταξὺ ψυχῆς τε καὶ Σώματος Συνδέσεως.	77.
ΚΕΦ. ΙΘ. Περὶ Ἀρχῆς τῶν Ἰδεῶν.	85.

ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ.

ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΡΙ ΙΔΕΩΝ καὶ ΠΕΡΙ ΚΡΙΣΕΩΝ.

ΚΕΦ. Α. Περὶ τῆς τῶν ἰδεῶν Διακρίσεως.	95.
ΚΕΦ. Β. Περὶ Ἰδεῶν ἀπλῶν τε καὶ συν- θέτων.	97.
ΚΕΦ. Γ. Περὶ Ἰδεῶν Ἐναργῶν τε καὶ Ἀσα- φῶν, Ἀνελεπτῶν τε καὶ Ἐλειπῶν, Ἐυ- κρινῶν τε καὶ Συγκεχυμένων.	100.

- ΚΕΦ. Δ. Περὶ Ἰδεῶν Ἀφηρεμένων καὶ Συγ-
κεκριμένων. Ἐνθα καὶ περὶ Ἰδεῶν κα-
θόλου τε καὶ Μερικῶν, καὶ τῶν καθ'
ἑκάστα. - - - - - 102.
- ΚΕΦ. Ε. Περὶ Ἰδεῶν Ἀπολύτων καὶ Σχε-
τικῶν. - - - - - 108.
- ΚΕΦ. ς. Περὶ τῶν Ἰδεῶν αἷς προσλαμ-
βάνομεν ἀντιλαμβανόμενοι τῶν ἐν τῇ
ψυχῇ συμβαινόντων. - - - - - 110.
- ΚΕΦ. ζ. Ἐν γένει τινα περὶ Κρίσεων. 114.
- ΚΕΦ. Η. Περὶ Προτάσεων Καθόλου τε καὶ
Μερικῶν. - - - - - 116.
- ΚΕΦ. Θ. Περὶ Προτάσεων Ἀπλῶν εἰθα
καὶ περὶ συμπεπλεγμένων καὶ παρεμβε-
βλημένων. - - - - - 119.
- ΚΕΦ. Κ. Περὶ Προτάσεων Συνθέτων. - 123.
- ΚΕΦ. ΙΑ. Περὶ Ἀληθείας καὶ Ψεύδους 124.
- ΚΕΦ. ΙΒ. Περὶ Ἐναργείας. - - - 126.
- ΚΕΦ. ΙΓ. Περὶ Ἀληθείας τῆς τῶν ἰδεῶν,
αἷς ἀμέσως πορίζομεθα ἔνθα καὶ περὶ
Ἐναργείας Ἠθικῆς. - - - - - 132.
- ΚΕΦ. ΙΔ. Περὶ τῶν Αἰδηάσεων, τῇ πρώτῃ
δηλ. τῆς Ἠθικῆς Ἐναργείας Θεμελίῃ. 138.
- ΚΕΦ. ΙΕ. Περὶ τῇ δευτέρῃ Θεμελίῃ τῆς
Ἠθικῆς Ἐναργείας τῇ τρίτῃ, τῆς πα-
ρὰ τῶν ἄλλων Μαρτυρίας. - - - 151.
- ΚΕΦ. ΙϚ. Περὶ τῇ τρίτῃ Θεμελίῃ τῆς
Ἠθικῆς Ἐναργείας. τῇ τέτῃ περὶ τῆς
Ἀναλογίας. - - - - - 158.
- ΚΕΦ. ΙΖ. Περὶ τῇ Πιθανῇ. - - - 162.

ΚΕΦ. ΙΗ. Περὶ τῆς Πιθανῆς τῆς ἐν Συν- θέσει. - - - - -	Σελ. 173.
ΚΕΦ. ΙΘ. Περὶ τῶν Ἐνστατικῶν Ἀντιθέ- σεων, καὶ τῶν Ἀντικειμένων Πιθανότη- των. - - - - -	184.
ΚΕΦ. Κ. Περὶ Κρίσεως Συνθέτου ἤτοι περὶ Συλλογισμῶν. - - - - -	192.

ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ.
ΜΕΡΟΣ Β. ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΑΠΑΤΗΣ.

ΚΕΦ. ΚΑ. Περὶ τῶν Αἰτίων τῆς Ἀπάτης ἐν γένει. - - - - -	203.
ΚΕΦ. ΚΒ. Περὶ τῆς ἀπάτης τῆς ἐξ Ἀυ- θεντίας τῆς λέγοντος. - - - - -	206.
ΚΕΦ. ΚΓ. Περὶ Ἐιδῶν Ἀπάτης τῆς ἐκ τῶν ἐπικλίσεων καὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς. - - - - -	212.
ΚΕΦ. ΚΔ. Περὶ Ἀπάτης τῆς ἐξ Ἀλα- ζονείας καὶ Τύφου. - - - - -	215.
ΚΕΦ. ΚΕ. Περὶ Ἀπάτης τῆς ἐξ Ὀκνη- ρίας καὶ Ῥαθυμίας. - - - - -	218.
ΚΕΦ. ΚΣ. Περὶ Ἀπάτης τῆς ἐκ Συγχύ- σεως τῶν Ἰδεῶν. - - - - -	220.
ΚΕΦ. ΚΖ. Περὶ Ἀπάτης, ἐφ' οἷς ἐπά- ραγκες ἐκ πλειόνων μίαν ἀνθελέσθαι δοῦναι. - - - - -	227.
ΚΕΦ. ΚΗ. Περὶ Σοφισμάτων. - - - - -	228.

ΤΟΥ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΜΕΡΟΣ Γ. ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ.

ΚΕΦ. ΚΘ. Περὶ Διαφόρων Μεθόδων. - 234.

ΚΕΦ. Λ. Περὶ Προκοπῆς τῆς τῷ νοεῖν
Δυνάμεως. - - - - 236.

ΚΕΦ. ΛΑ. Περὶ Ἐπαυξήσεως τῇ Προσε-
πτικῇ. - - - - 242.

ΚΕΦ. ΛΒ. Περὶ τῆς Μνήμης. - - 246.

ΚΕΦ. ΛΓ. Περὶ Μεθόδου Ἀναλυτικῆς. 251.

Κανόνες Ἀναλυτικοί. 252.

Κανὼν Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ. - -

ΚΕΦ. ΛΕ. Περὶ Χρήσεως τῶν Ὑποθέ-
σεων. - - - - 263.

Κανὼν Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ. - - 264.

ΚΕΦ. ΛΕ. Περὶ τῆς τῶν Ἀδήλων Γραμ-
ματικῶν Χαρακτῆρων Διασαφήσεως. 270.

ΚΕΦ. ΛΣ. Περὶ Μεθόδου Συνθετικῆς. 282.

Κανόνες Συνθετικοί.

Κανὼν Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι. 283.

ΚΕΦ. ΛΖ. Περὶ Μεθόδου τῆς τῷ Μαι-
θάνειν. - - - - 294.

Κανὼν Α, Β, Γ, Δ, Ε. - - - 296.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ.

ΚΕΦ. Α. Γενικά τινα περὶ Συλλογισμῶ
καὶ τῶν ἐν αὐτῷ Προτάσεών τε καὶ
Ὁρῶν. - - - - 300.

ΚΕΦ. Β. Περὶ τῶν Κανόνων τῶν Συλλογισμῶν.	503.
ΚΕΦ. Γ. Περὶ Συλλογιστικῶν Τρόπων τε καὶ Σχημάτων.	507.
ΚΕΦ. Δ. Περὶ τῆς Α. Σχήματος.	510.
ΚΕΦ. Ε. Περὶ τῆς Β. Σχήματος.	512.
ΚΕΦ. Ζ. Περὶ τῆς Γ. Σχήματος.	514.
ΚΕΦ. Ζ. Περὶ τῆς τῶν Σχημάτων παραθέσεως καὶ τῆς ἀνάγωγῆς τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπὶ τὰ σχήματα.	515.
ΚΕΦ. Η. Περὶ Συλλογισμῶν Ὑποθετικῶν τε καὶ Διαζευκτικῶν.	520.
ΚΕΦ. Θ. Περὶ τῶν λοιπῶν ἀτελῶν Συλλογισμῶν.	523.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΝ.

ΜΕΡΟΣ Α.

Περὶ τοῦ ὄντος.

Ἡ μὲν πρόθεσις, ὅσον νύξιν τινὰ ἐκείνῳ παραχρῆν, ἅττα ἐπιμελέστερον ἐπεξεργασθέντα, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἐστὶ, τὰ δὲ χρειώδη, ὥστε τὴν ψυχὴν ἰθὺναί τῃ ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων, καὶ τὴν κατάληψιν τῇ ἀληθείᾳ ἐαυτὸν ἐπιστρέφοντος.

Πρὸ πάντων ἔν ἐπιζητᾶται δεόν ὅτι προσλήψει τινί, ἢ τῶν ὄντων ἡμῖν περιγίνεται ἔννοια· τῆς γὰρ προσλήψεως ἀρθείσης, πᾶσα παντὸς ἢ γιῶσις ἀφ' ἡμῶν αἴρεται.

Τῇ προσλαμβάνουσῃ δυνάμει Νῶς ἔνομα, Νοητικὸς δὲ ὁ ταύτης εὐμοιρῶν.

Πρόσληψις δὲ, ἣν καὶ ἰδέαν καλεῖμεν, τὸ ἀμέσως παρὸν ἐστὶ τῇ ψυχῇ· ὁ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα, τῶν δὲ τὰς ἰδέας ἡ ψυχὴ ἐστὶ διασκεπτομένη· καὶ περὶ τῶν κρίνει, περὶ τῶν συλλογίζεται, καὶ περὶ αὐτὰς ἀπασα ἡ Συλλογιστικὴ τέχνη ἐναχολεῖται.

Πρὶν ἢ δὲ τῆς τοιαύτης μεθόδου τὴν ἐκθεσιν ἐπιχειρήσασθαι, ἥς ἡ τῶν ἑνῶν γινώσις τέλος ἐστὶ τὸ σκοπεύμενον, πρῶτον ἂν ἡμῖν εἰσῆτο, περὶ τῶν πραγμάτων γενικώτατα θεωρημένων, εἶναι ἅ πρότάξασθαι. Ἐπεὶ δὲ λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ἂν ἰθύνοιτο, συντελὲς ἂν εἴη καὶ ταύτης τὰ πάθη προδιασκεψάσθαι. Καὶ ἔστι τοίνυν ἡμῖν ἡ τῆς πραγματείας τάξις ὡς ἔχουσα:

Α'. Περὶ τῶν ὄντων γενικώτατα θεωρημένων· Β'. δὲ περὶ τῆς Ψυχῆς· Γ'. δὲ καὶ τελευταῖον, ὅπως ἂν αὕτη περὶ τὴν θῆκαν τῆς τῶν ὄντων γνώσεως διιθύνοιτο, πραγματεύσομαι ὡς τὰ μὲν πρῶτα δύο, τῆς Μεταφυσικῆς ἐστὶ θεωρίας, τὸ δὲ τρίτον τῆς κατὰ τὴν Λογικὴν ἐστὶ προθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τοῦ ὄντος ἐν γένει, καὶ τίνες αἱ τῶν πραγμάτων Οὐσίαι.

§. 1. Τῶν πραγμάτων ἅτε γνωσκόμενα ἡμῖν τυγχάνει, καὶ ὅπερ ἠγνόηται, κοι-

νὸν ἔχει τὰ πάντα, τὸ εἶναι. Τὸ δὲ ὑπαρξῆν
ὠνόμασαν οἱ Νεώτεροι, Ὅν εἶναι ὑποστημαινό-
μενοι, τὸ ὅπερ ἐστὶ.

§ 2. Τῷ δὲ ὄντος τὴν ιδέαν ἐξ ἀφαιρέ-
σεως πορίζομεθα, ὡς οἱ φιλοσοφῶντες λέγειν
εἰάθασιν. Περὶ δὲ Ἀφαιρέσεως ἐν τοῖς λογικοῖς,
ἔγω γὰρ τὰ ἐν ἐκείνοις, τῆς πωρέσεως ἐστὶ
προθέσεως.

§ 3. Ἀφαίρεσιν δὲ καλεῖται, ὅτε περὶ τι
νοῦντες, ἔκαστι τῶν ἀναγκάως αὐτῷ προ-
σέχουσι τὸν νοῦν προσέχουσι. Οὕτω τῷ σφαιρο-
ειδῆς ιδέαν καρπῶμα, μίαν τῷ τῷ σάματος
χρήματι προσέχων. καὶ ἔτε τὴν ὕλην ἐξ ἧς,
ἔδὲ τὸ μέγεθος ὅσον, ἐπιλογιζόμενος.

§ 4. Οὕτως αὐτὸ μόνον ἀναπολῶν, τὸ
τοῖς πᾶσι κοινὸν ὅσα ἐστὶ, τῶν δὲ ἐκάστῳ προσόν-
των παθημάτων ἀλογῶν, τὴν ιδέαν τῷ ὄντος
ἐν γένει ἀρύομα.

§ 5. Ἐπεκτείνουσι δὲ καὶ μᾶλλον οἱ φι-
λοσοφῶντες τῆς φωνῆς τὸ σημαίνεμενον, καὶ
ἐπὶ τὰ, πράγματι μὲν μηδαμῶς ὄντα, εἶναι δὲ
μὴ ἀδυνατῆντα, προάγοντες.

Τὴν τῷ ὄντος ἐν ἀφαιρέσει ιδέαν, ἐκ
ἀλυσιτελῶς ἐξηκριβῶσαι τοῖς φιλοσοφῶσιν, ἐκ
τῶν ἐπὶ τῷ ἐν χερσὶ πρώτῃ μέρους διαληφ-
θησομένων, ἔσται φανερόν· ἔ μὴν ἀλλὰ καὶ πολ-
λοῖς αὐτὴν ἀλυσιτελέσει τε καὶ ἀννηνύτοις ζη-

τήμασι παραχῆν τὸ ἐνδύσιμον, ἔθεν ἦττον ὁμολογον.

§ 6. Τὰ πράγματα νοερώς περιπολῶντες, διακριδὲν ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα καθορῶμεν τυγχάνοντα, καὶ τῶν ἑκάστον ἰδιάζον τι φέρειν, ἃ τῶν ἄλλων διέξασται· καλῶσι δὴ τῆτο **Οὐ** κιάδη διαφορὰν, τὸ δὲ **δ** τὸ **ὄν** ἐστὶν ὅπερ ἐστὶν ὑπογράφοντες· οἷον ἐπὶ τῇ κύκλῳ, τὸ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς περιφερείας ἐπίσης ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ κέντρον ἀφεσῶται· Διὰ τῆτο γὰρ καὶ μόνον τὸ χῆμα Κύκλος εἶναι τίθεται.

§ 7. Τὴν εἰδίαν ἀπὸ τῆς ἑπερ εἰσία ἐστὶν, ἀπαγαγεῖν ἀδύνατον εἶναι, εἰ μὴ κατ' ἀφαίρεσιν· τίς δ' συνορᾷ; Ἦρε τὴν δηλαθῶσαν τῇ κύκλῳ φύσιν, καὶ οἰχήσεται σοι ὁ κύκλος. Ἐπίσης ἀφεσῶτα ἔχειν ἀπὸ τῆς κέντρος τὰ ἐπὶ τῆς περιφερείας σημεῖα, καὶ κύκλον εἶναι, ταυτὸν ἐστὶ.

§ 8. Καὶ ἄλλως δέπως τὸ αὐτὸ τῆτο οἱ φιλοσοφῶντες ἐκφέρειν εἰώθασιν· λέγοντες, τὰς τῶν ἔντων εἰσίας αἰδίους εἶναι, τρεῖςιν ἀτρέπτους.

§ 9. Τέναντίον ἔδοξε τοῖς εἰπῶσι, τῆς τῆς Θεῶς βεληνείας τὰς τῶν ὕτων εἰσίας ἐξῆφθαι, καὶ κατὰ τῶν αἰωνίων τιθεμένων, ὡς παραλυμαινομένων τῇ Θεῷ τὸ πανθενὲς, κατεξανισαμένοις.

§ 10. Περὶ ἧς τόδε μοι μόνον παρατηρητέον, ὡς ἄπιστά μοι δοκεῖ τὰς ἀτρέπτες τὰς ἑσίας διατεινμένους, τοῖς τοῦδ' ἀπαναινομένοις, ταυτὶν τι θέλειν, ὑπὸ τῷ ὀνόματι τῆς ἑσίας δηλῆν.

§ 11. Ὅτι μὲν γὰρ ἐκείνοι ποτὲ φασι ζυνεῶν ὅτι δ' ἔτοι φρονεῖν εἰκάσι, εἰδὲ τὴν ἀρχὴν συμβαλέσθαι ἔχειν, ἑμαυτῷ συνοῖδα.

Τρίγωνον γὰρ ἐννοῶν, ἐν αὐτῷ τῷ τρεῖς μόνους ἔχειν γωνίας, τὴν τῇ τοιᾷδε χήματος φύσιν εἶδα κειμένην. Ἐάν γὰρ γωνίαν προθῇς, ἢ ἀφέλῃς, ἢ τῇ τριγώνῳ σοι φύσις ἀρθῇσεται. Τῆτο ἔν διατεινόμενος, σαφῇ τῇ λεγομένῃ καὶ εὐκρινῇ φέρω τὴν ἐννοιαν. Εἰ δέ τις ἕξακνος ὢν τῇ τοιούτῃ, τὸν Θεὸν λέγοι γωνίας τέτταρας τῷ τριγώνῳ δύνασθαι παραχεῖν, καὶ τῇ τριγώνῳ αὐτῇ ἔτω σωζομένῃ, ὡς τὰς τρεῖς γωνίας εἶναι κατὰ τὸ αὐτὸ τέτταρας, ἀλλ' αὐτὸς ἂν τῇ φθέγματος, εἰδὲ πλάσῃ ἂν ἐπιεικῶς δυναίμην τὴν ἐννοιαν.

§ 12. Ἄλλ' εἰ ταῦτα διανοόμενοι, τὸ νοητικὸν ἡμῖν, πρὸς γε τὴν καθεστῶσαν ἤδη τῶν πραγμάτων ἡμερόσθαι φασι, καθ' ἣν τρεῖς ἔχειν νοεῖται γωνίας τὸ τρίγωνον. Συμμεταβάλοι δ' ἂν, φασι, ταῖς ἑσiais, καὶ τὸ τῆς ἡμετέρας νοήσεως. Τὸ δ' ἂν αὐτοῖς δια τέτων βελοῖντο, συνορᾶν ἕκ ἑχῶ, εἰ μὴ τυχὸν ὅτι αἱ παρ' ἐμοὶ ἰδέαι τραπήνηαι δύναται. Ταῦτα δὲ, εἰδὲ αὐτοῖς ἂν ἀντίποιμι, δυναίμην γὰρ ἂν τετράγωνον

συμβαλὼν καλέσαι τρίγωνον· Ἀλλὰ γὰρ ἔτω
πα,ηλλακτάί πως ἡμῖν τὸ ζητούμενον· ἐκείνο
γὰρ ἡγώ καὶ μόνον διεισινόμενον, ὡς ἀμήχανον
τρόπην ὑποσῆναι τὸ χῆμα, καὶ ἅμα ὅπερ ἦν
μῦθος, τούτοις μηδαμῶς τρώπην ὑποσῆναι.

Τὸ εἶναι καὶ ὅμα τὸ αὐτὸ μὴ εἶναι αὐ-
τόθεν ἀναιρεῖται, τότε πρὸς τὰ τοιαῦτα τὴν
τῷ Θεῷ δύναμιν ἐπεκτείνειν δῆθεν φιλονεικῶν,
ἐδὲν ἅλ' ἢ λέγειν ἐστὶ, τὸν Θεὸν παρὰ γὰρ αὐ-
τὸν μὴ παραγεῖν, ταυτέντε εἶναι καὶ πάντα τῷ-
τον, καὶ μηδὲν δύνασθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ Οὐσιῶν καὶ Τρόπων.

§ 13. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν κατὰ γένος τῶν πραγ-
μάτων ἔρευναν ἐκαιέλωμεν. Ἐν ᾧ τὰ πράγ-
ματα πάντα εἶναι ἀνασχοπέμεθα, παρ' αὐτὸ
τῷτο, καὶ τὸ μὴ πάντα τὸν αὐτὸν εἶναι τρώ-
πον νοῶμεν.

§ 14. Τὰ μὲν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ἅπαντα
ἔχει, ὅσα ἀναγκαῖα ἐστὶ πρὸς ὑπαρξιν
αὐτοῖς· οἷον τὸ φυτὸν, ὁ λίθος, κτλ. καὶ
καλῶνται ταῦτα Οὐσίαι.

§ 15. Τὰ δὲ ἐκτὸς τοιαύτης ἀπολαύει ὑπάρ-
ξεως, ἀλλ' ὥστε εἶναι ἑτέρου τινὸς προσδοῖ,

ἔπερ ἄνευ εἶναι ἔδύνανται· τὸ σφαιροειδὲς τῷ
 χήματος ἔδαμῶ ἔστι, τῷ σφαιρικῷ αἰεῦ. Ἡ
 κίνησις δὲ τῷ κινήτῳ χωρὶς πῶ ποτ' ἂν εἴη;
 Ταῦτα τοιαῦτα καλεῖνται Τρόποι, Προσόντα, Συμ-
 βεβηκότα.

§ 16. Ἡ Οὐσία ἐν ἑαυτῇ ἔχει, τὰ ἐπι-
 ζητούμενα αὐτῇ εἰς τὸ εἶναι· ὁ δὲ τρόπος ταῦτ'
 ἔχει ἕκ ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐν τῇ ἔσῃ, ἥς αἰεῦ
 εἶναι ἀδυνατεῖ.

§ 17. Τὸ Σῶμα ἐστὶν ἔσῃ, καίτοι δὲ τό-
 πῳ θεόμενον, ἀλλὰ τῷ τύπῳ προσὸν ἴδιον ἕκ'
 ἔστιν, ὡς μηδαμῶς αὐτῷ τῷ σώματι κυρίως ἀνή-
 κοντος· ἐδὲ γὰρ ἀμείβεται τὸ σῶμα ἐκ τῷ τό-
 πῳ μεθιστάμενον, ὡς ἐδ' αὐτὸς ὁ τόπος τῇ
 τοιαύτῃ τῷ σώματος μετασῴσῃ τροπῇ ὑφίστα-
 ται. Τὸ μὲντοι προσὸν τῆς ἔσῃς ἐστὶ ἀδι-
 άξευκτον, ἥτε ἔσῃς ἀτρέπτως τὴν τῷ προσόν-
 τος ἀποβολὴν ὑπεστήναί ἔπέφυκε.

§ 18. Τῶν ἔσιων ιδέας ἔδαμῶς φέρομεν,
 διὰ δὲ μόνων τῶν αὐταῖς προσόντων τὰς ἔσῃς
 γινώσκουμεν. Οὐσίαν δὲ συλλαβεῖν τῇ διανοίᾳ,
 τὴν μὴ ἐπώσθῃ ὑπὸ τῶν προσόντων αὐτῇ διο-
 रिζομένην, ἕκ ἔχομεν, ὅτι μὴ κατ' ἀφαίρεσιν,
 καὶ τότε δὴ τὰ τοιαῦτα προσόντα ὡς ὑποκει-
 μένω τινὶ ἐνυπάρχοντα ἐπινοῶμεν, ἔπερ αὐτὴ
 ἡ ἔσῃς ἐστὶν, ἡ δὲ ιδέα ἄλλως ἀδήρατος.

§ 19. Τῶν ἔσιων αἱ μὲν εἰσὶ Νοεραί, αἱ
 δὲ μὴ Νοεραί· Νοεραὶ δὲ δύο ἴσμεν τὴν Θεόν,

καὶ τὴν ἑαυτῶν Ψυχὴν, καίτοι παρὰ τὰςδε καὶ ἄλλας ὑφεσάνας ἐ διαμφοισβητῆμεν· ἀλλὰ καὶ δύο εἶσαι μὴ νοερά· σφίσι γνωσκόμεναι εἰσὶ, τότε Διάστημα καὶ τὸ Σῶμα.

§ 20. Τὰ δὲ προσόντα μετὰ διαφορᾶς θεωρεῖται· τὰ μὲν εἰσιώδη λέγεται, ἃ σωζομένους τῷ ὑποκειμένῳ ἐκ ἂν ἀπαχθεῖν· τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ συμβεβηκίτα ἀπλῶς, οἷοι δὴ καλῶνται εἰ Ἰδέοι, οἳ καὶ σωζομένους, ἀπὸ τῷ πράγματι γίνονται.

§ 21. Τὰ εἰσιώδη τῶν προσόντων διαφέρει ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ, ἢ διαφορῶς αὐτὸ ἐπιθεωρεῖται, τῶτέστι κατὰ τὸ διάφορον τῷ διορισμῷ, ὃ αὐτὸ διορίζεται ὥς ἐπὶ τῷ ὑποκειμένῳ τῷ καλῶς διοριζέντος τὰ προσόντα πάντα εἰσιώδη τυγχάνειν.

Χρυσὴν σφαῖραν ἀνασκοπεῖντι μοι, καὶ ταύτης μόνῳ τῷ σωματικῷ τῆς φύσεως προσέχοντι, εἰσιώδη εἶσαι προσόντα, ἥτε ἔκτασις, καὶ τὸ ἀδιαχώρητον, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν σωματῶν ἀπάντων ἐστὶ κοινὰ· τὰ δὲ λοιπὰ ἅττα τὸ χῆμα, καὶ τῷ χρυσῷ ἀφορᾷ τὰς δυνάμεις, εἶσαι συμβεβηκίτα.

Εἰάν δὲ περὶ τῷ σφαιρικῷ σώματος ὁ λόγος ᾗ, τότε δὴ καὶ τὸ σφαιροειδὲς αὐτῆς προσὸν εἶναι τίθεται, ἢ διεκπεσόντος ἢ χρυσῇ σφαίρᾳ, ἐκείτ' ἂν εἴη σῶμα σφαιρικόν.

§ 22. Εἰάν δὲ τὸ ἀνασκοπεύμενον κατὰ πάντα λόγον διορισμένον ᾗ, ἐδὲν δυνήσεται ἀρ-

θῆναι, μὴ καὶ τινὲς τῶν διορισμῶν συναίρομεν,
καὶ τῷ πράγματι ἔγωγ τρεπὴν ἅμα πάχον-
τος. Διὸ ἐπὶ τῆς τοιαύτης δὲ ὑποθέσεως, τὰ προ-
σόντα πάντα ἑστιώδη ἐστὶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Σχέσεων, ἑνθα καὶ περὶ τῷ
μὴ ὄντος καὶ τῷ Μηδενός.

§ 23. Περὶ τὰς Οὐσίας καὶ τὰς Τρόπους,
καὶ Σχέσεις ἡμῖν εἰσὶν, ἃν τὰς ἰδέας περιζό-
μεθα, παραθέσει δυὶν ἰδεῶν.

§ 24. Ἀναφέρομεν δὲ ἐπὶ ταῖς ῥήσεσι τὰς
τρόπους οὐκαλῶντων ἑξωτερικοί. Καλεῖται δ' ἔγωγ
τὸ ἐπιθεωρούμενον τῷ ὑποκειμένῳ, ὅτε ἐπὶ τὴν
ἐνέργειαν ἑτέρῃ τινὲς ἀφορρῶμεν τοιαύτην ἀγα-
πᾶσθαι, ποθεῖσθαι. Ἐν οἷς ἡ παρ' ἑαυτοῖς δυὶν
τινῶν ἐστὶ σαφής, ὃ γὰρ εἶον τέ τι ἀγαπᾶσθαι,
εἰάν μὴ ἢ καὶ τὸ ἀγαπᾶν.

§ 25. Εἰς ταύτας δ' ἀνήκουσιν, καὶ αἱ δεύ-
τεραι καλέμεναι ἐπίνοιαι· τὰ γὰρ ὀνόματα
κατ' αὐτὰς πρὸς ἑτερόν τι τὸ ἰσόμενον παρι-
στᾶσιν ἀναφερόμενον οἷον μᾶλλον εἶναι, διηλεκτικόν,
ἡμῖσι, καὶ:

Ἄλλ' ὁδὲ τῶν Ἀποφάσεων καὶ Στερήσεων
χωρὶς θετέον τὰς κρίσεις.

§ 26. Ἀπόφατιν καλεῖται τὴν ἀπασίαν προσόντος, τῇ τῷ ὑποκειμένῳ ἐνυπάρχον ἢ εἰσάφοτος, ἢ τε φύσιν ἔχοντος. Οὕτω κατὰ τῇ λήξει τὴν νόησιν ἀποφάσκωμεν, ἐκ ἄλλως δηλοῦντι. ἢ τὸν λῆγον πρὸς τὴν νοῆν πεφυκυῖαν εἰσὶν παραβίλλοντες, ἢ γὰρ ἄλλως τὸ νοῆν μηδαμῶς ἂν προσεῖναι τῇ λίθῳ κρίναι δυνατόμεθα.

§ 27. Στέρησις δὲ ἐστὶν ἀπασία προσόντος, τῇ ἔχ' ὅπως διαμενῇ, ἀλλὰ καὶ εἰσάφοτος προσεῖναι. Κωφὸς ἀκοῆς ἐστέρηται. Τὴν δὲ ιδέαν ποριζόμεθα, τὴν τῆς κωφότητος, τὸν κωφεύοντα δηλονότι. πρὸς τὸν τῆς ἀκουσικῆς εὐμοιρῶντα δυνάμειως παρακρίνοντες.

§ 28. Εἰσὶ δὲ καὶ κρίσεις ἄλλαι ὑπὲρ ἀριθμὸν πρὸς δὲ ταύτας πᾶσαι κρίσεις καὶ πάντες συλλογισμοὶ προσανήκεσιν. Ἀλλὰ περὶ κρίσεων πλείονα ἐν τοῖς λογικοῖς παρατηρητέα.

§ 29. Ἄλλις δ' ἂν ἔχοι ἐπὶ τῇ παρόντος, τότε δὴ μόνον ἀναζητῆσαι, πρὸς τίνα τάξιν τῶν ὄντων, τὰς κρίσεις ἀνάγειν δεῖ;

Οὐμὴ γὰρ αὐταὶ τὸ μηδὲν ἂν εἶεν ἀλλὰ καὶ αἱ τέτων ιδέαι, ἐδέντι ἔξω τῇ Ν8 πεφυκὶς εἶναι, καὶ τῆς ιδέας ἕτερον παρισῶσι τετέσι, κατὰ τὰς ἀφηρημένας τῶν ιδεῶν ἢ

αὐται, ἔξω τῆς ψυχῆς, ἐκ ἔχουσι τὰ ἀρχέ-
τυπα, οἷα δὴ αἱ τῶν ὁσιῶν, καὶ αἱ τῶν τρό-
πων ὥστε ἑδὲ κατὰ τὰς ὁσίας καὶ τὰς τρό-
πας αἱ χεῖρεις ὑπάρχουσι. Ταύτηται καὶ ζητεῖν
ἔξεστιν εἰ δέον ἐν τοῖς ὁσι τάσσειν αὐτάς;
Ἀλλὰ γὰρ ἡ τῷ ζητῶμένῳ ἐπίλυσις ἀπὸ τῷ
ὁρισμῷ τῷ ὄντος ἡρηται.

§ 50. Εἰ μὲν γὰρ ὅν λέγοιτο, πᾶν ὅ,τι
ἐστίν, ὅπως ἂν αὐτὸ ποτὲ καὶ ἢ τετέστιν, εἰ
τὸ ὅν ἀντιθέτως παραληφθεῖη πρὸς τὸ μηδὲν,
πᾶσαι αἱ χεῖρεις τοῖς ὁσιν ἂν συγκαταχθεῖν.

§ 51. Εἰ δ' ὅν ἐπὶ τὰ ὄντα μόνον ἀνά-
γοιτο, ἅττα ὁσία ἐστίν, ἢ τρόποι, τότε δὴ
τι τὸ μεσιτεῦον ὄντος τε καὶ μηδενὸς παρέσται.
Μὴ Ὅν αὐτὸ καλεῖσιν οἱ παρεισαύγοντες,
καὶ τῷ μηδενὸς ὅπως ἀντιδιατέλλουσι.

§ 52. Οὐδὲν ὅν ἐν τέτοις δυσχερὲς ἡμῖν
ἀπαντήσεται, εἰάν τοῖς μὴ ὁσι τὰς χεῖρεις πᾶ-
σας συγκαταλέξωμεν. Εἰσὶ γὰρ ἅπασαι τῆς
αὐτῆς φύσεως, ὥς γε πρὸς τὸ εἶναι. Ὅ,τε
διακρίσεις ἢ τὰς μὲν αὐτῶν τοῖς ὁσι, τὰς δὲ
τοῖς μὴ ὁσιν ἐγκατατάττῃσι, λόγον ἐκ ἂν
ἔχοι θεμελιώδη, εἰ μὴ τις ὅπως ἀποδοίῃ τὸ
Ὅν, ὥς τινὰς μὲν τῶν χεῖσεων, ἀπάσας δὲ μὴ
τῷ ὁρισμῷ συμπεριλαμβάνειν.

Ἀλλὰ λογομαχεῖν ἐ δέον, ὅποτε ἀπὸ βε-
λῆς αἱ τῶν φανῶν δυνάμεις εἰσὶν ἀφεκτέον δε,
τῷ τοῖς πράγμασιν ἐμπαριστάγειν διαίρεσιν,

τὴν ἐκ τῆς οὐθαιρέτε τῶν φωνῶν σημασίας
αναπηγάξουσιν.

§ 33. Τὰς χέσεις τὸ μηδὲν μὴ εἶναι εἰπόν-
τες (29), τὸ ἀπλῶς μηδὲν ἢ καλεῖσιν,
ἐνεθυμήθημεν. Ἐκείνους γὰρ πάθος εἶδεν, καὶ
εἶδεν ἂν εἶη τοιῶτον, καθ' ἕτι καταφάσκεσθαι,
ἢ ἀποφάσκεσθαι δύναται.

Περὶ γὰρ τὸ μηδὲν, δύο τινὰ φυλακτέον:

§ 34. Α'. Μὴ τὸ Μηδὲν ἀντὶ τινὸς τι-
θέναι, εἶον συμβαίνει, τοῖς ἅμα εἶναι κατὰ τὸ
αὐτὸ διατεινόμεναι τὰ ἀντιφάσκοντα.

§ 35. Β'. Μὴ τὸ τί ἐν, ἀντὶ μηδενὸς λογί-
ζεσθαι εἶον δὴ πᾶν, οἱ τὸ κενὸν εἰσάγον-
τες, ἔπειτα μηδὲν εἶναι τῆτο ἀποφαινόμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Δυνατὸς καὶ Ἀδυνατῶς.

§ 36. Εἴρηται (5) ὅτι εἶναι ἔχει ὅπως
ἔπερ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ ἐστὶ μὲν, δύναται
δὲ εἶναι. Τῆτο δὲ καλεῖται Δυνατὸν.

§ 37. Τὸ δὲ εἶναι μὴ δυνατὸν, Ἀδί-
νατον.

§ 38. Ἄ δὲ πλάττομεν, ἥτοι συνάπτοντες, ἢ διαζευγνύντες τὰς ἰδέας, κατ' ἐπινοίαν ὄντα καλεῖται, εἴτε ἀδύνατα ταῦτα, εἴτε καὶ δυνατὰ μὲν, μὴ ὑφεζῶτα δὲ.

Τὸ δ' ἀδύνατον εἶναι ἕκ ἀεὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀπορρέει.

§ 39. Ἀπολύτως μὲν γὰρ ἀδύνατον λέγεται, ὃ καθ' αὐτὸ θεωρούμενον, αὐτὸ ἑαυτῷ ἐμποδῶν τῷ εἶναι ἐς. Τῷτο δὲ ἔδὲν τὰ ἔντι ἐς, καὶν ὡς εἶπερ ἦν τι, φωναῖς ἐκφέροιο. Ὅρος ἄνευ ὑπωρεῶν, ἀδύνατον εἶναι, καὶ κυρίως ἔδὲν ἐς. Καὶ γὰρ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀριθμητικῶν, τριῶν τεθέντων, εἴτ' ἀφαιρεθέντων τριῶν, ἔδὲν ὑπολειφθήσεται, ἔτω καὶνταυθία, ἐς ἂν θῇ ὅρος, θήσεται καὶ ὑπωρείας, ὅσδ' ἂν ἄρῃ τὰς ὑπωρείας, συνεξάξει καὶ τὸ τεθέν ἕως, καὶ εἰς τὸ μηδὲν πάντα οἰχήσεται.

§ 40. Ἀλλὰ καὶ ἕτεροι τῷ ἀδυνατεῖ τρόποι εἰσὶν, οἱ τῷ τεθέντος διαφέρουσι ἐνίοτε γάρ τι καθ' αὐτὸ μὲν θεωρηθὲν δυνατὸν ἐστίν, ἐξωθεν μὲν τοι τὸ ἐμποδῶν ἴσεται τῷ μὴ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι. Τῷ ἐν δεσμοτηρίῳ καθ' αὐτὸν θεωρουμένῳ, ἔδενος τῶν εἰς ἐξοδὸν αὐτῷ ἀπαιτεμένων ἐνδοῖ, ἀλλ' ἐξίεναι ἀδυνατεῖ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων.

§ 41. Ἀποδίδωθαι δὲ πολλάκις εἶωθε τὸ ἀδύνατον, μόνῃ τῇ χέσει τῇ μεταξὺ δυοῖν τι νῶν. Κύληδρος ὁπῆς παχύτερες διαχθῆναι διὰ τὴν μεταξὺ τῶν μεγεθῶν ἐγκωσσοσαν χέσιν

ἀδυνατεῖ. Ξέτης φέρε ὑγρῷ πλήρης, καὶ κε-
νωθεῖη, ἔκ αἰ δύναιτ' ἂν ὑγρῷ ἕτερον περιέχειν
ἕτ' ἴσον, ἕτ' ἑλαττον, ἢ γὰρ διὰ τὴν ἰδιάζε-
σαν τῷ ὑγρῷ φύσιν, καὶ τὴν τῷ σκέυους ὕλην,
ἐξηρητημένη χέσις, γένειτ' ἂν κώλυμα· οἷον εἰ
περὶ πνεύματος νιτρῶς καὶ σιδηρῷ σκέυους ὁ
λογος.

§ 42. Παρὰ τέσδε τὰς τῷ ἀδυνάτῃ τρό-
πος, ἑς ἅπαντες φυσικὰς καλεῖμεν, ἃ πα-
ροπτέον ἔδὲ τὰ κατ' ἡθὺς αἰ λεγόμενα ἀδύ-
νατα. Ἐστὶ δ' οὕτως ἀδύνατον, ἃ τέναντίον,
ἃ πάνυτι, ἀλλ' ἔστι μὲν πῶς πιθανόν. Ἀλλὰ
περὶ τῷ ἕτως ἀδυνάτῃ, ἐπὶ τῷ παρόντος ἃ
πραγματευόμεθα, ἀνῆκον γὰρ τῷ περὶ τῷ πι-
θανῷ λόγῳ, ἐν τοῖς λογικοῖς ἐξετασθήσεται.

§ 43. Ἡθικῶς ἀδύνατον ἐνταῦθα κα-
λεῖμεν, ἃ τὴν αἰτίαν ἐπὶ Νῷ τινὸς ζη-
τητέον ἔστιν. Οἷον ὑγαιάνων τὰς φρένας ἀν-
θρώπου εἰσω λυτῆρος ὑπερκοχλάζοντος ἃ γε-
νήσεται· τὸ δ' ἀδύνατον ἐν τῷ, εἰ γὰρ εἰ-
σέλθοι, ἔκ αὖν εἴη ὑγαιάνων τὰς φρένας. Οὐ-
μὴν ἐπὶ τι εἶδος τῶν προαναπτυχθέντων ἀναχ-
θήσεται τὸ ἕτως ἀδύνατον, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τῷ
ἔχατον· ἃ γὰρ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ νοεῶν δυ-
νάμει μόνον ἀποδοτέον.

§ 44. Πρὶν ἢ τι τοίνυν ὅλως δυνατὸν ὄν
ἀποφύνασθαι, δηλὸν ἡμῖν εἶναι δεόν, ὥς ἔδειξ
τῶν εἰρημίων τρόπων, τῇ τέτῃ ὑπάρξει ἐμπο-
δῶν ἴσασθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Ἀναγκαίᾳ καὶ Ἐνδεχομένων.

§ 45. Παραυτέρω τὰ ὄντα ἐν γένει ἀνασκοπέμενοι, τὰ μὲν τῶν Ἀναγκαιῶν τυγχάνοντα καθορώμεν, τὰ δὲ τῶν Ἐνδεχομένων.

Ἄλλ' ὃ ταυτὰ πάντες, ταῖςδε ταῖς φωναῖς ὑποδηλῶν βέλονται.

Πάντες μὲν γὰρ συνάδουσιν, ἀναγκαιῶν εἶναι συνομολογῶντες, ὃ τὸναντίον ἀδύνατον, ὃ μὴν δὲ πάντες τὸς αὐτὸς νοῶσι τρόπῳ τὸ ἀδυνάτῃ περὶ ᾧ ἐφημεν. Τὰ πολλὰ γὰρ μόνῳ ἢ πρῶτῳ, ἥτοι τῷ ἀπλοῦς προσέειπε περὶ ὃ μόνον τὸν ἔχατον ἀποκρίσας ὡς κατ' ἡδὲς ἐλέγομεν· ἢ φ' οἷς ἐδὲ τὰς αὐτὰς αἰεὶ οἱ αὐτοὶ, ἐξ ὃ πολλή τις ἀναφύεται σύγχυσις.

§ 46. Ὑποθετικὴν τινὲς Ἀνάγκην καλεῖσιν, ἥτις τὸναντίον ἀδύνατον ἐστὶν ὃ φύσει, ἀλλ' ἄλλοθεν.

§ 47. Πρὸς ἐκφυγὴν εἰσαῶν συγχύσεως, ταῖς αὐταῖς αἰεὶ φωναῖς, τὰς αὐτὰς ἰδέας ἐρμηνευτέον. Ἐν γένει τοίνυν ἀναγκαιῶν ἐρῶμεν, ὃ τὸναντίον ἀδύνατον ἐστὶν, ὅποῖον ποτ' ἂν ἢ τὸ ἀδυνάτῃ τὸ αἷτιον.

§ 48. Ἀπόλυτον δὲ ἀνάγκην καλέσομεν. ὁπότε τὸ ἐναντίον ἀπολύτως ἀδύνατον ἐστὶ· τετέστιν ἔνθα ἐναντίον ἔδεν ἐστὶ. (34) Οὕτως ἐπάναγκες ἐστὶ τὸ τρίγωνον τρεῖς ἔχειν γωνίας.

§ 49. Ταύτην δὲ καὶ Φυσικὴν ὀνομάζομεν ἀνάγκην ὥσπερ καὶ πανταχῶς, ὅπου ποτ' ἂν τὸ ἀδύνατον τῶ ἐναντίῳ κατὰ φύσιν ἐστὶ. (42) Καὶ πάσαν δὲ Φυσικὴν Ἀνάγκην Εἰμαρμένην προσαγορεύσομεν. Τῶ δὲ ἀδυνάτῳ κατ' ἡμῶς τοιαῦτα ὑπάρχοντος (45), καὶ ἡ Ἀνάγκη Ἠθικὴ ἔσται.

§ 50. Τοιαῦτα ἐστὶν ἢ τὸν μὴ παραπαίοντα, τὸ ὑγιανόν βρῶμα πρὸ τῶ δηλητηρίῳ τίθεσθαι ἀνάγκάζουσα. καὶ τὸ μὲν αἰρεῖσθαι, τὸ δ' ἀποτρέπεσθαι· εἰ γὰρ ἄλλως ἐποίει, τὰς φρένας αὐτοῦ παρεκίκοπτο.

§ 51. Ἐνδεχόμενον λέγεται, τὸ εἶναι δυνάμενον ἢ μὴ εἶναι, ὅπερ ἐξ οἰκείας φύσεως ἡκιστα διορίζεται. Σύγχυσιν δ' ἔσται καὶ τῆς τοιαύτης δὲ Φωτὸς τῇ χερίσιν συμβαίνουσαν συνοραῖμεν. Πολλοὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον ἔτιω νοῶσιν, ὡς εἴπερ οἰαδὴ ποτε αὐτὸ ἀνάγκη ἀντιβαῖον ἐτύγχανεν· ἀλλ' ἔχῃ ἔτιω καὶ ἡ τοιαύτη σημασία ἐστὶν· ἐνδεχόμενον γὰρ ἐσημέρα καλεῖται, καὶ τὸ Ἠθικὴ ἀνάγκη κα-

τεπειγόμενον, καὶ τῷ κατ' αὐτὸ ὀριστικῶς λόγῳ συναδόντος. Τὸ μὲν γὰρ ἐνδεχόμενον ὡς ἐκ τῷ πράγματι ἐστὶ, τὸ δὲ τῆς ἠθικῆς Ἀνάγκης ὡς ἐκ τῷ πράττοντος.

§ 52. Τῶν μὲν ἐνδεχόμενον ἀναγκαῖον εἶναι λεγόντων, ἀντιδιατέλλουσι τινὲς τῷ ἀναγκαίῳ τὸ βέβαιον καὶ διαρισμένον. Ἀλλὰ γὰρ τὸ διαρισμένον τυγχάνον καὶ βέβαιον, ἄλλως ἔχειν ἢ δύναται, τὸ δ' ἄλλως ἔχειν μὴ δυναμένον, αὐτὸ τῷ αἰεὶ καλεῖται καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ κατ' ἕνμα λόγῳ συμφωνεῖ (44 41), ἔπερ ἀριστάμενοι, ἔκ αἱ ἐξω συγχύσεως ῥᾶτα γενοίμεθα. Δεῖ ἔν διακρίειν ἅττα εἶδη ἀνάγκης, ἐξ ἰδίας φύσεως διαφέρουσι.

Διὰ δὴ τῷ Ἀναγκαῖα καλεῖται καὶ τῶν ἐνδεχομένων τὰ ὑπὸ Θεῷ προορώμενα, τὸ γὰρ ἐναντίον ἢ προᾶδεν ἀδύνατον. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον ἐστίν, ἔδενι τρόπῳ τὸ τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ἀπολύτως ἔχει, ἔδ' ἂν ἔχοι τις περὶ αὐτῷ λέγειν, ὡς ἄρα καθίσταται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Περὶ τῆς τῶν ὄντων Διαμονῆς καὶ περὶ τῷ Χρόνῳ.

§ 53. Πρὸ παντός, ὡς ἔφημεν, διὰ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, τὴν ἰδέαν θεωροῦμεθα τῆς

τέτων ὑπάρξεως, σὺν αὐτῇ γεμὴν ἅμα καὶ τῇ
τῆς Διαμονῆς περιζόμεθα.

§ 54. Ἐπὶ τῆς διαμονῆς καὶ ἀρχῇν τε-
να συνεπινεῶμεν, καὶ πέρας· τέτων ἀπαχθέν-
των ἢ διαμονὴ καλεῖται αἰώνιος· τῆς μὲν γὰρ
αρχῆς ἀφαιρεθείσης τὸ αἰώνιον ἀπὸ τῆ προ-
σω, τῆ δὲ τέλως, ἀρχῆς τεθείσης, τὸ αἰάνιον
εἶναι λέγεται ἀπὸ τῆ ὀπίσω, καὶ αἰδίων.

Δισσὰ ἄττα περὶ τῆς Διαμονῆς εἰωθότα
ζητεῖται μόνον αἰεξετάσω, τὸ μὲν περὶ τῆς
κατ' αὐτὴν διαιρέσεως, τὸ δὲ περὶ τῆς δια-
δοχῆς.

§ 55. Πρῶτον ἔν ζητεῖται, εἰ σημεῖα τινὰ
εἰσὶν ἐπ' αὐτῇ ἀδιαίρετα καὶ πάντος δοθέντος
ἐλάχισα· ὅπερ εἰς ταυτὸ ἦκον τῷ περὶ τῆς
διαρέσεως τῆ πρὸς ζητήματι, τοῖ αὐτὸν τρό-
πον καὶ ἐπιλύεται.

Ὁ σημεῖον τι, ὅσον ἂν βέλοιο, σμικρὸν ἐπι-
νοῶν, ὡς ἀρχὴ τινὶ καὶ πέρατι ἅμα τὸν γὰρ προ-
σέχων, αὐτὰ τέτω τῆ τεθέντος διειδυμεῖται
δυνατὸν εἶναι δοθῆναι τὸ ἔτι ἐλαττον· ἅπαν ἄρα
σημεῖον εἰς ἐλάττονα διαιρεμέον ἐννοεῖν πεφύ-
καμεν. Ἐπὶ τε τῆς διαμοῆς μηδὲν εἶναι ἀδιαί-
ρετον, παρὰ τὴν ἐκ διαδοχῆς δυσὶν σημείων
διάσασιν, δῆλον, τὴν τελευταίην μὲν τῆ ἡγεμένης
ἔσαν, ἀρχῇν δὲ τῆ ἐφεπομένης.

§ 56. Δεύτερον δὲ, ὅπερ ἐκ ἄξιον παρελ-
θεῖν, ζητεῖται, εἰ διαδοχῆς ἀνευ διαμονῆς
δίδοται. Περὶ ἧ ἐκ ἂν πιεῦσαιμι τὰς διαφε-

φρομένους πᾶν ἄντι φρονεῖν· ἐκ γὰρ τῆς κατὰ τὴν Διαδοχὴν σημασίας, ἢ τῷ ζητεμένῳ ἐπίλυσις ἤσθηται· εἰ μὲν γὰρ ἀντὶ Διαδοχῆς, ὃ κοινῇ φιλεῖται, νοήσωμεν ἕτερόν τι μετὰ θάτερον ἐφεπόμενον, καὶ δυσχερὲς, καὶ ἐδ' ἂν ἀμφισβητήσῃ τις ὅλως, ἀδιάδοχόν τινα διαμονὴν δίδωσθαι, τὰ ἐπὶ Θεῷ προσόντα, τῇ δεύσει προσοχῇ ἀναλογισάμενος.

57. Αἰώνιον γὰρ εἶναι, καὶ ἀδιάδοχως αἰετὰ κατὰ τὰ αὐτὰ διαμένειν, τὸν εἰσὼν τροπῆς ἐπεκεῖνα, τίς ἔσθ' συναινέσει;

Ἀπάσας συμπεριεληφὸς τὰς ἀπαξάπαντος ιδέας τὸ Θεῖον ἔχει, ὅσας τῇ ἀπειρῷ αὐτῷ νοῆσαι προεἰλήφε, καὶ ἐκ ἂν καινὴν τινα ὅλως προσκτήσασθαι, καὶ τῶν ιδεῶν ἀπασῶν, ἀπάσας προέχει τὰς παραθέσεις, καὶ τῶν παραθέσεων τὰς παραθέσεις, ἐπ' ἀπειρον. Ἀπαντα ὡσαύτως αὐτὰ ἀπ' αἰῶνος παρῆν, πάρεσι τε κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ εἰς αἰῶνα παρέσθαι, μὴδὲν προσλαβέσθαι, μὴδὲν τε ἀποβαλεῖν φύσιν ἔχοντι. Πᾶσα γὰρ, ἣν ἂν τις ἐπὶ Θεῷ νοήσῃ μετὰ βούλην, αὕτη ἀφ' ἑαυτῆς περιτρέπεται. Τίνα γὰρ τις ἐπὶ τῆς ἔσθας ἐχέουσης διαμονῆς διαδοχὴν ἀναπλάσσειν.

58. Ὡς εἴγε τῆς δε τῆς φωνῆς τὸ σημαίνον παρὰ μέψωμεν, καὶ τὸ τῆς Διαδοχῆς συγκεχυμένως ἀντὶ τῆς ἀπλῆς τε καὶ μονοειδῆς ἐκλάβοιμεν διαμονῆς, τότε δὴ ἡ διαδοχῆς ἀνευ διαμονῆς, διαμονῆς ἀνευ ἂν εἴη διαμονή, καὶ

ταύτης πρέσβυται ἄλογον. Ἀλλὰ γὰρ ἐκ' ἐστὶ
διαδοχὴ τὸ τοιοῦτο.

59. Ἡ κατ' ἀφαίρεσιν ἰδέα τῆς διαμονῆς κα-
λεῖται Χρόνος.

60. Ἐὰν διαδοχῆς ἄνευ διασκεψώμεθα τὴν
διαμονήν, ὁ Χρόνος καλεῖται Ἀληθής.

61. Τῇ διαδοχῇ προτέχουσιν ὁ Χρόνος
Σχετικὸς ἔσται, καὶ δὲ αὐτῆς τῆς διαδοχῆς
μετρητὸς· τὰ δέτοι μέρη ἔστω μετρήμεια, ἥσπερ
χρόνος καλεῖνται καὶ σημεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ Ταυτότητος.

§ 62. Τοῖς διαμένουσι τὸν νῦν ἐφιστάοντες,
συνεχῶς μὲν αὐτῶν μεταβαλλόντων διαισθανόμε-
θα, ἐνίοτε δὲ αὐτὰ καὶ ἀτρέπτως μένει συνο-
ρῶμεν, καθ' ἑαυτὰ, θεωρούμενα. Ἐφ' ὅσον ἔν
τι ἀμεταβλήτως ἔχον ἐστὶ, ταυτὸν εἶναι τι λέ-
γομεν, παντός γε ἄλλῃ διακρινόμενον. Ἐνάδα,
δὲ καὶ Ταυτότητα τῷ αὐτῷ, αὐτὸ τῷτο
καλεῖται.

63. Τὸ δ' αὐτό τι λέγεται εἶναι ποικιλα-
χῶς. Καὶ ἐν γένει μὲν τὸ αὐτὸ τίθεται, ἔτι μὴδὲν

τῶν ἐσιωδῶν προσόντων ἐξήμειπται. Ἀναμνη-
 σέον γεμὴν, ἄττα περὶ τῶν προσόντων τέτων
 ἀνυτέρω ἡμῖν ἐκτέθειται (21). Καὶ δῆλθεν ἔσται,
 τὸ ταυτὸν εἶναι ἡρτῆσθαι, ἀφ' ὧν αὐτοὶ κατὰ
 νῦν περὶ τῆς πράγματος φέρομεν διό καὶ τέτῳ
 ταυτὸν εἶναι δοκεῖ, ὅπερ ἐκείνῳ ὡς ἤδη μετα-
 μειφθὲν κρίνεται. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν
 αὐτὸν ἀνθρώπον ἀνάγοιτο ἂν ἄλλο-
 τε καὶ ἄλλοτε. Τὸ μὲν ἔν πτώμα ἀν-
 θρώπου ἐκ ἑσσι, πολλάκις ἀλλ' ἔν, περὶ ἀρι-
 σμένῃ τινὸς ἀνθρώπου λέγειν ἐπιόν, τέτον ἐν
 ἐκείνῳ κεῖσθαι τῷ σήματι φάσκον εἰώθαμεν,
 ὡς εἴπερ ἡ καταληφθεῖσα κόνις, τὴν ἀνθρώ-
 πῃ συνίστη ταυτότητα.

Καὶ τοι δὲ μεγάλη δοκῶσα, ἔμην τοσαύτη
 ἐντεῦθεν ἡ σύγχυσις ἐπεταί, ἐκ γὰρ τῆς τῶν
 ὀνομάτων χρήσεως, τὶ δῆποτε ἐπὶ τῶν ἔτω λε-
 γομένων φρονῶσιν οἱ λέγοντες, ἄλλος κατανοεῖται
 ἐπειδὴν δὲ φιλοσοφικῶς ἀνασκεπτόμεθα τὴν
 ταυτότητα, ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτῆς διο-
 ρίζειν ὀφείλομεν.

§ 64. Ἐπειδὴν οὖν περὶ ἐσίας ὁ λόγος,
 ταύτην οἴασθαι ἄλλης ἀντιδιωξελλομένην ἐννοῶμεν,
 καὶ τέτῳ μόνῳ τῇ κατ' αὐτὴν θετέον ταυτό-
 τητα. Ἐφ' ὅσον γὰρ αὐτὸ διασώζει δι' ὃ τῶν
 ἄλλων ἀντιδιήρηται, ἡ αὐτὴ μένει λόγος δὲ
 περὶ αὐτῆς τῆς ἐσίας· περὶ τῆς ὑποκειμένης δη-
 λονότι αἱ τινὲς τρόποι ἐνυπάρχουσι, καὶ ἀφ' ἧς
 τινὲς τῶν τρόπων διαζευχθῆναι ἀδυνατῶσι.

§ 65. Ἐὰν δὲ περὶ ἑσίας, τῆς δι' ἄλλω διοριζομένης τρόπου ὁ λόγος ᾗ, τότε δὴ ἐφ' ᾧ τὸ ταυτὸν σώζεσθαι, οἱ αὐτοὶ ἔτοι τρόποι ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἑσίας μένειν ἐφείλοιο.

§ 66. Ἐν γένει δὲ καὶ ἡ τῆς τρόπου ταυ-
τότης, τὸ ταυτὸν τῆς ἑσίας περὶποτιθῆσι,
τὸν γὰρ αὐτὸν τρόπον ἑσίας ἐνυπάρχειν ἄλλῃ
ἢ ἄλλῃ ἀμήχανον καὶ κατάχρησις ἐστὶν ἐπι-
εικῶς ἐπὶ τῆς λεγομένης ὅτι σώματα δύο τῆς αὐ-
τῆς μετείληχε χήματος.

§ 67. Ἀλλ' ἐδ' ἂν ἀπὸ ἄλλης πρὸς ἄλλην
ἑσίαν μεταβαίῃ ὁ τρόπος, ὃ γὰρ ἀπὸ τῆς
τροπολογημένης ἑτος ἑσίας πράγματι ἕτερος.

§ 68. Ὡσαύτως ἡ αὐτὴ διασώζεται χέσις,
ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῶν χετικῶν ἐκείνα μένει ἀτρέπ-
τως, ἀφ' ὧν αὐτὴ ἐξήρηται· ἐδ' ὃ μὴ ἐμβά-
λοι ποτὲ εἰς ἀπάτην ἡμᾶς, τὰ κοινῇ περὶ τῶν
ὁμοίων χέσεων, ὡς εἶπερ μία τε καὶ ἡ αὐτὴ
εἶεν, εἰωθότα λέγεσθαι. Καταχρηστικώτερον γὰρ
φάμεν τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον τῆς 15 πρὸς 10,
ἢ τῆς 6 πρὸς 4, διὰ τὸ ἐπ' ἀμφοῖν τὸν πρῶ-
τον ἀριθμὸν ἡμιόλουν εἶναι τὰ δευτέρω, ἐξ ὧ
πλέον ἐδὲν, ἢ ἐμοίς εἶναι τὰς λόγους ἕπετα.

§ 69. Ἡ τῆς ταυτῆς τῆς ἑσίας ἰδέα, τὴν
τῆς παρατίσεως τῆς ὑπάρχειν συμπεριείληφε·
τῆς γὰρ ἑσίας νοημένης ἀναιρεῖσθαι, τετέστιν
ὑπὸ τῆς Δημιουργοῦ εἰς μὴ ὣν τρέπεσθαι, πᾶσα
ἢ τῆς ταυτῆς περίληψις οἴχεται. Ὡς δὲ τὴν ἐκ

καινῶ αὐθις προβαλλομένῳ παραγωγῇ, ἀπαντήσω ἕτερον εἶναι τὸ δι' αὐτῆς παραγόμενον, ὃ σαφῶς τῷ προτέρῳ, τῷ καινὴν ἀρχὴν εἰληφέναι τῷ εἶναι; νοεῖται διακρινόμενον.

§ 70. Τὸ δ' αὐτὸ τῷτο, καὶ πὶ τῶν τρόπων, καὶ τῶν χέσεων νοεῖται, ἐκ αἰεί μὲν τοι εἶδ' ἐπὶ πάντων. Ἐστὶ γὰρ ἐφ' ὧν ἡ ταυτότης οἷον ἐκγινέζεσθαι δύναται καὶ ἀποκαθίστασθαι. Οἷον τὸ αὐτὸ τῷ σώματος εἶναι χῆμα, εἰάν αὐτῷ τὰ ἐλάχιστα τῶν μορίων ὡσαύτως διακείμενα ᾗ, καὶ ἐπὶ πόσον διαλελειπέαν ἐπινυήσωμεν τὴν τοιαύδε διάθεσιν.

Ἐπ' ἐνὶς δὲ τρόπος, ἐκ ἐστὶ, ὅτι μὴ ἐν ἀδιαιρέτῳ, τῷ χρόνῳ τὸ ταυτὲν εὐρεῖν, ὡς ἐπὶ τῆς Κινήσεως, καὶ τῆς Διαμονῆς.

§ 71. Ἐστὶ δὲ καὶ ταυτότης, ἡ ἕκαστον μὲν ἀπὸ τῆς ἐσίας, ἐκ δὲ τῷ ποιῶς πως ἔχειν ἐπιθεωρημένη τοῖς πράγμασιν, οἷον ἐπὶ τῶν μηχανημάτων, καὶ ὅσα ἐκ μερῶν διαφόρων, πρὸς τι τέλος εὐχρηστον, ποιῶς πως διάκειται· τὰ γὰρ ἔτι εἶναι ἔχοντα, τῆς μεταξὺ τῶν μερῶν τάξεως αὐτοῖς διασωζομένης καὶ ἄλλως νῦν μὲν τόδε τὸ μέρος, νῦν δὲ τόδε ἀμείβοιτο, ὡς μηδὲν τέως τῆς πρότερον ἐσίας ἐναπολείπεσθαι, τίθεται μὲν τοι εἶναι τὰ αὐτά.

Τὸ δὲ ταυτὸν ἐν τέτοις, κατὰ μόνην τὴν τῶν μερῶν ζητητέον διάταξιν, ἐκ ἐκ τῆς ἐσίας, ἣν κροπὴν ὑπομένειν ἔφαμεν. Ἐάν δὲ μεταβαλλέσῃ ταύτῃ καὶ ἡ τάξις συνεκταράττηται, τὸ ταυ-

τὸν οἰχήσεται. Καί τσι καὶ τῆς ἐσίας εἰς ταυ-
τὸ μενέσῃς, διατραφῆναι ἐπὶ ποσὸν τὴν τάξιν
ἐνδέχεται.

Οἶκος ὁ αὐτὸς μένειν ναεῖται, ὃ κατὰ δια-
δοχὴν πάντα τὰ μέρη ἀνακαινίζεται, ὥς μὴδὲν
εἶναι τῶν προτέρων ὑπόλοιπον. Καὶ ὠρολόγιον
ταυτὸν ὡσαύτως, εἰ λυθέντα αὖθις τὰ μέρη,
ὥς τὸ πρὶν εἶχεν ἐπισυνάπτοιτο. Ἀλλ' εἰάν ἡ
μεταβολὴ ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐν σμικρῷ τῷ χρόνῳ
συμβῇ, ἄτερ διαλείμματος γενέσθαι, καινὸς ὁ
οἶκος ῥηθῆται, ὃ γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ δέον
καὶ τὴν ἐσίαν μεταβάλλειν, καὶ τὴν τάξιν
διαταράττεσθαι ἅμα. Παραπλησίαν ἐκ διαδο-
χῆς, τῷ ταυτῷ σωζομένῳ, τροπῇ, καὶ ἐπὶ τῶν
ἀνθρωπίνων σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων,
καὶ τῶν φυτῶν συμβαίνειν παρατετήρηται.

§ 79. Εἰσὶν οἱ τῶν τοιῶνδε σωμάτων τὸ
ταυτὸν εἶναι ἐν τῷ πρώτῳ ὑπὸ Θεοῦ μορφο-
θεῖντι τῷδεσσι σχεδιάσματι, ὅπερ ἐκ μερῶν προ-
σιόντων κατὰ μικρὸν εἰς μέγεθος ἐπιδίδουσι ταῦ-
τα μὲν τὰ προσγινόμενα, καὶ ἀπογίνεσθαι, καὶ
μεταβάλλειν ὑπολαμβάνοντες, ἐκεῖνα δὲ τὰ
τῷ πρώτῳ οἶονεῖ σήμονες μὴδέποτε μηδαμῶς,
μήτε κατ' ἐσίαν ἀναρῆσθαι, μήτε κατ' ἥν ἐλα-
χε τὰξιν ταράττεσθαι, ὥς ἂν τὸ σῶμα τὸ αὐ-
τὸ μείνῃ. Ἀλλ' αὐτοὶ πρὸς τέτῳ μικρόν τι προ-
σέχομεν. Ταυτὸ γὰρ εἶναι τὸ σῶμα Φαμέν,
ἐξ ὅσον ἐν τῶν αἰσθήσει ληπτῶν μορίων ἡ τά-
ξις. ἡκιστα παραρῆται, πρὸς ταύτην μόνην
ἀποβλέποντες.

§ 73. Τὴν δὲ τῶν νοερῶν ἑσίων ταυτότητα ἀνακρίνοντες, τοῖς ἀνωτέρω (64) περὶ τῆς τῶν ἑσίων ταυτότητος παρατηρηθῆσιν, ἔσιν ἃ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ πρόσωπον ταύτῃ προσ-
θήσμεν.

§ 74. Πρόσωπον οἱ ΜεταΦυσικοὶ καλεῖσι, τὴν διωρισμένην Νόεράν ἑσίαν· τὸ δὲ νοερὸν νο-
ῶσιν, ἔχ' ὅπως κατὰ γε τὴν τῶν ἰδεῶν παρά-
θεσιν, αἱ κατ' ἐνέργειαν νοῶμεναί πάρεσι τῇ
ἰῶ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν πρότερον γενο-
μένων προλήψεων ἀνάμνησιν, ὥτως ὥς τῇ συ-
νειδήσει τῆς περιέσεως ὑπάρξεως, τὴν τῆς πα-
ραρρέουσάσης συνάπτεσθαι.

§ 75. Ἡ τοιαύδε μνήμη τὸ ταυτὸν τῇ προ-
σώπῃ κυρίως συνίστησιν, ἧς τεθείσης δηλονότι
τὸ αὐτὸ πρόσωπον εἶναι λέγεται, ἀρθείσης δὲ,
παραλλάσσεται, καὶ ἡ ἑσία ἡ αὐτὴ διασώζοιτο.

Γένοιτο γὰρ ἂν ἐκ νόσου, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς
ἐπιηρείας τῆς μνήμης πάντῃ τῶν προσηλημμένων
διεκπεσεῖν τινά, ὅτε τότε νῦν ἔχον διανοεῖται,
μηδέντι πλέον πρὸς τὰ ποτὲ αὐτῇ νοηθέντα
αἰαφοράν ἔχειν, ἢ πρὸς ἅτις ἄλλος ἐνεθυμή-
θη, οἷς αὐτὸς εἰδὲ τὴν ἀρχὴν ἐδόλως ἐπέ-
βαλεν· ὁ γὰρ ὅτε πεπονθὼς εἰδὲν ἔχει κοινὸν
ἐπὶ τῆς παρῆσης καὶ παρελθούσης νοήσεως. διὸ
καὶ μὴ τὴν ἑσίαν, μεταβαλεῖν γε μὴν ἂν
ἐρηθεῖ τὸ πρόσωπον.

Περὶ Αἰτίας τε καὶ Αἰτιατῶ.

§ 76. Τὰ πράγματα ὅσ' ὦρα τρεπόμενα καθορῶντες, καὶ ταῦτα ὡς ἀρχὴν εἰλήφασκεν περὶ διανοόμενοι, τὴν ἰδέαν ἔτα τῆς αἰτίας, καὶ τὸ αἰτιατὶ πορίζομεθα.

§ 77. Αἰτίαν καλῶμεν, πᾶν ὃ τῇ δυνάμει τὸ ἐστὶν τὸ δὲ τῇ δυνάμει τῆς αἰτίας ὄν, αἰτιατὸν ὀνομάζομεν.

§ 78. Πᾶν ὅ,τι ἐστὶ, καὶ ὅσια τῶτο ἢ, καὶ ὅσιας τρόπος, καὶ χέσις, ἐν γένει, τὸ ἔχει μηδὲν ὄν, ἢται ἀρχὴν εἰληφὸς ἐστὶν, ἢ ἔχει.

§ 79. Τὸ ἀρχὴν μηδαμῶς ἐχνηκός, ἢ αὐτὸ ἐαυτῷ ἐστὶν, ἢ παρ' ἄλλου γεγονός· ἀλλὰ τὸ παρ' ἄλλου γεγονέναι, παρ' ἄλλου ἐστὶ τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι· τὸ γὰρ γεγονέναι μεταβῆναι ἐστὶν ἀπὸ τῶ μὴ εἶναι ἐπὶ τὸ εἶναι· τὸ ἄρα ἀρχὴν μὴ ἐχνηκός, αὐτὸ ἐαυτῷ ὄν ἐστὶ, καὶ ἐν ἐαυτῷ κυρίως ἐμπεριείληθε τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως καὶ ἐστὶν ἔτῳ, ὡς ἀδύνατον εἶναι μὴ εἶναι.

§ 80. Τῆς δὲ προτάσεως, καὶ ἡ ἀντιπρόθετα ἀληθεύει. Πᾶν τὸ ἐν ἐαυτῷ τῆς ἰδίας

αὐτῷ ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν ἔχον,
ἀρχῆς ἐπέκεινα ἔσιν. Ἢ γὰρ ἀρχὴν ἔχεν,
ἢ ἂν παραιτιον τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἐνέργησεν
πρὶν εἶναι ὥστε παρῆγεν ἂν ἔτω τὶ τὸ μηδὲν,
τῷ τῷ τοῦ μηδὲν ἢ ἂν τι.

§ 81. Ἐκ τούτου ἐπιφέρομεν, ὅτι πᾶν τὸ
μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ὄν, ἀρχὴν ἔχει. Καὶ
πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον, ἀπὸ ἐξωτερικῆς αἰτίας
τὸ εἶναι ἔχει.

Αἰτιᾶν δὲ εἶδη ποικίλα τοῖς Μεταφυσικοῖς
εἰσάγεται.

§ 82. Τὰς μὲν γὰρ αἰτίας ὕλικας εἶναι
φασί, τὰς δ' εἰδικάς, προκαταρκτικὰς, ὀργα-
νικάς, ποιητικάς, παρορμητικάς, τελικάς. Καὶ
ἢ μὲν αἰτία προσεχῆς, ἢ δὲ πύρρῳ, πράττει,
ἢ δευτέρα. Ἐσωτερικὴ, ἢ ἐξωτερικὴ, ἐμμονος
ἢ μεταβατικὴ κατ' αὐτὸ, ἢ κατὰ συμβεβη-
κὸς· συνώνυμος, ἢ ὁμώνυμος· Δημιουργός, ἢ συ-
νεκτικὴ, ἐλευθέρα, ἢ κατηναγκασμένη κ.τ.λ.

Ἀλυσιτελὲς ἐστὶ τὸ πλείω ἔτι διαιρέσεις συ-
νέρειν· ἀλυσιτελὲς δὲ ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκείνα
προσεκτιθέναί ἐπιχειρεῖν, ὅπερ περὶ τέτων ἀπᾶν-
των εἰώθασι πραγματεύεσθαι. Τέτων βραχέα,
τὰ γενικώτερα μόνος ἐκθέσθαι, ὅσα εἰς λύ-
σιν τῶν ἀξιολογωτέρων ζητημάτων, μέζονα βο-
πὴν ἔχειν εἰκότα.

§ 83. Διακρίνεται δὲ τὴν αἰτίαν τῷ ἔπερ
ἐκ αἰνευ, ἢτοι τῷ εἰς ἐνέργειαν προαπαιτεμένῳ.

Αἰτία μὲν γὰρ κυρίως ἐν ἣ ἐνθεωρεῖται τὸ εἰς παραγωγὴν τῆς ἀποτελέσματος ἐνεργόντε καὶ δραστήριον· τὸ δ' εἰς ἐκτέλεσιν ἀπαιτῶμενον, ἐστὶν ὃ ἔκ ἂν ἄνευ τὸ αἰτιατὸν ἢ αἰτία πρὸς βάλλοιτο, καὶ μὴδεμία τῶ τσιᾶδε ἐνείη δραστήριος δύναμις· οἷον καταφερομένῃ τῇ λίθῃ. αἰτία ἢ βαρύτης ἐστὶ τῆς ἐπὶ τὰ κάτω φορᾶς· καταχθῆναι δ' ἔκ ἂν ἔχοι ὁ λίθος εἰ μὴ καθ' ἑαυτὸν ἀφεθείη, καὶ τῷτο ἐστὶ τῶν ἔκ ἄνευ λεγομένων ἐπιζητῶμενον.

§ 84. Διὰ ταύτης μέντοι γε τῆς διαίρεσεως, δυοχερεζέρεα καθίσταται ἡ τῆς αἰτίας ἐννοία, ὃ γὰρ εὐπετέες αἰεὶ, τὴν αἰτίαν, τῇ ἔπερ ἔκ ἄνευ ἀντιδιαξείλαι. Ἀλλὰ καὶ τῆς διαίρεσεως συγχωρηθείσης, τῇ ἔπερ ἔκ ἄνευ ἀπόντος, ἡ αἰτία ἀδενῆς, καὶ καταχρησικώτερον τὸ τῆς αἰτίας ὄνομα ἔχουσα.

§ 85. Ἐνθα ὅν σαφῶς ἔχει τὸ ἀπαιτῶμενον διακρίνεσθαι ἀπὸ τῆς ἐν ᾧ περ ἡ δύναμις, τῷτι δὴ τὸ τῆς δυνάμεως εὐμοιρῶν ποιητικόν τε καὶ ἐνεργὸν ἀποκαλέσομαι.

§ 86. Πάχον δὲ καλεῖται, τὸ ὑπὸ τῆς αἰτίας μεταβάλλον ἐπιδάιν τὸ αἰτιατὸν παράγεται, ἢ περὶ ὃ καταγίνεται τὸ τῇ ἐνεργῶντος δραστήριον.

§ 87. Δυνάμενον δὲ λέγεται τὸ ποιῶν, ἐπιδάιν εἰς τὴν ὑπ' αὐτῇ παραγωγὴν τῇ ἀποτελέσματος, μόνον τὸ ἐπιζητῶμενον ἀπεξίν.

§ 88. Ἐπὶ δὲ τὴν κυρίως λεγομένην αἰτίαν ἀνάγομεν πάνθ' ὅσα πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἐστὶ συμπράττοντα, ὅτε καὶ ἀναγκαίως τὸτο παράγεται. Εἰμὴ γὰρ, ἀπὴν ἄρα τι τῶν πρὸς τὸ αὐτὸ εἶναι ἐπιζητησμένων. Ἀλλ' αἰτίαν αὐτοὶ πάντα ὅμα τὰ ἐπιζητῆμενα ἀθρόως τυγχάνειν φάμεν.

§ 89. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα μὴ γίνεσθαι, μὴ πάντων τῶν εἰς τὴν παραγωγὴν ἀπαιτημένων τὴν τέττε, εἰς ταυτὸ συνεληλυθίτων, φανερόν. Οὐδὲν γὰρ τρανώτερον ἢ ἀποδείξειε τὸ ταῦτα παρεῖναι, ἢ αὐτὸ τὸτο τὸ ἀποτέλεσμα.

§ 90. Ἄπαν ἄρα ἀποτέλεσμα, αἰτίαν ἔχει τινὰ, ἥς περ ἐξ ἀνάγκης ἀπήρηται. Ἡ δ' ἀνάγκη διαφέρεισα ἐστὶ κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως τῶ ὑποκειμένων.

§ 91. Ἡ δ' ἀπόδειξις αὕτη, σαφὴς τε καὶ ἀπλυσάτη. Ἐπεταὶ δὲ ἐκ τέττε, μηδεμίαν εἶναι αἰτίαν ἀδιάφερρον, δυναμένην τε καὶ μὴ δυναμένην τ' ἀποτέλεσμα προβαλέσθαι. Τὸ γὰρ προβαλέσθαι τ' ἀποτέλεσμα, καὶ μὴ, διαφορὰν ἔχει, καὶ δεῖ παρεῖναι αἰτίαν, δι' ἣν, τετὶ μᾶλλον, ἢ θάτερον γίνεται (88).

§ 92. Τὴν γε μὴν ἐλευθέραν αἰτίαν, τοιάνδε εἶναι πολλοὶ διατείνοντα. Ἀλλὰ γὰρ τῆς δυνάμεως τὴν αἰτίαν ὅτοι ἥκιστα διακρίνουσιν· ἐν γὰρ τῇ αἰτία πάντα συμπεριλαμβάνεται τὰ ἐπιζητῆμενα, ὧν τεθέντων τὸ αἰτιατὸν ἔπεται (88).

§ 93. Ἀλλ' ἐν εἶδει τὰ περὶ τῆς ἐλευθέρως καλεσμένης αἰτίας θεωρέμενα, ἄλλης ἐστὶ πραγματείας· ἥδη δὲ περὶ ἐκείνων ὑπομνησίαν, ἢ κατὰ πάσης αἰτίας δύναται λέγεσθαι.

Οὐδ' ἐκ τῶν ἀπὸ τύχης, ἢ ταυτοματῶς λεγόμενων συμβαίνειν, ἀπορία τις ἂν ἀνακύψειν. Οὐδὲν γὰρ τυχεῖον, ἔσθ' αὐτόματον ἐστὶν, ὅτι μὴ κατὰ χέσιν πρὸς τὴν ἡμῶν αὐτῶν ἄγνοίαν.

§ 94. Οὔτε μὲν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐν γένει ἐπακτίον ἂν εἴη, αἰτίαν εἶναι, ἥς τεθείσης τὸ ἀποτελέσμα τιθεται. Ἐὰν ἀποτελέσματα δύο ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἡρημένα ᾖ, θάτερον δὴπερ τεθέντος, καὶ θάτερον τιθεται, θάτερον ὅμως θάτερον ἐκ εἶναι αἴτιον. Ἄλλε ἐπὶ τῷ πυρὸς πυρίτιδος ἐξαφθείσης κόνιος, ἢ βολὴς σὺν βίᾳ κινεῖται, καὶ ψόφος ἐξακέεται. Θάτερον τε δοθέντος, καὶ θάτερον γίνεται.

Ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀλλ' ὅν ἐνίοτε, θάτερον ὥς θάτερον αἰτία κρίνεται, εἰ καὶ κατὰ χρείαν, ὡς ἐπὶ τῆς τρυτάνης ταρασσομένης, ἢ θάτερον τῶν βραχιόνων κάρθοδος, τῆς ἀνόδου θάτερον παραίτιος τιθεται· ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀντιρροπίας ἐκ αἰεὶ ἀληθές.

§ 95. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἔπεται, ὅτι τὸ τῷ αἰτίᾳ αἴτιον, καὶ αὐτὸ τῷ αἰτιατῷ αἴτιον ἐστὶν. Α αἰτία, Β αἰτιατὸν, καὶ Β αὖθις αἰτία καὶ Γ αἰτιατὸν· φημὶ δὲ τὴν Α, αἰτίαν εἶναι καὶ τῷ Γ.

Τεθέντος τῷ Α, ἀναγκαίως τίθεται τὸ Β (88)· καὶ τὸ Β ὁμοίως ἐξ ἀνάγκης παράγει τὸ Γ. Ἄρα τεθέντος τῷ Α, τὰ ἐπιζητούμενά τίθεται, εἰς τὸ ἀναγκαίως τὸ Γ παραχθῆναι, διὸ καὶ τέττε αἰτία ἐστὶν (88).

§ 96. Κοιῇ δῆλος ὁ περὶ τῶν αἰτιῶν κανὼν, τὸ μὴ τὴν ἐπ' ἄπειρον δηλονότι τῶν αἰτιῶν δίδοθαι πρόοδον. Καὶ ἐστὶ δὴ πῃ ὁ κανὼν ἀληθέστατος, εἰ καὶ ὑπὲρ ἀριθμὸν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἴσασι τὰς ἀπείρους προόδους, τὰς ἐξ ὄρων συγκειμένας, ὧν ὁ ἐφεξῆς κατὰ τινὰ λόγον, ἐκ τῷ ἡγεμένῃ ἐπιφέρεται. Ἄλλ' ἔχ' ὡσαύτως οἱ Μαθηματικοὶ τε καὶ οἱ Μεταφυσικοὶ τὸ ἄπειρον ὑπογράφουσι τοῖς μὲν γὰρ μόνον ἄπειρον λέγεται, ὃ μᾶλλον ὃ δίδοται, τέττεσι τὸ ἀναυξὲς, καὶ τοιαῖδε δὴ μὴ δύνασθαι εἶναι αἰτιῶν πρόοδον ἐστὶ κατὰδῆλον. Ἡ γὰρ ἐχάτη αἰτία, τὸ αἰτιατὸν παράγουσα, αὐξήσκειν ἂν τὴν πρόοδον· οἱ δὲ Μαθηματικοὶ ἄπειρον καλεῖσι, πᾶν τὸ ὑπερέχον τὸ πεπερασμένον, τέττεσι τὸ τῷ καταμετρητῷ ἢ ἀριθμητῷ ἐπέκεινα γινόμενον.

§ 97. Ἄλλ' οἱ ὑπὲρ τῷ κανόνος τῷδε ἰσάμενοι, ὡς καὶ οἱ τῶναντίον δογματίζοντες ἐδένῃ ττον, τῇ ἀρχῇ τῆς προόδου προσέχουσι. Καθ' ὃν δὴ πῃ λόγον, κατὰ τὴν τῶν Μεταφυσικῶν ἐκδοχήν, τὴν ἐς ἄπειρον μὴ δίδοθαι πρόοδον ὃ ἀληθὲς τε καὶ γνήσιος τῷ κανόνος τυγχάνειν. Τέτοιο δὲ ἐστὶν, ὡς ἂν τις ἄλλως ἐκφράσκειν,

ἔδεμ' ἂν αἰτιῶν πρόοδον δίδοται, ἀρχῆς ἄνευ. Ἀλλ' ἐν ἐκάστῃ, εἶναι τινὰ ὅρον πρᾶττον. Καὶ τῆτο ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς προόδου ὁρῶς ἐπιφέρεται.

§ 98. Πᾶν ὅτι ἐστὶ, καθ' ὃν δήποτε ἂν χρόνον θεωρεῖτο, ἐστὶν ἀρισμένως αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν. (6) Οὐ γὰρ δὴ τῆτο, ἢ ἐκείνο. Τὸ ἄρα ἀφ' ἑαυτῆς ὃν, διωρισμένως πως ἐστὶν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ διορισμένον τι ἐστὶν, ὃ γὰρ ἔχει μὴ εἶναι (97). Ἐὰν γὰρ μεταβολὴν πάχον ὑποτεθῇ, ἔκ εἵς περαιτέρω τὸ αὐτὸ διωρισμένον τι. Τῆτο γὰρ ὃ δύναται μὴ εἶναι, καὶ ἡ μεταβολὴ ἐν αὐτῷ ἀδύνατος.

§ 99. Τὸ ἄρα ἀφ' ἑαυτῆς ὃν μεταβολῆς κρείττον ἐστὶν. Ἐὰν αὐτὸ μεταβάλλον νοήσωμεν, αὐτίκα τὸ τῆς μεταβολῆς οἰχήσεται, οἴχεται γὰρ τὸ μεταβάλλον, καὶ ὅπερ ἕτερον ἀντικαθίσταται. Ἀλλὰ γὰρ οἴχεσθαι ὃ δύναται, ὃ ὃ δύναται μηδαμῶς εἶναι.

§ 100. Ἐν οἷαδήποτε αἰτιῶν προόδῳ, συνεχῆς τις δίδεται μεταβολή. Ἡ ἄρα πρόοδος αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ὃν ἐστὶ, καὶ ἀρχὴν ἔχει (79).

§ 101. Ὁ δ' ἕτερος κανὼν, ὃ ὃ ἐν ἥττον τοῖς πᾶσι δῆλος, ὅτος ἐστὶ. τὸ μηδὲν δηλονότι ἐν τῷ αἰτιατῇ εἶναι, ὅπερ αὐτὸ μὴ προενεῖν ἐν τῷ αἰτίῳ ὅπερ ἔχει ἔτω νοη-

τέον, ὡς εἴπερ αἰεὶ τὰ ἐν τοῖς αἰτιατοῖς τοῦ
αὐτὸν προενυπῆρχε τρόπον προενόντα ἐν τοῖς
αἰτίαις, ὃ καλεῖσιν εἰδικῶς ἐμπεριέχεσθαι, ἀλλ'
ἔχει ἅλως, εἰ ἐν τῷ αἰτίῳ προενὸν ἐστὶ, τὸ
πρὸς τὴν τῷ αἰτιατῷ παραγωγὴν ἀπαιτούμενον.
Οὕτως ὁ κανὼν νοούμενος, ἀληθεύων ἐν γένει
ἐστὶ. Μανθανόμεν ἀλλ' ἔν δι' αὐτῷ περιττὸν
ἔδεν τις ψὰρ ἂν ἀγισήσκειν, ὡς ἡ αἰτία αὐ-
τὸ τῷ αἰτία ἐστὶ. Ἀλλ' ἔδὲ πολλῆς ἐστὶν ἄλλως
ὁ κανὼν ἕτος χρήσεως.

BIBΛION Α΄.
ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΤΣΙΚΗΣ
— — — — —
ΜΕΡΟΣ Β΄.
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΨΥΧΗΣ
— — — — —
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ Νοήσεως ἐν γένει.

§ 102. Ἀναπτυχθέντων ἤδη τῶν γενικώ-
τατα τοῖς ὅσι προσανηκόντων, δεόν ἐναί ἐφε-
ξῆς καὶ περὶ τῆς ψυχῆς θεωρῆσαι ἐφημεν προ-
σεσημαχώτεσ, πρὶν ἢ ἐπὶ τὰ πρὸς τὴν αὐ-
τῆς τείνοντα διευθέτησιν μεταβῆναι, οἷς ἂν εἰς
τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν διεξάγοιτο.

§ 103. Ἡ ψυχὴ ἢ ἐν ἡμῖν νοεῖ, τέτρεσι
προλήψεις ἔχει τινάς, καὶ ταύτας ἀλλήλαις
παραβάλλει. Ὅσα γὰρ ἐκ τούδε ἔπεται τῷ ἰδι-
ώματος, ἀπάσῃ νοερά ὁσία ἀπονέμεσθαι δύ-
ναται.

§ 104. Αἱ μὲν ἰδέαι πολλαὶ εἰσὶν· αἰεὺ δὲ
μνήμης, ἢ πρὸς ἀλλήλας τέτων παρὰθεσις ἐκ
ἂν γένοιτο· διὸ μνήμης αἰεὺ, εἰδ' ἢ κατὰ τὸν
συλλογισμὸν διανήσις ἐκπεραίνετο· Ἐνίστοιμι τι
νοερὸν ἐν, τὸ μνησμίαν κατὰ τὸ δοκῶν μὴδὲ σώζειν
παρῆσαν, μὴδὲ ἀπῆσαν, ἐξ ὧν πρὶν ἔρχεν,

ἐνακαλεῖν ἰδέαν δυνάμενον, καὶ ἐπισήμῃ τινὸς ἀνοίας ἔξεις ἐπίνοϊαν.

§ 105. Οἷασθ' προλήψεως, ἢ τῆς προλήψεως αὐτῆς συνείδησις ἐστὶν ἀδιάζευκτος. Νοῦντι γὰρ ἑαυτῷ συνειδώς ἐστὶν ὁ νοῶν, καὶ ἅμᾳ, καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῷ ὑπάρχειν συνεπιγιγνώσκων.

§ 106. Ἐννοεῖ δ' ἑαυτὸν, καὶ ποιῶς πῶς ἔχοντά, τῷ δ' ὁ καλεῖται τὴν τῷ ὑπάρχειν κατέτασσιν.

§ 107. Δισσὰς δὲ κατέτασσεις, ὧν φέρει τὰς ἰδέας; ἀλλήλαις ἔχει παραβάλλειν, καὶ τῆς ἐτέρας τὴν ἐτέραν προτέραν τίθεναι. ὅπως ὥστε, εἴπερ ἐν τῇ κατέτασσει γένοιτο, ἦν προτέραν τίθῃσι, βέλεθ' ἂν ἐν αὐτῇ καὶ μένειν, καὶ εἰ ἐπὶ θατέραν παρ' αὐτῷ ἢ μεταβῇναι; ἢ ἐπὶ θατέραν μεταβῇναι, εἰ τὴν ἐτέραν ταύτην προέλοιτο.

§ 108. Τὸ γὰρ βέλεθαι, ἐέργειά διάνοίας ἐστὶ, δι' ἧς κατέτασσις κατέτασσεως προτέρα τίθεται. Οὐδὲν παρὰ τῷτο εἶναι τὸν τῆς βελλήσεως διορισμὸν; τῷ μετὰ προσοχῆς τὸ πρᾶγμα διασκεπτομένῳ συνιδεῖν ῥᾶδιον.

§ 109. Ἐθέλω τι τῶν ἐκτὸς ἐμῶ ὅπως; ἢ ἄλλως ἔχειν, εἴτετι μέγα, εἴτε καὶ τῶν μὴ πάνυτι διαφερόντων τῷτο ἢ. Καὶ εἴποι ἂν τις ἄλλως πῶς τῷτο ἐκφράσας, μηδὲν, ἀλλ' ἢ τὴν τῷ ὑπάρχειν κατέτασσιν προαιρεῖσθαι με, καθ' ἣν μοι ἡ ἰδέα πάρεσθαι τῷ ὅπως ἔχειν τὸ πρᾶγμα, πρὸ τῆς

παρέτης καταστάσεως ἐν ᾗ ἡ ἰδέα μοι πάρεστι
τῷ ἄλλως ἔχειν.

§ 110. Καὶ ταύτη γε δὴ, ἥπερ ἑτέραν πρὸ
ἑτέρας τὸ νοεῖν πεφυκὸς ἀνθαιρεῖται κατὰ-
σιν, εὐδαιμονίας ἢ ἀθλιότητος ἐστὶν ἐπιδεκτικὸς.

§ 111. Περὶ τούτων ἐν ταῖς πλείστα χετικῶς
πῶς ἐν ἀνθρώποις γίνεται λόγος, καὶ κατὰ-
σασιν καλεῖται κακοδαίμονος, ἐν ᾗ τις μᾶλλον
εὐδαιμόνως ἢ ἔχει, εἰ μὴ τῷ μᾶλλον εὐδαι-
μοι παρὰ βλάπτειτο.

§ 112. Εἴ τις ἀχέτως περὶ τούτων ἐθέλει
φθέγγεσθαι, εὐδαίμονα μὲν ὡς εἰκὸς τὴν κα-
τάσασιν καλέσειεν, ἣν ἅντις ἀντὶ τῷ μηδα-
μῶς ὑπάρχειν ἀνθέλοιτο, κακοδαίμονα δὲ ἥς
ἐκ τῷ ἐναντίῳ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

Ποτνιῶνται δὴ πολλάκις οἱ ἄνθρωποι ἀθλίους
σφᾶς αὐτοὺς εἶναι κράζοντες, καί ται τὸ ὑπάρ-
χειν, ἐν ᾧ ἔτῳς ἔχουσι, πρὸ τῷ μὴ εἶναι ἡδέως
κίρήμενοι. Ἀλλὰ γὰρ τῆνικαῦτα, ἥτοι κακο-
δαιμόνως φασὶν ἔχειν, ὡς ἥττον εὐδαιμόνως διά-
γοντες, ἢ πολλάκις συμβαίνει, ὡς εἴρηται,
ἢ γὰρ τῇ ἰδέᾳ τῆς παρέτης καταστάσεως, τὴν
τῆς ἐξῆς παρὰ συνάπτουσι τῆς προσδοκωμένης,
ὅτε καὶ κακοδαίμονα τὴν κατὰ γε τὸ νῦν ἔχον
κατὰσασιν κρίνοντες, ἔχῃ ἔτῳς ἄλλ' ἐν καὶ νο-
μίζουσι, τῇ τῷ μέλλοντος προσδοκίᾳ ταύτην οἷον
παρὰ μὲνόμενοι. Ἀθλιότητος γὰρ παρέτης,
τίς ἐκ ἂν ὑποκλέψαι ὑπὲρ τὴν αἰσῶσιν ἔλοι-

φο; Καὶ μὴν τὸν βαθὺν ὕπνον, ἐ πάνυ πόρ-
ρω τις τῆς ἀνυπάρξεως ἂν θήσκειν.

§ 113. Ἐκ τῶτων ἔν ἐπετα, ὡς ὁ τῷ
εὐδαιμονεῖν ἔρως, παντὸς διορισμῷ τῆς θελή-
σεως τυγχίνει παραίτιος· τὸ γὰρ νοῦν, ὡς
εἶδομεν (105) τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἔχει συ-
νκρίθῃσιν, ἢ δυεῖν καταστάσεων τῷ ὑπάρχειν,
ἃς ἂν πρὸς ἀλλήλας παραβάλοι, θατέραν
πρὸ τῆς ἐτέρας αἰρεῖσθαι δυναται (107),
τετέστιν εἰς λόγον εὐδαιμονίας τίθεσθαι κρείτ-
τονα (110). Τὸ δ' ἀνθαιρεῖσθαι, εἰδὲν ἢ τὴν
θέλησιν πρὸς τι διορίζειν ἐστὶ, καὶ εἰδὲς παρὰ
τῶτον ἄλλος ἂν εἴη ὁ τῆς θελήσεως διορισμὸς
(108), τὸ ἄρα πρὸς τι τὴν θέλησιν
διορίζειν, αὐτὸ τὸ τὴν τῷ εἶναι κα-
τάστασιν, τὴν εὐδαιμονεσέραν δοκῶ-
σαν, αἰρεῖσθαι ἐστίν, ἄλλο δ' εἰδὲν.

§ 114. Πολλάκις ἀλλ' ἔν περὶ τὴν εὐδαι-
μονίαν οἱ ἄνθρωποι πεφύκασιν παρακινεῖσθαι,
εἰς ἀπάτας παντοίας ὑποσυρόμενοι, ἐξ ὧν τὰ
θεναὶ πάντα, ὧν αὐτοὶ ἐαυτοῖς καθίστανται
πρόξενοι.

Ταῦτα πάντα ἐξ αὐτῆς τῆς νοεράς ἐπετα
φύσεως, καὶ ἐν τῷ νοῦντι ἐκ ἂν ἄλλως ἔχει,
μὴ αὐτῆς τῆς τῷ νοῦν ἀναιρεσμένης δυνάμεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Ἐλευθερίας.

Περὶ τῆς νοήσεως καθ' ἑαυτὴν διελθόντες, ἤδη τῇ νοητῇ δυνάμει τὸ ἐλεύθερον περιεῖναι τιθέμεθα.

§ 115. Ἐλευθερίαν καλῶμεν τὴν δύναμιν τῷ ποιεῖν τὸ παριστάμενον, ὁποῖος δῆποτ' ἂν ᾖ ὁ τῆς θελήσεως διορισμός.

Ἔστιν ἥτινα νύξιν περὶ τῆς τριᾶς δεξιὰς δυνάμεως· εἰάν ᾖ ὑποθετικῶς συγχωρηθῇ, περὶ ταύτης αὐτῆς, ἡ συγχωρεῖται ὁ λόγος.

§ 116. Ὑποτίθουσιν ᾖ ἡ ἐλευθερία τὴν τῷ ποιεῖν δύναμιν τοιαύτην ἄλλ' ᾖ, εἴαν ἄνευ τῷ διορισμοῦ τῆς θελήσεως, μηδὲν παράγειν ἀποτέλεσμα. Ταύτην τὴν τῷ νοεῖν ὄντος δύναμιν, φυσικὴν καλῶμεν· ἐν δὲ τῇ χρήσει τῆς ἐλευθερίας ἐστὶ περαιτέρω, ἡ μεταξὺ δυοῖν ἢ πλειόνων ἀρεσῶν.

§ 117. Θεῶ μόνω τὸ ἐλεύθερον ἀπολύτως καὶ ὑπερτελῶς πρόσεσι· τῆς δὲ δημιουργητῆς φύσεως, πεπέρασται ἡ ἐλευθερία, χέσιν αἰείποτε καὶ ἀναφορὰν τινα πρὸς τὰ ἐν μέρει συμβαίνοντα ἔχουσα. Οὐ γὰρ ἡ δύναμις ἐφαπλᾶται πρὸς ἅπαντα.

§ 118. Ὁλοχερὴς ἔσται ἡ ἐλευθερία, εἰάν ἡ φύσις περιῖσται δυνάμει ἀπάσιν ἐφήκη, ἐν

οἷς τε καὶ περὶ αὐτῆς αἵρεσις. Βεβαιομένη περὶ
μοιῆς, ἢ ἐξόδου, ἐπειδὴν ἤτε θύρα ἠνεῶνται,
καὶ ἐδενὸς ἐνδὲ τῶν πρὸς τὴν ἐξόδον, ὀλο-
χερῆς ἢ ἐλευθερίας, καὶ ἀκέραιος καὶ μένοντι
τότε τὸ παριστάμενον τελεῖται, καὶ τὸ ἐλεύθε-
ρον σώζεται. Ἐξῆν γὰρ δηλαδὴ βεβαιομένητι
προϊέναι.

§ 119. Εἴπερ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν βεβαιομένην ἢ
θύρα ἐκκλείουσι, ἢν αὐτὸς ἠνεῶνται ἐδόχεν,
ἐλεύθερος εἰς γε τὴν ἐξόδον ἦκιστα ἦν. Ἐκὼν
μὲν γὰρ ἔμεινα, ἐποίησά τε τὸ παριστάμενον,
ἀλλ' ἢ δύναμις τὴν ἐξίεναι θέλησαντι ἂν ἐπα-
ρῆν, καὶ ταύτῃ γ' οἴχεται τὸ ἐλεύθερον· τὸ
γὰρ ἐκὼν εἶναι μόνον μὴ ἄλλως ἔχειν πρὸς ἐλευ-
θερίαν, φανερόν.

§ 120. Συμβαίνει δὲ τι καὶ μεταξὺ τούτων,
ἐν ᾧ τις ἐλευθερία καὶται μὲν, ἐκ ἀκέραιος δὲ.
Τὸ δὲ χάραν ἔχει ἐφ' ᾧ, ἐν ᾧ τις μεταξὺ
πλείονων ἐφίησι τὴν αἵρεσιν, ἢ φυσικὴ δύναμις
ἐπ' ἐνίων ἀποδεῖ. Οἷον μεταξὺ τριῶν αἵρεμένων,
καὶ περὶ μὴ τὰ δύο δυνάμιν ἔχοντι, ἢ ἐλευ-
θερία ἐκ ἑστὶν ὀλοχερῆς, καὶ τοι ἄλλως ἢ θέλη-
σις, κατὰ θάτερον ᾧ ἔχει τὴν δύναμιν διο-
ρίζεται. Ἦν δ' ἂν ἀκέραια, εἰ βεβαιομένης τοῖς
δυσὶ μόνις ὅπως προσεῖχεν, ᾧ εἶχε τὴν δύναμιν.

§ 121 Ἐπειδὴν δὲ τὸ νῦν ἔχον κατὰ πρό-
θεσιν ἐνεργῆσαι ἀπείργεται τῆς οἰκείας θέλη-
σεως, βίαν λέγεται πάσχειν, βιάζεται γὰρ ὅς
ποιεῖν ἐκ ἔχει ὁ βιάζεται.

§ 122. Ἡ δὲ βία ἐπ' εὐθείας τῷ ἐκαστῷ ἀντίκειται, μόνη γὰρ ἐκείνη τὸτο ἐπὶ τῶν πράξεων ἀναιρεῖ, τῶν ἐκ προθέσεως τῆ βουλευτικῆς ἡρημένων.

§ 123. Ἀλλ' ἔχ ὡσαύτως ἡ βία πρὸς τὸ ἐλεύθερον ἀπομάχεται. Ἀναιρεῖ μὲν γὰρ αὐτὴ ἐπαγομένη τὸ ἐλεύθερον, τὸτο γε μὴν, καὶ κείνης ἀνευ, ἀπεινὰ δύνασθαι, σωζομένα τῆ ἐκαστῆς συνείδομεν (119).

§ 124. Συμβαίνει πολλάκις, ἐπὶ τῆς μεταξὺ δυοῖν ἢ πλείωνων αἰρέσεώς τιος, διορίζεσθαι ἡμῶν τὴν θέλησιν, πρὸς ὅπερ ἀδυνατῶμεν. Ἐὰν ὅν ἐκ τῶν λοιπῶν τηνικαῦτα, ἐν τι ἐλώμεθα, ποιήσομεν μὲν ὃ θέλομεν, τό γε μὴν ἐλεύθερον ἐν τῷ μόνον κατὰ χέσιν ἔσσι· ἡ δὲ βία ἀπόλυτος, ῥοπὴν γὰρ ἔχεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ πρὸς ὅπερ ἔδυναμεθα. Ἐνὶ δὲ τὸτο περιττάμενον αἰεὶ κατιδῆναι, ἐφ' οἷς δυοῖν κακῶν προκειμένων, τὸ ἥττον αἰρέμεθα· αἰεὶ γὰρ πρὸς ἐκφυγὴν ἑκατέρω, ῥέπει ἡ θέλησις.

§ 125. Καὶ τὴν ἀνάγκην δὲ τῇ ἐλευθερίᾳ ἀντιβαίνειν πολλοὶ διατείνονται, ὃ περὶ μὲν τῆς Φυσικῆς, ἡ τῆς καθ' εἰμαρμένην ἀνάγκης νοούμενον, ἀληθεῖς, ἔ μὴν δὲ καὶ τῇ κατ' ἡθὺς ἀνάγκῃ προσαρμοσέον, ἡ μόνη παρῆσα, ἐπὶ μόνοις τοῖς ἐνδεχομένοις συμβαίνει, καὶ τὸ ἐλεύθερον διασώζει ἀδιαλώβητον καὶ ἀπαρραμείωτον.

§ 126. Ἐπὶ τῆ ἀνωτέρω παραδείγματος (50), τῆ περὶ τῆς ἡθικῆς ἀνάγκης προτε-

θύντος, ἀκέραιον μὲν τὸ τῆς ἐλευθερίας δίδοται, καὶ τέναντίον ἀδυνατῶς ἔχει. Τίς γὰρ ἔχ' ὁμολογήσει τὸν σοφὸν, καὶ τὸ ἐλευθέρως πράττειντα, ἐξ αἰαγῆς ὁμῶς πράττειν σοφῶς;

§ 127. Καὶ ἐν γένει δὲ, λίαν σαφές, διορισμὸν μηδένα δίδοθαι αἰτίας αἰεὶ (90). Ζητεῖται δὲ ὁ λόγος δι' ὃν πρὸς τῷτο μάλλον, ἢ πρὸς ἐκείνῳ ἢ θέλησιν τρέπεται. Οὐ γὰρ ἔχει μὴ διοριθῆναι πρὸς τὸ φαινόμενον ἄριστον (113). Εἰ γὰρ συμβῇ τινα ἄλλως ἑαυτὸν διορίσαι, ἵνα ᾧ δόξῃ, ὡς ἔκ' αἰεὶ τῷδε τῷ νόμῳ πειθαρχεῖ τόγε νῦν ἔχον, αὐτὸ δὴ τῷτο ἄριστον δοκεῖ τῷ τειέτω, διὰ τῆς τοιούτου ὑποδείγματος, τῶν ἀντιδοξέντων αὐτῷ τὸν ἑλεγχον παραχρῆν ὥστε αὐτανάειρετον τῷπιχείρημα.

§ 128. Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ βελεύεται, εἰδὲς διορισμὸς ἐγκωρεῖ ἐπειδὴν δὲ τὸ μὲν αἰρεῖται, τὸ δὲ φεύγει, ἔκ' ἀνευ αἰτίας ἐκείνῳ αἰθαίρεται πρὸς τῷτο· ὁ γὰρ αἰρετὸν δοκεῖ, ἔκ' ἂν κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ αἰρετὸν εἶναι δόξειεν. Εἰ δὲ τις ὑπολαβὼν εἴπῃ, ὡς αἰρετὸν ἔδοξε, μόνον παρὰ τὸ τὴν ψυχὴν αὐτὸ ἐθέλησαι, τὸ ἐν ἀρχῇ αὐθις ζητήσομεν, τί δὴ ποτ' ἐθέλησε· τετέστιν ὅτι δὴ ἔτως ἑαυτὴν διορίζεται καὶ ἔκ' ἄλλως; τὸ γὰρ μηδὲν ἕθενός ἂν εἴη παρὰ τὸν αἰετὸν.

§ 129. Εἰσὶν οἱ λέγοντες, κατ' αὐτὸ τῆς προθέσεως, ἀναγκαίως τὴν ψυχὴν διιθύνεσθαι πρὸς τὸ αἰρετὸν τετέστι, πρὸς τὸ, κατὰ γε τὸ νῦν ἔχον ἐκείνῳ, ἄριστον δοκεῖν, καὶ τῷτο.

μόνῳ προστιθέντες, καὶ ὅτι τὸ ἐλεύθερον, ἢ με-
τέωρος ἢ ψυχὴ μένει δύναται, καὶ τότε τῆς
βελῆς παρατεῖναι, ἢ τῷ διορισμῷ σῆσαι τὸ
βλεψόμενον,

§ 150. Ἀλλ' ἔτι αἴρεσιν ἐκ μέσθ
τὴν αὐτῇ πλαττομένην δυσχέρειαν· ἔτι γὰρ ταυ-
τὸν δηλονότι τὴν τε βελὴν κατὰ τὸ συνεχὲς
παρατεῖναι, καὶ ταύτην διακόψαντα ἐκπεραῖναι.
Εἰ μὲν γὰρ παρατείνεται, ὁ λόγος ζητεῖται ὁ
τῆς παρατάσεως· εἰ δ' ἐκπερανθείη, ἔκ αναι-
τίας ἔδ' αὐτὸ, κατὰ γε τὸ νῦν ἔχον ἤδη ἐκ-
τελεθῆσεται. Ἀεὶ γὰρ πέρας κατ' ἐκεῖνο δὴ
τὸ σημῆεν γίνεται, καθ' ὃ ἄμεινον δοκεῖ τῇ
ψυχῇ πρὸ τῆς συνεχισμῆς τῆς βελῆς θῆσθαι
τὴν ἐκπεράτωσιν· παρατείνει δὲ τὸ βλεψέσθαι,
εἰς ὅγε ἔγω ἂν τὰτὶ δόξαιεν.

§ 151. Ἐπὶ τῶν πάντων, καὶ περὶ Φυ-
σικῆς αἰτίας, περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ ἥθος λε-
γομένης ὁ λόγος, ἥς περ' ἀλλ' ἔν τὸ ἀποτέ-
λεσμα ἀναγκαῖον εἶναι (88. 50).

Ἡ Ἀνάγκη ἢ τῷ διορισμῷ τῆς θελήσεως
ἐμφιλοχωρεῖσα αἰεὶ ἡθικὴ ἐστὶ· Φυσικῆς γὰρ
ἔσης, φρεσὶν ἂν ἦν τὸ ἐλεύθερον, ὡς ἐπὶ τῇ
ἐφεξῆς Κεφαλίδι εἰσόμεθα. Κατὰ δὲ τὴν βίαν,
τὴν καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀναιρεῖσαν (125), ἐκεί-
τερον ἂν ἐγχαρήσειεν ἀνάγκης εἶδος. Ταύτης
γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἐμποδῶν ἵστασθαι τὸ μὴ, ὃ
ἀντις θέλει, ποιῆσαι· ἐκατέρας δὲ τῆς ἀνάγ-
κης τὸ ἀποτέλεσμα βίβαιον. Ἐννοήσωμεν δὴ
ἄνθρωπον τὰς φρένας ὑγιαῖν, ἐν τόπῳ παντα-

χρόνῳ πεφραγμένῳ κατέχευται. Προϊέναι θέλων
 ἔδινάται· βία τὸ γινόμενον, καὶ τὸ κατ' αὐ-
 τὴν φυσικόν· ἤδη μὲν ἐν θυρίδι ἠνέακται, ἀλλὰ
 τῷ ἐν τῷ κρημνῷ κινδύνῳ προφανὲς ὄντος, οἷα
 εἴ ἐτι ὡς πρότερον. Οὐκ ἐν ἤρται ἡ βία, ἀλλὰ
 μετῴκειπται. Ἡθικὴ ἐστὶν ἡ ἤδη περιῖστα· ἔχει
 ἂν ἐξίέναι, εἰ μόνον ἐθελήσειεν κατὰ κεφαλῆς
 διὰ τῆς θυρίδος ἑαυτὸν ὥσαυτα, ἀλλ' ἔκ ἂν
 ἔχει τῷτο ἐθελῆσαι. Ἐάν γάρ ἐθελήσειεν, ἔκ
 ἂν ὑγειαινῶν τὰς φρένας ἐτύγχανεν, ἥπερ ἐτέ-
 ρη. Οὐδέπω ἄρα ποιῆσαι ἔχει τὸ παριζά-
 μενον.

§ 152. Τέως ἐπ' ἐκείνο καταφεύγουσιν, ὅτι
 κατάγει τὴν ἀκριβῆ ἀντίρροπίαν, εἰ μηδαμῇ
 ἄλλῃ, ἔδεν ἄλλο τῷ διορισμῷ αἴτιον, παρὰ τὴν
 ψυχὴν, φασίν, αὐτὴν

§ 153. Ἀλλ' ἐν αὗ διαρκεῖ τὸ ἀντίρροπον,
 καὶ πάντα ἐκατέρωθεν ἴσα, ἔδεις ἂν τεθεῖη διο-
 ρισμός. Ἐν αὗ δ' ἔτος τίθεται, θάτερον θάτερον
 πρότερον τάσσεται, ὅτε λόγος ζητῆται δι' ὃν τῷδε
 πρὸ τῷδε τίθεται. Ἄνευ τῆς τοιαύτης αἰτίας,
 διὰ παντὸς ἂν ἔμειε τὸ ἀντίρροπον. Καὶ τοὶ
 μόλις ἐν σμικρῇ τῷ χρόνῳ μορίῳ τὸ ἐπ' ἀκρι-
 βὲς ἀντίρροπον μένειν οἶοντε, παρακινεῖ γὰρ
 αὐτὸ καὶ διεκταράττειν πέφυκε καὶ τὸ ἐλάτ-
 χισον, τῆς τε προσοχῆς ἐπίτασιν τινα παθῶ-
 σης ἢ ὕψεσιν, ῥᾶσα ἀνήρηται. Αὐτὴ, φασίν,
 ἡ ψυχὴ τὸ ἀντίρροπον ἀναρρεῖ. Ἀλλὰ γὰρ τὸ
 εἰ ἴσως πειθεῖν ἂν, τί δὲ ἄλλο μᾶλλον ἢ ὧδε;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ Είμαρμένης.

§ 154. Πολλοὶ εἰσὶν, οἱ πᾶσαν ἀνέγκην Εἴμαρμένην εἶναι διαπειθόμενοι, τὴν τε νοερὰν φύσιν τὴν ἐξ ἀνάγκης ἑαυτὴν διορίζουσιν. ἔδδεν ὠρεολογίᾳ διαφέρειν, τῷ διὰ τὸ ἐπ' αὐτὸν βάρος, κατὰ μηχανικὰς τινὰς θεσμὸς ἀναγκάως κινούμενος.

Περὶ μὲν ὃν τῶν ὀνομάτων ἤκιστα διενεκτήεν, φυλακτεῖν γεμῆν, μὴ τέτων τῇ παραχρήσει, τὸς μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεσθαι πεφυκείας τῶν ἰδεῶν συγχέειμεν.

§ 155. Θῶμεν δὴ τινα ἐν ἀμφιγνοίᾳ μετεώρως ἔχειν, πότερον αὐτῷ αἰρετέον τὸ Α, ἢ τὸ Β, ἑξέτερα ἀρέεπῶς ταλάντε μηδὲν διαφέροντα. Ἐννοήσωμεν δὲ τὸν τοιοῦτον λόγους ἐπόμενον πείθεσθαι, εἶναι αὐτῷ τὸ μὲν Α συμφέρον, τὸ δὲ Β ἐπιβλαβές. Ἦν ὃν αὐτῷ βεληθέντι τὸ Β ἐλέσθαι, νῦν δὲ, πεπεισμένος ἤδη ἐξ ἀνάγκης τῷ αὐτῷ βλάβης εἶναι πρόξενον. ἐλομένῳ, βεληθῆναι ἔδύναται Ἐνθεν ται καὶ μὴ πρὸς τὸ Α τραπέσθαι ἔδύναται (113)· ἢ γὰρ τῷ ἑτέρῳ διαφυγῇ, θατέρῳ τυγχάνει αἰρεσις.

§ 156. Ὅδε ὁ διορισμός, ὃ αἰτία ἡ πειθῶ, λόγοις ἐπερηρεισμένη, παραπλησίᾳ ἐστὶ τῇ κινήσει τῇ μεταδιδομένη τῇ πλάσιγγι, διὰ τῆς ἑτέροθεν τῷ βάρους προθέσεως· ἐκατέρωστε γάρ τις ἀνάγκη ἐμφιλοχωρεῖσα ἐστὶ.

Ἀλλὰ γὰρ, ἐπὶ τῷ ληφθέντι τῆς πλάσιγγος παραδείγματι χρῆσθαι ἔνεσι, μὴ παρ' αὐτὸ τῆ-
το, τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα, ἀπ' ἀλλήλων εἰδὲν
διαφέρειν; Μὴ λόγῳ πείθεσθαι, καὶ βάρεϊ
κινεῖσθαι ταυτὸν ἐστίν; ἢ ἐκ ἀθλίως ταῖς φωναῖς
εἰσὶ καταχράμενοι, οἱ ταῦτα τὰ δύο συγ-
χεόντες;

§ 137. Εἰσὶν οἱ, ἐπὶ τῇ προκειμένῃ, τὸ
βέβαιον τῇ ἀναγκῇ διακριτέον εἶναι ἡγούμενοι,
ἀλλὰ περὶ τῆς δε τῆς διακρίσεως ἀνωτέρῳ με-
τήλθομεν (52).

§ 138. Ὅποτε γὰρ τὰ εἰς ἐνέργειαν κι-
νῶντα ἡμᾶς, κατ' αὐτὸ ἡμῶν τὸ νοητικὸν τῆς
δυνάμεως δεῖ, ἢ τοιοῦτο, ὅπως ἀλλ' ἐν ὧς
πράττειν ἐπεὶ βεβλόμεθα, ὅτε τῆς θελήσεως
ἡμῖν διορισμὸς τῇ κατὰ κρίσιν ἢ διανόησιν ἐμ-
ποισμένη πειθοῖ, βέβηκεν ὡς θεμελίῳ, εὐδελίῳ,
ὅπως ἂν τις ἐπινοήσῃ μηχανικὴν, ἢ φυσικὴν
ἀνάγκην, εἰδ' ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἀγόμεθα.

§ 139. Οἱ τὴν εἰμαρμένην εἰσάγοντες,
ἔχοντες ταῖς ἐν ἡμῖν ἰδέαις, ἐν αἷς μόναις τὸ τῆς
πειθοῦς ζητητέον, τὰς καθ' ἡμᾶς πράξεις φέ-
ρουν ἀπονέμοντες, ἀλλ' αἰτία τινὶ μηχανικῇ,
τῇ καὶ τὸν διορισμὸν τῆς ἑαυτὸν θελήσεως συγ-
κατασπώσης, ὥς μὴδὲ πράττειν ἡμᾶς διότι
βεβλόμεθα, βέβηκεν δὲ ὅτι πράττομεν. Ἀυ-
τὴ δὲ ἢ τῆς ἐλευθερίας τυγχάνει ἀπὸ τῆς
εἰμαρμένης διαβολῆς.

§ 140. Τοῦτο τι περὶ τῆς εἰμαρμένης δόγμα πειθεῖσθαι πάλαίτε τῆς Στωικῆς, καὶ καθ' ἡμᾶς τὸ ἔργον ἔθνος, ῥᾶστα ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων ἐπάγεται. Ταύτην γὰρ ἐκ τῆς Εἰμαρμένης ἀποφέρονται τὴν συνέπειαν; ὅτι τὸ κακόν, ὃ τῇ ἐλευθερίᾳ παροπληθεῖ πράξει, διαφυγεῖν καὶ προειδόμενος ἔχουσιν.

§ 141. Οἱ δὲ δὴ, τὴν ἀνωτέρω ἡμῖν ἐκτεθεῖσαν, περὶ τῆς ἐλευθερίας ἰδέαν ἔχοντες, εὐμαρῶς ἐπιγνώσονται ταυτὶ τὰ δύο ἀλλήλοις εἶναι μαχόμενα, προοιδεῖντε δηλαδή τὸ κακόν, καὶ μὴ ἐκκλῖναι, ἐπειδὴν αὐτὸ ἀπὸ τῆς βεβλήσεως, ἣ δὴ μόνῃ τὴν πράξιν ἀναθετέον; ἐξήρηται.

§ 142. Καὶ τὸν Σπινόζαν δὲ παράπλησίαν τινὰ τὴν εἰμαρμένην εἰσαγαγεῖν, πολλὰχόθεν τῶν ἐκείνῃ συγγραμμάτων ἐλέγχεται. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μόνου τοῦ παραδείγματός οἱ, διερχομένων δὴθεν τὴν ἐλευθερίαν προβάλλεται; εἴη κατάδηλον· τὰ γὰρ ἐκείνῃ τοιαύτε ἐπὶ λέξεως. „Νόειμι (εἰ δοκεῖ) λίθος, ἐν ᾧ ἂν κινεῖσθαι ἐπέιγοιτο, νοεῖντε καὶ εἰδέναι; ἢ περ οἶοντε αὐτὸν σπεύδειν εἰς κίνησιν; οὗτος μὲν ἔν ὃ λίθος, ὡς ἄρα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰς τὸ κινεῖσθαι μόνον ἐπειξιν ἑαυτὰ συνειδώς; καὶ μηδαμῶς ἀδιαφόρων εἰς τὸτο, τὸ ἐλεύθερον πλεθεῖν ἡγήσεται, καὶ παρ' ἑδὲν ἄλλο τῇ κινήσει ἐνεπιμένειν πειθήσεται, ἢ ὅ,τι βέλεται. Καὶ τὸτο δὴ τὸ παρ' ἀνθρώποις ἐλεύθερον ἀκῆον

„ἐστίν, ὃ πάντες ἔχειν ἐπικομπάζουσι, καὶ ὅπερ
 „ἐν τῷ μόνῳ κεῖται, ὅτι τὴν μὲν ἑαυτοῖς
 „ἐνῶσαν ὀρεξίν ἐκ συνειδήσεως σφίσι συνίστασι,
 „ταῖς δὲ αἰτίας ὑφ' ὧν διορίζονται, ἀγνοῶσι.,,
 Σπινόζ: ἐν ἐπιστολ. Σελ. 584 — 585.

§ 143. Τσιάνδε δὴ περ μηδαμῶς εἶναι τὴν
 ἐν ἀνθρώποις ἐλευθερίαν, ἢ καθ' ἡμέραν ἐνδι-
 δάσκει πείρα. Ταύτης γὰρ συγχωρηθείσης, καὶ
 τὰ κατὰ τῆς τῶν συλλογισμῶν διανόησεως φρε-
 δα, ὡς ἀπὸ τῆς ἐξωθεν ἐπενεργήσαντος ἀνηρη-
 μένης τῆς πράξεως, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς τῆς
 βεβλήσεως ἀγομένης τε καὶ φερομένης, ὡς περ
 ἤδη ἐξ αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν λίθον προχειροῦ-
 ρος παραδείγματος· βέλεται μὲν γὰρ ἐπεὶ κι-
 νῆται, καὶ κινῆται δὲ διότι βέλεται. Καὶ τὸτ'
 ἂν αἰεὶ χώραν ἔχοι, εἰ φυσικόν τι εἶναι τεθεῖη
 τὸ αἴτιον τὸ διακάμπτον τὴν συνέλυσιν.

§ 144. Ταῖς γε μὴν κατὰ ἀνθρώπον πρά-
 ξεσι, ταῖς ἐλευθέραις καλεσμέναις τὸν νῦν προ-
 σέχοντες, αὐτὰ τῷ τῆς βεβλήσεως διορισμῷ,
 ἀποδοτέας αὐτὰς εἶναι σαφῶς συνίμεν, τὸν
 τε διορισμὸν τῆτον, μηδεμίαν ἄλλην αἰτίαν
 εἶδέναι, παρὰ τὴν πειθὴν τῆς ψυχῆς πεπεισ-
 μεθα. Ἡ δὲ πειθὴ, καὶ μηχανικαῖς τισιν αἰτίαις,
 μόνοις δὲ τοῖς προβαλλομένοις λόγοις ἡμῖν ἐνίσταται.

§ 145. Ὁ ὑπὸ τῆς λόγου ἀγόμενος, εὐδολῶς
 τῇ Εἰμαρμένῃ καθυπάγεται· ἀλλὰ περὶ τῆς
 τσιάνδε ὑπαγωγῆς ζητοῖτο ἂν, εἰ μὴ τῇ νεκρᾷ
 φύσει ἐστὶν αἰτίπεριπίπτουσα.

§ 146. Οὐχ ἄλλῃς ἴσμεν ἅττα συμβαίνει
ταῖς οἰασθῆν ὕλης ἀποκεκριμέναις αὐτοῖς φύ-
σεσιν, ὥς τε περὶ αὐτῶν προσδιορίσασθαι.

§ 147. Περὶ γεμὴν τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀπάν-
τητις πρόχειρος· καθημέραν γὰρ πολλὰς ἐρῶ-
μεν τῶν ἀνθρώπων, ἂν αἱ πράξεις τῆς καθ' ἡ-
εἰμαρμένην ἀνάγκης ἐπ' ἀντὶ ἀπληραγμένας εἰσὶ.
Καὶ γάρ τι μαινόμενοι, καὶ βιαιοτέρῳ πυρετῷ
συνεχόμενοι, οὔτε πάθει τινὶ ἐμετρίῳ βαλλό-
μενοι, καὶ πολλοὶ ἄλλως πως τὰς φρένας παρα-
κοπτόμενοι, τῷ τοιούτῳ εἶδος εἰκόσιν. Ἐπὶ γὰρ
τέττων ἀπάντων ἡ τῷ διορισμῷ τῆς βελήσεως
ἐρευνα, ἐμικρὸν ἂν διασαφῆσαι τὴν μεταξὺ
τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς ἐλευθερίας διαστολήν.

§ 148. Ἀμέλειτοι ἐπὶ ἀνθρώπῳ τῇ ψυχῇ
τὸ σῶμα συνέζευκται, καὶ ἐνδοτάτη ἐμφιλο-
χωρεῖ τέτοις ἡ οἰκειότης τε καὶ συμπάθεια.
Τῆς δὲ συμπαθείας ἔργον, ἐννοίας τινὰς, τε-
ταγμέναις τισὶ σωματικαῖς κινήσεσιν ἀχωρίστως
συμπροϊέναι. Τὸ δὲ ἐννοίαν ψυχῆς μηδεμίαν ὅλως
συμβαίνειν ἢ μήτι ἀντιστοιχεῖν ὡς ἐκ τῷ σώ-
ματος κίνημα, καὶ ἐντεύθεν δῆλον, ὅτι καὶ ἐπὶ
τῆς μελέτης τῶν ἀσωμάτων καὶ ὅλως ἀφηρη-
μένων, ἐμετρίως τὸ σῶμα διαπονεῖτε καὶ ὑπεκ-
λύεται. Ἀλλὰ καὶ πᾶσαι ἡμῖν ἀπαξαπλῶς αἱ
νοήσεις διαταραγνύονται καὶ συγχέονται, ἐπει-
δὴν τινὰ τρόπον τὸ σῶμα διάκειται.

§ 149. Οὕτω δ' ἀμοιβαίως αἱ σωματικαὶ
κινήσεις, μετὰ τῶν τῆς ψυχῆς ἐννοιῶν ἔχουσι

πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐκ μὲν τῆς κινήσεως, ἔννοιάν τινα ἐξεγείρεσθαι, ἐκ δὲ τῆς ἐννοίας ἀνάπαλιν κίνησιν.

§ 150. Ἐπὶ ἀνθρώπῳ τῷ εὖτε καὶ ὑγείῳ καθεστῶτος, τῶν τινα σωματικῶν κινήματων, καὶ ἅττα τέτοις ἰσχύματι παρακολουθεῖ, μὴ τινος ἐξωτερικῆς αἰτίας τεταγμένης προσπιπ- τέσης, εὐδότε διεγείρεται. Οἶον ἤχος εὐδῶν εὐδέποτε ἐξάκκεται, εἰ μὴ πληγῆς ὁ αἷρ, τινὶ τῶν εἰς αὐτὸ τεταγμένων νεύρων, τῆς κινήσεως μεταδῶ.

§ 151. Ἄλλα δὲ τινες κινήσεις ἐπὶ τῷ σώματι εὐδέποτε ἐμπιᾶνται, μὴ τῷ τῆς βελήσεως προηγεμένῳ διορισμῷ, τῆς ὑπὸ τῷ λίγθ διθυνομένης, καὶ αἱ κρίσεις τὰ πολλὰ, ιδέας ὡς λίαν ἀσαφῆς ἀφορῶσι.

§ 152. Καὶ ταῦτα μὲν ὅτως ἔχει, ἐν ᾧ ἰδῶν υἱαὶ ἐν σώματι ὑγιαίνουντι, ἀπολαύει ἀνθρώπος. Οὗτος γὰρ τῷ ὄντι ἐλεύθερος ἐστίν· ἵνα γὰρ πράξῃ, λόγοις ἢ ψυχῇ ἀναπεισέα ἐστὶν αὐτῷ ὥστε θελήσῃ. Καὶ τοιαῦτα λόγῳ κύριος ὁ τοιοῦτος τῶν ἰδίων ἑαυτῷ πράξεων.

§ 153. Ὡς εἶγε αἱ τοιαῦτα κινήσεις ἐν τῷ σώματι, ὡς ὁ τῆς βελήσεως διορισμὸς ὥφειλεν ἀπογενναῖν, ὑπὸ αἰτίας ἐξωτερικῆς, τῆς υἱαὶ ἀμέλειτοι τῷ σώματι κατὰσάσεως ἐκταραττομένης, παράγοντο, ὁ κατ' εἰμαρμένην τῆς βελήσεως διορισμὸς ἔψεται παρὰ πίδαε.

§ 154. Κλινοπετής, λόγοις δικαίαις πειθόμενος, μὴ προϊέναι, ὡς βλαβερόν αὐτῷ ἔσομένον, ἐλευθερώσας κατὰ χώραν μένων ἑοῖς ἐν δερνίοις, ἀτρέμας ἔχει. Ἀλλὰ γὰρ τῷ πυρετῷ βιαιότερον ἐπισκῆψαντος, τῆς κοίτης ἐξάλλεται, καὶ φρεσὶς ἅπας λόγος αὐτῷ παραινέσεως· ὑπὸ γὰρ τῆς ἐν τῷ σώματι κινήσεως ἡ θέλησις διορίζεται, καὶ ἔκτετι τότε τὸ σῶμα τυγχάνει ἡ ψυχὴ διεξάγεσθαι, ἀλλ' ἡ εἰμαρμένη ἄγεσθαι ἐστὶν αὐτὸ καὶ φέρουσα· καὶ εἰ τὰ πραττόμενα τῇ θελήσει συιᾶδεν ἔοικεν, ἀλλ' ἔμπης ἀληθὲς ἐστὶ τὸ κοινῇ λεγόμενον, ὅτι ἐλευθερίας τὸν ὄντως ἔχοντα μετέχειν, ὅτε δὴ βεβλήσεως· ὃ καὶ περὶ αὐτῶν τις ἂν ἔχοι ἀποφθίνασθαι τῷ Σπινόζῃ, εἰ μὴ ἄλλην, παρὰ τὴν ἐν τῷ κατ' αὐτὸν ὑποδείγματι, (λιθώδη τινὶ δηλονότι) κεκτημένος ἐλευθερίαν ἐτύγχανε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἐπίκρισις διαφορῶν δοξασμάτων περὶ τῆς ἐλευθερίας.

§ 155. Καὶ τῶν εἰς τόδε εἰρημένων, ὅσα γε εἰς διάσχιψιν τῆς ἐλευθερίας τείνει, ἅλις ἐχόντων, ὡς μέντοι πάνυ ἀξιολόγων τινῶν περὶ αὐτῆς κινεμένων ζητήσεων, ἔστιν ἅττα προθεῖναι, τὰ εἰς πληρεστέραν τῷ πράγματι φέροντα σαφήνειαν, πρὸς μοι ἂν ἔσεσθαι δοκεῖ· ἵνα μὴ

καὶ τὰ εἰρημένα λαβὴν παράχωσιν εἰς ἀντιλογίαν, ἢ γὰρ ἀφορμὴν ἀπορίας τοῖς ἐντυγχάνουσι. Τῷ ὄντι γὰρ ἔδεν τοιοῦτον ἐπὶ τῶν φιλοσοφημένων ζήτημα κινέμενον ἑυροίτις ἂν, ἐν ᾧ τοσαύτη, ἐν διακεκριμέναις δοξασίαις συμβαίνει ἡ σύγχυσις.

§ 156. Περὶ τῆς παρὰ τῷ Θεῷ ἐλευθερίας, λόγος ἔδεις ἐπὶ τῷ παρόντος, τῆς μᾶλλον τῷ παρ' ἀνθρώποις ἐλευθέρα ἀπεχέσεως, ἢ ὅσον ἔρως ἀπεσι γαίης· ὑπέρτατον γὰρ Θεῷ τὸ ἀπόλυτον, καὶ ἐν ἀκρότητι τὸ μηδεὶς ἡρημένον. Πέρατος παντός ἀνεπίδεκτος ὁ Νῆς ἐκείνος, καὶ μόνος ἔχων ἐστὶν ἐν ἀκροτάτῃ τελειότητι τὸ ἐλεύθερον (117).

§ 157. Εἰς τρεῖς δόξας, εὐθέτως ἂν τις ἀνακαλέσας, τὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, λογομαχέμενα.

§ 158. Πρῶτον: τινὲς εἴην κατὰ τὸ αἰδιάφορον λεγομένην ἐλευθερίαν, τῷ ἀνθρώπῳ προσήκειν ἐνόμισαν, ἣν ἔτως διεξηγῶμεθα. Τοιαύτην δηλονότι λέγοντες ὑπὸ Θεῷ δεδῶσθαι τῷ ἀνθρώπῳ δύναμιν, τῷ δυοῖν ἢ πλειόνων, φύσει ἐπ' αὐτῷ ὄντων, αἰρεῖσθαι τὸ δοκῆν, ὥστε καὶ παντός ἀπέναντος αὐτίς τε ἐξωτερικῶς, καὶ λόγῳ τῷ πρὸς τόδε, ἢ τόδε ῥέψαι διαπείθοντος, τὴν βέλησιν αὐτὸν τὴν ἑαυτῷ διορίζειν δύνασθαι.

§ 159. Τῷτο δὲ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ. Αἰρετέον σοι προκειμένων ἐν μέσῳ Α καὶ Β. Φῆς δὲ

τίδε, ἢ τόδε. Αἰρεῖ δὲ τὸ Α, τῷ χάριν; ὅτι βέλομαι, Φῆς. Τὶ δὲ τὸ Α, πρὸ τῷ Β ἡδὼ βελλόμενος; αὐθις ἀπαντᾷς, ὅτι βέλομαι ὁ Θεός μοι τὴν δύναμιν ταύτην παρέχέτω. Ἀλλὰ τί δήποτε τόδε δηλοῖ τὸ λεγόμενον, ἐθέλω με θέλειν, ἢ θέλω διότι θέλω; εἰδὲν ἐπιεικῶς ἢ τῷτο θέλω τὸ Α. Ἀλλὰ γὰρ τὸ ζητηθὲν ἐστὶ ἐνέχει. Διατί ὃ θέλεις τὸ Β; ὅτι Φησὶ δύναμιν ἔχων τυγχάνω τῷ ἐμὲ αὐτὸν διορίζειν; ἅτε δὴ ἐλεύθερος ὢν, ἤπερ ἂν ἐθέλω. Ἀλλ' ἢ δύναμις ἀρίστος ἐστὶ; τί δὴ ἐν σοὶ διορίσαι ταύτην δοκεῖ πρὸς τὸ Α, καὶ μὴ πρὸς τὸ Β; ἢ πάντῃ ἄλλῳ τὸ Β ἀπεβάλλειν Φῆς; Ἦν γὰρ εἴποις, ἀρέσκει μοι τὸ Α, ἐπεὶ ἀρέσκει, ἦτοι σοὶ μηδὲν σημαίνει τὸ λεγόμενον, ἢ ἔστω πῶς νοητέον, ἀρέσκει μοι, ἐπεὶ πάρεστί τις λόγος, δι' ὃν ἂν ἔτω διοριθεῖν ἄλλως γὰρ τὸ μηδὲν αἰτιατῷ τινὲς ἂν εἴη παραίτιον. Πρὸς ἔν τῷτο τὸ πέρας ἀπάγονται, οἱ τῆς πρώτης ταύτης δόξης ἐχόμενοι. Ὑρα § 90. 91. 115. 127. 128.

§ 160. Ἄλλ' ἐπανάκτανται αὐθις, ἐμαυτῷ. Φάσκοντες, ἐλευθέρε ὄντες αἰθάνομαι. Τίς δὲ ποτε τὸ τσιῖτον ἡγήσατο; ἀλλὰ μὴ καὶ αἰτιατὸν ποτέ τις κατενόησει ευκρινῶς, ἀνευ αἰτίας συμβαίνειν δυνάμενον;

§ 161. Ἐτι προσθέτασιν, ὅτι μὴ τῆς ἀδικοφροῦς ταύτης συγχωρηθείσης, ἐπὶ τὴν ἀνάγκην τὰς ἀνθρωπίνων πράξεις συνωθεύμενας ἔξομεν, καὶ φρεῖδος μὲν νόμος ἅπας, ἄτοπος δὲ καὶ ἡ διὰ τῶν ποινῶν, ἢ τῶν βραβεύων ἀντί-

δοσις, τῇναίῳ δ' ἄντι ἐπαινοῖτο, ἢ ψέγοιτο, ἢ τε πλήμων ἀρετὴ λόγος ἄρ' ἔσται, ἐκ βιάθρων περιτρεπομένη κτλ:

§ 162. Ἐν μὲν ἔν τρις λογικῶς εἰσέμεθε, ὅτι τὸ τῆς συνεπείας ἄτοπον, ὑπὲρ τῆς ἀντικειμένης δόξης, ὃ φαῦλον ἐστὶν ἐπιχείρημα· ἀλλ' εἰ μάλιστα ἢ προτέρα δόξα, ἄλλοθεν ποθεν κατασκευαζομένη τύχη, διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήματος, περιτραπήσεται μὲν ἐκείνη ὁλομῶς, ἀμφοτέρω δὲ αἱ ἀντιφερόμεναι δόξαι ὑποσαλεύονται.

§ 163. Καίτοι ἔν γε τῷ παρόντι τῷ κανόνος ὃ χρῆζομεν. Οὐ γὰρ συγχωρῶμεν ὅδε τῆς ἀδιαφορίας προσάτας τὴν ἀνθρώπου ἐλευθερίαν ἀπαξάπασης ἀπλῶς ἀπαλλάττειν ἀνάγκης· ἀποφάσκομεν γεμὴν, καὶ ἐκ τῆς τυχεύσεως ἀνάγκης, ὥς δεδοικασιν αὐτοῦς συνεπείας συμβαίνειν.

§ 164. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ τῆς ἀδιαφορίας περὶ ἧς ὁ λόγος συγχωρεμένης, ἀνάγκην δίδοσθαι τινα ἐπὶ τῶν διορισμῶν τῆς ἀνθρωπίνης βελητέως διατείνεσθαι, ὃ μὴν ἀπόλυτόν τινα, ὅδε οἶαν τὴν καθ' εἰμαρμένην, τοιαύτην δὲ, ὥς ἐφ' ἑκάστῃ διορισμῷ τῶναντίον εἶναι ἀδύνατον. Δῆλον δὲ, εἰ μὴ τῇ τῷ Θεῷ προγνώσει τὸν νόον ἐπισήσωμεν (52).

§ 165. Ἀπαντᾶσιν, ὥς ἢ τοιαύτης πρόγνωσις, πρὸς τὸ μὴ καταναγκάζειν τὴν βέλησιν, ὅδε τῷ κατὰ τὸν ἐκείνης διορισμὸν παραιτίος γίνεται. Ἀλλὰ γὰρ ὃ περὶ τέτων ἐνταῦθα πραγ-

ματευόμεθα. Ἀπαραβίατος ἐστὶν ἡ βέλησις (125). Ἀλλ' ἔπερ ὁ Θεὸς προέγνω, ὅπως ἂν συλλογιθῇμεν περὶ τῆς θείας προγνώσεως, ἐκείνο βέβαιον, ὅτι τῷ προγνωθέντος τὸναντίον τεθῆναι ἔδυναται τετέστιν ἀδύνατον ἐστὶ. Ταύτητοι καὶ ἀναγκαῖον τὸ προγνωθὲν ἕτος γὰρ ὁ τῷ Ἀναγκαίῳ ἐστὶν ὁρισμὸς (47).

§ 166. Καὶ εἰδὲ πᾶσαν δ' ἐκείνης ἐκκλίνειν ἀνάγκην, ῥᾶς' ἂν δευθῇ, τὸς ὅσοι ποτὲ δοθέντος τῷ ἀδιαφόρῳ ἐπὶ τῷ τῆς βελήσεως διορισμῷ, τὴν τῷ Θεῷ πρόγνωσιν ἀπαναίνονται. Ἀλλ' ἦν ἂν πολλῶν ἐτι ῥᾶδιον ἀποδείξαι, εἰ μὴ ἔξω τῆς προκειμένης ἔβαινε προθέσεως, εἰδὲν ἀλογώτερον ἐπινοῆσαι ἔχειν, ἢ τὴν Θεὸν πλάσσειν, ὃ χθὲς ἀγνοῶν ἐτύγχανε, μανθάνοντα σήμερον.

§ 167. Ἐφην δεύτερον, μὴ ἐξ οἰασθῆναι ἀνάγκης, τὰ ἀνωτέρω (161) ἐπιφερόμενα ἔπεσθαι. Νοῶν δὲ τὴν κατ' ἡθὺς ἀνάγκην, καὶ τῷτο εὐθύς (169) εἰσόμεθα.

§ 168. Δεύτερον: ἡ περὶ τῆς ἐλευθερίας δευτέρα δόξα, εἰς πλάτος ἡμῶν ἐν Κεφαλαίῳ Γ'. ἀνέπτυκται. Κατὰ δὲ ταύτην ἡ ψυχὴ εἰδὲποτε αἰτίας ἀνευ ἑαυτὴν διορίζεται. Ἀυτηγεμὴν φυσικὴν ἔκ ἔστιν, ἡθικὴ δὲ, ἡ κατ' αὐτὰ τὸ νοητικὸν ἐνεργῶσα. Οὕτως ὡς μηδέποτε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὸ ἐνεργῆσαι ἐλευθέρως ἐναχθῆναι ἔχειν, εἰ μὴ δι' ὧν πειθῶ τις ἐγγίνεται. Διὰ τῷτο δὴ, οἷτε νόμοι χρεώδεις εἰσὶ, καὶ

ποιναί, καὶ βραβεῖα ἔμικρὸν συντελεῖσιν ἐπαγγελλόμενα. Ἐλπίς γάρ καὶ φόβος ἀμέσως ἐπὶ τὴν φύσιν δρᾷ τὴν νῦν ἔχουσιν.

§ 169. Ἐὰν τὸ τῆς ἀδιαφορίας συγχωρήσωμεν, ἔκ ἐλπίς, ἔκ φόβος, ἔκ νόμων ἐμπειρία καὶ γνῶσις τὴν βέλησιν διορίζουσι, τὸ δὲ μηδὲν. Ἀποκρίνονται, ὡς διορίζει μὲν ταῦδε πάντα τὴν θέλησιν, ἔκ ἀναγκαίως δὲ τῶν τετέστι, τεθείσης καὶ τῆς τῷ νόμῳ ἐπιγνώσεως, ἔπειθαι ἡ ψυχὴ δυνήσεται, καὶ μὴ, ὃ περὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως παναληθέστατον ἐστὶ λεγόμενον. Ἀλλ' ἵνα δὴ ἡ βέλησις διοριζῇ, εἰ μὴ κατὰ τὴν παρεῖσαν τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἀποχρῶν εἴη ὁ νόμος γνωσκόμενος, ἑτέρῃ χρεῖα τινός. Εἶδομεν δὲ, ὅτι τῷτο γε, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνων εἰπεῖν ὑποθέσεως, τὸ μηδὲν ἔσται (159).

§ 170. Περὶ δὲ τῆς ἀρετῆς ἐξ ὧν εἰρήσεται, τὰ περὶ ἐπαίναντε καὶ ψόγων λεγόμενα ἔδεξιαν ἔχει δυσχέρειαν. Ἀλλὰ διοριζέσθαι πρῶτον τίνα δῆποτε ἐπιζητεῖται, ἐφ' ᾧ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν τὰς αἰθρωπίας πράξεις ἀνάγεσθαι.

Α'. Δέον τὴν πράξιν ἀπὸ τῆς τῷ νοεῖν προεῖναι δυνάμεως τῶν τετέστιν ἵν' ὁ ἄνθρωπος πράττει ἐπεὶ βέλεται.

Β'. Καὶ εἰδέναι τὸν πράττοντα, τὶ τῷ αὐτῷ καθῆκον ἐν αἷς κῆται περιστάσεσι, καὶ δὴ καὶ εὐσαθῆ τινα τὴν πρόθεσιν προβεβλήσθαι, τῷ πρὸς γνάμονα παραβαλεῖν τὰ πραττόμενα, ὅν αὐτῷ τὸ θεῖον ὑπέθετο.

Γ'. Τέως ἢ τοιαύδε τῆς ψυχῆς διάθεσις, τῇ τῷ καθήκοντος ἐπιγνώσει συμβαίνασα, ὁφείλει ἐπικάμπτειν τὸ βελητικόν, καὶ πὶ τὸ πράττειν τὸν ἄνθρωπον διορίζει.

Τοῖς τρισὶ τέτοις, οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ τέταρτον προσιδέασι, τὸ δεῖν τὸν ἄνθρωπον, τὸν εἰς τὸ πράξαι ὁρμώμενον βελητικῶς, κατ' αὐτὸ τὸ ἀκαρεῖς, δυνηθῆναι ἂν καὶ πρὸς τὸναντίον ῥέψαι θελησάντα· καὶ τότε δὴ τὸ Δ'. τὸ κυριώτερον εἶαι τῆς ἀρετῆς θεμέλιον διαφαίνοντα.

§ 171. Ἀλλὰ τῶν ἔγω διανοσμένων πυνθάνομαι, εἰ μὴ ἐπὶ τοσούτῳ ὁ τῆς ἀρετῆς ἔρως προσαύξειν δύναται, καὶ τὸν διορισμὸν ἔτις ἐυδαινῶς ἐστὶν ἐφ' αἷ ἐπισπᾶσθαι, ὡς τὸ πρὸς τὸναντίον διοριθῆναι ἀδύνατον γίνεσθαι. Μὴ ἄρα, ὁ ἐν αὐτῷ δεῖν πράττειν, τὸν Θεὸν ἐνώπιον αὐτοῦ προσορώμενος, καὶ ὅσον αὐτῷ ἐποφείλει διασκοπῶν, καὶ παρὰ μόνον τῷ πανθενῶς, καὶ φιλανθρώπως Δημιουργῷ, ἅπαν ὅτι ἀγαθὸν ἐλπίζει ἀπεκδεχόμενος, μὴ ἄρα ἔχ' ἔτις ἀκαμαίως τε καὶ ἰχυρῶς ὑπὸ τῶν τιυῶν διαλογισμῶν διατίθεσθαι δύναται, ὡς τὰς πρὸς τὸναντίον διαθέσεις ἀπ' αὐτοῦ ἄρδην ἀπάσας ἔρρειν. Ἡ δυνήσεται πῶς ἄλλως τὸ τηνικαῦτα ὁ ἔγω διακείμενος, ἢ πρὸς τὴν ἀρετὴν τῷ θελήματι ῥέπειν; ἢ ἐκ ἴσου αὐτῷ τοιαύδε ὄντι, παρὰ τὸ καθήκον πράξαι, καὶ τὴν ἰδίαν ἐαυτοῦ φύσιν μετασκευάσαι; Ἡθική τις ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἀνάγκη κρατεῖ, ἥς μέντοι παρέσσης τὸ τῆς ἀρετῆς ἐκ ἐκκλείεταί.

Τὶ ἔν ἐχὶ καὶ ἐπαίνων πολλῶν ἐπάξιος, •
ἐν τοιαῖςδε περιστάσεσιν ἀνατρεφόμενος ;

Ἄλλ' ἀριηθίσεταί τις ἤδη, ἐπὶ τῷ γὰρ ὑπο-
τεθέντος, τὴν μὲν ἀρετὴν ἐν ἀκμῇ εἶναι, τῷ
δὲ τετάρτῳ τῶν ἐπιζητημένων μηδαμῶς δεῖσθαι;
ἐκδὲν ἐκ τῷ ἀκολέθῳ, εἰδὲ μεταξὺ τῶν τῆς ἀρε-
τῆς θεμελίων ἐκείνο ἀριθμηθήσεται.

§ 179. Οἱ δ' ἄνευ τῷ τετάρτῳ τῶν ἐπι-
ζητημένων, τὴν κατ' ἀρετὴν πρᾶξιν μὴ συγ-
χωρεῖντες, ὁμολογεῖσι τὸν τῆς ἀρετῆς πόθον,
καὶ τὴν τῷ νόμῳ γνῶσιν, συντελεῖν δῆτι πρὸς
διορισμὸν τῆς βελήσεως, τὴν γεμὴν ἀρετὴν ζη-
τητέαν εἶναι, Φασὶ, ἐν τῇ ἰαυτῇ ἢ τῇ ψυχῇ τοῖς
τοιοῖςδε βοηθήμασι περιτίθῃσι, καὶ ἧς ἔχοι ἂν
ἐκείνοις μὴ μεταδῶναι. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἤδη
φθάσαντες ἀπηντήκαμεν καὶ γὰρ τὸ δρασθή-
ριον ἐπιτρέψαι, καὶ μὴ ἐπιτρέψαι, ἐκ ἑστὶ ταυ-
τὸν. Διὸ τὸν ἀνωτέρω προτεθέντα συλλογισμὸν
(159) ἀναπεμπασαμένοις κἀνταῦθα, φανε-
ριερόν ἔσαι τὴς ἔτι δόξης ἔχοντας, ἐπὶ τὸ μη-
δὲν τὴν ἀρετὴν ἀνάγειν.

§ 173. Τρίτη δὲ δόξα τέως περὶ ἐλευθε-
ρίας, ἐστὶν ἡ τῶν ἐσαγόνταν τὴν εἰμαρμένην
(159).

§ 174. Ταύτη δὲ ἐπ' εὐθείας ἀντιβαίνουσιν
αἱ ἀνωτέρω ἀνθυπερεχθεῖσαι ἀπορίαι· ἐπεὶ δὲ
δὲ ἄλλως, καὶ εἰδὲν ἐδραῖω θεμελίω αὕτη ἐστή-
ρικται, ὑπὸ μόνων αὐτῶν τῶν ἐνστάσεων περι-
τρέπεται. Ἀλλ' ὅπως δὲ αὕτη καὶ εὐθυτέρως

λόγους διελέγχεται, ἐν τοῖς ἀνωτέρω (144) ἑδομεν.

§ 175. Ὁ τῆς βεβλήσεως διορισμός, ἐν οἷς ἐγχωρεῖ τὸ τῆς εἰμαρμένης, ἔργον αἰτίας ἐς φυσικῆς, ἥτε προηγεμένη παιδῶ, ἐκ ἂν εἴη τῷ ἀντικειμένῳ διορισμῷ κώλυμα ἰσοσάσιον. Ἡ γὰρ ἐκ μηχανικῆς αἰτίας γενομένη κατὰπεισις, ἐκ μηχανικῆς ἂν αἰτίας καὶ μεταβάλοιτο· καίτοι ἔδῃ ὁ ἄνθρωπος δημιουργὸς αὐτὸς ἕσασιν τῶν αὐτῷ πράξεων, οἷτε νόμοι ἀλυσιτελεῖς καὶ φρεῖδες, κτλ.

§ 176. Ὅτι γὰρ μόνῃ τῶν δοξασιῶν ἡ μέση, ἀληθείας ἐστὶν ἐχομένη, σαφῶς οἶμαι δεικνύται· ἐστὶ δὲ συνιδεῖν, ὡς ἡ αὐτὴ τῆς ἀνθρώπου ἀπάτη, ἐπ' ἀμφοτέρων τὰς ἀντιθέτως ὑπολήψεις, τὴν πρώτην φημὶ καὶ τὴν τρίτην συνέωσεν.

Ἡ δὲ ἀπάτη ἢ τῶν ἀναγκῶν σύγχυσις ἐστὶ, τῆς τε ἠθικῆς, καὶ τῆς ἀπολύτης.

Ἐνθα, κατὰ γένος, δείκνυται τινος τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀδύνατον, πάντες λέγουσιν αὐτὸ ἀναγκαῖον. Ἐνθα δὲ τὸ ἀναγκαῖον ὅν συνοράσι, πᾶσαν οἱ πολλοὶ διαβολὴν παρατρέχουσι, τῷ τρόπῳ τῷ ἐξ ἐναντίας ἐναντίῳ, μηδὲν προσέχοντες, ἀλλὰ περὶ τῆς καθ' εἰμαρμένην ἀνάγκης λόγον εἶναι πιστεύοντες.

§ 177. Οἱ τὴν εἰμαρμένην εἰσάγοντες, ἠθικὴν τινα ἀνάγκην ἐπὶ τῷ διορισμῷ τῆς βεβλήσεως ἀποδεικνύοντες, εἰμαρμένην τὴν ἀνάγκην

συμπεραίνεσι ταύτην. Πρὸς τὰς ἐπαγομένας ἀκολοθίας δὲ πάνυτι τὸν νῦν ἀξιῶσιν ἐφιστάνειν. Τῆς ἀρχῆς ἀληθεύσεως, συγχαρητέα εἶναι διατείνονται καὶ τὰ ἐπόμενα.

§ 178. Οἱ δ' ἄλλοι τῶναντίον συνορῶντες ἀληθεύειν μὴ πεφυκέναι τὰ ἐπόμενα ταῦτα, ψεῦδος εὐθὺς τῆς ἀρχῆς καταψηφίζονται, καὶ τὴν εἰμαρμένην ἀποβάλλουσιν· τὸ διάφορον ἂν ἔν τῆς ἀνάγκης συγχέοντες, εἰδὲ τὴν κατ' ἡθὺς λεγομένην προσιεῖναι δεῖν ὑπολαμβάνουσι, μόνον εἰς καταφυγὴν αὐτοῖς τὸ ἀδιάφορον ἀσφαλῶς ἔχειν πειθόμενοι, καὶ πρὸς ἄλλην ἔτι (ἣν δὲ οἱ εἰπὼς ἂν τις ὀνομάσειεν) ἀνάγκην, ἀλόγως λανθάνουσι περιπίπτοντες (164).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς Ἀϋλῆς τῆς Ψυχῆς.

§ 179. Τὴν ψυχὴν εἴρηται συνῆφθαι τῷ σώματι (148). Ἡ δὲ συνάφεια αὕτη, πολλὰς εἰς ἀπᾶτην, δὲ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν ὅσον ἐπιβλαβῆ, περιέσκησεν· ὑπέλαβον γὰρ τὴν ἐν ἡμῖν ψυχὴν σωματικὴν πεφυκέναι, καὶ τὰς κατ' αὐτὴν νοήσεις, μηδὲν ἢ κίνησιν τυγχάνειν τῶν ἐλαχίστων μορίων τῆς σώματος.

§ 180. Οἱ δὲ, μηδὲν εἶναι κοινὸν κινήσετε καὶ νοήσει συμβάλλοντες, μηδ' ἐγγενέσθαι ἂν

διὰ μόνων κινήματων τὸ τῆς νοήσεως τῷ σώματι διαπειθόμενοι, τὴν γεμὴν τοιαύτην δύναμιν, ἐκ ἀδυνατώως ἔχειν ἂν τοῖς σώμασιν ὑπὸ Θεῶ ἐισαχθῆναι φρονῶσιν, ἐνδεῖται μὴ δ' ἐξεῖναι ἡμῖν ἀσφαλῶς τὸ ζητούμενον ἐπικρίναι, πότερον σωματικῇ, φασὶν, ἢ ψυχῇ, ἢ ἀσώματος.

§ 181. Διὰ βραχέων μίντοιγε τὸ προκείμενον ἐπιλύεσθαι ἠγόμεθα, δι' ἀπλυστάτε ἐπικριήματος, ὡς δῆλον, τὸ τῆς νοήσεως ἔργον, μηδενὶ προσιδιάζειν ὅλως τῶν ἐχόντων ἑκτασιν.

§ 182. Ἄπαν γὰρ ἐκτετάμενον, μέρος ἔχει τεταμένα ἐκτὸς μερῶν τεταμένων, καὶ ἐκ αἰτι τῷ ἐκτεταμένῳ ἀποδοθεῖη, ὃ μὴ συναποδίδωτο ἅμα καὶ τοῖς αὐτῷ μέρεσι. Θῶμεν ἐν ἡδὴ νοεῖν τὸ ἑκτασιν ἔχον ἥτοι γέν ἢ νόησις, τῶν σημείων ἐκάσῳ ὀλοχερῆς ἐπιθεωρεῖται, ὅπερ ἄτοπον, ἢ τῇ ὀλοχερεῖ ἐκτάσῃ ὀλικῶς καὶ αὐτὴ συνεκτέταται, ὥστε σὺν αὐτῇ, καὶ συνδιαρεῖσθαι, ὃ τῇ φύσει τῶν νοερῶν προσλήψεων ἐμφανῶς ἀντιμάχεται.

§ 183. Εἰ δέ τις εἴποι, διαιρετὰς τὰς ιδέας τυγχάνειν, καὶ ῥᾶσα τοιαύτην ἔσαν νοεῖσθαι τὴν ιδέαν, τὴν τῆς ἐκτάσεως· αὐτὸ τὸ κατ' ιδέαν, ἀντὶ ταύτης αὐτῆς τῆς ιδέας λαμβάνεσθαι ἀπαντήσομεν· ἀλλ' ὃ τὴν ιδέαν ἔχων, ὡς ἂν ἔχει ἑαυτῇ συναιδε (105) καὶ εἰς μέντοι φύσει τὴν τοιάνδε συνείδησιν, διαιρετὴν τε εἶναι, καὶ ἐκτεταμένην, καίτοι τῆς ιδέας* αὐτῆς ἀδιαχωρίτως ἔχουσαν, καὶ κείνη συνδιαρεῖσθαι

ἐκτεταμένη περ ἔση ὀφείλουν· ἐκ ἄρα τῷ αὐ-
τῷ ὑποκειμένῳ προσιδίξει τό,τε νοεῖν, καὶ τὸ
ἐκτετάθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

*Οτι ἐκ ἑσιν ἡ Ψυχὴ αὐτὴ ἡ
Νόησις.

§ 184. Εἶδομεν ὅτι τῶν ἐσιῶν ιδέας ἐκ ἔχο-
μεν (18)· τὰ γὰρ τῶν ὄντων πάθη μόνα γι-
νώσκομεν. Ἀλλ' οἱ τέναντίον πρεσβεύοντες, τὰς
ἐσίας φασίν, ἀπὸ τῶν ἐσιωδῶν παθῶν, δια-
κρίνειν ἡκιστα δεῖν, ἀπ' ἐκείνων, δηλονότι, ὧν
ἀρθέντων, καὶ αἱ ἐσῖαι ἀναιρῶνται.

§ 185. Τὸ σῶμα αὐτὴν εἶναι τὴν ἑκτασιν,
τὴν ψυχὴν αὐτὴν εἶναι τὴν νόησιν ἐκδιδάσκουσιν·
ἀρθείσης μὲν γὰρ τῆς ἐκτάσεως ἀναιρεῖσθαι τὸ
σῶμα, καὶ τῆς νοήσεως ἀπαχθείσης, μηδὲν
τῆς ψυχῆς περιεῖναι ἀναπείθονται.

§ 186. Ἀλλ' ὥσπερ δὴ τὴν ἑκτασιν χωρὶς
τῆς ἐκτεταμένης εἶναι ἀδύνατον, ἔτω δὴ καὶ ἡ
νόησις τῆς νοεῖντος ἀνευ ἐδὲν ἔσαι.

§ 187. Οὐ φασὶ ψυχὴν τὴν νόησιν εἶναι
μερικὴν τινὰ, ἀλλ' ἐδὲν ἄλλ' ἢ τρόπον ἡγῶνται
τὴν ἐν μέρεσι νόησιν, αὐτῆς τῆς ἀπλῶς νοήσεως,
ἢ ἀντὶ ψυχῆς εἶναι τιθέασιν, κατ' ἀπείρα
τρόπους διαιρούσιν αὐτὴν ἐχέσαν.

§ 188. Ἄλλ' ἢ νόησις, ἐδ' ἂν ἄλλο ἐστὶ παρὰ τὰς ιδέας, ἃς ἡ ψυχὴ ἐπιδέχεται· οἱ γερμῆν ἔχ' ἔτως ἐννοῶσι τὸ πρᾶγμα· τὰς μὲν γὰρ ιδέας ἐδαμῶς, ψυχὴν δὲ εἶναι τὴν νόησιν αὐτὴν διατείνονται.

§ 189. Ἄλλ' ιδέας ἢ ψυχὴ ἀμείβεται, ἐκ ἀμείβεται, ἢ δέτοι νόησις ἀμείβεται. Οὐκ ἐν Φασὶν, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀμείβεται τῆς νοήσεως.

§ 190. Ἐκ τῶτων ἐν ἑπεσθᾷ μοι δοκεῖ, ὅτι παρεκτὸς τῆς παρεσσης νοήσεως, καί τι ὑποκείμενον ὑποτιθέασιν, ὃ σαφῶς γνωσκόμενον, ὥπερ ἡ παρεσθα νόησις ἐνυπάρχει, καὶ τῶτο τὴν εἶσιν εἶναι τῆς ψυχῆς ὑπεβάλλουσιν νόησιν ὅμως καλεῖν ἀξιῶσι.

§ 191. Οὕτω δὴ φρονέειντων αὐτῶν, περὶ Φωνῶν ἡ ἕρις καθίσταται· ὃ κυριολεκτεῖν δὲ τῶτες Φανερὸν, τὴν τῶ ὀνόματος τῆς νοήσεως σημασίαν ἐκτόπως μεταλαμβάνοντας.

§ 192. Εἴ τις τῇ μνήμῃ τὸν Νῶν ἐπιθήσειε, τὴν τῆς ψυχῆς εἶσιν τῆς νοήσεως διακεκρίσθαι ἐκ ἐνδοιάσει· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ εἰσὶ τῇ ψυχῇ αἱ ιδέαι, αἱ ἰδιαιτέρῳ τινὶ τρέπῳ ἐν αὐτῇ ἀποκείμεναι, παρεσθαι μὲν ἔκ εἰσιν, ἀνακαλέσθαι δὲ πάρεσιν. Ἄλλως γὰρ πῶς αὐταὶ τῇ ψυχῇ παρεσιάζειν πεφύκασιν, καὶ ὃ κατὰ τὰς ιδέας, ἃς ἐδέποτ' ἄλλοτε παρεσώσας ἐαυτῇ ἔχει.

Ἄλλὰ γὰρ νοήσειεν ἅντις ἐπισκεκῶς, τὰς τοιάςδε ιδέας τῇ νοήσει ἐνεῖναι;

§ 193. Εἰ δέ τις εἴποι, μὴ τῇ ψυχῇ τὴν μνήμην ἀνήκειν, τῷ δέτοι σώματι, καὶ ὅπως τῆς τῆ ἐγκεφάλου συστάσεως ἐξηρητῆσθαι, μείζουσι δὴπε ἐνχεθήσεται ταῖς ἀπορίαις, ἐν αὐτοῖς ταῦτα φησὶ. Μὴ γὰρ ἐξὸν αὐτῷ μνήμην ὅπως ἀποδῆναι ταῖς χωρισαῖς σωμάτων ἐστίαις, καὶ ἢ τῶν νόων ἐκείνων νόησις ἀθρόα οἰχθήσεται (104).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Ἐπίκρισις τῆς ζητήματος, ἔπερ ἡ ψυχὴ ἀδιαλείπτως νοεῖ.

§ 194. Οἱ τὴν ψυχὴν αὐτὴν εἶναι τὴν νόησιν φάσκοντες, ὅπως ἂν αὐτὸ καὶ ὑπολαμβάνοιεν, τὴν ψυχὴν ἀδιαλείπτως νοεῖν τιθέασιν ταύτῃ καὶ τῆς νοήσεως ἀρθείσης τὴν ψυχὴν ἀναιρεῖσθαι, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἰδεῶν κατασκευάζειν ἐπείγοντα.

§ 195. Ἐὰν γάρ τις ἀπὸ τῆς ιδέας, καθ' ἣν τὴν ψυχὴν νοῶμεν, διαζεύξη, ἢ μᾶλλον διασῇ τὴν ιδέαν, καθ' ἣν τὴν νόησιν, ἐδεμίαν τὸ λοιπὸν ιδέαν ἔξει αὐτῷ περιῆσαν, ἐν δὲ τρόπον καὶ ἡ τῆς σάματος ιδέα οἴχεται, τῆς κατὰ τὴν ἔκτασιν ἀπαρθείσης. Διὸ εἰ μᾶλλον ἂν ὑποσάη ψυχὴ νοήσεως ἄνευ, ἢ σῶμα ἄνευ ἐκτάσεως· ἀλλ' ἡ πρὸς ταῦτα ἀπάντησις ἐδυσχερής.

§ 196. Σῶμα καλῶμεν, τὸ παρὰ τὴν ἑκτασιν, καὶ ἑτέρων παθημάτων ἑυμοιρῶν ἔχαςιν κακείνης ἀναιρεθείσης, ἀναιρεῖται καὶ τῆτο.

§ 197. Ψυχὴν δὲ καλῶμεν, τὸ ἔχον τὴν δύναμιν τῆ νοῆν, καὶ ταύτης ἀρθείσης τῆς δυνάμεως, κακείνη αἴρεται. Ἀλλὰ γὰρ ἐκ τῆς τῆ διηλεκτῆς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν ψυχὴν νοῆν ἦκιστα ἔπεται· ὅθεν γὰρ ἡ τῆς δυνάμεως φύσις ἐξ ἀνάγκης τῶτο ἀπατᾷ.

§ 198. Εἴ τις εἴποι ψυχὴν ἀποκαλεῖν τὸ αἰεὶ νοῆν, παρ' αὐτῷ μὲν κείσεται ὅτω φθέρῃ γεῖν· μένει δὲ τὸ ζήτημα τῆνικαῦτα, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἢ τῆ ἀνθρώπου τῷ ὄντι τοιῶτον.

§ 199. Συγχωρῶμεν τοίνυν, ὅτι ἀρθείσης τῆς κατὰ τὴν νόησιν ιδέας, ὅθεν ἡ τῆς ψυχῆς ὑπολείπεται τῆτο μὲν ται ἐκ τῆς συμβαίνει, ὅτι μόνον τῆτι τὸ πάθος τῆς ψυχῆς τυγχάνει ἡμῖν γνωσκόμενον, ἀλλ' ἐκ ἐντεύθεν ἔπεται, μὴ καὶ ἄλλα τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀγνωσμένης ἡμῖν εἰσίας, φέρεσθαι πάθη, ἅττα καὶ ἀνευ τῆ ἐνεργείας νοῆν ὑφίστασθαι δύναται.

§ 200. Δι' ὅπῃς ἐρυθρόν τι καθορῶ, περὶ ἧ ὅθεν παρὰ τῆτο ἀσφαλῶς δύναμαι διορίσασθαι, ἀλλὰ μὴ παρὰ τῆς ἔπεται, τὴν εἰσίαν τῆ τοιῶδε ὄντος αὐτὸ τυγχάνειν τὸ ἐρύθημα, ὅτι τῆς τῆς ιδέας ἀπείσεως, ὅθεν ἐμοὶ κατὰ τὸν νοῆν περὶ αὐτῆς περιλείπεται; Διακριτέον γὰρ τὸ κατ' ιδέαν ἀντικείμενον, τῆς τῆς κατὰ νοῆν ἡμῖν παριστάμενον, αὐτῆς τῆ ἐξω ἡμῶν ἐν

τοῖς πράγμασιν ὑφεσῶτος, ἔ μὴδέποτε κατὰ πάντα, τὸ κατ' ἰδέαν ἐννέημα γένοιτ' ἂν παρὰ τὸ παρὰ τὸν νόμον, εἰ μὴ ἐπ' ἀκριβὲς τὸ τοιοῦτο ἄλλως τύχοι ἡμῖν παρὰ τὸν νόμον.

§ 201. Ἀλλ' ἵνα δὴ τρανώτερον τὸ τῷ ἀνὰ κριθέντος ἐπιχειρήματος ἀδυνάτους ἀναφανείη, παρατηρητέον, ὡς δίδεται μὲν ἡμῖν, μηδὲν τῶν τῆς ψυχῆς παρὰ τὴν νόμον εἶναι γινώσκον, ἐστὶ μέντοι καὶ ἄλλο τι ἴδιον αὐτῆς γινώσκον, τοιοῦτον δηλαδὴ, οἷον μὴ εἶναι λέγειν, ἀνευ τῷ κατ' ἐνέργειαν νοεῖν, τυγχάνειν αὐτὸ ἀνυπόστατον.

§ 202. Ἐστὶ δὲ τῷτο ἡ μνήμη, ἐξ ἧς μαρτυρούμεν, ὡς εἰσὶ τινὲς τῶν ἰδεῶν, ἰδιαιτέρως τινὲς τῶν τῆς ψυχῆς ἐναποκείμενα, καὶ τοὶ μὴ ἐνέργειά παρὰ τὸν νόμον (191) Τὸ ἐν διατείνετο αἶν, ὅτι πρὸς τὴν, κατὰ τὸν νόμον παρὰ τὸν νόμον, ἰδίως ἀρθείσης, τὰς τοιοῦτον ἰδίως, τὰς εἶτε ἀνακαταστήθαι δυναμένας, ἢ καὶ αὐτομάτως πρὸς τὴν ψυχὴν ὑπερχομένας, μὴδὲ μὴ ὑπολείπεσθαι;

§ 203. Ἐπιφέρωμεν τοιγαρὲν, ὡς εἰρήτε, καὶ ἔδεν σὺν λόγῳ τίθεται, ἀδιαλείπτως τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν.

§ 204. Ἀλλ' ἔδεν ἥττον θρασυῖα ἢ δόξα τῶν διατενομένων τὴν ψυχὴν ἐννοεῖτε μὴδὲ μὴ νοεῖν. Ἐκ πείρας ἔχειν τῷτο δῆλον αὐτοῖς φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας μὴδὲν εἶναι τοιοῦτον οἷον καὶ διαπιστωθῆναι, ὅτι αἶν δὲ δειξάμεν.

§ 205. Συμβαίνει γὰρ (ὡς πάντες ἴσασι) πολλάκις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὸς ἀνθρώπους, ἔτω διάγειν, ὡς μηδὲν ἔχνος ἔπειτα γενομένης ἐν τῷ μεταξύ ἐννοίας συνοραῖν εἶναι καθ' ἑαυτοὺς, καὶ πάνυ ἐφιστάναιτας, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τὰ ἑκάτῳ χρονικῷ μορίῳ τῇ διανοίᾳ συγχέειν, ὡς εἰ καὶ μηδὲ τις χρόνος ὅλως παράτασις ἐγένετο μεταξύ διαβρεύσαιτες.

Γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν ὕπνοις βαθυτέροις ἐνίστε, καὶ τὸ ἐγκεφάλῳ πεπιεσμένῳ ὅπως, ἢ τετρωμένῳ αἰέποτε.

§ 206. Ἄλλ' ἔκ ἐντεῦθεν ἔπεται, μηδ' ὅλως τὴν ψυχὴν ἐν τέτοις διατελέσαι ἰοῦσαν· παρῇ γὰρ τεκμήρι' αὐτὰ λαβεῖν πολλάκις, ἐξ ὧν ὁ θάμις ἐνδοιάζειν, μὴ ἔχῃ ἐννοίας ὁποιασθῇ καὶ τότε παρῆσας τὴν ψυχὴν εἰληφέναι, ὅποτε δὴ, ἐδεμιάς τέτων ὑπολειπόμενης, ἀνεπινοήτως πάμπαν ἐν ὀλοτελεῖ τῇ ἀργείᾳ τὸ νοητικὸν διαμείναι, ῥᾶς' αὐτὴ πισεύσει.

§ 207. Οὐδὲν ἔν ἀποφαντέον ἀσφαλῶς ἡμῖν περὶ τέτῃ δοκεῖ. Τότε πότερον ἀδιάλειπτως ἢ ψυχὴ τυγχάνει νοῦσα, ἢ μὴ; ἐν ἐκείνοις ἀριθμητέον περὶ ὧν ἐδὲν εἶναι εἰπεῖν βέβαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Περὶ τῷ Συνδέσμῳ τῆς ψυχῆς με-
τὰ τῷ σώματι, καὶ τῶν ἐκ
τούτων ἐφεπομένων.

§ 208. Δῆλον μὲν ὦφθῃ, ὅτι πᾶν τὸ νοῦν
πρόρῳ ἐκτάσεως (181), ἀλλὰ γὰρ ἡ καθ'
ἡμέραν πείρα ἐκτὸς πάσης ἴσῃσιν ἀμφισβητή-
σεως, τὴν μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ ὀργα-
νικῷ σώματι ἃ συνῆπται, κοινωνίαν, περὶ ἧς
ἂν ὠτέρῳ νύξιν τινα παρέχομεν (151).

§ 209. Ταύτης γὰρ πρῶτον μὲν τὰ κυρι-
ώτερα τῶν ἐπομένων ὑποδείξω, ἔπειτα δὲ περὶ
τῷ τρόπῳ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνώσεως διελεύσομαι.

§ 201. Τῷ τῆς ψυχῆς μετὰ τῷ σώματι
συνδέσμῳ, πρώτιστον ἔργον, ὃ καὶ πρὶν (148)
ἦν ἐφθῆμεν ὑπομνηδέντες, ἐξ ὅτε τὰ λοιπὰ
ἐπιφέρεται, τὸ ἐννοίας ὠρισμένας, ὠρισμέναις
κινήσεσιν ἀντιστοιχεῖν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν τῆς
ψυχῆς δυνάμεων, ἐκ τῆς ὑγείας τῷ σώματι
καταστάσεως ἐξηρητῆσαι, ὥστε τῶν μερῶν τινος
ἄτακτῆτος ἐκ ταραχῆς ὁποιασὲν ἐπισκηψάσης,
μηδὲ τὸ βλαητικὸν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῷ λόγῳ
διεξάγεσθαι, ἀλλὰ τῷ φρονεῖν διατρεφόμενον τῷ
ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ ἐλεύθερον οἶχεσθαι (154).

§ 211. Ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ συνδέσμῳ, καὶ
αἱ διαφορέςσιν ἐν ἀνθρώποις κλίσεις τε καὶ ῥοπαὶ
ἀπονέμονται, καὶ δὴ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον

τῆς ἐν αὐτοῖς ἀγχινοίας· καίτοι γε ὃ πάντα ἀποφανόμεθα, ἐκ τῆς μετὰ τῷ σώματος ἐνώσεως, ὡς ἐκ μόνης αἰτίας, τὰς ἐπὶ τῶν ψυχῶν καθοραμένας συμβαίνειν διαφορὰς. Οὐδὲ γὰρ ἄλλος γνάριμον ἔχειν ταύτης τὴν φύσιν κατείδμεν, ὥτε μόνῳ τῷ σώματι τὸ διαφέρειν τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐφύιας τε καὶ ἀφύιας πεποιθότως προσάπτειν, πλεῖστα μὲν τοι καὶ ἀπὸ τῆς τῷ σώματος καταστάσεως ἐν τέτοις τὴν ἀρχὴν ἔχειν, ὅδ' αἰσῶμαι ἐξαρκος γένεσθαι· ὅσακις γὰρ τῇ σωματικῇ ἔξει ἀμειβομένη, καὶ τὸ εὐφύες τῆς ψυχῆς καὶ γενναῖον κατείληπται συνεξαμειβομένον.

§ 212. Καὶ τῶν ψυχικῶν δὲ διαθέσεων, ἃ πάθη καλεῖται, τὴν ἀρχὴν, ἐξ αὐτῆς τῆς μεταξὺ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνδέσεως ἀνακαλύπτομεν· τῆς γὰρ ψυχῆς σφοδρότερον διατιθεμένης, βαιοτέρᾳ ἐνδιεγείρεται τῷ σώματι καὶ ἡ κίνησις· καὶ τότε δ' ἀνάπαλιν, τὸ κατὰ ψυχὴν πάθος ἀκμὴν ὀξύνεται, καὶ τῇ ἀμοιβαδὸν ἐπενεργήσει ἀμφοτέρων, εἰς τσοῦτον ἢ ταραχὴν ἀκμῆς τε καὶ μεγέθους πρόεισιν αὐξῶσα, ὥτε καὶ τὸ ἐπὶ τῶν τοιῶνδε κινήματων ἀποβάλλειν τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἔχειν εἶωθεν ἐπὶ τῷ σώματι κράτος, καὶ τὰς ἀπαντῶσας ἐξ αὐτῶν ιδέας, μὴ δύνασθαι ἀπαγαγεῖν, ὡς τὴν ἐνεγερθεῖσαν θυελλὴν κατασορῆσαι καὶ κατευνάσασθαι.

§ 213. Οὐ δὲ δὲ τοῖς κατὰ ψυχὴν κυρίως λεγομένοις πάθεσιν, ἀπασαν τῆς ψυχῆς βαιοτέραν ἀναγεῖν διάθεσιν· ὃ γὰρ εἰς ταῦτα

ἀναθετόν, εἴ τινα, ἥπερ συμβαίνει, ἐκ σωματικῆς οἷδε κινήσεως τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐπὶ τῶν μαινομένων, ἢ ἐπὶ τῶν ὀξὺ πυρεσσόντων. ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον ὧν ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ ἐνδὸς ἴμεν τῆς ταραχῆς, ἀφ' ἧς πρῶτον ἡ κίνησις κοινωνεῖται τῷ σώματι.

§ 214. Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μνήμης ἐν τέτοις συνεπισκεπτέον. Τὴν δύναμιν ταυτην ἀνωτέρω περ διεσημειώσαμεν (192), ἐν οἷς ἡμῖν καὶ τόδε παρατετήρηται, μὴ ἀπλῶς δεῖν τῷ σώματι αὐτὴν προσανάπτειν· τίς γὰρ ἐπὶ τῶν χωριστῶν τῆς ὕλης εἰδῶν, Μνήμην εἶναι, ἐπιεικῶς ἐνδοιάσειεν (193);

§ 215. Ἐπὶ δὲ ἀνθρώπῳ, ἐπεὶ πᾶσαι τοῖς σωματικοῖς τῶν κινήματων αἱ νοήσεις ἀντιστοιχῶσι, διασκεπτέον καὶ τὰςδε τὰς κινήσεις, ἑπειδὴν ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς τῶν ἰδεῶν ἀνακλήσεως. Ἡ γὰρ αὕτη κίνησις ἐπαναληπτέα τῆς αὐτῆς ἐπανιῶσης νοήσεως, ἐν ᾗ γὰρ αὖθις κατὰ τὴν ψυχὴν ἡ ἰδέα παρίσταται, κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἡ κίνησις ἐπανατρέφει· ἐφ' ὅσοι τε πυκνότερον τέτο συμβαίνει, ἐυπετέστερόν τε καὶ τὸ τῆς κινήσεως ἐπαναλαμβάνεται, καὶ τὸ τῆς ἰδέας ἀνακαλεῖται. Τηνικαῦτε δὲ καὶ καθεύδοντι, καὶ νοσῶντι, ὑπὸ φυσικῶν τινῶν αἰτίῃς, τὴν αὐτὴν συμβαῖνον διεγείρεσθαι κίνησιν. παρὰ πόδας ἐνδύς τῇ ψυχῇ καὶ ἡ ἰδέα ἐπανήκει.

§ 216. Ἐκ τῶνδε ἐπιφέρομεν, ὡς τὰ σώματα ἀποδοτέον ἂν εἴη, ὅπερ ἐσημέρισται τὴν

πείραν ἔχομεν, τὸ τὰς παλαιωθεῖσας ἐν ἡμῖν
ὑπολήψεις, μὴ βραδίως ἔχειν ἡμᾶς ὑποστρίψασθαι,
αὐτῶν ἀμφιλαφῶς ἔχουσιν, καὶ ἄλλας ἐπι-
σφαλεῖ τᾷ θεμελίῳ ἐπερειδομένων αὐτῶν αἰθα-
νοίμεθα. Ἐτι δὲ καὶ τῶδε εὐμαρὲς ἐστὶν ἀναπ-
τύξαι τῷ χάριν, ἐπὶ τὰς ἀρχαίας ἀπάτας,
καὶ τοὶ λόγοις ἰχυροτέροις ἤδη καθαιρεθείσας,
βραδίως οἱ ἄνθρωποι ἐπαναστρέφειν πειρῶνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ τοῦ τρόπου καὶ ὅν τῷ σώματι,
ἡ ψυχὴ συνέζευκται.

§ 217. Ἀχρι τοῦδε περὶ τῶν παρεπομένων
ἡμῖν δειλήπται τῷ συνιδέσμῳ δυεῖν φύσεων, ἐν
αἷς ἑδὲν κοινὸν συνιδεῖν δυνάμεθα, ἥδη δὲ περὶ
αὐτῆς τοῦ συνιδέσμου διαληπτέον.

Πολλὴ μὲν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς αὐτίκα ἀνα-
φαίνεται τῷ σκέμματι ἡ δυχερεία· καὶ ὅσω δέ-
τοι ἐπιμελέστερον τῷτο διερευνώμεθα, τοσούτω
μᾶλλον, τὸ τῆς δυχερείας προσαύξεται.

§ 218. Περὶ τῆς τοιαύτης συζυγίας πιθα-
νωτέρα ἔοικεν ἡ δύζα τῶν οἰσμένων, τὴν ψυχὴν
τῷ ἀμέσως ἐπενεργεῖν τῷ σώματι, δυνάμιν τι-
να κεκληρωῖσθαι καὶ κράτος, καὶ ἀνάπαλιν τὸ
σῶμα τῇ ψυχῇ· τὴν δὲ δυνάμιν ταύτην ἐπίρ-
ροὴν καλεῖται.

§ 219. Τῆςδε τῆς δόξης μόνον ὑποσήμεγμα,
εἰ πείρα ὑπόκειται.

§ 220. Οἱ τέναντίον ὑπειληφότες, τὴν μὲν
πείραν ἀθετᾷ, τὴν δὲ δόξαν πολλοῖς ἐπι-
χειρήμασι βάλλουσιν, ὧν ὁ θεμέλιος, τὸ μηδὲν
ἡμᾶς συνοραῖν ἔχειν κοινόν, μεταξύ γε τῆς νο-
ήσεως ἐγχωρῶν. καὶ τῶν, ὅσα ἡμῖν δῆλα, ἰδι-
ωμάτων τῷ σώματι.

§ 221. Ἀποφάσκουσιν ὅτι, ὡς εἴρηται, ἐκ
τῆς πείρας καταφαίνεσθαι τὸ ὑποτιθέμενον ἐπὶ
τῷ σώματι τῆς ψυχῆς ἄμεσον κράτος. Τὸν
βραχίονα βέλομαι κινήσας, καὶ κινήσας με ὁ
βραχίων. Τῷτο, φασὶν, εἰ δεικνυσί, κινήσεώς
τινὸς τὴν ψυχὴν μεταδιδόναι τὰ σώματι, ἀλλ'
ἢ μόνον βέλησιν ἐμφαίνει τῆς ψυχῆς θελήσεως
τὴν κίνησιν, ἢ δὲ κινήσεις, ἄλλοθεν δηλονότι,
συντρέχει, μηδὲ εἶναι λόγον διὰ τῷτο, τῷ θά-
τερον ὑποσυνάπτειν, θάτερον τυγχάνειν κυρίως
αἰτίον· ἀλλ' ἄμφω ὅτω διεξάγεσθαι, ἢ θάτερον
γὰρ ὅτω διιθύνεσθαι, ὥς ἐξ ἀνάγκης συντρέ-
χειν ἐκάτερον.

§ 222. Μηδὲν τε παρὰ ταῦτα φατὶν ἐκ
τῆς πείρας οἶοντε εἶναι συνάπτειν, καὶ διὰ τὸ
τὴν ἐπιρροὴν ταύτην εἶναι ἀδύνατον· ἐφ' ᾧ δὲ
τῷτο κατασκευάσας, τριγώνιδε χρῶνται τοῖς ἐπι-
χειρήμασι.

§ 223. Τῇ τῷ αἰέρος κινήσει, νεύρω τινὶ
ιδιάζοντι κοινωνωμένης τῆς κινήσεως, τὸ τῷ ἤχῳ
παραυτικά τῇ ψυχῇ διεγείρεται αἴσθημα. Αἰ-

ἀφ' ἥλιος ἀκτίνες, διὰ τῶν ἐμμάτων χωρῆσαι, νεῦρον ἕτερον διακινῆσαι, καὶ ἡ ψυχὴ τὸ φῶς διοπτάζεται.

Ἐὰν τῇ παρ' ἑαυτῆς κινήσει τὸ νεῦρον ἐπενεργῇ τῇ ψυχῇ, ἥτοι πάντως ἡ κίνησις αὐτῷ ἀπομειωθήσεται τῇ μεταδίδει, ἢ μὴ ταύτης ἐκμεισμένης, ἔστι δὴ πᾶς τὸ ἐνιστάμενον, καὶ διακωλύει τὴν ἀπομείωσιν τέτρεσιν, ἔστι τὸ τὴν κίνησιν ἀνοικοδομεῖν καὶ ἀνακατασκευάζειν. Ἀλλ' ἐπ' ἀμφῶν ἐνστασις ἐπιζητᾶται. Τίς γὰρ ἂν ποτε, σῶμα διὰ κινήσεως δυνάμεως ἐννοήσας, ἀνευ τινὸς ἐνστασιν ἐπιφέρειν;

§ 224. Ἐνίσταται ἄρα ἡ ψυχὴ, καὶ ἥτοι τὴν τῆς νεύρου κίνησιν ἀναιεῖ, ἢ ὑπομειοῖ, ἢ γέν, ἢ μὴδ' ἄλλο, τὴν τῇ σωματικῇ ἐνεργείᾳ ἐξ ἀνάγκης παρεπομένην ἀπομείωσιν, ἀεὶ πληροῖ. Ἀλλὰ μὴ, τὸ μὴ ἐνυλον πεφυκὸς ἀντέχειν τὰ σώματι δύναται; Τίς ποτὲ τέτοιο τολμήσειεν ἀποφῆνασθαι;

§ 225. Ὡσαύτως, καὶ εἰ ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα κινή, ἐνστήσεται τέτοιο, ἀντεπενεργήσας δηλονότι τῷ κινῶντι, τέτρεσι τῇ ψυχῇ τὴν δὲ τῆς ἐνστάσεως, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἐνεργείαν ιδέας διιζῶν ὅσοντες. Ἐπόμενον ἄρα τὴν ψυχῇ αὐτῇ ἐνίστασθαι, ὃ τῇ αὐτῇ φύσει ἐστὶ μαχόμενον.

§ 226. Καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα προσιθέασι, περὶ ἀπατῶν τῶν ἐν τῷ παντὶ κινήσεων, τέτρεσι τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς συστήματι τῶν πλαγῶν, αἳ δὴ κινήσεις, ἐκ φυσικῶν τινῶν θίσι

μῶν ἀλλήλαις ἀντιστοιχῶσιν ὅθεν καὶ ἡ μεταξύ τῶν σωμάτων ἀπαράβατος διασώζεται τάξις, ἥτις ἂν ὁσῶρα διεκταράττοιο, εἰ ἐκ τῶν ἀσωμάτων ἔντων, τροπὴν ἠδύνατο πάχειν τὰ τῆς κινήσεως.

§ 227. Ἐκ τῶτων ἐπιφέρουσιν ἐκσυρικτέον εἶναι τὴν ἀμοιβαίαν ἐπιρροήν, τῆς τε ψυχῆς ἐπὶ τὸ σῶμα, καὶ τῷ σώματος ἀνάπαλιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν.

§ 228. Ἀποβληθείσης τῆς ἐπιρροῆς, εἰς δύο ἕτερα συστήματα οἱ φιλοσοφῶντες περιπεπτώκατιν, ὧν τὸ μὲν ἐστὶ τὸ κατ' ἐπιστάσιαν τῷ Μαλεβραγχιῷ, ὃ καὶ τῶν ἐξ ἀφορμῆς αἰτιῶν καλεῖται, τὸ δὲ, τὸ κατὰ τὴν προδιατεταγμένην ἁρμονίαν τῷ Λεϊβνιτῷ.

§ 229. Ἐπ' ἑδεγέρω δὲ τῶτων τῶν συστημάτων, ἀληθῶς τε καὶ κυρίως τοιαύτη κοινωνία τις συγχωρεῖται, μεταξύ ψυχῆς τε καὶ σώματος.

§ 230. Οἱ τὰς κατ' ἀφορμὴν αἰτίας εἰσάγοντες, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐννοῶσι, τῆς μεταξύ ψυχῆς τε καὶ σώματος κοινωνίας ἀρχηγόντε εἶναι, καὶ ἀμέσως παραίτιον.

Ἡ μὲν ψυχὴ βέλεται, ὃ δὲ Θεὸς κινεῖ. Θέλω τὴν σφαῖραν προῖέναι, Θεὸς δέ με τὸν βραχίονα ἐκτείνας, τῇ παλάμῃ τὴν σφαῖραν παρατίθῃσι, κλείει τέμεθ τῆς δακτύλου, εἰς

τὴν ταύτης κατ' ἄληψιν, κτλ. . . . καὶ γίνονται
μοι ἀπ' ἀκριβὲς αἱ κινήσεις αἵδε πᾶσαι, ἔφ'
ἂν αὐτὸς βέλωμαι, διὸ καὶ ταύτας αὐτὸν ἐμὲ
ἐκτελεῖν πεπίστευκάτε καὶ πέπεισμαι.

§ 231. Τὸν αὐτὸν δέπε τρέπον, καὶ τῶν
ἐκτὸς σωμάτων τοῖς νούροις ἐπενεργούντων, τῶν
ἐντεῦθεν ἀναφυομένων προσλήψεων τὸ Θεῖον πα-
ραίτιον τῇ χειρὶ τῆς σφαίρας προσαρμόζε-
μένης, ἐκ αὐτοῦ ταύτης αἰθάνομαι, ἀλλ' ὁ
Θεὸς τῆς ἐπαφῆς τὴν πρόσληψιν ἐστὶ παρε-
χόμενος. Ὁ μὲν αἶψα τῷ τυμπαίῳ τῷ ὡτίῳ
προσβάλλει, αὐτὸς δὲ τὸν ἦχον προσλαμβάν-
ων, ἀλλ' ἐκ ἀπὸ τῆς τῷ αἶρος πρόσβολῆς
κυρίως τὸ αἰθῆμα, ἔδὲ μὲν ἔν ἀπὸ τῆς πα-
ρασυμβαινέσης ταύτῃ ἐν τῷ νείρῳ κινήσεως,
Θεὸς δὲ ἐστὶν ὁ τῇ ψυχῇ ἀμέσως τὴν τοιαύ-
την πρόσληψιν ἐνιέει.

§ 232. Τὴν δὲ δὴ ἄμεσον ταύτην τῷ Θεῷ
ἐνέργειαν, ἐπεκτείνουσ. καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν
κίνησιν κοινωνίας, ἡνίκα σῶμα, προσβάλλει
ἐτέρῳ σώματι.

§ 233. Τῶν τῆς ἐπιρροῆς τὸ σύστημα ἐκτυ-
ριττόντων, πολλοὶ εἰσὶν, οἱ καὶ τότε τὸ δεύ-
τερον ἐκσυρικτεῖν εἶναι ἡγόμενοι μὴδὲ γὰρ τῇ
τῷ Θεῷ σοφίᾳ συνάδον εἶναι φασί, ἐνδελεχῶς
τὸν Θεὸν ἐνεργούντα ἔγω παραισῶν. (Ὑδ' ἄλλος
φιλόσοφος εἶναι προσιθέασιν, ἐπὶ τὴν τῷ Θεῷ
συνδρομὴν διηγεῖσθαι ἀνατρέχαι, δέοιτι τῶν φαι-
νομένων ἰδίᾳ διεξημενύσασθαι· ἐφ' οἷς, καὶ τὸν

ψυχῆς καὶ σώματος σύνδεσμον κατὰ τὴν ποι-
αύτην δόξαν, θαυμάσιόν τι διατελεῖν ἀδιά-
λειπτον.

§ 234. Προσιθέασιν ἔτι, ὡς κατὰ τὴν
ἀνθρώπων ἔτω βέλησιν, διηγεκῶς ἡ τῶν πραγ-
μάτων διαταραχθήσεται τάξις, τῇ γενέσει
αἰ καινοτέρων κινήμάτων, καὶ τοι τῷ Δημι-
εργῷ εἰς τῷτο μεσιτεύοντος.

§ 235. Διὲ μὲν ἔκ ἀπορίας αὐταί, ἐπὶ τῷ
τρίτον ἡγαγον τῶν συζημάτων, τὸ κατὰ τὴν
προδιατεταγμένην ἁρμονίαν λεγόμενον.

§ 236. Κατὰ τῷτο δὴ, ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν
δύναμιν ἔχει, τῷ ὁποίαςδήποτε προσλήψεις
παράγειν, ἐδέντε ἡττον καὶ αὐτὰς τὰς κατ'
αἰθήσιν οὕτως ὥστε τὴν κατὰσασιν, ἐν ἣ ἡ
ψυχὴ, καθ' ὅποιονδ' ἀκαρὲς, ἔχει, ἐκ τῆς
κατὰ τὸ ἀμέσως προηγησάμενον ἔπεσθαι καὶ
τῷτο δὲ κατὰ θεσμὸς τινὰς τεταγμένους, ἔκιν
μὲν φυτικὰς δὴπερ, ἀλλ' οἷοι δὴπερ τῇ νοεραῖ
φύσει εἰσὶ προσήκοντες.

§ 237. Διὰ δὲ ταύτην τὴν περιῆσαν δύ-
ναμιν, πνευματικὸν οἷον αὐτόματον (τῷτῆς μη-
χανήμα) ὁ Λεῖβνίτιος τὴν ψυχὴν ἀπεκάλεσεν.
ὅπερ ὁρθῶς νοόμενον, ἡ παρὰ τε τῷ Λεῖβνίτι
αὐτῷ, καὶ τῶν ἐκείνῃ ὁπαδῶν ἀναπτύσσεται,
ἔτε τὸ τῶν ἀνθρώπων πράξεων ἐλεύθερον ἀνα-
ρεῖ, ἔτε τὸ εἰδεχόμενον.

§ 258. Καὶ ἑδεμία ἄρα ἐναπαιτεῖται ἔξωθεν ἐνέργεια ἐπακτὴ, ὥς τε τῇ ψυχῇ, τὰ ἄττα τύχοι αἰσθήματα, εἴτεν προσλήμματα ἐνεργηθῆναι. Φῶς καθορᾶ, ἦχος ἀκῶ. ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἢ τὰς τσιᾶςδε προσλήψεις ἀπογεννᾶσα Ἰελαχισον γῶν, ἐν τῇ ψυχῇ εἰσὶ τὸ τηλικαῦτα, ἐκ τῆς ἐμφύτης τῆς ψυχῆς συστάσεως.

§ 239. Τὸ δὲ ἀνθρώπινον σῶμα, μηχανήματι ἐστὶν ὑπὸ Θεῶ τεχνιτευθὲν, ὥς τε καθ' αὐτὸ κινούμενον, τέτρετι κατὰ τινὰς κινήσεων δεσμὸς τεταγμένους, πάντα παρέχεσθαι, ὅσα ἐν τῷ σώματι παντός ἀνθρώπου παρατηρεῖται γινόμενα.

§ 240. Ὅποτε γὰρ ἄνθρωποι, κατασκευάζειν δύναται τινὰ μηχανήματα, ἐστὶν ἄς τῶν ἀνθρώπινων ἀπομιμόμενα πράξεων, καὶ τὸν Θεὸν εἰκός, κατασκευάσαι ἄριστα δυναθῆναι τοιῦτον οἶον μηχανήμα, ὃ ἂν μηχανικῶς ἅπαντα ἐκπεραῖνοι τὰ τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ βίε, καὶ ἐν ᾧ πάντα συμβαίνοι, ὅσα τῷ αἰθρωπίνῳ ἐγχωρεῖ σώματι. Τῶτο μὲν ἐν καὶ πάνυ διατείνονται οἱ τῆς δόξης ταύτης προσάται, ἐπεὶ καὶ ὁ τῶν κινήσεων ἀριθμὸς ἐστὶν ἄπειρος.

§ 241. Ἐννόει μοι ἤδη ψυχὴν τε καὶ σῶμα, ἔτως ἀλλήλοισιν συμφώνως βαίνοντα, ὥς τὰ ἐν τέτρω κινήματα, ταῖς ἐν ἐκείνῃ προσλήψεσίτε καὶ προθέσεσιν ἀντιστοιχεῖν, καὶ τὸ πᾶν ἔξεις τῷ ἀποβρῆτε τῆς συζυγίας ψυχῆς τε καὶ σώματος. Τὴν ἐν συμφωνίαν ταύτην καὶ σύμπνοιν ἀρμονίαν προδιατεταγμένην κατονομάζετι.

§ 242. Οὕτως ὁ Θεὸς ταῦτα διέθετο, ὥς ἔχειν δὴ ψυχὴν ἐκάστην τὸ σῶμα τὸ ἐαυτῆς, ἐν ᾧ αἱ κινήσεις, ταῖς ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ συμβαινούσαις μεταβολαῖς συμφώνως βαίνωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Τῶν διαφορῶν δοξασμάτων, τῶν περὶ τῆ μεταξὺ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνδέσμου, παράθεσις.

§ 243. Ταῖς περὶ τῆ μεταξὺ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνδέσμου, διὰ βραχείων ὑφηγησάμενος δόξας, τί δήποτε περὶ αὐτῶν ἐμοὶ παρίσταται λέγειν ἤδη ἔρω, ἐκεῖνο μόνον περὶ αὐτῆς τῆ ζητημένης ἡδέως προσμολογήσας, ὅτι πολλῇ μοι δοκεῖ τῇ ἀσαφείᾳ συνειλιμένον, καὶ πάνυ δυσδιάλυτον.

§ 244. Πρὸ γὰρ πάντων συνοραῖν ἔχῃ οἷος τε εἰμὶ, τῷ τρόπῳ ἢ ψυχὴ ἐπενεργεῖν ἂν ἔχοι τῷ σώματι· πρὸς δὲ τῷ ἔδ' ἐκεῖνο συνιῆμι, πῶς τῇ τῆ νεύρῃ κινήσει τὰ τῆς προσλήψεως ἔπεται· ἔμην αἰμ' ἔδ' ἔτω τέταν ἐχόντων, ἐξ αὐτῶν ἐπίγεσθαι μοι δοκεῖ, τὸ πᾶσαν δήποτε ἐπιρροὴν ἐν τέττοις δὲν ἀποβάλλεσθαι.

§ 245. Τὰ τῶν ἑσίων πόρρω ἐλήλαται τῆς καθ' ἡμᾶς γνώσεως, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τῆς ψυχῆς

Φύσιν ἡμᾶς λανθάνουσιν εἶδμεν. ἴσμεν εἶναί
ἐκ αὐτῆς, τι ταύτην, τὸ ἰδέας ἔχον τινάς, καὶ
ταύτας παραβάλλον, κτλ. ἀγνοοῦμεν δὲ τί τὸ
ὑποκείμενον ἦν, ἃ τὰ τριάδε πάθη ἐστὶ προ-
σῆκοντα.

§ 246. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τῆς σώματος
λέγμεν· ἐκτεταμένον εἶναι, ἀδιαχώρητον ἐστὶ;
κτλ., ἀλλ' ὅποιον τι τὸ ὧ ταῦτα τὰ ἴδια προ-
σεσιν; ἔδεμία ἡμῖν ἠνέωκται ὁδὸς; δι' ἧς αὖ
ταύτης ἐφικέσθαι τῆς γνώσεως δυνηθῆμεν.

§ 247. Ἐντεῦθεν συνάγμεν, πολλὰ ἡμῶς
τῶν παθῶν διαλανθάνειν τῶν ἀνηκόντων ψο-
χῇ καὶ σώματι.

§ 248. Ἐξ ἀναντιρρήτου δῆλον ἡμῖν ἀπο-
δείξεως, ὡς ἔδ' ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα, ἔδ'
εἰς ἑκείνην τῆτο ἀνάπαλιν, ὥσπερ σῶμα εἰς
σῶμα ἕτερον ἐνεργεῖ. (223 κζ.) Ἀλλ' ἡκιστα
μοι δοκεῖ, συμπεραίνειν ἐντεῦθεν ἐξεῖναι, πά-
σαν τὴν πρὸς ἄλληλα τέτων ἐπιβρόχην εἶναί ἀδύ-
νατον.

§ 249. Διὰ κινήσεως σῶμα εἰς σῶμα ἕτε-
ρον ἐκ ἐνεργεῖ ἀνευ ἐνστάσεως, ἀλλὰ μὴ ἔδύ-
νατό τις ἐνέργεια διαφέρειν, ὅσῃ διαφέρεισθαι
προσανήκειν, καὶ ἰδέαν αὐτῶν μὴ φέροιμεν;
ἢ τῷ δὲ, ὡς τὴν ἀναφορὰν ἐν τέτοις, τὴν με-
ταξὺ τῆς αἰτίας καὶ τῆς αἰτιατῆς διασώζεσθαι;
ἐφ' ὅτως ἀσαφὲς τῆς πράγματος, τὸ δοκεῖν
ἀποφθιγέσθαι ὠρισμένως ἐκ αὐτῆς τολμήσαιμι. Ἐρ-
γῶν ἢ περὶ τὰ τῆς ἐπιβρόχης ἀπαναίεσθαι, ἀκρι-

ὥς ἀναλογιζομένοις, ὅπως ἂν τοῖς ἐλάχιστοις
 ᾧ ἡ ψυχὴ προσλαμβάνει, ἢ πρὸς τὰ τῶν σῶ-
 ματος κινήματα, ἐμφάνεταί χέσις, ὅπως τε
 αἱ ἐν τῷ πρὸς βολαί, τοῖς ἐκείνης διορισμοῖς
 συμφύτως προβαίνουσι; λέγου δὲ ταῦτα ἐκεί-
 νοις δηλονότι τὸν νῦν προσέχων, οἷς ἰατρῶν
 παῖδες, καὶ ἀνατόμων, περὶ τῶν ἡμῶς ἐκ-
 διδάσκουσι.

§ 250. Οὐδὲν ἔν περὶ τῆς πρώτης ἀπο-
 φαίνομαι δόξης, ἣ ὅτι, ἔπω μὲι δεκεῖ προφανῶς
 ἀποδεδείχθαι περιπίπτειν αὐτὴν εἰς ἀδύνατα.

§ 251. Ἄλλ' ἐπὶ τὴν παράθεσιν τῶν τριῶν
 δοξασιῶν πρὸς ἀλλήλας, μεταβατέον.

Ἄπ' αἰῶνος προθέμενος ὁ Θεὸς, τῇ διαδοχῇ
 τῶν πραγμάτων, ἧς μέρος καὶ ἐκάστην ὀρῶμεν,
 δεῖναι τὴν ὑπαρξιν, ἐν ἀπλῇ μίᾳ προσβολῇ,
 τῇ προαιωνίᾳ αὐτῇ γνάσει τὸ σύμπαν τῆς τρι-
 αύτης διαδοχῆς προσυνείληφε, τὸν αὐτὸν δὴ-
 πε τρόπον συνιδῶν, ἅτε ἅμα, καὶ ἅπερ ἐκ
 διαδοχῆς εἶναι ἔμελλεν. Ἐθελήσαντος δὲ τῷ Θεῷ,
 τὴν διαδοχὴν ταύτην εἶναι, αὕτη ἐστὶν. Ἡ δὲ
 τῷ Θεῷ βελή, ἢ μὴ μόνον τὰ κατὰ γένος
 ἀφορῶσα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν καὶ ἐκαστὰ πάν-
 των διήκουσα, καὶ μηδὲ τὰ ἐλάχιστα παρορῶσα,
 μεταβολῆς οἰασθῆναι καὶ ἀλλοιώσεως κρείττωι εἶναι,
 τροπὴν εἰδέποτε εἶναι ὑπέρῃ, εἶδ' ἂν ὑποταίῃ.
 Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀτρέπτου βελῆς αὐτῇ ἡ τροπὴ
 τῶν ὄντων ἐξήρηται. Ἡ γὰρ τῷ Θεῷ ἐνέρ-
 γεια καὶ ἦν τι γίνεται, τῆς εἰρημένης αὐτῇ
 βελῆς ἡκιστα διαιρεῖται.

§ 252. Διὸ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν θαυμασιῶν, οἳ ὧν ἢ τῶν ὄντων ἔοικεν ἐκταράσσεσθαι τάξεις, ὅ καὶνὴ τις ὅλως, ὥσγε πρὸς αὐτὴν μεσιτεύει ἐνέργεια. τῷ Θεῷ ὡς ἀπ' αἰῶνος ἡδὴ προδιαταξαμένοις, τὴν ταιάυτην ταραχὴν τῆς τῶν ὄντων τάξεως.

§ 253. Μοναδική τις ἦντε, καὶ ἔστι, καὶ αἰεὶ ἔσται, ἡ ἐνέργεια τῆς τῷ Θεῷ βελήτεως, ἡ πάντα τε καὶ ἕκαστα ἀφορῶσα, ταῦτ' ὄντα, ταῦτ' ἐσσομένα, πρὸτ' ὄντα. Σύμπαντα τῷ Θεῷ ἀτρίεπτως, καὶ ἀπαραιτάκτως παρὲντα ἔστι.

§ 254. Ὁρῶμεν ἕκαστα, κατὰ καιρία καὶ τάξιν ἀλλήλα διαδεχόμενα, ὅτω δηλαδὴ, ὥσε συνάφειάν τινα καὶ ἀλληλεσχίαν ἐν αὐτοῖς κρατῶν, ἄλλῃ ἄλλῳ ἐφεπομένον· τῷτο τῇ σοφίᾳ σύμφωνον εἶναι ὃ παναθενὴς ἔκρινε.

§ 255. Ἄλλα παρὰ τῷ Θεῷ εἰσὶν αἱ ιδεαὶ ἀπασῶν τῶν δυνατῶν διαδοχῶν, τετέστι τῶν ὑπ' ἀλλήλων μηδαμῶς αἰαιεσθέντων. Πᾶσαι αἱ τοιαῦδε διαδοχαὶ αὐτῷ παρεῖσθαι εἰσὶν. Ὡς εἴγε καὶ διαδοχὴν τινὰ πραγμάτων παραγωγὴν αὐτῷ δέξαι, καὶ ἢν ἐδεμίᾳ συμπλοκῇ ἐγχαωρεῖν, ἐδέε συνάφεια, καὶ τῷτ' ἂν αὐτὸς δυνήσκη, ὃ πάντα δυνάμενος, καὶ μόνῃ ἂν αὐτῷ ἡ ἀπλησάτη νεῦσις, τῷτο ἐποίησεν.

§ 256. Ὑπολαβέτω δὲ μηδὲς, ὥς εἴγε τὸ ἐφεξῆς ἐκ τῷ πρὸ αὐτῷ μὴ ἐξήρητο, ἐδέεσεν ἂν εἰς τὸ εἶναι τὰ ὅτως ἀλλήλων ἀπολελυμένα, πολλῶν τε, καὶ διαφορῶν, καὶ ἐκ

διαδοχῆς προϊόντων ἐνεργημάτων παρὰ τῷ Θεῷ, οἷς ἂν καθ' ἑκάστα χρόνον σημεῖα παράγοιτο· ὡς τὴν τῆς διαδοχῆς ἰδέαν φέρων ὁλοχερῶς, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐλάχισα προείληθε, καὶ τὸν τρόπον ἅπερ ἄλληλα διαδέχεται, οἶδε καὶ εἶναι βεληθέντος αὐτὰ, πάντα ἕσασθαι. Ἀπόχρη γὰρ εἰς τὸ αὐτὰ εἶναι, ἢ μοναδικήτε καὶ ἀτρέπτως ἔχουσα ἐνέργεια τῆς βελήσεως αὐτῇ, ἢ διὰ πάντων, καὶ δι' ἐνὸς ἐκάστω διήκοντα.

§ 257. Οὐδὲν παρὰ τῷ Θεῷ διαφέρει, ἅπερ ἂν θάτερον ὑπάρξεως τυγχάνει μετὰ θάτερον, ἀλλήλοις συνεπιπλέκεται, ἢ μὴ. Πᾶν γὰρ ὃ ἂν αὐτὸς θέλοι, καὶ ὡς ἂν θέλοι, ἐκείνο, καίνειναι ἐστὶ.

§ 258. Ἡ μετ' ἀλληλεσχίας τῶν ὄντων διαδοχῇ, καὶ ἢ ἄνευ ἀλληλεσχίας, ἐπίσης, ὁλοχερῶς τε, καὶ ἅμα, καὶ ἀπαξιαπλῶς τῷ Ὑπερτάτῳ ὄντι πάρεσι. Ταύτην, εἰ ἐκείνων τιθέμενος, εἰ παρηλαγμένην, εἰ δὲ διαφέρουσάν τινα προβάλλεσθαι τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ βέλεται μὲν αὐτὸς τὴν διαδοχὴν τῶν πραγμάτων, ταῦτα δὲ ἐκ διαδοχῆς τὸ εἶναι κομίζεται.

§ 259. Καὶ ὅπως δὲ ἢ ἐκείνως τῶν πραγμάτων τὸ εἶναι ποριζομένων, ἢ ταιαδε βέλησις ἐφ' ἑκάστα ἐφαπλᾶται, ἅττα βέλεται, ἵνα ἢ ἐν τεταγμένῳ ὁποιοῦνδήποτε σημείῳ τῆς διαδοχῆς.

§ 260. Ταῦτα δὴ πάντα ἀμέσως ἐπιφέρεται ἐκ τῆς ἐν τῷ Θεῷ ἀτρέπτου. Τὸ δ' ἀτρέπτον τῆς ἀνθυπαρξίας ἐστὶν ἀδιάζευκτον (99).

§ 261. Οὐ χρεὶ περὶ τῶν τῷ Θεῷ ποιημάτων κρίνειν, καθότι περὶ τῶν μηχανημάτων κρίνομεν, ἃ τεκταίνονται ἄνθρωποι.

§ 262. Τῷ μηχανήματι κατασκευάσαντος τεχνίτη, οἷον τῆς αὐτῆς χειρὸς διηκειῶς δοῖσθαι, τῆς ἑνῆς ἑκάστον τῶν τρεχῶν ἰδίᾳ κινήσεως. ἀσυγκρίτως ἂν ἀνώτερος τάττειτο εἰς διὰ βάρους, ἢ ἐλατηρίῳ τὴν αὐτὴν διατεχνιτεύοιτο κίνησιν εἰς ἀρμονίαν ἑκάστη τῶν τρεχῶν συμβιβάσας τε καὶ συναρμολογούμενος, ὥστε θάτερον ὑπὸ θατέρου τὸ εἰς κίνησιν ἐνδύσιμον ἐπιδέχεσθαι.

§ 263. Τὸ μέντοι ἔγωγε περὶ τῷ Θεῷ διανοοῖσθαι φρεσὶν. Πρὸς γὰρ τὴν τῶν ὄντων σύστασιν, ὥστε ἡμᾶς περὶ τῆς τῷ Θεῷ σοφίας δυνατόν κρίνειν, διαφέρει πάντως ἕδην, εἴτετοι ὁ τῶν ὄντων Δημιουργός τε καὶ Πρῦτανις, ἀμέσως ἑκάστα τυγχάνει διακυβεσθῶν, ἢ καὶ διὰ τῶν δευτέρων αἰτίων τὰ πάντα διεκπεραίνων. Ὀπώτερον γὰρ ἄν τις θείῃ, οἱ αὐτοὶ ἂν τῶν πραγμάτων ὅροι διασώζοντο καὶ θεσμοὶ, ἢ αὐτὴ τε τάξις κρατοίη.

§ 264. Εἰ τοῖς δημιουργήμασι τὴν δύναμιν τῷ ἐνεργεῖν ὁ Θεὸς ἐνῆκε, τετέστιν, εἰ διὰ μέσων αὐτὸς ἐνεργεῖν τῶν δευτέρων αἰτίων προείλετο, δῆλον ὅτι τῷτο ἀπλυσάτω νεύματι τῆς ἑαυτοῦ θελήσεως ἐκτελεῖ. Τὸ δὲ νεῦμα τόδε ἐν εἴδει ἐπὶ πάντων ἐφαπλᾶται τῶν ἐνεργημάτων τῶν δευτέρων αἰτίων, ὥς ἐξ αὐτῶν ταῦτα. ἐφ' οἷα σὺν ἐνεργείᾳ ἔχειν τὸ ἰκανὸν εἰς πόησιν καὶ

δραστήριον. Ἐνθεντοὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς τότε τοι-
 ᾶτον ἡκιστα διαφέρει. Ὡσαύτως γὰρ καὶ περὶ
 τῶν διμικρογνημάτων αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς τῷ
 Θεῷ σοφίας ἐν τῇ κτιστῇ φύσει, κρίνειντε καὶ
 διανοεῖσθαι ὁφείλομεν εἴτε τῆς θείας θελήσεως
 ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν συμβαινόντων, περὶ τὸ δρα-
 στήριο τῶν δευτέρων ἐνεργείας αἰτίαν, εἴτε καὶ
 περὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ διὰ τούτων ἐκτελεῖσθαι
 φαινόμενα ἀποτελέσματα.

§ 265. Τὰ κατὰ γένος ἡμῖν ἤδη παρατε-
 τηρημένα, ἃ μόνον τοῖς νόμοις ἔχει ἂν προ-
 σεφάρμοδιῃναι τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεσ-
 μοῖς, οἷς αἱ τῶν σωμάτων ἐνέργειαι ἐπὶ τὴν
 ψυχὴν μεταβαίνουσιν ἔδῃν ἦττον καὶ τοῖς τῶν
 κατὰ τὴν ψυχὴν νοημάτων, δι' ὧν ἡ κίνησις
 κοινωνεῖται τῷ σώματι.

§ 266. Ἐπιφέρομεν ἕν ἐκ τούτων, μὴ πάνυ
 ἐυλόγως τοῖς τῶν ἐξ ἀφορμῆς καλεσμένων αἰτίων
 προσάταις προσερίβεσθαι, τὸ μὴ προσήκοντα τῇ
 τῷ Θεῷ σοφίᾳ εἰσαγαγεῖν αὐτὸς διζήσματα.

§ 267. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ κατὰ τὸδε τέτυκν
 τὸ σύστημα, νόμοις τισὶ καὶ ὅροις ἔδῃν ἦττον
 ἀμεταθέτοις τὸ τῶν ὅλων διεξάγεται πλήρω-
 μα, τὰ περὶ τῶν διηλεκτῶς τε καὶ ἀδιαλείπτως
 ταύτῃ γε τελεῖσθαι δοκούντων θαυμασίων, φρε-
 δα καταβρεῖ.

§ 268. Τούτοις τὸν νῦν προσέχοντα, εἰδὼς
 με λόγος ἀνατρέχειν ἐνάγει πρὸς τὴν ἀρμο-
 νίαν τὴν προδιατεταγμένην καὶ γὰρ ἄγαμα

μὲν τῷ ἐπιγενομένῳ ἀνδρὶ τὸ εὐφυές ἢ ἀγχι-
νον, ἀλλὰ ὃ πάνυ τι σερβῶς μοι κατανοεῖν δο-
κῶ τὸ ἐπαγόμενον ἐπιφέρειν (269), μὴ ἔτω
προσῆκον τῇ τῷ Θεῷ ὑπάρχειν σοφία τὸ κα-
τὰ τὴν ἐπιστάσιν ἀκῶν σύστημα· ὡς τῷ γε Θε-
μελίῳ τῷδε κατηρηπότης, τὸ προδιατεταγ-
μένον τῆς ἀρμονίας, ἔδεν πλέον, ἢ ψιλή τις
ὑπολείπεται εἶναι ὑποθέσις.

§ 269. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ δύο συστήματα
ἐξίστη τὸ πρᾶγμα διερμηνεύουσιν· ἐφ' ὅσον τε τὸ
τῷ πρώτῳ ἀδύνατον, λόγοις ἐδραίοις ἔκ ἀπο-
δείκνυται, χαλεπὸν τὸ αἰρετέον ἐν αὐτοῖς διο-
ρίσκειν.

§ 270. Ἀλλ' ἐστὶ δῆτι τίς ἀμφοτέρων ἐκεί-
νας πιέζον τὰς δόξας, ὃ ἀνατέρω ὑπεμνήθημεν
(227. 254). Ἰστοῦ δὲ τὰ ἐλεύθερα ἐστὶ τῶν
αἰθρωπίνων κινήσεων, δι' ὧν ὁ νόμος ἔοικε
διαταρασσέσθαι, καθ' ὃν ἀλλήλας ἀπασαὶ αἱ
τῶν σωμάτων κινήσεις ἀντιστοιχῶσαι συμπνέουσι.

§ 271. Οἶον δὲ, Φασὶ, τὸ τῆς βαρύτητος
κέντρον τῶν σωμάτων ἀπάντων ἅμα ληφθέν-
των, ἐπὶ τῷ πλανητικῷ συντήγματι, μηδα-
μῶς τρέπεσθαι, οἷα δὴ περ' ἂν γένανται αἱ τῶν
σωμάτων ἀμοιβαῖαι ἐνέργειαι. Ἀλλὰ γὰρ τὸν
ὅρον τότε διαταρασσέσθαι, ἐπειδάν τις καινο-
τέρα κινήσεις ἔχῃ ὑπὸ φυσικῆς αἰτίας, ὑπὸ δὲ
θελήσεως νοητικῆς ἡρηγμένη παράγεται.

§ 272. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ἐνστάσεως συγ-
χωρῶ, πίθην δὲ δῆλον, τὸν Θεὸν μὴ βεβλη-

θῆναι, τὴν τοιόνδε ὅρον διαταράττεσθαι; Ἀπαν-
τῶσιν, ὡς ἐντεῦθεν συμβαίνοι ἂν τὸν κόσμον
εἶναι ἀτελέστερον. Ἀλλ' αὖθις πυνθάνομαι, ὅθεν
τὸτὶ δῆλον;

§ 273. Τὸ μὲν ὑπὸ τῶν σωμάτων, τῶν κα-
τὰ τὰς θεσμὸς τῆς φύσεως κινεμένων, τὰς
φυσικὰς τὰςδε νόμους ἀπαρατρέπτως τηρεῖσθαι,
ὁμολογεῖμεν, τῷτο γὰρ συμβαῖνον, ἐκ ἧν ὁ
σκοπὸς ἐπληρῆτο, πρὸς ὃν τὰςδε τὰς νόμους
ἀφορᾶν, ἅλως ἡμῖν ἐστὶ συμφανές. Αἱ δὲ περὶ
ἧν ὁ λόγος τροπαί, ἢ τοιαῦται εἰσὶ, καὶ παρα-
τῷτο, τὰ ἐξ αὐτῶν τελέμενα μόλις πε ἀιδή-
τόν τινα μεταβολῆς λόγον παρέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Ἀρχῆς τῶν Ἰδεῶν.

§ 274. Λειπόμενον ἔτι περὶ τῆς ψυχῆς ζη-
τῆσαι, ὅθεν αὐτῇ αἱ ἰδέαι προσγίνονται.

§ 275. Αὐτίκα ἔν ἐκ ἀδήλων τὸν Δημι-
ουργὸν τῶν πάντων, δυνάμει νοητικῇ τῇ ψυ-
χῇ μεταδῆναι. Εἰ δὲ τῷτο, πρὸς τὸν Θεὸν αὐ-
τόν, καὶ τὴν τῶν ἰδεῶν ἀρχὴν χρῆναι ἀνάγειν,
τίς ἐνδοιάσει;

§ 276. Ἀλλὰ ζητῶμεν τῷ τρόπῳ ἡ ψυχὴ
πορίζεται τὰς ἰδέας, τὰτέσι διὰ τίνων ποτὲ
μέσων ὁ Δημιουργὸς τῇ ψυχῇ τὰς ἰδέας ἐνίησι;

§ 277. Τρεῖς ἔν τάξει ἰδεῶν οἶδαμεν καὶ πρώτη μὲν, ἐπὶ τῶν ἅττα ἡ ψυχὴ ἐν ἑαυτῇ προσλαμβάνει.

Δευτέρα δὲ τῶν, ἃς πορίζομεθα, τὰς ἄλλας ἰδέας ἀλλήλαις παραβάλλοντες· κρίνοντες δηλονότι, καὶ συλλογίζομενοι.

Τρίτη τελευταῖον τῶν ὑπὲρ ἀριθμὸν κατ' αἰσθησιν προσλαμβανομένων, ὧν αἱ πλεῖστα τὰ ἐκτὸς ἡμῶν παρίστανσι.

§ 278. Πολλοὶ δὲ τὴν ἣν περ ἔχομεν τῷ Θεῷ ἰδέαν, πρὸς ἑδὲν τῶν ἡριθμείων εἰδῶν ἀξιοῦσιν αἰάγειν· ἀλλὰ περὶ τούτου μικρὸν κατωτέρω (284. 286).

§ 279. Περὶ ὧν ἐν ἑαυτῇ ἡ ψυχὴ ἰδεᾶται, ἑδὲν δυσχερὲς ἡμῖν ἀπαντᾷ.

Νόησις ἔκ ἑν γένετο, εἰμὴ μετὰ τῶν κατὰ φύσιν αὐτῆς ἀχωρίσων (8). Εἰ γὰρ νοῦν, κατ' αὐτὸ τούτο καὶ ἀμέσως τὸ νοῦν προσλαμβάνει τὸν τρόπον τὸν τῆς ὑπάρξεως (106), εἰθεῖται καὶ ὁ τῷ εἶναι τρόπος, αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἰδέας παραίτιος. Καὶ ἔκ ἑαυτῆς ἐπὶ τῶν τῆς ἡδονῆς φέρε, ἡ τῆς ἀνίας προσλήψεων, αἰτίαν ἄλλην ἡμῖν ζητητέον, παρὰ τὸν ἃ περ ἡ ψυχὴ διακείται τρόπον, ὃ ἡ ἀμέσως γινομένη πρόσληψις, τῆς νοήσεως ὑπάσχει ἀδυναχάρκιστος.

§ 280. Τὰς δὲ ἰδέας, ἃς διὰ παραθέσεως ἄλλων ἰδεῶν πορίζομεθα, οἷον κρίνοντες, ἡ διανέμειναι. εὐδὴλον μὴδ' αὐτὰς αἰτίαν ἄλλην εἰδέσθαι, παρὰ τὰς ἰδέας ἐκείας. αἱ παρὰ βύλ-

λονται. Ἡ γὰρ ψυχὴ πρὸς ἐκείναις ἔχουσα, τὴν αὐτῶν τέτων παρὰ θεσιν καθορᾷ, καὶ ἅμα τῆς παραθέσεως ταύτης τὴν ιδίαν πορίζεται.

§ 281. Λέγεται τις ἀπορία μόνον, περὶ αὗς διὰ τῶν αἰθήσεων κομιζόμεθα. Περὶ ταύτας δὲ σημειάτέον, ὥς ἐκ αὐτὰ τὰ πράγματα τυγχάνει τὰ τῇ ψυχῇ τὴν ιδίαν ἐμβάλλοντα. Ἐκείνα γὰρ κινήσιν τινα μόνον ἐναποτίκτε τοῖς νεύροις, ἡ δὲ κίνησις ἑδὲν ἔχει κοινὸν ἕτε αὐτῷ τῷ πράγματι, ἕτε τῇ ιδέᾳ αὐτῇ τῇ κατὰ τὴν ψυχὴν ἐνεργεσίᾳ· ἀλλ' ἑδὲ μεταξὺ τῆς τῷ νεύρῳ ἀλλοιώσεως καὶ τῆς δι' αὐτὴ ἐμποισμένης ιδέας ἀναφορὰν τινα συνιδεῖν δυνάμεθα. Καὶ ἑδὲν ἄρα διασαφῆσιν οἱ φάσκοντες τὴν τῷ νεύρῳ κίνησιν, τὸ τῆς ιδέας εἶναι παρὰίτιον.

§ 282. Ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τὰς τοιαύτας ιδέας ἀποτελεῖν, ἑαυτῇ διὰ τέτων τὰ πράγματα ὧν τὴν γνῶσιν πορίζεται παριστάνοσαν, ἑδὲνι τρόπῳ ἑδὲ τῷ το ληπτὸν· ὃ γὰρ ἂν εἴη χέσις ἕτω μεταξὺ τῆς αἰτίας καὶ τῷ ἐξ αὐτῆς.

§ 283. Τὴν ἐκ πολλῶ ἤδη ἀποσυριχθεῖσαν δόξαν, περὶ τῶν ἀπὸ τῶν πραγμάτων προϊόντων εἰδῶν, καὶ τῇ ψυχῇ ἐντυπωμένων, ἐκτιθέναί τε καὶ ἀπελέγχειν πειρᾶσθαι περιττόν.

§ 284. Πολλὰ τὰς ιδέας ἐμφύτας, ἅμα δηλαδὴ τῇ ψυχῇ δημιουργηθείση ἐνεισαχθεῖσας πρὸς βεύσει καὶ μηδὲν μάλις περὶ τῆς τῷ Θεῷ

ιδέας χρῆναι διαπορεῖν διατείνονται, ἣν ἐδά-
μόθεν ἢ ἀπὸ Θεῦ ἀμέσως ἡμῶν κοινωνηθεῖναι ἂν,
ὑπελήφασιν.

§ 285. Τὰς δὲ τῶν ιδεῶν ἐμφύτας, τῶν ιδεῶν,
ἡντινες τεθῶσι μόνον περὶ αἰσῶν, εἶναι κατα-
φανείς.

§ 286. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μόνον ἀποφαί-
νονται, λόγους δὲ ἀραρόσιν ἐκ ἀποδεικνύουσι,
διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιδοξῶντων εὐκλῶς ἐλέγ-
χονται. Οὗτοι γὰρ ἐκ ἐγκαταφρονήσεως πίστεσι
κατασκευάζουσιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τῷ Θεῷ, ἣν ἀτε-
λεσάτην τῷ ὑπερτελεῖ φέρομεν ιδεάν, συμπλοκῇ
ποικίλων ἄλλων ιδεῶν, συγκροτῆσθαι δύναται.

§ 287. Οἱ τὰς ἐμφύτας ιδέας ἀποσκευά-
ζοντες, μετὰ τὸ τῶν παρὰ τοῖς ἀντιδοξῶσι προ-
βαλλομένων λόγων δεῖξαι τὸ ἀδυνάτου, περαιτέ-
ρω ἐτι χωρεῖσι, καὶ τοιαύτας τινὰς ὑπάρχειν
ιδέας ἐμφύτας ἀπλῶς ἀποφάσκουσιν, ὅπερ ἄλλ'
ἐν ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις συλλογισμῶν ἠκιστα ἔπε-
ται· ὁ γὰρ ψευδὴς ἔσται ἡ δόξα, διότι ἀδρανέσιν
ἐπιχειρήμασι ταύτην οἱ προσατέντες κρατύνουσι.

§ 288. Ἐνυπολειφθήτω τοίνυν ἐν τοῖς ἀβε-
βαίοις τὸ περὶ τῶν ἐμφύτων ιδεῶν δόξασμα·
τῷ γὰρ περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ιδεῶν σκότεις ἀπαλ-
λαχθῆναι, εἰ δὲ διὰ τῆς οὐδὲ ταύτης οἶοντε.

Δυσὶν ἀνδρῶν εὐκλεῶν, Δεῖβνιτίῳ τε Φημί καὶ
Μαλεβραγχιῳ τὰς δόξας, τὰς περὶ τῷ συν-
δέσμῳ ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἐπικρίναντες

ἤδη, αἵτι ἄρα ὑγαῖες περὶ τῆς τῶι ιδεῶν ἀρχῆς οἱ τηλικῆτοι ἄνδρες ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσιν.

§ 289. Ἡ τῷ Λεῖβυτίῃ δόξα, ἔχειν ἔοικε τινα πρὸς τὰς ἐμφύτας ιδέας ἀναφορὰν. Ἐχει δὲ ὅτως :

§ 290. Ἀπλῆτις ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἢ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅλως ἀπηλλοτριμένη συνθέσεως. Ἐνθεντοὶ ἡδὲ τι τῶν δημιουργητῶν ὄντων, ἐπὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς δύναται ἐνεργεῖν διὸ καὶ πᾶσα δῆποτε ἢ ἐν αὐτῇ συμβαίνουσα μεταβολὴ ἐξ ἀρχῆς ἐνδομυχέσης ἐξήρτηται.

§ 291. Οὕτως ὁ Θεὸς ψυχὴν πᾶσαν ἐμόρφωσεν, ὡς προσλήψεις ἐν αὐτῇ παντοίας ἐνεῖναι, ἐνίας μὲν διακεκριμένας, πολλὰς δὲ συγκεχυμένας, ὡς πλεῖστας δὲ ἀσαφεῖς αἵ δὴ ἐχάστας μόλις ἑαυτῇ σύνοιδεν ἔχουσα.

§ 292. Σύμπασαι ἅμα αἱ ιδέαι αὗται, ὀλοχερῇ τὸν ἅπαντα παριστῶσι διάκρομον, ἅπαντα δηλαδὴ ὅσα τε ἦν, ὅσα τε ἐστὶν, ὅσα τε ἔσται. Κατὰ δὲ τὴν τῆς ἀναφορᾶς διαφορὰν, ἦν πρὸς τὸ πᾶν σύνταγμα ἔχει ψυχὴ ἐκάστη, διαφέρουσα αὐτῇ καὶ αἱ ιδέαι διακεκριμέναι εἰσὶ, καὶ μέροςτι τῷ σύμπαντος εὐκρινῶς παριστῶσαι· ἐστὶ δὲ τῆς τοιαύτης δόξης λόγος θεμελιώδης ὁ ἐφεξῆς.

§ 293. Ἴνα τὸ τῷ παντὸς μέρος, ὅπερ εὐκρινῶς παριστάνεται πρὸς τὴν ὀλοχέρειαν τῶν

πρὸς τὰ ἐσόμενα, ἀναγκαίαν ἔχει τὴν χεῖριν
ὡς ἂν δηλαδὴ τὸτο ἐκ τούτου αἰεὶ ἐφέπεται.
Οὕτω γὰρ δὴ καὶ ἡ τῷ τοιούτῳ μέρος παράστασις,
ἀναγκαίαν ἔχει τὴν πρὸς τὴν τῷ πάντος πα-
ράστασιν ἀναφορὴν, ὥστε ἀπὸ τῆς τῷ πάντος
παραστάσεως μηδαμῶς ἔχειν ἀποδιακρίνεσθαι.

§ 294. Ἡ πρόσληψις ἄρα ἡ ἐν τῇ ψυχῇ
εὐκρινὴς τε ἔσται καὶ διακεκριμένη, ταῖς ἀπάντων
τῶν ἐσιῶν ιδέαις συζεύγνυται, ὧν δὴ περ αἰετῶν
τοί, καὶ ἀσαφῶς, ἐν αὐτῇ ἐνεῖσι τῇ ψυχῇ.

§ 295. Κατὰ γὰρ τόνδε τὸν λόγον, τὴν ψυχὴν
ὁ Λεῖβνίτιος Κάτοπτρον τῷ πάντος ἐκάλεσε.

§ 296. Τούτων τεθέντων, τὸν αὐτὸν τρίτον,
ὥστε ἐπὶ τῷ πάντος, τὰ συμβαίνοντα, ἐκ
διαδοχῆς ἀλλήλα ἐπιδιαδέχεται κατὰ τινὰς νό-
μους καὶ ὅρους, ἔστω καὶ πρὸς τῆς ψυχῆς, ἐκ δια-
δοχῆς αἱ ιδέαι διακεκριμέναι γίνονται, κατὰ
τινὰς νόμους, οἱ τοῖς μὲν προβέβηθεσι νόμοις
συμφώνως βαίνουσι, τῆς δὲ νοεῖας φύσεως ἡκί-
στα διαφωνοῦσι. Πρέθεσ τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις,
τὰ αἰωτέρω (256. 257. 258).

§ 297. Τῶν αὐτῶν ιδεῶν ἅπασαι αἱ τῶν
ἀνθρώπων ἐμοιρεῖσι ψυχαί, ἐφ' ἐκάστων γεμῆν
ἔχαι αἱ αὐταὶ ιδέαι διακεκριμέναι εἰσὶ. Τούτο γὰρ,
ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὅλον σύνταγμα ἀναφορᾶς, ἣν
ἡ ψυχὴ ἔχει, ἐξήρτηται ἐφ' ἐκάστης δὲ ψυ-
χῆς ἡ ἀναφορὰ αὐτῇ διαφέρουσα ἐστίν, ἥ περ
αὐτὴν ὁ Θεὸς κατατάξαι ἠθέλησεν.

§ 298. Ὡς ἔν οἰοντέμοι ἦν, τρανῶς, τὸ τῷ Λεϊβνίτις περὶ τῶν Μονάδων συστήματος παρε-
 θέμην μέρος ὃ τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἰδεῶν ἀφο-
 ρᾷ. Διόμοι ἐντὶ τῷτο παρατηρήσασθαι λοιπὸν ἔσω.

§ 299. Βάσις τῷ ὅλῃ συστήματος ἐστὶ, τὸ
 αἰαγκαίαν εἶναι τὴν μεταξὺ τῶν μερῶν ἀπάντων
 τῷ συντάγματος ἀλληλεχίαντε καὶ συνάφειαν
 ἀλλ' ἵνα ἡ τῷ ἐντεῦθεν ἐπαγομένῃ λόγῃ εἴσοδος
 ἐνθίκτως χωροῖ, τοιαύτη δὴ ἡ συνάφεια ἐπι-
 ζητεῖται καὶ συμπλοκὴ εἶναι, ὡς τῷ πραγ-
 μάτων καθ' αὐτὰ θεωρημένων, εἰάν ἐπὶ τῷ παν-
 τὸς ἔσιν ἅττα τεθῇ, σύμπαντα τ' ἄλλα ἐν-
 τεῦθεν ἔτω χρῆναι ἐφέπεσθαι, ὥς μὴ τοιάνδε
 τὴν ἰδέαν τῷ ἄλλῃ παντὸς δύνασθαι δεθῆναι, οἷαν
 περιέχειν τι, τὸ ἐπὶ τῷ παρόντος ἀνῆκον συν-
 τάγματος.

§ 300. Εἰ τοιάδε τις ἦν ἡ τῶν ἐν τῷ Κόσ-
 μῳ πραγμάτων ἀλληλεχία, εἶπετ' ἂν λόγῳ
 τινὶ, τὸ περὶ τῶν ἀσαφῶν ἰδεῶν τιθέμενον
 καθότι λέγουμεν ἂν δηλαδὴ, ὅτι ἄνθρωπος,
 ὅς ἐυκρινῇ φέρεται τὴν τῷ τριγώνῳ ἰδέαν, ἀσα-
 φῶς ἰδεᾶται, ἅπαντα τὰ πάθη τῷ τοιῷδε
 χήματος, ἐπεὶ τῶν γε μεταξὺ τῶν ἐχάτων,
 καὶ τῆς πρώτης ιδέας, ἀναγκαῖα τις συγχωρεῖ
 ἡ συμπλοκὴ καὶ συνάφεια.

§ 301. Ἀλλὰ γὰρ εἴχ' ὁ αὐτὸς ἐν ταῖς κα-
 τὰ τὴν ψυχὴν ἀμοιβαδὲν συνεφεπεσμέναις ιδέαις,
 σύνδεσμος ἀποκαλύπτεται. Ἐάν γὰρ ἐξάπνια,
 ἀπὸ σκότους βαθέως, ἐπὶ τὸ φῶς μεταβάς

τύχω, καὶ πραγμάτων ιδέας, ἃν ἔπω πρὶν
 ἔθεασάμην, καρπώσωμαι, ἔκ ἔσκει τὴν ἡγη-
 σαμένην σοφίῳδὴ πρόληψιν, ἐπὶ ταῖς ιδέαις μὲ
 ταύτας ἐξαγοχέαι.

§ 302. Εἰ δέ τις ἄλλ' ἔν τὴν τῶν ιδεῶν ταύ-
 τῃ ἀλληλεσχίαν πρεσβεύειν ἐπιχειρήσειε, τῷ τινι
 δεησόμεθα, ἵνα ἀφείς τὰς ὑποθέσεις, συλλο-
 γισμοῖς χρήσαστο· καίτοι ἔθ' πολλῶν καὶ ἄλλων
 δυσκολιῶν τὸ εἰς ἐπίκρισιν ἡμῖν ἐν τῷ παρόν-
 τι πρετεθὲν δόγμα ἀπήλλακται.

§ 303. Λεηρόμενον δὲ καὶ τὸ τῷ Μαλεβραγχιῷ
 ἐπισαθμήσασθαι. Τίθουσιν ἔν ὁ Ἀνὴρ, ἀδύνα-
 τον ἄλλην τῆς ιδέας αἰτίαν δοθῆναι, παρὰ τὴν
 ιδέαν αὐτὴν, τὴν ἐν ἑτέρῳ τινὶ νοερῷ ὂντι ἐνθ-
 σαν, κἀντεῦθεν εἰσβάλλει, ὅτι πᾶσαν αὐτοὶ
 ιδέαν ποριζόμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ
 ταύτην ἐνοπτεύσεως.

§ 304. Ἴνα δὲ τὴν δόξαν κατασκευάσῃ,
 ἅπαντας τὰς τρόπους καταριθμῇ, καθ' ἑς ἓν,
 φησὶν, ἢ τῶν ιδεῶν παραγωγὴ διερμηνευθεῖη· ἔτω
 γὰρ τῶν ἄλλων ἀπεληλαγμένων, μόνην ἀλη-
 θεύειν, ἣν αὐτὸς πρεβάλλετο, ἐπιφέρει.

§ 305. Δισσὰ γεμὴν ἐξαμαρτάνειν δοκεῖ ἢ
 τοιαύτῃ συλλογιστικῇ ἔφοδος αὐτῷ. Πρῶτον μὲν
 γὰρ, ἐν ὑποθέσει ἔτω πυκνῇ τῇ ἀσαφείᾳ συ-
 νειλημμένη, τίς ποτ' ἂν ἐπικρῶς διατείνεσθαι
 ἔχοι, ἅπαντας ἀπαξαπλῶς κατηριθμῆσθαι τὰς
 τρόπους, οἷς ἂν διερμηνευθεῖη ἢ τῶν ιδεῶν ἐν
 τῇ ψυχῇ ἀνατύπωσις; ἔπειτα ἢ τῷ Λειβνιτίῳ

δοξασία τὸν Μαλεβράγχιον διελάνθανεν, ἥ ἢ πρὸς τὰς ἐμφύτας τῶν ιδεῶν ἀναφοράν τινα ἔχουσα, τῷ παντὶ γεμὴν ἀπὸ τῆς Καρτεσιανῆς δοξῆς ἀφῆσκειν. ἔδὲ τὰ κατὰ ταύτης τὰ Μαλεβραυχίῳ παρατηρηθέντα, ἔδὲ μικρὸν γὰρ τῷ Λεϊβνιτεῖς καθάπτεται σκέματος. Οὕτω δὴ τοῖνυν καὶ ἄλλαι τυχόν ἐπινοηθῆναι ἂν ἔχοιεν τῷ προκειμένῳ ἀναπτύξεις θηρεύσαι τὴν κατάληψιν.

§ 306. Δεύτερον δὲ καὶ τῷ ἔλλειπῆς ἐστὶν ἡ συλλογιστικὴ ἐφοδος ἐκείνη, ὅτι τὰς λοιπὰς τῶν ἄλλων ὑπολήψεις, ἐκ ἐπ' ἀκριβοῦς ἀπάσας ἐξελίγχει, ψευδομένας εἶναι, τὸ γὰρ ἔμοι γε παρῆσται.

§ 307. Ἀπάντων ἔν τῶν περὶ τῆς τῶν ιδεῶν ἀρχῆς ὅπως ἐπισημειωθέντων, ἔδὲν περὶ τῷ πραγματικῷ διακριδὸν ἄχρι τῷδε νόημα λαβεῖν εἶναι, ὑποσυνάπτω.

§ 308. Ἐφ' οἷς παρατηρητέον, ὅτι ἐπὶ τῆς τῶν ιδεῶν, ὅπως ἔχουσι τὸ εἶναι ἐκθέσεως, καὶ ἡ τῷ μνημονικῷ διάσκεψις τὴν ἀπορίαν ἐπαύξει.

§ 309. Πολλὰς ιδέαι, ἃς παρέσας ἔφεραμεν, ἡμῶν ἔχουσιν ἀνακαλεῖσθαι ταύτας δὲ δῆπερ διαφόρως πρὸς τὴν ψυχὴν ἔχεν εἰκός, ἥ, ἃς ἔδέποτε παρέσας ἔχεν, ἔδὲ παρασηῶσαι ὅλως αὐτοῖς ἑαυτῇ δύναται. Ἀλλὰ τις δῆποτε ἡ κατὰ τὴν ψυχὴν ιδέα τυγχάνει, ἥς ἡ ψυ-

χὴ ἐκ ἐνεργείας τὴν πρόσληψιν κίνηται; καὶ μὴν δίδωθαι τὰς ἔτις ἐχέσας ιδέας φαίμεν.

§ 510. Αἶραν μὲν ἔν τὸ τῆς δυσκολίας ἐκ μέσων δοκῶν, ἐν τῇ συστάσει τῶ ἐγκεφάλου τὸ μνημονικὸν ἅπαν ἀνατιθέμενοι, ἀλλ' ἐξ ἀπορίας, ἐς ἀπορίαν ἄλλην εὐὲν ἐλάσσονα μετακυλιόμεθα, ἣν ἀνωτέρω συνείδομεν (193).

§ 515. Πᾶσα δὲ ἄλλη πρόκλησις, παρὰ τὴν κατ' αἰσθησιν καλῆται ἰδέα. Καίτοι τὸ εὖ-καὶ ὀλιγοτέρετον πολλὰ καὶ καλὰ βέλτερον ὅτιον· διπλοῦς πρὸς αὐτὴν ὑποκλίνεται. Κατὰ μέν-

[illegible]

§ 511. ἰσχυρὸς ἐγενήθη ἐν ὧν, ὅτε ἀνέ-
σως παρέσι τῇ ψυχῇ. Διαγενέτω δὲ ἐς αἰὸν.
καὶ ἔσθ' ἰδέν.

• 573 33 37 101 Δ 173 31 171 54 1 103 II

KEΦAAIION A'.

MEPI IADENUN * MEPI KPIZENUN.

A. F. P. O. Z.

TEPELEXON THN VOTIKHN:

BIBB VION . R.

ΦΙΛΑΘΟΣΟΦΙΑΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΗΣ

NHL ZIE ZHL

τοι τήνδε τὴν ἐχάτην λῆψιν ἐπὶ τῷ πρὸ τῷ
 δε βιβλίῳ ἢ φωνῇ αὐτῇ ἐξείληπται· καὶ κατὰ
 τὴν αὐτὴν δὲ καὶ τοῖς ἐξῆς ἐκληφθήσεται.

§ 314. Πᾶσαι ἡμῶν αἱ κρίσεις καὶ οἱ συλ-
 λογισμοὶ πάντες, τὰς ιδέας ἀφορῶσι, καὶ πε-
 ρὶ ταύτας μόνας ἢ ἐν χερσὶν ἐπισήμη ἐνα-
 χολεῖται.

Πρῶτος τοιγαρὲν ἂν εἴη, περὶ τῶν ιδεῶν ἐν
 γένει διελθεῖν, καὶ τέτων τὰ ποικίλα εἶδη ἐπι-
 σαθρήσασθαι.

§ 315. Ἐὰν αὐταῖς μόναις ταῖς ιδέαις τὸν
 νῦν ἐπισήσωμεν, τέτων τὰς μὲν ἀπλᾶς εἶναι
 εἰσόμεθα, τὰς δὲ συνθέτας.

§ 316. Αἱ δὲ ιδέαι ἔδεν ἡμῖν, ἢ τὰ πράγ-
 ματα παρισῶσιν, ἔ γάρ ἐσιν ἄλλως, εἰ μὴ
 διὰ τῶν ιδεῶν ταῦτα ἡμᾶς γινώσκουσιν· ὅθεν
 τοιαῦδε λόγῳ, τὰς ιδέας ἡμῖν ἐπισκεπτομένοις,
 αἱ μὲν εἰσὶν ἐναργεῖς καὶ σαφεῖς, αἱ δὲ ἀσα-
 φεῖς· καὶ αἱ μὲν πλήρεις, αἱ δὲ ἐλλειπεῖς, καὶ
 αἱ μὲν ἔυκρινεις, αἱ δὲ συγκεχυμέναι καὶ ἀφη-
 ρημέναι, ἢ συγκεκριμέναι καὶ καθ' ἑκάστα, ἢ
 καθόλου· καὶ ἀπόλυτοι, ἢ σχετικοί. Τελευταῖον
 δὲ καὶ τὰ ἀντικείμενα τέτων, ἥτοι κατ' αὐτὴν
 εἰσὶ τὴν ψυχὴν, ἢ τῆς ψυχῆς ἐκτός.

§ 317. Συντόμως ἔν διὰ τῶν δε τῶν διαι-
 ρέσεων ἰτέον, ἐκείνα μόνον διερχομένοις, ἅττα
 πρὸς τὸν προκείμενον ἡμῖν σκοπὸν τείνειν εἰκόασι.
 Ἡ δέτοι χρῆσις τῶν ἐνταῦθα παρατηρηθέντων
 ἐν τοῖς ἐξῆς ὑποτεθήσεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Ἰδεῶν Ἀπλῶν τε καὶ Σύνθετων.

§ 318. Ἀπλὴν ἰδέαν καλεῖται, ἐν ᾗ πλείους ἀνακαλύπτειν ἰδέας ἐκ ἔχουμεν.

§ 319. Σύνθετον δὲ τὴν ἐκ πλειόνων ἀπλῶν συνισταμένην.

§ 320. Ἀπλᾷ δὲ ἰδέᾳ τυγχάνουσι τὰ αἰσθητά πάντα, οἷον χρωμάτων, ὁσμῶν, ἤχων, κξ: ἡδονῆς, λύπης κξ:

§ 321. Σύνθεσις μὲν ἐγχαρεῖ, ἐπὶ τῶν ἐπιζητημένων, ὥς δὲ αὐτῶν τοιάδε ἡμᾶς ἰδέας προσκτησάμεθα καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ἰδέαις, ἡ ποικιλία, πέρατες ἐκτὶς ἂν γένοιτο. ἐκάστην γεμὴν τῶν ἰδεῶν τετῶνι, καθ' ἑαυτὴν θεωρούμενην, ἀπλὴν εἶναι διαγιγνώμεθα.

§ 322. Ἀπλᾷ δὲ ἔτι αἱ ἰδέαι εἰσὶ τῆς ἐκτάσεως, τῆς κινήσεως, τῆς κατὰ τὴν βέλησιν προθέσεως, καὶ αἱ παραπλήσια.

§ 323. Αἱ δὲ σύνθετοι ἐκ πλειόνων ἀπλῶν ἐξῶν συγκροτῶνται ὡς εἴρηται. Τοιαύτη ἡ ἰδέα ἐστὶ σώματος παντός, τῷ φυτῷ, τῷ οἴκῳ, τῶν τοιούτων.

§ 324. Δι' ἐπιμελετέρας ἐρεῖνης πολλάκις ἀνακαλύπτομεν, σύνθεσιν ἐπ' ἐνίων παρῆναι τὴν πρὶν ἡμᾶς διαλανθάνουσαν καὶ συμβαίνει, τὸ κατ' ἰδέαν ληπτὸν, σύνθετόν τι τυγχάνειν, καὶ ἡμῖν ἐν τοῖς ἀπλοῖς τάσσοιτο.

§ 525. Ταῦτ' ἀλλ' ἔν' ὁ τὰς ἰδέας αὐτὰς ἀφορεῖ, ὥς ἐπὶ τῇ παρόντος ἡμῶν, ἀνευ τῆς πρὸς τὰ πράγματα ἀναφορᾶς, θεωρεῖν πρόκειται.

§ 526. Τὴν γραμμὴν ὁρθὴν ὑποτιθέμενος, ἀπλὴν τῆς κατ' αὐτὴν τάσεως τὴν ἰδέαν φέρω. Ἀλλ' ἀνακαλύπτω ἐπ' αὐτῆς καμπὴν εἶναι, ἣ δὲ τῆς τάσεως, ἰδέα σύνθετος αὐτίκα καθίσταται. Καὶ ἔχῃ μὲν τὴν σύνθετον ἰδέαν, ὥς ἀπλὴν ἔχον, ἀλλ' ἡ ἰδέα μετῆμαιπται, καὶ ἑτέρα δὴ παρὰ τὴν πρώτην ἐστὶ.

§ 527. Διὰ δὴ τῶν αἰδιόσεων τὰς ἀπλὰς τῶν ἰδεῶν προσπορίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, ἥ διὰ τῇ τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῆς καταστάσει προσέχει· οὐδέποτε ἂν ἄλλας ταύτας ἡ ψυχὴ προκτήσαστο, καινὰς γὰρ πλαττεν ἰδέας αὐτῇ ἀμήχανον, ἢ παραθέσει ἰδεῶν ἄλλων αὐτὰς ἐκτελεῖν.

§ 528. Διὰ τῆτο καὶ διαφωνῶν τῶν ἄλλοις· τῶν αὐτὰς μήπω λαβῶσι, μεταδιδόναι ταύτας ἔχοντες.

Φωναῖς τὰς ἰδέας ἐκφέρομεν, ἀλλ' αἱ φωναὶ ἑδὲν καθ' ἑαυτὰς ἐκδηλῶσι, καὶ ἀπὸ βελλῆς καὶ συνθήκης μόνον, ἣ τῇ σημείειν αὐταῖς περιέχει δύναμις. Ἐάν ἔν τινὶ ἰδέας τινὸς μεταδῶναι διὰ τῇ προφορικῇ λόγῳ θελήσω, ἀνάγκη πρώτον ἐκεῖνα, τὴν τῶν φωνῶν αἰς προχρησόμεναι σημασίαν μὴ εἶναι ἄδηλον. Τῆτο δὲ ἐστὶ, τὸ τὰς ἰδέας αὐτὴν ἄλλοθεν ἔχειν, τὰς διὰ τῶν φωνῶν ἐκδηλεῖσθαι, καὶ ἐπὶ τῆτοις δὲ, καὶ τῆτο ἐπὶ εἶδέναι, ὥς διὰ τῶν τριῶνδε φωνῶν αἱ τριῶνδε ἰδέαι ὑποσημαίνονται.

§ 329. Ἐπειδὴν τὴν ἰδέαν διὰ φωνῶν ἀναπτύσσομεν, ὁρίσμον τὸ τοιοῦτο καλεῖται, καὶ τὸ ἔτις ἀναπτύσσειν, ὀρίζειν. Ἐστὶ δὲ ὁ ὁρίσμος, εἶδὲν ἢ τῶν ἀπλυστέρων ἰδεῶν ἐξαρίθμησις, τῶν ἐν τῇ συνθέτῳ ἰδέᾳ περιεχομένων.

§ 330. Ἐπειδὴ δὲ καθ' ἑαυτὰς αἱ φωναί, ἐδεμίαν ἔχουσαι εἰς σημασίαν, ἔξεσι παντὶ τῷ βυλομένῳ δι' ὁποιασθὲν φωνῆς, ὁποιανδήποτε ἰδέαν διεκδηλῶν, εἰ μόνον δῆλον πρὶν γῆσεε, καθ' ἣν τινα δὴ ἐκδοχὴν τε καὶ σημασίαν, τὴν ἰδιάζουσαν φωνὴν ἐκείνην, ἐννοῶν τυγχάνει, ἢ χρηθῶσα προεἴλετο.

Καλεῖται δὲ τῆτο ὁρίσμος ὀνομαῖτος. Ἰὰ δὲ λοιπὰ ἂ τοῖς ὁρίσμοις ἀνήκει, τῆ παρόντος τόπος ἡκιστα ἐστὶ.

§ 331. Οὐ χρὴ τὰς συνθέτους τῶν ἰδεῶν, ταῖς συμπεπλεγμέναις συγχέειν.

§ 332. Συμπεπλεγμέναις ἰδέαις καλεῖται, αἱ καθ' ἑαυτὰς μὲν ἀλλήλων διεξῶσαι εἰσὶν. ἂ καὶ ἔτις ὅμως συμπαρσιάζειν εἰώθασιν τῇ ψυχῇ, ὥς τῆς μιᾶς ἐπιγινομένης, καὶ τὴν ἑτέραν παρῆναι.

§ 333. Ἀυτὴ δὲ ἡ τῶν ἰδεῶν συμπλοκή, ἐν διαφέρεσιν ἀνθρώποις, διαφέρειται ἐς, καὶ τὰ τὰ περὶ τὴν τῶν ἰδεῶν ἀνάληψιν διαφόρως συμβαίνοντά.

§ 334. Εἰ συνεχῶς ἐν ᾧτι σῶμα κατεῖδον, καὶ ὁσμῆς κατὰ τὸ αὐτό μοι συνέβη αἰσθῆσθαι.

τις, τῆς ἑτ' ἐξ αὐτῶ ἐκείνῃ τῷ σώματος. εἴτε καὶ ἐξ ἄλλῃς ἔτινυσθ' ἀποφερομένης, ἐφεξῆς αἰέποτε εἶπε τῆς παραπλησίας προσαιδοίμην ὁδοῦς, καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ ἐκείνο καὶ μὴ παρῇ φαιταδῆσομαι. Αὐταὶ περ ἰδέαι συμπεπλεγμέναι, ἢ συνεζευγμέναι εἰσιν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ὁδὸς εἰσιν ἀνήκονσαι. Διὸ καὶ τὴν σύζευξιν ταύτην ὅτι ἐπὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ἰδεῶν ἀνακτείν.

ὑπὲρ ἀριθμον, εἴτις προσέχει, παραπλησίας συνεζευγμένας ἰδέας, παρ' ἑαυτῷ ὄσας ἀνακαλύψαι δυνήσεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ἰδεῶν ἐναργῶν τε καὶ ἀσαφῶν,
ἀνελλιπῶν τε καὶ ἐλλιπῶν, εὐκρινῶν
τε καὶ συγκεχυμένων.

§ 355. Ἐναργὴς τε καὶ καθαρά ἰδέα καλεῖται, ἡ ὁλοκλήρως ἡμῖν ληπτὴ. Τοιαῦται αἱ ἀπλᾶί πάσαι. Ἦν γὰρ ἔχομεν ἀπλὴν ἰδέαν, ὁλοχερῇ ἐχομεν· ὅτι γὰρ οἷα ἐστὶ μερισμὸν ὑφίστασθαι, ἀπλῇ ὄσα.

§ 356. Ἡ δὲ σύνθετος ἰδέα ἐναργὴς ἡμῖν ἐστίν, ἐπειδὴν τὰς ἀπλᾶς ἀπάσας, ἐξ ὧν ἐκείνη συγκροτεῖται, κατὰ νοῦν φέρομεν· οἷα ἡ τῷ ἰσοπλεύρῳ τριγώνῳ.

§ 357. Ἀσαφὴς δὲ ἡ σύνθετος ἰδέα ἐστίν, ἀπέσης τις τῶν ἀπλῶν, ἐξ ὧν συντίθεται.

§ 358. Τῶν ὄσων ἀπασῶν αἱ ἰδέαι εἰσὶν ἀσαφεῖς. Τέτων ἐστὶν ὅτι τῶν τριῶν εἰδέναι μέ-

νον πεφύκαμεν (18). Καὶ εἰς τῶν πάντων
εἶναι, ὅς, ἐκάστης ἑσίας τῶν τρόπων ἀπαξα-
πάντων, δυνήσεται ποτὲ ἐφικέσθαι, ἢ πρὸ φα-
νερὸν παντὶ τῷ προσέχοντι.

§ 339. Ἡ τῷ ἀδυνάτῃ τὰ πολλὰ ἰδέα ἀσα-
φὴς κρίνεται, τὸ δὲ, διὰ τὴν ἡμετέραν συμ-
βαίνει ἀγνοίαν.

§ 340. Εἴτιι προβάλλοιμι, εὐθύγραμμον
κατ' ἰδέαν προσλαβεῖν τοιῷτον, οἷον ἐννακοσίῳν
μοιρῶν γωνίας ἅμα εἶναι δεκτικόν, ὃ δὲ ἀγνοοῖ
τὸ ἐπτάπλευρον, καὶ ὡς τῷδε μόνῳ τὸ εἰρη-
μένον προσήκει παθος, ἀσαφὴ τινὰ ἐαυτῷ δια-
μορφώσει ἰδέαν, ἐννοῶν τινὰς γωνίας, ὑπό τι-
νων πλευρῶν συνιστάμενας, χῆμα δὲ πάντα
χόθεν πεπερατωμένον ἐαυτῷ εἰ δυνήσεται πα-
ραστήσαι.

§ 341. Ὡς εἶγε ἀντὶ ἐννακοσίῳι μοιρῶν,
ὀκτακοσίας προθέειν, παραπλησίαν τινὰ ανα-
πλάσσειτο μόρφωσιν, ἀσαφὴ καὶ ταύτην τιθέ-
μενος, καίτοι ἀδύνατον.

§ 342. Ἡ μὲν ἀνελλιπὴς τε καὶ πλήρης κα-
λεσμένη, τῇ ἐναργεῖ καὶ σαφεῖ, ἢ δ' ἐλλιπὴς,
ἢ ἐνδεής, τῇ ἀσαφεῖ συμπίπτει.

§ 343. Διακεκριμένη δέγε, καὶ ἐνυκρινὴς,
ἣν οἵασθ' ἄλλης διακρίνειν δυνάμεθα· οἷον ἡ τῷ
σώματος ἰδέα διακεκριμένη ἐστίν. Ἐκτεταμένον
γάρ ἐστι, καὶ ἀδιαχώρητον καὶ ἐνθα ἂν τὰ
πάθη ταῦτα παρῇ, τὸ ὑποκείμενον αὐτὸ σώ-
μα πάρεσιν ὅν, ἥτε ἰδέα αὕτη, οἵασθ' ἄλλης
ῥᾶσα ἀποκρίνεται.

§ 314. Συγκεχυμένη δὲ λέγεται, ἡ ἀφ' οἷα σὲν ἄλλης διακρίνεσθαι μὴ εἴατε ἔσσε. Ἡ τῷ πόρρωθεν ὁρωμένῃ τὰ πολλὰ τσιαύτη.

§ 345. Τὴν ἐναργῆ καὶ διακεκριμένην ἀέποτε εἶναι δεῖν φανερόν. Ἀλλ' ἔχῃ καὶ πᾶσα εὐκρινής, ἡ αὐτὴ ἅμα καὶ ἐναργής εἶναι. Ἡ γὰρ τῷ σώματος, καὶ διακεκριμένη ἔσσε (315), ταῖς ἀσαφείσιν ἀλλ' ἔνι ἐναριθμητέα (308).

§ 346. Ὡταύτως δὲ καὶ πᾶσα συγκεχυμένη ἀσαφής, καὶ πᾶσα δὲ ἀσαφής κατ' αὐτὸ καὶ συγκεχυμένη.

§ 347. Ἀπασα καθ' ἑαυτὴν θεωρημένη ἰδέα, ἐναργής τε ἐστὶ, καὶ εὐκρινής ἐπίσης. Το γὰρ τῆς ἀσαφείας καὶ τῆς συγχύσεως, κατ' ἀναγκαζομένην ἐστὶ πρὸς τὸ παριστάμενον ὑπὲρ τῆς ἰδέας. Ἐκπηγάζει δὲ ἐκ τῆς ἀγνοίας τινῶν, ἃ προσήκει μὲν τῷ νοημένῳ, ἡμῖν δὲ ἀδηλα ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ ἰδεῶν ἀφηρημένων καὶ συγκεχυμένων, ἐνθα καὶ περὶ ἰδεῶν καθόλου, καὶ μερικῶν, καὶ τῶν καθ' ἑκάστα.

§ 348. Δι' ἀφαιρέσεως εἴρηται (3) ἰδέας συνίστασθαι, ἐπειδὴν ἀπὸ ἰδέας συνδέτερος τυχόντος, ἰδέας ἀπλῶς ἔστιν ὡς ἀποτελεχόμενον, τῶν

τέσιν, ἐπειδὴ ἔχ' ἀπάταις αἶμα τὸν νῦν προσέχομεν ὃ δὴ γίνεται ποικιλαχῶς.

§ 349. Α'. Ἐπὶ τὴν ἀφαίρεσιν ἀνίγειν δυνάμεθα, καὶ πᾶσαν ερευνᾶν τὴν κατὰ μέρη καθισταμένην, ἅπερ κειχωρισμένα οἷον ἀπ' ἀλλήλων νοεῖται, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῷ ὑποκειμένῳ ἔτω τυγχάνουσι ἔχοντα.

§ 350. Β'. Τὸ τῆς ἀφαιρέσεως γίνεται, τὸν τρόπον ἀναπολῶσιν ἄνευ τῆς ἐσίας· οἷον κινήσιν ὠρισμένην, ἄνευ τῷ κινεμένῳ σώματος.

§ 351. Γ'. Καὶ περὶ τῆςδε τῆς τρέψεως ἐν ἀφαιρέσει θεωρημένους, γένοιτ' ἂν ἀφαιρέσεις· οἷον τὸν τῆς κινήσεως διασκέπτομαι διορισμὸν ἄνευ τῆς ταχύτητος.

§ 352. Δ'. Ἐὰν πολλά τινα πρὸς ἀλλήλα παραβαλὼν, τὴν ἐνὸς ἐκάστου τέτων ἰδίαν ἐκ μέσῃ ποιήσῃμι, πρὸς τὸ κοινὸν αὐτοῖς ἅπασιν μόνον τὸν νῦν ἐπιτρέφων, ἰδέαν ἀφηρημένην προσκτῶμαι, ἣν καθόλου καλῶσι. Τοιαῦται αἱ τῆς ἀνθρωπότητας, τῆς ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι δεξιότητος, τῆς ἐν γένει κινήσεως, κξ.

§ 353. Κατὰ δὲ τὸν Α'. μόνον τῶν τῆς ἀφαιρέσεως τρέπων, καθ' ὃν τὸ μέρος τῷ ὑποκειμένῳ ἰδίᾳ ἀνασκεπτόμεθα, ἡ ἀφηρημένη ἰδέα, δύναται τι ὃ ἔξω τῆς ψυχῆς ἂν εἴη, ἡμῖν παριστάνειν κατὰ δὲ τῆς λοιπῆς ἑδαμῶς.

§ 354. Τὸ πάθος τῆς ἐσίας εἶναι χωρὶς κείμενον ἀδυνατεῖ (15). Ἄλλ' ἔδὲ ἡ καθόλου

ἰδέα πρωτότυπον ἔχει, τῆς αὐτῆς ἀντικείμενον ἑαυτῆς ἐκτὸς τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ αὐτῆς παριστάμενοι. Ὁ καθόλου ἄνθρωπος ἔχ' ὑφέσηκεν, εἰ μὴ κατ' ἰδέαν ὑφεσηκασι γὰρ μόνοι οἱ καθ' ἑκάστα. Ἦτε ἀνθρωπότης ἔδαμῃ, εἰ μὴ ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστα.

§ 355. Καὶ τὴν ἰδέαν δὲ τῷ ὄντι, ἐξ ἀφαιρέσεως μορφῶσαι κατείδομεν (4). ἔδιν δὲ μᾶλλον τῷ ὄντι λογῇ ἐστὶν ἀλλότριον, ἢ ἐντεῦθεν ἐπιφέρειν, αὐτὸ τῷ ὑφεσηκέναι, ἑκάστα τε τῶν ὄντων, πρὸς αὐτὸ τὸ ἐν γένει ὄν ἔτω προσαναγκασθῇ, ὡς μηδεμίαν εἶναι, εἰμὴ ἐν αὐτῇ τῷ, τὴν ὑπαρξιν.

§ 356. Τίς γὰρ δὴ δύναται, πλὴν ἢ κατ' ἰδέαν, τῷ καθ' ἑκάστα ὄντος τὴν ὑπαρξιν, ἀποσηκῆσαι; ὡς μὴν μόνῃ τῇ τοιαύτῃ ἀποξεύξει, ἐμποικίται ἢ τῷ κατὰ γένος ὄντος ἰδέα.

§ 357. Ἡ καθόλου ἰδέα, μερικὴ ἐνίοτε λέγεται, ἀλλὰ κατὰ ἀναφορὰν πρὸς τὴν μᾶλλον καθόλου, τὴν πλείους μερικατέρας περιλαμβάνουσιν.

§ 358. Ἡ αὕτη δὲ δὴ, ἢ τινικαῦτα τὸ τῆς καθόλου ἰδέας ὄνομα διασώζουσα, ἀπάσας περιλαμβάνει τὰς ἰδέας, ὥσπερ διασκεπτόμεθα. Τοιαύτη ἔστι, ἐπιθεωρῶντι μοι τὰ τῶν χημάτων ἐπίπεδα, ἢ πάντα ταῦτα κατὰ γένος παριστάτω ἰδέα. Πρὸς δὲ δὴ ταύτην τῶν χημάτων τὰ ἐυθύγραμμα, τὰ καμπυλόγραμμα, τὰ μικτόγραμμα, ἰδέαι εἰσὶ μερικαί.

§ 359. Ἐὰν δὲ ταῖς λοιπαῖς μηδαμῶς προσέχοιτι, περὶ μόνων τῶν εὐθυγραμμῶν ἢ σκέψις εἴη, τῶν τότε ἡ ἰδέα καθόλου ἔσαι, ἥτις καὶ αὐτῇ, εἰς ἄλλας μερικωτέρας αὐτῆς διαμεριδιῆναι δυνήσεται.

§ 360. Ἐπιθεωρητέον δὲ καὶ τὰ ἄτομα, ἐπὶ τῆς τῶν ἀνωτέρω ἰδεῶν συστάσεως· τῶν δὲ τῶν ἀτόμων αἱ ἰδέαι, καθ' ἕκαστα καλεῖνται καὶ ἐνικαί.

§ 361. Ἐχει τινὰ ταῦτα τὴν χρῆσιν ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων διασκέψεως, καὶ μάλιστα ἣν ὁ λόγος ἡ περὶ τῶν γνωριμωτάτων, ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀτελής λίαν ἐστὶν ἡ τῆς καθόλου ἰδέας ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος διαίρεσις.

§ 362. Διὰ ταῦτα, ὃ πάνυ τι συντελής ἐστὶν ἡ παρὰ πολλοῖς, περὶ τῶν κατὰ τῆς Σχολαστικῆς πέντε καθόλου πραγματεία, περὶ ἧς ἀνηνύτως λίαν πλείω ὅσα κινήματα διεζητήθη εἰς κενὸν πληθυνόμενα.

Ἐπεὶ δὲ τῶν τῶν ὀνόματα συνεχῶς ἅπαντα, τίνα ποτὲ τὰ πέντε ταῦτα καθόλου εἶη, καὶ οὐκ ἐρῶ.

§ 363. Α'. Γένος καλεῖται, ἰδέαν τινὰ καθόλου, πλείους ἄλλας μερικωτέρας ἐμπεριέχουσαν.

§ 364. Β'. Τὴν δὲ μερικωτέραν ἰδέαν ὀνομάζειν εἶδος. Ἀλλὰ τὸ πρὸς τὸ ἀνώτερον γένος,

εἶδος ὑπάρχον, γένος ἂν εἴη πρὸς τὸ εἶδος τὸ κατώτερον, ὡς περὶ τῶν μερικωτέρων ἰδεῶν ἐλπίγεται (359), αἱ καθόλου εἰσὶ πρὸς τὰς ἐπιμερικωτέρας.

§ 365. Γ. Ἀναφέρεται δὲ τὰ εἶδη τὰ διαφέροντα πρὸς τὸ κοινὸν γένος, ἢ θεωρεῖται ἐν ἑαυτοῖς, καθ' ὃ κοινωνίαν ἔχουσιν. Ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ εἶδει, καὶ ἰδίον τι ἐστίν, ὃ ἄνευ τοῦ εἶδος αὐτὸ ἐκ ἂν εἴη ληπτόν. Τῆτο δὲ εἶδος εἶδους ἀντιδιασέβειν πέφυκε, καὶ ἡ κατ' αὐτὸ ἰδέα, τὸ τρίτον τῶν καθόλου ἐστίν, ἣτις εἰδικὴ καλεῖται διαφορὰ.

§ 366. Πολλάκις πλείω τοιαῦτα ἐστὶ τὰ τὸ εἶδος διακρίνοντα, ἀλλὰ τῶν τὸ κυριότερον τὴν διαφορὰν συνίστησι.

§ 367. Δ'. Ἰδίον καλεῖται τὸ παραπλησίως μὲν προσόν, μὴ ἐσιωδῶς δὲ τὰ εἶδη προσανῆκον, εἴθεντοι καὶ τέττε ἄνευ τοῦ εἶδος δύναται νοηθῆναι, ὥς αἱ ἑν, καὶ μηδεμίαν πάσχειν, τέττε ἀπόντος παραλλαγήν τε καὶ ἑξαλλοίωσιν.

§ 368. Λέγεται δὲ τὸ Ἰδίον τετραχῶς.

§ 369. α. Τὸ μόνω ἀλλὰ μὴ παντὶ τὰ εἶδη συμβαῖνον. Τῆτο κατὰ μόνων τῶν περιεχομένων ὑπὸ τι εἶδος ατόμων κατηγορεῖσθαι δυνάμενον, ἐμὴν δὲ κατὰ πάντων.

§ 370. β. Τὸ παντὶ προσῆκον, ἀλλὰ μὴ

§ 371. γ'. Τὸ παντὶ καὶ μόνῳ, ἀλλ' ἕκ ἀεί.

§ 372. δ'. Καὶ τελευταῖον, τὸ παντὶ, καὶ ἀεί, καὶ μόνῳ.

§ 373. Τῷ ζώων γένει ληφθέντος, εἶδος ὁ ἄνθρωπος· ἴδιον δέ, πρῶτον μὲν, τὸ τοῖς λόγοις χολάζειν καὶ τοῖς μαθήμασι· δεύτερον δέ τὸ διπλὴν εἶναι· τρίτον, τὸ φθέγγεσθαι τὰ νοήμενα· τέταρτον, τὸ δύναμιν ἔχειν τῷ ἔτῳ φθέγγεσθαι.

§ 374. Ε'. Δὲ καὶ ἑκάστη τῶν καθόλου ιδεῶν τυγχάνει ἢ τῷ συμβεβηκός. Οὕτω δὲ καλεῖται, τὸ ἀδιαφθάρτε μόνοντος τῷ εἶδει παρῆναι τε καὶ ἀπῆναι δυνάμενον· τὸ ἐν Λεωδίῳ εἶναι (Leidae) τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκε.

§ 375. Ἐφημεν ταῖς διαιρέσεις ταύτας μὴ πᾶν πολλῆς εἶναι χρήσεως, εἰμὴ ἄλλῃ ἄλλοθεν τυγχάνει τὰ πράγματα ἡμῖν γνωσκόμενα. Ἐξαλλοιώσει τῷ σώματος εἰς τέρας οἷον ὁ ἄνθρωπος ἔχει μεταποιηθῆναι, καὶ ἕτως ἀπὸ γένους εἰς γένος μεταβῆναι, καὶ ἀπὸ εἶδους εἰς εἶδος. Ἀλλ' εἰ τὰ τῆς τροπῆς ἐκ διαδοχῆς γίγχοιτο, τίς ἡμῖν διορίεται. καθ' ὃ δῆποτε σημεῖον τῆς παραλλαγῆς ὁ ἄνθρωπος μετήμειπται, καὶ ἀντὶ τέρατος ὀφείλει νομίζεσθαι.

Ἀλλ' εἰ δὲ ὁ τῷ ἴδιῳ διορισμὸς ἄλλῃ κέκριται. Τὸ κατὰ τὸν δ'. τρόπον ἴδιον, ἀντὶ διαφορῆς ἔχει ληφθῆναι, τὰ δὲ κατὰ τὸν πρῶτον καὶ τρίτον, τοῖς συμβεβηκόσιν ἔχει ἐναρίθμια τάτ-

§ 376. Αἱ κατ' ἀφαίρεσιν ἰδέαι , διὰ τινος τῆς ψυχῆς ἐνεργείας ἀποτελῶνται. Συγκεκριμένα δὲ καλεῶμεν ἰδέας , τὰς ἄνευ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τῇ ψυχῇ παρίσταται , καθ' ἣ καὶ τῶν ἀφαιρεμένων ἀντιδιατέλλοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ ἰδεῶν Ἀπολύτων καὶ Σχε- τικῶν.

§ 377. Σχετικὰς ἰδέας καλεῶμεν , δι' ὧν ἡμῖν παράθεσις ἢ μεταξὺ δυεῖν ἰδεῶν παρίσταται (23). Αἱ λοιπαὶ καλεῖνται ἀπόλυτοι.

§ 378. Αἱ σχετικαὶ ἰδέαι , εἰδὲν ἡμῖν , τῆς ψυχῆς ἐξω τυγχάνον , ἐμφαίνουσι. Διὸ ἀφεκτέον (ὅ καὶ περὶ τῶν ἐν ἀφαιρέσει παρήνηται) τῷ πρῶτότυπόν τι τοιαύτης ἰδέας , ἐν τοῖς ὑφεσῶσι ζητεῖν , ἢ τοῖς εἶναι δυναμένοις.

§ 379. Αἱ παρατιθέμεναι ἰδέαι , ὅροι ἀκέραιον ἀντιχετικοί· οἷον ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός· ἢ δὲ πατρότης ἐστὶν ἡ χέσις.

380. Ὑπὲρ ἀριθμὸν αἱ χέσεις εἰσὶν· ἔστι γὰρ παραθέσεις λαβεῖν ἐξ ἀπάσης οἰασθῆν ἰδέας , ἐκ τε τῶν ἐσιῶν , καὶ τῶν τρόπων , καὶ αὐτῶν τῶν χέσεων.

Ὅ τῆς ψυχῆς μετὰ τῷ σώματος σύνδεσμος , χέσις τις ἐστὶν ἢ μεταξὺ τῶν ἐσιῶν.

Πάντοια χήματα πρὸς ἄλληλα παραβάλλοντες, ιδέας πορίζομεθα τῶν μεταξὺ τῶν τρόπων χέσεων.

Ἡ δὲ ιδέα σφαίρας χρυσεῆς, χέσιν παρέχεται ιδεᾶσθαι τὴν μεταξὺ ὕψους τε καὶ τρόπου.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν δὴ τῶν χέσεων, χέσεις ἄλλαι ἀναθορεῖσιν. Οἷον ἐννοήσας, ὅτι τὸ δις τρία ἐν τοῖς ἐξ περιέχεται, ἀνατυπῶμαι τὴν μεταξὺ δυεῖν χέσεων χέσιν.

§ 381. Πάνθ' ὅσα περὶ τῶν ποσοτήτων δι-
ορίζεσθαι δύναται ἐπὶ τὰς χέσεις αἰνέκοντα
ἐστὶ. Ποσὸν δὲ καλεῖται τὸ αὖξεσθαι καὶ μειῶσθαι
πεφυκός.

§ 382 Οὐδὲν μέγα λέγεσθαι δύναται, εἰ
μὴ κατὰ ἀναφορὰν πρὸς τὸ ἐλαττον. Ἡ δὲ
ιδέα αὕτη ἀκριβοῦναι.

Μέγα ζῶον ὁ μῦς παραβαλλόμενος τῷ μῆρ-
μυκι, μικρὸν δὲ τῷ ἐλέφαντι.

Ὡσαύτως τὸ βαρὺ τῷ σαθρῷ, τὸ μακρὸν
τῷ βίῳ, τὸ ἀμβλὺ καὶ νωθρὸν τῆς διανοίας,
τὸ ταχὺ τῆς κινήσεως, χέσεις ἐκφέρουσι.

§ 383. Περὶ δὲ τὸ ποσὸν θεωρητέον, ὅτι
καθ' ἑαυτὸ πῶς ὥριται, καὶ ὁ διερισμός ἐστις
ἐκ ἐστὶ χέσις. Μοναδικῶς γάρ τις ἀναθεωρη-
μένη ποσότης, μηδὲ τίνος ἄλλης προσπαραληφ-
θείσης, διωρισμένη τυγχάνει καθ' ἑαυτήν, καὶ
ιδέα τῆνικαῦτα χέσεως ἐδεμῖα ἐγκλῶρεϊ.

Ἀλλ' ἡ ποσότης αὕτη ἢ ἔτω πῶς νοεμένη,
ἔτε μεγάλη τις ἂν λέγοιτο, ἔτε μικρά· καὶ ἔδει

τῶν πάντων ἀνθρώπων, τῆς τοιαύτης διαστάσεως ἵέχει ἑυκρινῇ κέκτηται.

§ 584. Δῆλον δὲ ἐξ ὧν ἅπαντες, περὶ τίς τῶν μεγεθῶν ἀναφορὰς κρίνουσιν, ἅττα ἔκ ἀμέσως, ἢ διὰ μέτρα κοινᾷ προσληφθέντος, παραβλεῖν ἔχουσιν. Θαυμάσιν ὅν ὅσον αἱ κρίσεις διαφέρουσιν περὶ Σελήνης μεγέθους, γυμνοῖς ὀφθαλμοῖς καθοραμένης. Καὶ περὶ μεγέθους δὲ παντός ἀφεξῶτος, τῷ αὐτῷ τηλεσκοπίῳ, ὑπὸ διαφόρων διοπτρευομένης.

§ 585. Ἐπειδὴν ἡ χέσις ἔχει διορισθῆναι; τότε δὴ καὶ τῆς αὐτῆς χέσεως. ἐν διαφέρουσιν ἀνθρώποις, αἱ ἰδέαι εἰσὶν αἱ αὐταί. Διὰ τὸτο δὲ, ὅδὲ προσέχουσιν ἄνθρωποι, τῇ διαφορᾷ τῶν ἰδεῶν τῷ μεγέθους ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων. Αἱ γὰρ κρίσεις, ὅ περὶ αὐτὰ τὰ ποσὰ, περὶ δὲ τὰς τῶν χέσεις μόνον ἐξέρχονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Περὶ ἰδεῶν, αἷς ἀντιλαμβάνόμεθα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν συμβαίνοντα.

Ἐπὶ τὴν τῶν ἰδεῶν μεταβαίνω διαιρέσιν; τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς ἰδιαιτέραν τινὰ ἀνάφοραν ἔχουσιν.

§ 586. Πᾶσα ἰδέα, ἥτοι πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτὴ ἀναφέρεται; ἢ πρὸς τὰ ἐκτὸς αὐτῆς;

Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τῇ διαρέσει ταύτῃ, ἅπασαι ἀπαξαπάντων αἱ ἰδέαι τῶν ὄντων ἐμπεριλαμβάνονται, καὶ κῆνα αὖ μέχρι τέττε ὑφηγησάμεθα, περί τε τῶν ὄντων κατὰ γένος ἐν τῷ Α'. βιβλίῳ, καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἀνα' χειρας, ἐνταῦθα ἔπεςιν ἀναγαγεῖν. Ἀλλ' ἔστιν αὖ εἰδικώτερα ἐπὶ τῇ παρόντος παρατηρητέα περὶ τῶν ἰδεῶν, δι' ὧν ἡμῖν αἱ τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι, καὶ αἱ διαθέσεις ἐμπαριστάνονται.

§ 387. Εἰς μὲν ὃν τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας ἀνακτέον, τὸν τῆς θελήσεως διορισμὸν, τὴν προσοχὴν, τὴν μνήμην, ἣτις ὀλοχερέεσεν καὶ τὴν φαντασίαν συμπεριείληφε, τὰ κατὰ ψυχὴν πάθη, οἷον ὀργὴν, θυμὸν, μῖσος, καὶ ἐπὶ γὰρ τέττων ἀπάντων ἐνεργητικῶς πως ἔχειν ἡ ψυχὴ καταφαίνεται.

§ 388. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τῆς ψυχῆς διαθέσεων, ἀνευ τινὸς ἐνεργείας σφίσιν αὐτὴν παριστῶμεν· οἷον ἐπὶ τῆς χαρᾶς, ἢ λύπης, ἢ πείνης, ἢ δίψης, καὶ τῶν ὁμοίων.

§ 389. Ἀνακτέον δ' ἐνταῦθα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ὁσμῶν, καὶ τῶν ἡχῶν, καὶ τὰ κατὰ τὴν γεῦσιν, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀφῆν παντοῖα, καὶ τὴν ὄρασιν· τετέστι δὴ τὰ αἰσθήματα τῆ δερμὸς, τῆ ψυχρῆς, τῆ τραχείας, τῆ λεῖδς, τῆ φωτὸς, καὶ τῶν χρωμάτων.

§ 390. Περὶ τῆ διορισμῆς τῆς θελήσεως ἀνωτέρω διεληφθότεα ἔσμεν (108 καὶ).

§ 591. Προσοχὴν καλεῖμεν ψυχῆς ἐνέργειαν, τῇ αὐτῇ ἰδέα χρενιώτερον ἐνδιατριβῆσης· περὶ ἧς ἐν τοῖς ἐξῆς, δι' ἣν ἔχει ἰδιαιτέραν πρὸς ἕρεσιν ἀληθείας χρῆσιν, πραγματευτέον.

§ 592. Καὶ περὶ μνήμης δὲ, τὰ μὲν εἴρηται (104. 192. 193). Τὰ δὲ ἅττα καὶ τοῖς ἐξῆς προσεθίσεται. Νῦν δὲ σημειώτιον, ὡς ἡ τῷ ἀναπεμπάζεσθαι τὰς ἰδέας δύναμις, **Φαντασία** καλεῖται, εἰάν αἱ ἰδέαι ὥσι ὑπὸ τῶν ἐκτὸς σωμάτων αἰτιαδῶς διεγχεύμεναι. Καὶ περὶ ταύτης δὲ ἐν τοῖς ὕστερον αὖθις διαληπτέον.

§ 593. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἀνωτέρω εἴρηται (212. 4. 5.), καὶ τοὶ καὶ περὶ αὐτῶν τέτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐσὶν ἅττα ἐτι παρατηρητέον.

§ 594. Περὶ χαρᾶς, λύπης, πείνης, δίψης, ἔδὲν ἀπαντὰ δυσζύμβλητον. Κατάσασις γὰρ τις ἐστὶ τῆς ψυχῆς αἶδε, αὖς ἀμέσως ἡ ψυχὴ συνοίδει.

§ 595. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν ἰδεῶν ὁ λόγος, αὖς διὰ τῶν αἰσθήσεων ποριζόμεθα, εἰάθμεν τὰ πλεονάζοντα τοῖς ἐκτὸς ἀπενέμεν, ἅττα πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτὴν δικαιότερον ἢν ἀνακτέον. Ἦχος γάρ, καὶ ὄσμαι, καὶ χροιαί, ἔχουσι τοῖς πράγμασι, τῇ δὲ ψυχῇ προσανήκεσι.

§ 596. Ἀντιλαμβανομένης μὲ τῷ ἦχε, ἔδὲν ἕτερον ἐστὶν ἐπὶ τῷ κώδωνος συμβάν, παρὰ τὴν τῶν ἐν αὐτῷ ἐλαχίστων μορίαν τρεμάδην κίνησιν.

Τὸ ἤδη ἐρυθρὸν ἐμοὶ καθαρόμενον, τῆς τῶν
κατ' ἐπιπολὴν αὐτῷ μορίων ὑφῆς, ἢ παχύ-
τητος, ἐξαμαρτθείσης, πυρρὸν ὀφθίσεται,
χλωρὸν, κυανὸν, ἰόχρεον.

§ 397. Διαζευκτέον δὲ ἀπὸ τῷ αἰδήματος,
ταῖς ἰδέαις αἷς ἐντεῦθεν ἐπιφέρεται· οἷον ἐπι-
φανείας τραχυτέρας ἐφαπτόμενος τῇ χειρὶ,
ὡς ἐκ τῷ αἰδήματος ἐπιφέρω, ἀνωμαλίας εἶναι
τινάς ἐλάσσονας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Ἀλλ' ἡ
ἰδέα αὕτη, τῷ παντὶ ἀφῆσκει τῷ τὴν ψυχὴν
διαφεμένῃ αἰδήματος.

Καίτι, τῶν χρωμάτων καθορῶν, εἰσβάλλω,
ἐπιφάνειαν εἶναι τινὰ, πρὸς ἣν αὐτὸς τὴν
χροαὴν ἀνατίθῃμι, τὴν δὲ, τὴν ἐπιφάνειαν
εἶναι τῷ καθορῶμένῃ σώματος, ταῦτα γεμῆν
τῷ χρώματος αὐτῷ διακρίνειν δεῖ.

§ 398. Περὶ τῶν αἰδημάτων διηπόρηται,
εἰ ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις εἰσὶ τὰ αὐτά. Ἀλλὰ
τις ἂν εἴη, ὁ τὴν ἀπορίαν ἡμῖν ταύτην ἐπι-
λυσόμενος;

§ 399. Δύο τινὲς ταυτὸ θεῶνται σῶμα ὃ
κέχρωται· ἄμφω δὲ τὴν χροαὴν ταύτην ἐρυθ-
ρὰν καλεῖσθαι ἀκέσιν. Ἐκάτερος ἔν, ὅσακις ἂν
τὴν αὐτὴν αἰδήσιν, ἢ ἤδη ἀντιλαμβάνεται,
κατὰ ψυχὴν αἰδῇται ἐπανιῆσαν, χροαὴν ἐρυθ-
ρὰν θεᾷσθαι φήσει. Πότερον δ' ἄρα, τὸ αὐτὸ
αἶδημα τυγχάνει ὄν, ὃ τῷ αὐτῷ ἄμφω ὀνό-
ματι ἐρμηνεύσει; τετέστιν, ἄρ' ἐκάτερος ἡ ψυ-
χή, χροαὴν ἀμφοτέρων ἐρυθρὰν θεᾷσθαι λε-

γόντων, τὸν αὐτὸν διατίθεται τρόπον, ἐκ ἑσιν ὅλως ἐδεμία μηχανῇ διερῖσθαι. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς λοιπὰς αἰδησεις ἀντιλήψεων ῥητέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Γενικά τινα περὶ Κρίσεων.

§ 400. Κρίσις ἐστὶ δυεῖν ἰδεῶν παράθεσις, καὶ τῆς μεταξὺ τούτων κρίσεως πρόσληψις. Περὶ κρίσεων ἄλλας τὰ ἐρημένα, ῥητέον δὲ ἤδη περὶ τῆς τούτων προσλήψεως ἀκριβέστερον.

§ 401. Οὐδὲν ἐπὶ τῆς κρίσεως ἕτερον ἐστὶ, πλὴν ἡ πρόσληψις. Οἱ δὲ πρὸς τούτο, τὸν κατὰ θέλησιν διορισμὸν ἀπαιτεῖσθαι εἰσηγόμενοι, τῇ τῶν προσλήψεων τε καὶ κρίσεων φύσει, ἐπ' αὐτῇ προσεχηκέναι τὸν νότον εἰκότασι.

§ 402. Ὁ τῆς θέλησεως διορισμὸς, ἀφορώμενος ἂν τυχὸν τὰ τῆς κρίσεως αὐτῆς προηγόμενα· ἵνα γὰρ αὕτη γένηται, δύο παρεῖναι δεόντα ἰδέας, περὶ δὲ ταύτας τὸ βελητικὸν διαφόρως ἂν ἀνασρέφοιτο, οἷον ἐφ' αὐτὰς ἀνακαλέσασθαι, ἐφ' ᾗ ταύταις προχεῖν, ἀλλ' ἔγωγε τὴν καὶ κρίσιν ἐπάγεται. Διήρηται γὰρ τῶν ἰδεῶν τούτων ἡ κρίσις, καὶ τούτων ἀνευ, φύσιν ἐκ ἑαυτῆς ἐπάγεται.

§ 403. Ἐὰν δὲ αἱ ἰδέαι παρεῖναι, ἡ κρίσις ἐπεται· ὁ γὰρ τὰς ἰδέας προσλαμβάνων,

τὴν τέτων μεταξὺ ἐγχωρῶσαν ἅμα καθορᾷ
 χέειν, ἢ γὰρ σύνοιδε μὴ ἔχειν ἀμέσως αὐτὰς
 περαβάλλεσθαι· ἀλλὰ καὶ τῷτο χέειν· ἥτε ταύ-
 της πρόσληψις, κρίσις. Ὁ δὲ τὴν κρίσιν, τῆς
 δυεῖν ἰδεῶν προσλήψεως διίτησι, ὁ τοιοῦτος ἔοικεν
 εἰσηγῶσθαι, μηδαμῶς τὴν ψυχὴν τῶν ἰδεῶν
 ἀντιλαμβάνεσθαι, ὧν ἀντιλαμβάνεται.

§ 404. Φωναῖς ἡ κρίσις ἐκφερομένη, κα-
 λεῖται **Πρότασις**, **Ἑρμηνεία**, **Ἀπό-**
Φανσις, δι' ὧν ὀνομάτων ἐν γένει ἐπισημαί-
 νομεν, ἅπασαν τὴν μεταξὺ δυεῖν ἰδεῶν ἐγχω-
 ρῶσαν χέειν, ὅποτε ζήμασιν αὕτη ἐκφέρεται,
 καὶ τοὶ μὴ ἀμέσως ἔσαν ληπτὴν.

§ 405. Ἐφ' οἷα σὺν ἰδεῶν χέσεως, ἡ ἑτέρα
 αὐτὰ πρὸς τὴν ἑτέραν ἀνάγεται, τῷτο κατὰ
 τῆςδε τῆς ἑτέρας, καταφάσκειται τι, ἢ γὰρ
 ἀποφάσκειται.

§ 406. Ἡ καταφασκομένη, ἡ ἀποφασκο-
 μένη ἰδέα καλεῖται τὸ **κατηγορούμενον**,
 ἢ τὸ ἀποδιδόμενον, ἡ δὲ καθ' ἧς, τὸ **ὑπο-**
κείμενον τῆς προτάσεως.

§ 407. Αἱ δὲ φωναὶ δι' ὧν τὸ ὑποκείμενον
 καὶ τὸ κατηγορούμενον ἐκδηλῶται, τῆς προτά-
 σεως ἀκέραιον ὄροι.

§ 408. Συνάπτονται δὲ οἱ ὄροι ἑτοὶ συν-
 δέσμῳ τινὶ, ὅφ' ἔστι ἡ κατάφασις, ἡ ἀπόφασις
 διορίζεται.

§ 409. Ἀλλ' εἰ καὶ πᾶσα πρότασις ἀναγκαιώς, ἐκ τῶν δισσῶν τετανὶ ὄρων, καὶ τῶν συνδέσμων συγκροτεῖται, ἐκ αὐτῶν μάλιστα ταῦτα πάντα ἐκφέρεται. Ὁ Πέτρος βαδίζει, σημαίνει ὅτι ὁ Πέτρος ἐστὶ βαδίζων. Τὸ, ἀναγινώσκω, συμπίπτει εἰς ταῦτ' αὐτὸ τῷ λόγῳ, ἐγὼ εἰμὶ ἀναγινώσκων.

§ 410. Οἱ τῆς προτάσεως ὄροι, ἢτοι ἅπλοῖ εἰσὶν, ἢ συμπεπλεγμένοι.

§ 411. Ἀπλοῖ μὲν οἱ διὰ μιᾶς ἐκφερόμενοι φωνῆς, οἷον ἥλιος, συμπεπλεγμένοι δὲ, οἱ διὰ πλειόνων. Οἷον τὸ σῶμα τὸ ἐπὶ τῶν πλανητῶν συστήματος μέγιστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Προτάσεων Καθόλου καὶ Μερικῶν.

§ 412. Πλεῖστα παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς περὶ διαιρέσεως προτάσεων φέρεται, ὧν βραχέα, ἅμοι ὠφελείας δοκεῖ ἔχόμενα, ὑποδήσω, τὰ μὲν κυριώτερα τῶν λοιπῶν συντόμως διελθὼν, τὰ δὲ πλείω ὑπερβαίνων.

§ 413. Τῶν προτάσεων αἱ μὲν εἰσὶ Καθόλου, αἱ δὲ Μερικαί, αἱ δὲ Ἐνικαὶ καὶ καθ' ἑκάστην.

§ 414. Καθόλου ἐσὶν, ἥς τὸ ὑποκείμενον, ἢ περ οἶοντε ἐκτείνεται, μηδ' ἐνὸς γέν ἁτόμῃ ἐξαιρεμένῃ, ἐκφέρεται διὰ τῶν ἐξῆς φωνῶν, πᾶς, ὁδεῖς· οἶον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ψεύσεως, ὁδεῖς λίθος νοεῖ.

§ 415. Μερικὴ δὲ ἐσὶν, ἥς τὸ ὑποκείμενον συνέσφαλται· οἶον τις ἄνθρωπος ἐστὶ χρησὺς· τινὲς λίθοι ἔκ εἰσὶ σφαιρικοὶ.

§ 416. Ἐπὶ τῆς ἐνικῆς καὶ καθ' ἑκάστα, τὸ ὑποκείμενον ἐστὶν ἄτομον· οἶον ὁ Ἀριστοτέλης ἐστὶν ὁ τῶν φιλοσόφων ὑπατος.

§ 417. Αἱ τοιαύδε προτάσεις ἐπὶ τὰς καθόλου ἀνάγονται, λόγος γὰρ ἐν αὐταῖς, περὶ ὁλοχερεῖς τῆς τῷ ὑποκειμένῃ ὅσῃς ἔλαχεν ἐκτάσεως.

§ 418. Οὐκ αἰεὶ ἐκ μόνων τῶν λεγομένων, περὶ τῷ καθόλου, ἢ ἐν μέρει τὴν πρότασιν ἀποφαίνεσθαι δικαζέον, προσεκτέον δὲ πολλάκις τῷ νῷ τῷ λέγοντος. Οὐδεὶς περὶ πάντων ἀνθρώπων νοεῖσθαι βέλεται, ἐν ᾧ περὶ τίνος τυχὸν λέγει φάσκων ὅτι τοῖς πᾶσι δῆλοι ἐστὶ.

§ 419. Ἐστὶ δὲ προτάσεων εἶδη τέτταρα, ὡς ἐκ τῷ καθόλου καὶ τῷ κατὰ μέρος αὐτὰς εἶναι, ἢν καλεῖται ποσότητα τῶν προτάσεων, καὶ τῷ καταφάσκειν, ἢ ἀποφάσκειν, ἢν ποιότητα ἐνομάζουσιν.

Α'. Πρὸς τοιαύτῃς ἡ Καθ' ἑλθ' ἐπὶ καταφάσκεισα.
 Β'. Ἡ ἐν μέρει καταφάσκεισα. Γ'. Ἡ Καθ' ἑλθ' ἀποφάσκεισα.
 Δ'. Ἡ ἐν μέρει ἀποφάσκεισα.

§ 421. Αἱ τὸ αὐτὸ ὑπεκρίμειν καὶ κατηγορεῖσθαι ἔχουσαι προτάσεις, ποιότητι διαφέρουσαι. ἀντίκειται λέγουται τέτρετον ὧν ἡ μὲν καταφάσκεισα ἐστίν, ἡ δὲ ἀποφάσκεισα

§ 411. Ποικιλαχῶς δὲ αἱ προτάσεις ἀντίκεινται. Εἰ μὲν γὰρ τῷ ποῦ, καὶ ὅχι τῷ ποῦ διαφέρουσι, καλεῖται ἐναντίαί, ἁμφοδηλαδὴ καθολικευόμεναι, οἷον πᾶς ἄνθρωπος νοεῖ, ὅδοις ἄνθρωπος νοεῖ.

§ 412. Ἡ δὲ ἐν μέρει τύχῃ ἀποφαινόμεναι, ὑπεναντίαί, οἷον τις ἄνθρωπος ἐστὶν ἐσθλός, τις ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶν ἐσθλός.

§ 413. Ἀντιφάσκεισθαι δὲ καλεῖνται, αἱ καὶ ποσότητι καὶ ποιότητι διαφέρουσαι, οἷον οἱ Τέρκοι πάντες τὰ τῷ Μωάμεθ θρησκεύουσι. Τέρκος τις οὐ θρησκεύει τὰ τῷ Μωάμεθ.

§ 414. Ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως, μόναι ἀντιφάσκεισθαι καλεῖται, ὡς ἐναντίας λέγεσθαι ἔφημεν (421).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Προτάσεων ἀπλῶν ἐνθα καὶ
περὶ συμπεπλεγμέναν καὶ παρεμ-
βεβλημένων.

§ 425. Τῶν προτάσεων, αἱ μὲν ἀπλᾷ,
αἱ δὲ σύνθετοι εἰσὶ.

§ 426. Καὶ ἀπλῇ μὲν, ἥς τὸ ὑποκείμενον
ἐν, καὶ ἐν δὲ καὶ τὸ κατὰ τῷ ὑποκειμένῳ κατα-
φασκόμενον, ἢ ἀποφασκόμενον, ἥτοι τὸ κατη-
γορούμενον οἷον ὁ Πέτρος ζῇ.

§ 427. Τῇ δὲ συνθέτῳ ἥτοι τὰ ὑποκείμε-
να, ἢ τὰ κατηγορούμενα, πολλὰ. Ἡλῖος
καὶ Σελήνη, σώματα εἰσὶ σφαι-
ρικά. ὁ Ἡλῖος, σφαιρικός τε ἐστὶ
καὶ Φωτεινός.

§ 428. Αἱ ἀπλᾷ προτάσεις καλεῖνται συμ-
πεπλεγμέναι, εἰάν τῶν ὄρων θάτερος ἐν
αὐταῖς ὑπάρχη συμπεπλεγμένος (411), τῶ-
τέστιν ἐάν τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορούμε-
νον, διὰ συνεπιπλοκῆς φωνῶν ἐκφέρηται.

§ 429. Τηνικαῦτα δὲ ἐν ὕλῃ εἶναι συμ-
πεπλεγμένη ἢ πρότασις λέγεται, ὅτι τὸ ὑπο-
κείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον τὴν ὕλην τῆς
πρότασεως συμπληροῖ. Οἷον ἐάν ἐπὶ τῆς, ὁ

ἥλιος ἐςὶ λαμπρός, ἀντὶ τῷ ἡλίῳ
 τεθῆ, τὸ σῶμα, τὸ ἐπὶ τῷ τῶν πλα-
 νητῶν συστήματος, μέγιστον, ἢ πρό-
 τας ἐσσι συμπεπλεγμένη. καὶ τσιαύτη δ' ἂν
 ᾖ, καὶ εἰ ἀντὶ τῷ λαμπρῷ θείην, παν-
 ταχόθεν τὰς τῶν ἀκτίνων μαρμα-
 ρυγὰς προϊέμενος.

§ 450. Ἦσιν ὅτε συμπεπλεγμένα εἰσὶν αἱ
 προτάσεις κατ' αὐτὸ τὸ εἶδος, τῷ συνδέτῳ
 δηλονότι δι' ἐπιλεκτικῶς φωνῶν πλεονάων ἐκφερο-
 μέν· συμβαίνει δὲ τῷτο, ἢ ἰκα ἢ κατάφασις,
 ἢ ἀπόφασις, ὁρίσις τισὶ περατῶται, ὡς εἰάν
 εἶπω, ἐμοὶ δοκεῖν, ἔχ' ἀπλῶς καταφῆσω,
 ἢ ἀποφῆσω. Ἀλλ' εἰάν εἶπω, ὅτι ἐμοὶ βέ-
 βαιον, τότε δὴ ἐ μόνον καταφῆσω, ἢ ἀπο-
 φῆσω τὸ κατηγορούμενον κατὰ τῷ ὑποκειμένῳ,
 ἀλλ' ἐτι δὴ πρῶταποφανῶμαι καὶ περὶ τῷ λε-
 γομένῳ βεβαιότητα ἔχειν.

§ 451. Καλλῶνται δὲ αἱ ἔσας ἔχουσαι προ-
 τάσεις, τροπικαὶ ὁσάκις, ἢ κατάφασις, ἢ ἀπό-
 φασις, ἐνὶ τῷ τῶν τεσσάρων τετῶνι διατί-
 θεται τρόπων, κατὰ τὸ Ἀναγκαῖον, κατὰ
 τὸ Ἐιδεχόμενον, κατὰ τὸ Δυνατὸν, κατὰ τὸ
 Ἀδύνατον.

§ 452. Ἐπὶ πασῶν τῶν ὡς ἐκ τῷ εἶδος
 συμπεπλεγμένων προτάσεων, παρὰ τὴν κυρίω-

τέραν πρότασιν, καὶ δευτέρα τις ἐγχωρεῖ, ἣν παρεμβεβλημένην καλεῖται, καὶ ἐμπύπτουσαν. Οὐ γὰρ οἷον τε προτάσεις τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν προσδιείδῃναι, ἢ τροπικοποιηθῆναι, εἰμὴ παρεμβολῇ τε καὶ παρενθήκῃ ἐτέρας προτάσεις.

Λέγων δὲ τόδε μοι δοκεῖν, ἢ ὅτι βέλαιος αὐτὸς εἰμὶ, ἢ ὅτι δυνατόν τὸ τοιοῦτο, διὰ τῶν τε καὶ τῶν παραπλησίων προτάσεις ἐκφέρω, ἀπὸ τῶν, περὶ ὧν εἰπεῖν πρόκειται, διακρινόμενας.

§ 433. Περὶ δὲ τὰς παρεμπιπτόσας ταύτας παρατηρητέον, ὅτι τὰ πολλὰ, δι' ἀπλῆς ἀποφάνσεως τὴν ἐμπύπτουσαν, περιεχούσης τῆς κυρίας, ἐκ ἐνδιόριστον, τίς ποτε ἢ ἀρχουσα, καὶ τίς ἢ παρεμβεβλημένη, εἰ μὴ ἐκ τῶν ἄλλοθεν γνωσκομένων τῶν ἐπιφέρεται.

§ 434. Ἐὰν εἶπω, συνάδειν τὰς Ἀστρονομῆντας τὴν γῆν κινεῖσθαι, διόσαι πάρεσι τῷ λόγῳ προτάσεις, ὅ γὰρ μόνον ἢ τῇ τὴν γῆν κινεῖσθαι κατάφασις πρόκειται, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν Ἀστρονομόντων, ταύτην εἶναι τὴν δόξαν προσίθεται. Εἴ τις δ' αὖ καὶ ἢ ἐν αὐταῖς ἢ κυρία, ἐυδὴλον ὅτι ἔχει ἀπλῆ τις ἐστὶν ἢ ἀπόφανσις, ἀλλὰ συμπεπλεκται.

§ 435. Ἐὰν ἢ ὁ λόγος περὶ κινήσεως τῆς γῆς, τὰ περὶ τῶν Ἀστρονομόντων εἰρημένα πα-

ρεμβέβληται, καὶ τότε ταῦτα ἀληθεύειν, ἢ μὴ, τὴν πρότασιν αὐτὴν ἤκιστα ἀφορᾷ.

§ 456. Ἐὰν μέντοι περὶ τῆς δόξης τῶν Ἀερονομέντων, κινῆται τὸ ζήτημα, ἢ τῆς γῆς ἀναφερομένη κίνησις, παρεμβέβληται, καὶ τὸ περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τὸ ψεῦδος, ἔσθ' αὐθις πρὸς τὴν ἀρχικὴν φέρει πρότασιν.

§ 457. Ἡ παρεμβεβλημένη πρότασις διὰ τῶν ἀναφορικῶν πολλάκις μορίων, ὅς, ἢ, ὃ ἐκφέρεται τιнос. Τὸ δὲ ἢτοι ἀναπτύσσει τὸ λεγόμενον, ἢ προσδιορίζει, καὶ εἰάν ἢ τὸ δεύτερον, τότε δὴ πρὸς τὴν κυριωτέραν τὸ τῆς παρεμπιπτόσης ἤκιστα ἀδιαφορεῖ. Ἐὰν εἶπω, ὡς οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ λευκοὶ εἰσὶν, εὐφυεῖς τυγχάνουσιν, τὸ, οἱ λευκοὶ εἰσὶν, κατ' ἐπεξήγησιν λεγόμενον, παροφθεῖη ἂν. Ἄλλ' ἢν τις φαίη, ὡς οἱ ἄνθρωποι, οἱ τὴν ἀρετὴν τιμῶσι, τῷ Θεῷ προσφιλεῖς εἰσὶ, τὸ ἐπιφερόμενον, οἱ τὴν ἀρετὴν τιμῶσι, τὸ ὑποκείμενον προσδιορίζει τῆς κυριωτέρας προτάσεως. Ἄλλ' ἐκ τῆς διανοίας τῇ φθελγομένῃ, ἐκ ἀδήλου ἄλλοθεν ἔσης, διακρίνεται τὰ πολλὰ, πότερον ἐπεξήγησις ὑπάρχει, ἢ προσδιορισμὸς τὸ ἐπιφερόμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ τῶν Συνθέτων Προτάσεων.

§ 438. Τίποτε ἐστὶν ἡ σύνθετος πρότασις εἰρηται (427), ἔστι δὲ διττή.

§ 439. Ἦτοι γὰρ ἡ σύνθεσις ἀνεπτυγμένως ἐκφέρεται, ἢ ὅχι ὅτω. Καὶ εἰ τῷτο, αἱ προτάσεις, ἐκθέσεως εἶναι λέγονται ἐπίδεξις, δι' ἧς ἂν σαφὴς ἡ σύνθεσις γένοιτο.

§ 440. Οἷον ἡ πρότασις, ὃ Δίων ἐπανήλθεν εἰς τὴν ἑαυτῷ πατρίδα, ἵνα τὴν τυραννίδα καθέλῃ, ἀνεπτυγμένως σύνθετος ἐστίν.

§ 441. Τῶν δὲ ὅτω συνθέτων προτάσεων ποικίλα τὰ εἶδη. Εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν Συζευκτικαὶ, αἱ δὲ Διαζευκτικαὶ, αἱ δὲ Ἀιτιολογικαὶ, πρὸς αὐτὰς ἀνάγονται αἱ Ἐπαναληπτικαὶ, αἱ δὲ Σχετικαὶ, αἱ δὲ Διακριτικαὶ.

§ 442. Τὸ ἐπὶ τῷ ἀνωτέρῳ ἀριθμῷ (440) παρατεχθὲν, δεῦγμα ἂν εἴη αἰτιολογικῆς προτάσεως, τὰ δὲ ἐπὶ τῷ (427), συζευκτικῆς. ἔ

§ 443. Ἀλλ' ἡ πρότασις, ὅτι σιδήρεος πεπυρακτωμένος ἂν, ζέοντος ὕδατος ἐστὶ

Θερμότερος, δαῖται ἐκθέσεως· σημαίνει γὰρ ἀμφοτέροις μὲν Θέρμης μετέναι· ἐπὶ δὲ τῷ, καὶ τόδε, ὅτι τῷ σιδήρῳ μέτεσι πλείονος.

§ 414. Εἰσὶ δὲ καὶ τῶν ἐκθέσεως δεομένων, εἶδη ποικίλα, αἱ μὲν εἰσὶν Ἀποκλειστικά, αἱ δὲ Ἐξαιρετικά, αἱ δὲ Συγκριτικά, αἱ δὲ Ἀρετικά, αἱ δὲ Ληκτικά. Καὶ συγκριτικὴ μὲν, ἡ ἐπὶ τῇ πρό τῷδε ἀριθμῷ.

§ 415. Τῶτων δὲ συντόμως ἐμνήσθην, ἵνα δῆλον γένηται, ὅσον αἱ τῶν προτάσεων διαίρεσεις πεπλήθουνται. Ἀλλὰ γὰρ εἶπερ, τὴν περὶ ἑκάστη εἶδος τῶτων ἀνάπτυξιν ἀναλάβοιμι, καὶ περὶ τῶν τρόπων διέλθοιμι, οἷς παντοίως ἡ κατὰ τῶτων τελεῖται ἀντίρρῃσις, προσεπιθεῖν δὲ, καὶ ὅσα περὶ τῆς τῶν προτάσεων ἀντιφροφῆς ἀκριβολογεῖται, πλεῖστα ἂν ὑποδοίμην, εἰς ἀνακάλυψιν τῆς λανθανούσης ἀληθείας καὶ πάνυ τι συμβαλλόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ Ἀληθείας καὶ Ψεύδους.

§ 440. Πᾶσα ἰδέα καθ' ἑαυτὴν θεωρούμενη ἀληθείης ἐστὶ τῶτέστιν ἐπ' ἀκριβὲς ἐστίν, ὁ παρίσσει, παρισῶσα. Εἴτε τῷτο ἄλλως, τῷ ὄντι ὑφιστάμενον εἴη, εἴτε καὶ μὴ.

Ὡσαύτως καὶ πᾶν ἐν καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον, ἀληθὲς ἐστίν. Ἀμέλειτοι γὰρ ἕκαστον ἐστὶν ὅπερ ἐστίν.

§ 447. Ταῦτα μὲν ἀμφιβαλεῖται πάντως ὁδοίς, τὸ γεμὴν ἔγωγε τ' ἀληθὲς ἐπιθεωρεῖν, ἀλυσιτελὲς. Διασκεπτέον τὴν ἀλήθειαν, ἣ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς γινώσιν ἀναφορὰν ἔχουσαν.

§ 448. Διὰ τῶν ιδεῶν τὴν τῶν πραγμάτων ποριζόμεθα γινώσιν. Ἰδέαν δὲ ἀληθῆ θετέον, τὴν ἐκείνο παριζῶσαν πρὸς ὅπερ ἀνάγεται. Καὶ ταύτη δὴ ψευδεῖς ἔσονται αἱ ιδέαι πᾶσαι, αἱ παραστατικαὶ εἶναι νομιζόμεναι τῶν πραγμάτων οἷς ὁδὰμῶς συνάδουσιν.

§ 449. Περὶ τῆς τοιαύτης ἡμῖν τῶν ιδεῶν ἀληθείας πραγματευτέον, ἐκ γὰρ τῆς τῆςδε διορισμῶς, πᾶσα ἢ τῶν ὄντων βεβαίατε καὶ ἀσφαλὲς γινώσις ἐξήρηται.

§ 450. Παραπλήσιόν τι ζητέον καὶ περὶ τῶν κρίσεων. Κρίσις γὰρ ἀληθείας, τὸ τὴν ἀναφορὰν ἐμφαίνειν, τὴν μεταξὺ τῶν ιδεῶν χωρῶσαν ὡς ἀνασκεπτόμεθα. Ἄλλην γὰρ ὑπολαμβάνόντων ἐγχωρεῖν τινα χέσιν, παρὰ τὴν ἔσαν, ψευδὴς ἔσται ἡ κρίσις.

§ 451. Πρὸς διορισμὸν, τῶν τῇ ἀληθείᾳ ἔγωγε θεωρουμένην προσαινεκόντων, διατακτέον τὰς ιδέας διχῶς.

§ 452. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης τάξεως τὰς ιδέας ἀνακτέον ὡς ἀμέσως ἀποφερόμεθα,

οἶαί αἱ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ γινομένων ἀντιληπ-
τικά, ἐνεργειῶν τε καὶ διαθίσεων.

§ 453. Ἐπὶ τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν ἀνακτεόν
καὶ πάσας τὰς κρίσεις· καὶ γὰρ ἔδῃ ἡ τῶν
χρίσεων ἰδέαι εἰσὶν, ὧν ἀμέσως ἀντιλαμβανόμε-
θα, τὰς παρατιθεμένας ἰδέας παρέσας ἔχοντες.

§ 454. Διακριτέον δὲ ἐπὶ τῶν Κρίσεων, τὴν
τῶν ιδεῶν ἀλήθειαν περὶ αἷς ἡ κρίσις, τῆς
ἀληθείας αὐτῆς τῆς κρίσεως. Περὶ ταύτης γὰρ
τῆς ἐχάτης ἤδη ὁ λόγος.

§ 455. Ἐπὶ δὲ τὴν δευτέραν τάξιν, τὰς
λοιπὰς ἀπάσας ἰδέας ἀναθετέον, ὅσας δηλο-
νότι, μεσιτεύσεως ὁποιασῶν ἐξωτερικῆς αἰτίας,
καρπόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ Ἐναργείας.

§ 456. Ἐνάργειαν καλεῖμεν τὴν ἀμέσον
πρόσληψιν.

§ 457. Ἡ δὲ ἐνάργεια αὕτη τὸ Κριτήριον
ὑπάρχει τῇ ἀληθείᾳ, ἐν πάσαις ταῖς ἰδέαις
ὧν ἀμέσως ἀντιλαμβανόμεθα· τετέστιν αὕτη
λόγος ἐστὶ βασιμώτατος, ὅθεν εἰσβάλλομεν,
σύμφωνον εἶναι τὴν ἰδέαν, τῇ ἔπερ ἀμέσως
ἔχομεν τὴν ἀντίληψιν· ἡ δὲ περὶ τῆς συμφω-

νίας ταύτης πειθῶ πληροφορίαν ἡμῖν προσεμποιεῖ τελεωτάτην.

§ 458. Ἀυτὸ γὰρ τὸ ἀντιληπτὸν τῇ ἑαυτῷ ἀμέσῳ ἀντιλήψει συνεφαρμόζεται. Νοῶντος μὲ, εἰς ταυτὸν ἦκε τῇ ψυχῇ ἡ γινομένη νόσις τῇ ταύτης αὐτῆς ἀντιλήψει καὶ ἡ κατὰ τὴν ψυχὴν ἐμοὶ συμβαίνουσα χαρὰ, ἥτε ταύτης ἀντίληψις, ἐν εἰσὶ καὶ ταυτὸν. Ταύτῃ τοι, ἀληθῇ ἐμοὶ ἡ ἀντίληψις αὕτη, τὴν ἥπερ ἡ ψυχὴ χαρᾶς; κατ' αὐτὸ τυγχάνει ἀπολαύουσα, ἰδίαν παρέχεται.

§ 459. Ταυτὸ παρατηρητέον καὶ ἐπὶ πάντων, ὧν ἀμέσως ἀντιλαμβανόμεθα. Ἐὰ γὰρ τοιαῦτα εἴμῃ αὐταῖς ταῖς ἰδέαις συμβαίνοντα ἦν, οὐκ ἂν ἀμέσως προσελαμβάνετο. Ἡ γὰρ ψυχὴ μόνας τὰς ἰδέας πέφυκε προσλαμβάνειν.

§ 460. Ἐκ τέτων ἐπιφέρομεν, καὶ πᾶσαν κρίσιν ἀληθῇ τυγχάνειν· τὴν γὰρ κρίσιν ἀνατυπέμεθα ἀμέσως τὴν μεταξὺ τῶν ἰδεῶν, αἷς παρέστας ἔχοντες διατελῶμεν (453). Διὸ καὶ ἡ πρόσληψις αὕτη, τὴν ἀληθῇ ἡμῖν τῶν ἰδεῶν αἷς παραβάλλομεν, κρίσιν παρίσῃσιν, ἥτις δὴ τῇ ψυχῇ ἐντυπωμένη, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἰδεῶν ἤκιστα διακρίνεται.

§ 461. Καὶ φανερόν ἤδη τίδήποτε ἡ ἐναργεία, ἰχυρῶς ἔτω τὴν ἡμῶν συγκατάθεσιν ἐπισπᾶσθαι πέφυκεν, ὥς ταύτῃ ἡμᾶς ἀντέχειν ὅλως μὴ δύνασθαι.

§ 462. Τῆς ἐναργείας παρέσης, ἔτω σαφὲς καὶ λαμπρὸς ὁ ταύτης ἑλεγχος πρόκειται,

ὡς ἀδύνατον ταύτηγε ὑπενεῖν τινα ἐγχωρῆσαι ὅλους. Ὁ τοίνυν προσλαμβάνων, αὐτὸς ἐαυτῷ συλλύει τυγχάνει τὴν τοικυδε πρόσληψιν, ἐν ᾗ πάρεστι τῇ ψυχῇ. Τίς ἔν ἄν ἐνδοξάσειεν μὴ κομιδῇ προσεληΐναι, ὅπερ ἤδη προσείληφεν;

§ 463. Καὶ σαφῇ μὲν ἔτις ἡ λέγεται τὰ δεῖκναι ἐπὶ καὶ δῆλα, ὡς ἐκ τέτων ῥᾶτα καὶ τὰς ἐπιλύσεις λαμβάνεσθαι τῶν ἀπορημάτων, ὧν οἱ σκεπτικοὶ κατὰ τῆς ἀρχῆς προβαλλόντα τῆς ἀποφαινομένης, τὴν ἐνέργειαν εἶναι τὸ τῆς ἀληθείας Κριτήριον. Τοιαῦτα δ' ἔμπης τὰ ἀπορήματα ταῦτα, ἅγτα καὶ μνημονεύειν ἀσυντελές.

§ 464. Τῆς ἐναργείας παρέσης εὐδέποτε ἐξαπατώμεθα. Πᾶσα δὲ, ἡ κατὰ τὰς ιδέας τὴν πρώτην εἶδεν (452), καὶ περὶ τὰς κρίσεις ἐμφιλοχωρεῖσα ἀπάτη, εὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἢ παρ' ἐλλείψιν τῆς ἐναργείας, ἐκπυγάζειν δύνησεται. Ἀπεσι δὲ τὸ τῆς ἐναργείας, ἐπειδὴν ὡς ἀληθῆ ὄντα ἀποφαινόμεθα, ὧν ἡ ψυχὴ εἰς δι' ἀμέσως προσλήψεως, μετέχει τῆς γνώσεως.

§ 465. Κάντευθεν εἰσβάλλομεν, ὅτι διὰ τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν προσοχῆς, ἐκκλίνειν οἷοντε τὸ τῆς ἀπάτης, κατὰ πάσας τὰς ἐπισήμας, ἴσαι περὶ τὰς ιδέας, καθ' ἑαυτὰς θεωρημένας, ἀνασχεφόμενα εἶσιν, ἄνευ τῆς πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα χέσεως, οἷα εἶσιν αἱ ἐπισήμας αἱ Μαθηματικά.

§ 466. Οὐδέποτε ἐν αὐταῖς τὰς ιδέας ἀφορᾷ ἡ ἀπάτη. Ἐκ γὰρ τῶν ιδεῶν τεθεισῶν τὸ συμπεράσμα ἐπιφέρεται περὶ μόνον ἐπικρίτως ἀπάτῃ ἀντίς ὑφέψατο. Ἀλλ' ἐνταῦθα περὶ τῆς κρίσεως ὁ λόγος, ἥς τὸ σερβόντε καὶ ἀραρὸς, ἐκ μόνης τῆς ἐναργείας ζητητέον (460).

§ 467. Ἐπὶ πασῶν τῶν τοιῶνδε ἐπιστημῶν, τίθεσθαι φαιμί τὰς ιδέας. Διὸ δὴ τὰ συμπεράσματα ὑποθετικῶς μόνον ἐπὶ τὰ πράγματα ἀναφέρεται, ὥστε ἀμέλει ταῖς ιδέαις ταῦτα συνάδει. Τὸτο γεμὴν ἄλλοθεν ἐς διοριζέον, ὃ γὰρ αὐτῇ τῇ ἐπισήμῃ ἀνήκον ἐστὶ.

§ 468. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτι ἔπεται, καὶ πᾶσαν ἐξεῖναι τὴν ἀπάτην ἐκκλίνειν, μὴ τῆς ἐναργείας ὀλιγορθεμένης, ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ὅσαι περὶ τὰς ιδέας ἐναχολῶνται. ἢ ἡ ψυχὴ, ταῖς ἰδίαις αὐτῆς ἐνεργείαις προσέχουσα καὶ διαθέσσει, προαπορίζεται.

§ 469. Τοιαῦτα τὰ περὶ τοῦ ὄντος κατὰ γένος, καὶ περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ψυχῆς, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν φύσεων, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ, ἐρμηνεύειν δύναμενα· ἐν τέτοις γὰρ περὶ τῶν ιδεῶν ὁ λόγος, ὡς ἀνωτέρω ἐμνήσθην, ἢ περὶ τοιούτων τινῶν, οἷα ἂν ἐξ ἐκείνων διὰ κρίσεως τύχωσιν ἐπιφερόμενα.

§ 470. Τελευταῖον δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀπαθῶν ἐπιστημῶν, τῶν μὴ περὶ τὰς ἀμέσως ἡμῖν προσλαμβανέσθαι πεφυκείας ἐναχολῶντων ιδέας, ἀπάτης κρίσεως ἢ ἀλήθειας, ἐξ αὐτῆς τῆς

ἐναργείας ζητητέα ἂν εἴη. Αὐταὶ τε αἱ ἐπὶ
σημαὶ ὁσφαλῶς τε ἔχουσι καὶ βεβαίως, εἰάν ἄλλο
λαθεῖ δῆλον ἦ, συνάδειν τὰς ιδέας, τοῖς πρὸς
ἅπερ ἀναφέρονται πράγμασιν.

§ 471. Ἐπὶ τούτων ἀπάντων, ὡς ἤδη πα-
ρατετήρηται (464) τὸ τῆς ἀπάτης ὑφίεραι,
τῆς ἐναργείας ἀμελημένης· ἀμεληθείη δ' ἂν,
ἥτοι περὶ τὰς ιδέας, ἢ γὰρ περὶ αὐτὰς τὰς
κρίσεις.

§ 472. Καὶ περὶ τὴν ιδέαν μὲν ἡ ἐξαπά-
τη, ἥνικα παρὰ τὸ ἀμέσως προσλαμβανόμενον
ἐν τῷ πράγματι, ἀναπληρῶται τι ἐπέκεινα,
ὡς ἐν αὐτῷ δῆθεν ἐκείνῳ προσσπαιτόμενον.

§ 473. Ἄλγος αἰσθάνομαι, καὶ διὰ τὸ τῆς
προσλήψεως ἄμεσον, ἀληθὲς (458) ἡ ιδέα·
Ἄλλ' ἐπανασκέπτομαι δὴ πρωτέρω, καὶ τὸ
ἄλγος, ἐνυπάρχειν ἐν τῷ δακτυλῷ, τὸ δὲ ψευ-
δές· ἐδὲν γὰρ ἄλλ' ἢ αἰσθημα τὸ ἄλγος ἐστὶ
τὸ δ' αἰσθημα ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς τῆς κατ' αὐ-
τὴν προσλήψεως ἐν ἀδιάκριτον. Ἄ γὰρ περὶ
τῷ δακτύλῳ ἀναπέπαισμαι, ἐκ ἀμέσως προσ-
εἴληφα, αὐτὸς δὲ ταῦτα ἀπ' ἑμαυτοῦ ἀνεπλή-
ρωσα. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸν τὸν δάκτυλον, ἀμέσως
πέφυκα προσλαμβάνειν.

§ 474. Ἐπὶ τῶν κρίσεων ἐνσκήπτει τὸ τῆς
ἀπάτης, ἥνικα πρὸς ιδέας τινὰς τὴν χεῖρ
ἀνάγομεν, ἣν ἐν τῇ ἐρευνῇ ιδεῶν ἄλλων προ-
σελήφαμεν (450). Δεῖγμα τῷ τοιοῦτο πάρε-
σι λαβεῖν ἐπὶ τῶν συλλογιστικῶν ἐφίδων ἐν αὐ-

ἐπὶ τὴν κατ' ἡθὺς ἀναφέρεται αἰαγκὴν, τὰ
περὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀνάγκης ἀποδειχθέντα.

§ 475. Ἐτι δὲ παραπλησία τις τὰ πολλὰ
καὶ ταῖς κρίσεσιν ἐξαπάτη παρασυμβαίνει, ἥς
ἀνωτέρω περὶ τῶν ἰδεῶν ὑπεμνήθημεν· ἐπανα-
πληρῶται γάρ τι καὶ ταύταις τὰ ἐν τῇ με-
ταξὺ τῶν ἰδεῶν, αἷ διελογισάμεθα χέσει,
μηδαμῶς χωρὶν ἔχον.

§ 476. Πλεῖστα ἐκ τῶν περὶ τῷ Θεῷ συι-
ξαμένων συλλογισμῶν, τῷ λεγομένῳ ληφθείη
ἂν παραδείγματα, ἐξ ὧν ἐν προχειρισόμεθα,
δι' ἃ καὶ τίνα ἂν διασαφηνθῇ, ὧν ἐπὶ τῷ ἀνω-
τέρῳ βιβλίῳ ἠψάμεθα (251).

Δημιουργὸς τῶν ὄντων ἐστὶν ὁ Θεός· τότε τὸ
συνπέρασμα, ἐκ κρίσεων ἐπιφέρεται ἀληθευ-
σῶν. Ἀλλ' αἱ κρίσεις ἐξ ὧν ἐκεῖνο, ἔχ' ἅμα καὶ
κεῖνο προσδιρίζοι, τῷ τρόπῳ ὁ Θεὸς τὰ ὄντα
παρήγαγε. Διὸ καὶ κεῖναις μόνον τὸν νῦν προ-
σέχοντας, ἃ περαιτέρω ἵεναι δεόν· τὰ πολλὰ
μέντοι καὶ πορρωτέρω χωρεῖν φιλεῖσι. Προδι-
ρίζοι γάρ τι καὶ περὶ τῷ τρόπῳ τῆς δημι-
ουργίας περιττόν, καὶ ταῖς ἀληθείαις κρίσεσι,
πλέον τί προσθέασι; δι' ὃ καὶ ἀπὸ τῷ ἀληθὺς
συμβαίνει αὐτὸς παρὰ γένεθαι, δημιουργίαν φαν-
ταζομένους τίνα, οἷαν ταῖς τῷ Θεῷ τελειότησι
μηδόλως εἶναι προσήκουσιν. Παρανοῶσι γάρ τὸν
Θεὸν ἐκ μὴ δημιουργῶ δημιουργόν, καὶ ἐξ ἀργῶν-
τος ἐνεργῶντα, ὃ μεταβολὴν τινα παρεσάγον
εἶναι. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ὢν, καὶ αἰεὶ ὡσαύ-
τως ἐν ἐλοτελεῖ ἀτρεψία ἔχων ἐστὶν (99), ὡς

μηδεμίαν αὐτῶ μεταβολὴν ἐγχαρῆν, ἐποίῃ ποτ' ἂν ᾖ. Ἀλλ' εἰ τὰς ἀξιπρεπεῖς ιδέας περὶ Θεῶ, τῷ Ὑπερτάτῃ τῶν ὄντων, ιδέας ἔχειν ἐθέλοι, ῥᾶσα δὴ πῃ συνήσκει, ὥς οἱ ἐν αὐτῷ τὴν ἐνέργειαν, καθ' ἣν τι κατὰ τὸ ἐνεστὸς παρ᾿ ἔγεται, τῆς αἰδίδις καὶ ἀπλῆς καὶ ἀτρέπτῃς θεολήσεως αὐτῷ, περὶ ἧς αἰωτέρῳ διήλθομεν (25), ἀντιδιασέλλοντες, χέσιν τινὰ πλάττεσιν, οἷαν ἐν ταῖς περὶ τῷ Θεῷ ιδέαις ἐδαμῶς προσλαμβάνουσιν, ὥς τριαύτην γε ἔσαν, οἷαν ἐν ταύταις εἶναι ἀδύνατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Ἀληθείας τῶν ιδεῶν ἃς ἔχουσιν ἀμέσως πορίζομεθα. ἐνθα καὶ περὶ Ἐναργείας Ἡθικῆς.

§ 477. Ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ ἀνωτέρῳ Κεφαλαίῳ ἐκτεθειμένων, φανερόν, ὅτι ταῖς τῶν ἔξω τῆς ψυχῆς πραγμάτων ἀντιληπτικαῖς ἔσασιν ιδέαις, τὸ ἐναργὲς ἐδαμῶς προσήκει, εἰ μή τις τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐξαίρει, καὶ τινὰ γενικῶς ταῖς αὐτοῖς προσανήκοντα φύσεις, ὧν τὴν γινῶσιν ἡ ψυχὴ, ἐαυτῇ προσέχουσα ἀρῶσα πεφυκέν.

§ 478. Τ' ἄλλα πάντα, ὅτε δὴ τῆς ψυχῆς ἐκτὸς ὑπάρχοντα, ἐκ ἀμείσας ἐστὶ προσληπτὰ αὐτῇ, ἐδὲ γὰρ ἐαυτῇ τὸν λογισμόν

ἡμετέρας τὴν γνώσιν ὑπέρχεται· καὶ ἀμήχανον ἄρα, ἐξωτερικῶς τινὸς ἐπιβοηθήματος ἀνευ, τὰ τοιαῦτα ἐπιγνωθῆναι.

§ 479. Ἐτερον τοίνυν ἀληθείας Κριτήριον, παρὰ τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας, ἐπὶ τῶν ἡμῖν ζητητέον. Ἴνα γεμῇ, ὅτι παρείκοι, ὁμονύμως ἡπερ οἶοντε, τὸ Κριτήριον τῷ ἀληθὲς ἐκφέρεται, Ἐνάργειαν Ἡθικὴν προσειπεῖν ἔγνωσαν, τὸν τῆς ἀληθείας τῶν ἰδεῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἐλεγχον· διὸ καὶ πρὸς ἐκφυγὴν οἰασθὲν συγχύσεως, τῇ ἰεπλῶς ἐναργείᾳ, περὶ ἧς ἐν τῷ πρὸ τῶδε Κεφαλαίῳ, τὴν προσηγορίαν τῆς Μαθηματικῆς ἐναργείας ἀπέδωκαν.

§ 480. Τῶν ἐκτὸς τῆς ψυχῆς ὄντων, διὰ τριῶν δὴ τῶν ὡς μέσων, αἱ ἰδέαι τοῖς ἀνθρώποις διαπορθεύονται. Αἰσθάνεται δηλονότι καὶ Μαρτυρία καὶ Ἀναλογία· καὶ τρεῖς ἔτοι τῆς Ἡθικῆς ἐναργείας ὑποκαταβεβληνται οἷον θεμέλιοι.

§ 481. Τῶν ἑδὲν τῷ ὄντι κατ' αὐτὸ, καὶ ἐξ οἰκείας φύσεως τῷ ἀληθὲς Κριτήριον ἐστὶ καὶ κατὰ τῶτον δὴ τὸν λόγον, ἡ ἠθικὴ ἐνάργεια διαφέρει τῆς Μαθηματικῆς, συμφωνῶσι δέ πως, τῷ λόγῳ τῆς πειθῆς, ἣν ἑκάτερα ἐμποιοῖ.

§ 482. Πρὸς τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι τὴν ἰδέαν ἐπιγινώσκειν, ἑδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖται, εἰ μὴ κίνησις τις τῶν νεύρων τινὸς, ἐξ ἧς προσβολὴ τις

ἐπικοινωνεῖται τῷ μυελῷ τῷ ἐγκεφάλῳ. Τεθάρ-
σης τῆς τοιαύτης προσβιῆς, πάρεσιν ἡ ἰδέα,
κάντε τὸ διὰ ταύτης παριστάμενον, πράγμα-
τι παρεξῶς εἶη, κάντε ἢ μὴ. Διὸ ἔκ ἀναγκ-
καίως διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὰς ἀληθεῖς τῶν
πραγμάτων ιδέας καρπόμεθα.

§ 483. Περὶ δὲ τῆ ἐπὶ μαρτυρίας αἰσθη-
τικῆς ζητιζομένης, ἀληθεῖς εἶναι τῆτο ἐξ ἀνάγκ-
κης δεῖν εἶναι, τίς ἂν διατείνεται;

§ 484. Ἐν δὲ τοῖς τῇ ἀναλογίᾳ ἐποικοδο-
μμένοις συλλογισμοῖς, ἀπὸ τῶν παρατηρημέ-
νων τὰ μὴ παρατηρούμενα, συμπεραίνειν εἰώθα-
μεν. Πάντες ὥσων ἂν ἀπάπειραν ἔχον, οἱ λίθοι
βαρεῖς εἰσὶ τῆτέσιν ἄφετοι εἰς γῆν αὐτόματα
καταφέρονται. Ταυτὸ ἔν καὶ περὶ τῶν ἄλλων
εἰσβάλλω, ὡς πῆραν εἰδέποτε εἰληφα. Καὶ τοι
εἴ τις καθ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σκέψαιτο, ἔκ ἐξ
ἀνάγκης συνάφειαν τινα πρὸς ἀλλήλας τυγχά-
νουσιν ἔχουσαι, αἱ τῶν διαφερόντων λίθου βα-
ρύτητες.

§ 485. Περὶ ταυτὶ τὰ τρία τῆ ἀληθείας κρι-
τήρια παρατηρητέον, ὡς ἐπειδὴ ταῦτα ἔκ ἀφ' ἑ-
αυτῶν, ἄλλοθεν δὲ ἐς τοιαῦτα, διὰ τῆτο εἰδ' ἂν
αἰεὶ εὐκόλως τὰ πιστὸν ἔχειν καὶ βέβαιον, ἐπὶ
παντός, ὃ ἂν τύχοι προκείμενον χάραν ἔχον-
τα. Διὸ ἢ παραφυλακτέον ἐπιμελῶς παντοίοις
περὶ αὐτὰ τρόποις, μὴ λάθωμεν τὰ ἡθικὴν
τῆς ἐναργείας, καὶ ἐν οἷς ἔ πάρεσι, παρει-
σάγοντες. Καὶ ταύτῃ δὴ τῆς μαθηματικῆς πρὸς

τὴν κατ' ἡθὺς ἐνέργειαν τὸ διάφορον, τῆς καθ' αὐτήν, αἰέποτε ἐπιδήλῃ γνωρίαν (462).

§ 486. Πολλὴν τε καὶ ἄφρονον ὁ ἀγαθὸς Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τῶν πραγμάτων παρέχετο τὴν δαψίλειαν, καὶ βέλεται γε τέτοις αὐτοὺς προχρῆσθαι, ἐὰν ἐπὶ προσώπῳ τῆς γῆς διατρίβωσιν. Ἀλλ' εἰ μὴ παρείησαν αὐτοῖς αἱ αἰδήσεις, ὅδ' ἂν εἶχεν γνώσιν ὅλως τῶν τούτων οἱ ἄνθρωποι πραγμάτων, καὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἡκίστης ὠφελείας, κομιδῇ ἂν ἀποσεροῖντο. Ἐνθεντοί, δὴλον ὅτι ταῖς αἰδήσεσι τὰς ἀνθρώπους, ὁ τῷ παντὶς Πρύτανης κατεπλήτισεν, ἵνα ταύταις εἰς δοκιμασίαν τῆς διακρίσεως προχρῶμενοι τῶν πραγμάτων, αὐταῖς καὶ πιστεύωσιν.

§ 487. Ἀντιπεριπίπτοι γὰρ ἂν ἐπιεικῶς ἑαυτῇ, ἢ ὑπερτάτῃ Σοφίᾳ, εἰ ταῦτε πράγματα, καὶ τὰ πρὸς τὴν τέτων φέροντα χορηγήσασα γινώσκοντε καὶ κατὰληψιν τοῖς ἀνθρώποις, αὐτοὺς ἔπειτα ἐπιτρέποι ἐν αὐτοῖς καὶ περὶ αὐτὰ ἀδελίας ἐξαπατᾶσθαι, καὶ παρακρῆσθαι.

§ 488. Εἰσὶν ἄρα αἱ αἰδήσεις Κριτήρια τῷ ἀληθῆς, ἐπεὶ τέτοιο ἔγνω ἡυδόκησεν ὁ Θεός. καὶ τευθεν ἡμῖν τὰ τῆς πληροφορίας ἀκέραια, δι' ἧς ὁμολογεῖν ταῖς διὰ τῶν αἰδήσεων ἐπιδοχαῖς ἰδέαις, αὐτὰ τὰ παριτάμενα πράγματα ἀδιτάκτως παιδόμεθα.

§ 489. Τίνα δὲ τρόποι ἡμᾶς αἱ αἰδήσεις, ἐπ' αὐτὴν ἄγουσι τῶν πραγμάτων τὴν γινώσκιν,

ἐκέτι καὶ αὐτὸ συμφανὲς ἡμῖν ἐστὶ καὶ κατὰ-
 δηλον. Ὑπὸ μακροχρενὶς χρησέως τε καὶ πείρας
 τῆς ἡμᾶς διαμανθάνειν ἐν τῷ ἐφεξῆς ΚεΦαλαίῳ
 εἰσόμεθα, εἶθα κακῆνο διερμητεύομεν, ὅπως
 ἐπὶ παντός τῃ προκειμένῃ ἐπ' ἀκριβὲς διορίζον,
 τίποτε ἐξ ἐκάστων τῶν αἰδημάτων ἐστὶ τὸ συμ-
 βαίνειν, ὥστε μηδεμίαν ἐδόλως ἀμφίγνοιαν ὑπο-
 λείπειν.

§ 490. Ἄνευ τῶν αἰδησεων, ὡς εἴρηται
 (486), ἐδεμία τῷ ὄντων δίδοται γνώσις.
 Αὐταὶ γεμῆν μόναι ἔκ ἂν ἀποχρᾶσαι εἰς τῷ-
 το γένοιτο. Οὐδεὶς αἰθρώπων, ἅπαντα τὰ
 πρὸς τὸ ζῆν αὐτῷ αἰαγκαῖα, διὰ τῶν ἰδίων
 αἰδησεων θηράσοιτο ἂν. Ὑπὲρ ἀριθμὸν ἐστὶν,
 ἐφ' οἷς τῆς παρὰ τῶν ἄλλων χρήζει διδασκα-
 λίας, καὶ εἰ μὴ τῇ τῶν ἀνθρώπων μαρτυρίᾳ
 ἐδὲ τὴν τυχεῶσαν παρέχοιτο πίσιν, πλείνων
 ἀνάγκη σέρεσθαι τῶν ὑπὸ Θεῷ κεχορηγημένων,
 μηδὲν ὄφελος ἐκ τῶτων ἀρνύμενος, καὶ ἄθλιόν
 τίνα καὶ βραχυτελεῖ βίον ἐπὶ τῆς γῆς διαζῆν.

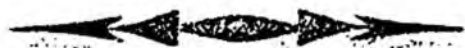
§ 491. Ἐξ ὧν ἐπιφέρομεν, ὅτι καὶ τότε
 τῆς Θεῷ βελήσεως ἦν, τὴν παρὰ τῶν ἄλλων
 ἡμῖν μαρτυρίαν, ἀληθείας εἶναι κριτήριον, τῇ
 καὶ τοῖς ἀνθρώποις τὴν δύναμιν παραχόντος
 τῇ διορίζειν, τίνα τὰ ἐν τῷ μαρτυρεῖντι ὑπάρ-
 χει ἐναπαιτέμενα, ὡς ἂν ἄξιός ἐῖη πίσεως.

§ 492. Τελευταῖον εἴρηται, ὅτι καὶ αἱ κρί-
 σεαι αἱ τῇ ἀναλογίᾳ ἐπερειδόμεναι, ἐπὶ τὴν
 τῶν ὄντων γνώσιν παραπλησίως ἡμᾶς ποδηγῶ-

εἰ τὸ δὲ πρῶτον τῶν συμπερασμάτων καὶνταῦθα, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, τῆς τῆ Θεᾷ δηλονότι βεβλήσεως ἀρνούμεθα. Ὁ αὐτὸς γὰρ ἔγω κατέστητε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐν τοιαύταις εἶδετο περιστάσεσιν, ὥστε ἀθλίως τε καὶ βραχυτελῶς τὸν ἐπὶ γῆς ἔλκειν βίον, καὶ μὴ ὡς ἀληθεῖς ἐκδέχοιτο τὰς ιδέας, αἵ πορίζεται, ἐν ᾧ τοῖς μήπω δεδοκιμασμένοις αὐτὰ, τὰς διαθέσεις ἀπονέμει καὶ τὰ παθῇ, αὐτὰ ἐπὶ τῆς τῶν παραπλησίων ἐρεῦνης διὰ πείρας αἰετῶς ἀνέκαλυψε φθάσας.

§ 493. Τίς τὸ δηλητήριον ἀπὸ τῆ εἰς τροφὴν λυσιτελεῖς καὶ χρησίμῃ, διασείλαι ἂν ἔχει, ἄνευ τῆς ἀναλογίας; τίς τὸν ἐν ᾧ ἐστὶ τόπον τολμήσῃ καταλιπεῖν; ὑπὲρ ἀριθμὸν εἰσὶν οἱ κίνδυνοι, ὅς ἐκκλίνειν ἄλλως τρεῖς ἀνθρώποις εἴη ἀδύνατον.

§ 494. Ἐπιφέρομεν τοίνυν ἐκ τῶνδε ἀπάντων, ὡς ἡ αἰδοῖσις, καὶ ἡ παρὰ τῶν ἄλλων μαρτυρία, καὶ τὸ τῆς ἀναλογίας ἰσχυρὰ ὑπόκειται Ἡθικῆς ἐναργείας θεμέλιον. Ἀλλὰ γὰρ ἐν μέρει τῶν ἑκάστον ἀντιθεωρητέον, εἰς ἀποφυγὴν ἐκαστὴν ἀπάτης, ἢ τίς ἂν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐμποιεῖσθαι δύναιτο.

Περὶ τῶν αἰδήσεων, τῶ πρώτῃ δη-
λαδὴ τῆς Ἠθικῆς Ἐναργείας
θεμελίῳ.

§ 495. Τῷ τρόπῳ αἱ αἰδήσεις, ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων ἡμᾶς γινώσιν χειραγωγῶσιν, ἔκ ἑυπε-
τὺς εἰς διασάφησιν εἶναι εἴρηται (489). Δῆλον
δὲ τῶτ' ἂν εἴη, αὐτῶν ἐκάστην ἐν μέρει φιλο-
κηρήσασσι σαφέως γὰρ ἔσται σκοπήσασιν ἀκρι-
βοῦς, ὡς ἐκ ἀνεν κείρας πολυχρονίᾳ, καὶ διὰ
τῆς τῶν ἐκ διαφύραν αἰδήσεων ἐμπεικμένων
ἡμῖν ἰδεῶν παραθέσεως, τὴν τῶ περὶ τῶν σω-
μάτων διορίζειν τι πορίζομεθα ἔξιν, ἐπειδὴν ἡμῶν
ἐκείνῃ τοῖς αἰδητηρίοις. Ἡ δ' αὐτὴ αὐτὴ ἐκα-
τησὺν τῶν αἰδήσεων διάσκεψις τε καὶ βάσανος,
περὶ τὴν αὐτῶν χρῆσιν περιεσκεμμένως ἡμᾶς
καὶ προσεκτικῶς ἀπεργάσεται.

§ 496. Ὁράσει τε καὶ ἀφῆ, τὰς τε τῶν
χημάτων ιδέας, καὶ τὰς τῆς θέσεως τῶν σω-
μάτων πορίζομεθα. Διὰ δὲ τῶν λοιπῶν αἰδή-
σεων, ἕτερά ττα ἴδια ἀνακαλύπτομεν ἐν τοῖς
σώμασιν, ἃ ὁράσει μὲν καὶ ἀφῆ ἐκ ἑστὶ ληπ-
τὰ, πολλὰς δὲ χρήσεις ἐκείνων καὶ ὠφελείας
ἡμῖν περιγινόμενας παραδηλοῖ. Πολλάκις ἔν δι
ἀκοῆς καὶ γεύσεως καὶ ὁσφρήσεως, διαφέρειν
ἀλλήλων συννοῶμεν, ἅττα δι' ἀφῆς καὶ ὁράσεως
ῥᾶς' ἂν συγχέαιτο.

§ 497. Ἄφῃ τῶν σωμάτων ἀντιλαμβάνε-
μεθα, μέλει τινὶ τῶν ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ σώμα-
τος αὐτῶν ἐπιθίγοντες, καὶ καθάπερ βίσανον
τῇ προσεφαρμίσσει ποιῶμενοι τῇ γὰρ ἐπαφῇ
κινεῖται τινὰ τῶν νεύρων. τῶν ἀπανταχῶς ἄκρι-
τῆς ἐπιφανείας τῷ δέσματος ἡμῖν προτεινόμενων.

§ 498. Ἡ δ' αἰσθησις αὕτη ἐν ἄκροις δακ-
τύλων, ἔνθα πολλὰ τῶν νεύρων κλειάρια ἀπο-
περατῶνται, ἐστὶν ὀξύτερα.

§ 499. Ἡ γὰρ ἀφῆ, ἐν σώματι ἑνεκτῶντι,
τὴν ἐφαρμοσιν γνωρίζει τῷ ἐκτὸς σώματος, καὶ
πλέον ὁδὸν. Ἐπιχορηγεῖ δὲ ἡμῖν, καὶ τὴν ιδέαν
τῆς τῶν σωμάτων ἐνστάσεως. Διὰ δὲ πείρας
ἐκ νέων, ἐπιχειρῶντες τοῖς σώμασιν οἷς καθο-
ρῶμεν, καὶ ἐπιψάλλοντες συνεχῶς, δύναμιν τινα
τῷ κρίνειν προσκτώμεθα διὰ μόνης ἀφῆς, καὶ
περὶ τῆς ἀνωμαλίας καὶ ἀνισότητος, τῆς κα-
τὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σωμάτων, καὶ μὴν καὶ
περὶ τῆς κατ' αὐτὴν τῷ σφραγῶ ἀποπερατώσεως.
ὅθεν ἡμῖν ἡ τῷ χήματος ιδέα ἐγγίνεται, καὶ
τοὶ τὰ πολλὰ ἀτελεστέρα ὅτω τελῶσα.

§ 500. Διὰ τῆς αὐτῆς δὲ ταύτης αἰσθή-
σεως, καὶ πάσας πορίζομεθα τὰς ιδέας, τὰς
ἐκ τῆς διαφύσεως αἰτοχῆς καὶ ἐνστάσεως ἐπι-
φερομένας, οἷον τῆς σκληρότητος καὶ ἀντιτυ-
πίας, τῆς ἀπαλότητος, τῆς ὑγρότητος κτ.

§ 501. Διὰ πείρας δὲ ἔτι προαποριζόμεθα
δύναμιν καὶ ἑτέρε' ἄλλα περὶ τῶν σωμάτων ἀφῆ
διορίζειν. Σπανίως αἰετ' ἐν διατῆσδε μείνης τῆς

αἰσθήσεως, τὰ σάματα διαβασανίζοντες, ὃ πάνυ
τι ἐν τῇ τισιᾷδε βασάνῳ προσεδιζόμεθα· εν-
δειτοι, καὶ μὴ ὑπόντων σαμάτων γνωριμωτά-
των, καὶ πυκνὰ διαψηλαφιδέντων, τῇ ἀφῇ
μὲν πιτεύειν ἔχρη, εἰ μήπερ τυχὸν διὰ μακ-
ρὸς τις εἴη τυφλάττων.

§ 502. Τῇ ὁράσει τῆς ἀφῆς συνεπιζευγνυ-
μένης, μόλις ἔν τις παρησφρήσειε ταῖς ἰδέαις
ἀπύτη, ὥς δι' ἀφῆς περὶζόμεθα, μὲνεν εἰ τῇ
δεήσει προσοχῇ χρησαίμεθα.

§ 503. Τῇ Ὀψει, πλέον ἢ διὰ τῶν ἄλλων
αἰσθήσεων, ὡς πλεῖστα τῶν σαμάτων διαγνω-
ρίζμεν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τῷτο πολλὰς
ἀεόμεθα τῆς πείρας, καθ' ἣν, συμφέρει καὶ
διαψηλαφᾶν πολλαῖς τὰ τῇ ὁράσει καθυπο-
βαλλόμενα.

§ 504. Ἡ τῷ ὁρατῷ ὕψις, τῷ ὀφθαλμῷ
ἐξῳμένος ἔχοντος, τὴν ἐν τῷ πυθμένι ἐξε-
λέγχει εἰκόνα, ἣν κατὰ πάντα τὰ σημεῖα αἰ-
ακτίνες διαζωγραφοῦσιν, αἱ ἐν διατάσει μὲν προ-
σπίπτουσαι τῷ ὀφθαλμῷ, ἀνακλάσει δὲ τῇ κατ'
αὐτὸν, εἰς σημεῖα κατὰ τὴν διαγραφομένην
εἰκόνα συμπίπτουσαι.

§ 505. Ἡρτηται δὲ τὸ αἰσθημα ἐκ τῆς τῷ
ὀπτικῷ νεύρου κινήσεως, ὃ ἵνες οἱ λεπτίστατοι,
τῷ βάθρῳ ἄχρι τῷ ὀφθαλμῷ διαδιδόμενοι,
κάνταῦτα προσεφαρμοζόμενοι, ὑπὸ τῶν κατὰ
σημεῖον συνιστῶν αἰκτίνων διατίθενται, ἐν αἷ

καὶ ἡ ψυχὴ ἅμα τῷ κινεμένῳ σημείῳ πορεύεται τὴν ἀντίληψιν.

§ 506. Ἐκ παντὸς σημείῳ τῶν ἐπὶ τῷ ὄρατῷ, προΐασιν αἱ ἀκτῖνες διέχουσαι, τέως δὲ ἐπὶ τῷ ὀφθαλμῷ συνελθούσαι, τὸ εἰρημένον σημεῖον γράφουσι, καὶ τῷτο ἡ ψυχὴ καθορᾷ. Τῷ δὲ δὴ σημείῳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, τῆς ἐν ἑπὶ τὸν ὀφθαλμὸν διατεινόμενης, κειμένης ἡ εἰκὼν ἢ αὐτὴ ἔσται, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷ ὀφθαλμῷ κείσεται, ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ σημεῖον ἀποστάσεως κατὰ το μᾶλλον καὶ ἑλάττω· ὥστε ὅσον ἐξ αὐτῆς τῆς εἰκόνος, εἴδιν αἱ ἔχοι ἡ ψυχὴ περὶ τῆς ἀποστάσεως τῷ ὄρατῷ διορίσασθαι.

§ 507. Ἀλλὰ γὰρ δίδεται τις τῷ ὀφθαλμῷ, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν (εἰάν δι ἀμφοῖν ὁρῶμεν) κατὰ γε τὴν θέσιν μεταβολή, ἐν ᾗ μεταβάλλει ἢ τῷ ὄρατῷ σημείῳ ἀπίσασις.

§ 508. Διὰ τῷτο ἀφ᾽ ἧ τὰ ὄρατὰ ἀνακρίνοντες, καὶ κατὰ διαφορέτας τὰς ἀποστάσεις, καὶ ἐν διαφέρουσι τοῖς τρόποις τὰῦτα παρατηροῦντες, ἐπειδὴ μηδεμίαν αὐτοῖς τροπὴν ἐν τῷτο ἴσμεν ἐπισυμβαίνουσαν, ἐκ μακρῷ τέως τῷ εἶδους, δυνάμιν τινὰ προσκτάμεθα, τῷ καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων κρίναι ἀπόστασεως.

§ 509. Πάντες δὲ ἄνθρωποι τῷτο τεχνιτεύουσιν. Ἀνάγκη ἕκαστον ἐκ βρέφους ἐπειγασθᾶ ἐπὶ, ταῖς τῶν ὁρωμένων σημείων διαφορέταις προσέχειν ἀποστάσεις· ἐφ' οἷς δὴ ῥᾶτα παίδεται ἕκαστος, ὡς ἡ φύσις τῶν τοιούτων ὑπῆρξε καθηγεμὴν καὶ διδάσκαλος.

Ὅτι γεμῆν ἐξ ἔθους τε καὶ πείρας μόνον, ἢ τῷ περὶ τὰ ὁρατὰ ἔστω κρῖνεν δυνάμεις, ἡμῖν περιγίνεται, ἐξ αὐτῆς ἐστὶν εἰσβάλλειν τῆς τῷ πράγματος φύσεως. Ἀπαλλάξαι δ' αὖν ἡμᾶς ὑπονοίας ἀπάσης, τὸ περὶ τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ νεανίᾳ ἐξισορρεμενον, τῷ μεταξὺ τετραδεκαετίας, καὶ πέντεδεκαετίας, αἰαβλέψαντος, ὃ ἐν τοῖς πρακτικαῖς ἐμφέρεται, τῷ παρ' Ἀγγλοῖς τῶν φιλοσοφούντων βασιλεῖς κόμματος, Ἀριθμ. 402: ἀρθ. 7.

§ 510 Τεθείσης ἤδη, τῆς τῷ περὶ τῶν διασημάτων κρῖνεν δυνάμεως, ἐν ᾗ τὸ σημεῖον καθάρῳ, εἴτε καὶ ὑγιῶς ἔχοντος τῷ αἰσθητήρῃ; εἴδ' ἕτερον ἢ τοιαύτῃ πρόσληψις δίκτυσι, παρὰ τὰς τῷ φωτὸς ἀκτῖνας, αἱ διαχέουσαι τὸν ὀφθαλμὸν ἐχωρῶσιν, οἷον ἀπὸ σημείων πρεβαίνουσαι, τῷ ἐπ' εὐθείας διωρισμένης (506) πρὸς ἀπόσασιν διωρισμένην κειμένην.

§ 511 Ἀπόχρη δὲ τῷτο εἰς ἕρασιν τῇ τῶν σωμάτων τοῖστο γὰρ τὸ τῶν ὁρατῶν ἴδιον. Αἱ ἀκτῖνες εἴτε πρεῖδουσαι, εἴτε καὶ ἐπατακλῶμεναι ἀπὸ τῷ σώματος, ἀφ' ἑκάσθ' τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας χωρῶσι διέχουσαι. Ταύτηται καὶ τῶν σημείων ἑκάσθ' ὁρατὸν ἐστὶ (506) καὶ ἐπὶ τῷ ὀφθαλμῷ ζωγραφεῖται. Ἡνίκα δὲ καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἀποστάσεων; κρίσις γίνεται τῶν σημείων ἑκάσθ', τότε δὴ καὶ τὰ χήματα, καὶ αἱ ἀνωμαλῖαι, ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν καταλαμβάνεται.

§ 512. Ἐσὶ δὲ τὸ αὐτὸ αἰδημά, εἴτε τῶν ἑκτίνων ἀπὸ τῶ σημείῳ τῷ ὄντι προχεομένον, εἴτε, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν εἰσισγῶν ὡς εἶπερ ἐξ αὐτοῦ ἐκείῃ προχέοντο, καὶ ἐξ ἄλλῃ σημείῳ τύχῳσιν ἀφιεύμενα, καὶ πρὶν ἐπὶ τὴν ὄρασιν ἦκεν διακαμπτόμενα· ἢ γὰρ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν κίνησις, καὶ ἢ ἐν τοῖς ἰσὶν ἐνέργεια τῶ αἰδητηρίῳ, ὅτως, ἢ ἄλλως εἶδεν διαφέρει.

§ 513. Διὰ τῶτο καὶ τῶν ἑκτίνων, διὰ τῶν ὑέλων διίσσων, ἢ ἀπὸ λείων πάνυ σαμάντων, ἀνακαμπτοῦν κατ' ἀνταύγειαν περιστάσαι δύναται τὰ ὄρατα, καὶ ὅπερ ἤκιστα ἐστίν, ὃ καὶ εἰς ἐξαπάτην παραγεῖν πέφυκε.

§ 514. Ἡ περὶ τῆς ἀποτάσεως τῶν θωμάτων κρίσις, καθ' ἣν τὰ τέτοια χήματα διακρίνομεν (§ 511), σφαιερὰ ἐστὶ περὶ τὰ περιώτερω ὅσον ἀπέχονται, τότε γὰρ δὴ τὸ χῆμα ἐκ τε τῶν σκιῶν δένει εἰσβάλλει, καὶ τῶ κατὰ τὸ μαλλὸν καὶ ἥττον μαρμαίροντες φάσκει, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο τῶν ἐπιφανειῶν. Ἐπισμῶ γὰρ καὶ περὶ τέτων ἐκ νηπίων, περὶ τῶν ὄρατῶν κρίνειν ὅτως ἐμάθομεν, ἐπειδὴν ἑμῶς αἱ ὁπρῶσαι εἰσὶν ὑπερβάλλουσαι, καὶ ἢ τοιαύτῃ κρίσις ἐστὶ σφαιερὰ.

§ 515. Ἐκ τέτων δὴλεν, ὡς ἐν τοῖς περιώτερω, πρόσχειρος ἢ ἐξαπάτη, τηνικαῦτα γὰρ καὶ τῶν ὄρατῶν τὰ ἀληθῆ τῶν ἐν εἰκοί, δι' ἀπλῆς ὁράσεως, ἤκιστα ἂν διακριθεῖν· ὃ δὴ συμβαίνει καὶ τοῖς μονοφθάλμοις ὁρῶσι, καὶ

μὴ ἐπὶ πάνυ πολὺ τυγχάνῃ τὰ ὄρατὰ ἀφε-
σῶτα.

§ 516. Καὶ ἔτι δὲ παρατηρητέον, ὅτι πᾶσα
ὄρασις τῷ φωτὶ ἐξήρηται, διὸ καὶ τέτῳ
ἀμαυροτέρῳ τυγχάνοντος ὥς μὴ οἶον ἀπόχρη
τὸ ὀπτικὸν διατιθέναι, ὃ πᾶν τῇ ὄρασει πι-
σεύειν δίκαιον.

§ 517. Ἐκ τούτων ἀπάντων ὑπενάπτο-
μεν, ὥς πολλὰ ἐστὶ τὰ ἐπιζητούμενα, ἵνα δὴ
τὸ πιστὸν ἔχῃ ἡ ὄρασις· αἴρεται μὲντοι πᾶσα
ὑπόνοια, τῶν ἐξῆς συνδραμόντων.

Α. Ἵνα τὰ ὄρατὰ ἀκμαῖον ἄλῃς τὸ φῶς
ἐκπέμπασιν, ἢ αἰτανακλῶσιν (516).

Β. Ἵνα σύμμετρον ἔχῃ καὶ τὰ τῆς ἀπο-
στάσεως (514).

Γ. Ἵνα καὶ πολλαχόθεν παρατηρητῇ (513).

§ 518. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τέτοις, καὶ τὸ ὄρατὸν
ἐξῇ ἐπιχειρήσασθαι, καὶ διαψηλαφῆσαι, εἰδὲν
θεὸς ὑπνοίας, περὶ ᾧ ἡ ὄρασις προδεικνύει ὑπο-
λειφθήσεται. Σημειῶσω μὲντοι, ὥς ὃ περὶ ἐκεί-
νων ὁ λόγος ἄπερ ἡ ψυχὴ ἀναπληρῶν εἶωθεν,
καὶ ἐκ τῶν φαινόμενων ἐπιφέρειν.

§ 519. Οὐκ αἶε δὲ συντρέχειν πάντα ταῦ-
τά ἐπ' ἀνάγκης, εἰς ἀπαλλαγὴν οἰασὲν ὑπνοίας.
Ἐὰν γὰρ τῶν γνωρίμων ἢ τὰ περὶ κείμενα, ῥᾶτ' αὖ
πᾶς τις, ἐξ ὧν ἄλλοθεν οἶδ', κρίνειν δυνήσεται,
εἰ τις ἀπάτης ἀφορμὴ παρεισφρήσειεν· ὃ χά-
ριν γενικά τινα παρατηρεῖν ἀποχρήσει, ἐφ'
ὧν ἄδηλον, εἴ τις ὑπνοίας ἐστὶ λόγος ὑφέραν.

§ 520. Α'. Εἰ δὲ ὅπῃς τὰ ὁρατὰ διοπτεύεται μονοφθάλμως, εἶδέν ἐκ τῶν φαινομένων βεβαίως ἐστὶν εἰσβάλλειν, εἰ μὴ δῆλον ἄλλοθεν, μήτε ἐν εἰκόσι, μήτε ἐν κατόπτροις παρίσταται, μήτε δὲ ὑέλων διαθρεῖσθαι τὰ καθορώμενα, τὸ γὰρ μήτινα παραγωγῇ εἰς ἐξαπάτην ἐκ τοιῶν δε τινῶν συμβαίνειν αἰτίων, ἐξ ἀπλῆς ἔχ οἶον τε προσλήψεως διορίζεσθαι (515. 515).

§ 521. Β'. Ἐν διαστήματι μικρᾷ μείζονι, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἔψεων διαφέρουσι, ἢ εἰκὼν, δύναται ἀντὶ τῆς πράγματος ἐκληφθῆναι, καὶ ὑπὸ τῆς δυσὶν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντος (515), καὶ εἰδὲ ραδίως τὸ ἴτης ἀπάτης ἀνακαλυφθήσεται, εἰάν ὡς ἔγγιστα ὁ βλέπων τῆς σημείας τεθῇ, καθ' ὃ τὸν ὀφθαλμὸν ὁ τὴν εἰκόνα γραψας κεῖσθαι ὑπέθετο ἐπὶ τῇ τῆς εἰκόνης ἀνακρίσει. Ἐὰν δέ τις ἐξ ἄλλης θεᾶται τόπος τὸ μίμημα, ἐκ τῆς χήματος ευκόλως διακρινεῖ ὁ θεαόμενος, πλατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἀληθὲς τὸ ὁρώμενον, ὅπερ καὶ κατὰ γένος τῆς ὀφθαλμῶς μεταφερομένων, διακρίνεσθαι δύναται.

§ 522. Γ'. Εἴ τις δὲ ὅπῃς διοπτεύουσι βραχυτέρας, καὶ ὑπὸ κατόπτρου δυνήσεται παραχθῆναι· διὸ εἰ μὴ ἄλλοθεν αὐτῷ δῆλον τοιόνδε τι μηδαμῶς εἶναι, ἐρεῦνης χρεῖα· καὶ συμβαίη ἂν πολλάκις ἐν τῷ τὸ μένειν δεῖν ἀδιόριστον.

§ 525. Δ'. Ἐὰν σῶμα κινούμενον παρατηρῶμεν, περὶ τῆς γινόμενης πορείας, ἐξ ἀπλῆς ὁράσεως, κρίνειν ἔκ ἔχομεν, τῆς ὁρωμένης πίπτει

ἀπέχοντος, ἡ γὰρ περὶ τῆς προσόδου ἢ ἀφ' ἧς
δὲ τῶ ὁρατὸ ἀπὸ τῆς ὤψεως κρίσις, ἀβέβαιος
(514).

§ 524. Ε'. Καὶ ὁ αἶρ δὲ ὁ περιέχων, βρα-
δίως πέφυκεν ἡμᾶς παρακρέεσθαι, τέττε γὰρ
τὰ μόρια ἄτοιόν τι τὸ φῶς ἀντανεκλᾶ, καὶ
ἐδόλως αἰσθητὸν τοῖς ὑπ' ἀκμαιοτέροις φητός τῶς
ὀφθαλμοῖς βλαπτομένοις. Τὸ τοίνυν ἀμυδρὸν τε-
τὶ φῶς, τὸ κυανὸν τῆς χροῖας ἐπὶ τῆς ἐρα-
νίᾳ χώρας ἐμφαίνει, ἐνθα πάντα, (τῶ ἀέρος
μὴ μεσολαβήντος) ἐπάναγκες ἦν βλέπεσθαι.
Ἐπειδὴ δὲ τὰς ἐπιφανείας ἐγχρόως καθορᾶν
εἰώθαμεν, τὰς ἀφ' ἧς ἄσας ἀπτάς, παραπλη-
σία τινὶ ἐπιφανείᾳ καὶ τὸ κυανὸν τῆς ἐρανίᾳ
χροῖας ἀπονέμομεν, σφαίραν πλάττοντες, ἐνθα
ἐδόλως τι τοιοῦτον ὑφείσθηκεν.

§ 525. Ἀκοῇ τῶν ἡχῶν ἀντιλαμβάνομεθα·
τὸ δὲ, τῶ ὀργάνῳ ὑγειαίνοντος, ἐκ ἄλλως συμ-
βαίνει, εἰ μὴ τρομῶδες τινὶ κινήσει διασαλευ-
όμενος ὁ αἶρ, τῶ τυμπάνῳ τῶ ὡτίᾳ προσ-
βάλοι· πέτρα δὲ μανθάνομεν, ὑφ' ὧν τε σωμα-
των, καὶ ἐν αἷς περιστάσει τῶ ἀέρι ἡ τοιαύτη κί-
νησις κοινωνεῖται· διὸ καὶ ὡς ἂν πολλάκις ἡχὸν
τὸν αὐτὸν ὑπὸ αἰτίας τῆς αὐτῆς, γεννᾶσθαι
συνιδάμεν, ἐκ τῶ ἡχοῦ αὐτοῦ ἀκασθέντος, πα-
ρεῖναι ἤδη καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἰσβάλλομεν.

§ 526. Περὶ τούτου δὲ τὸ αἰσθητὸν παρατη-
ρεῖν ἄξιον, ὅτι πολλάκις δι' αὐτῶ περὶ τὸν τό-
πον παρακρέομεθα ἐξ ἧς τὸν ἡχὸν προϊέναι κρί-

νομεν. Τῷ γὰρ ἤχῃ ὁ διορισμὸς δύναται τρέπεσθαι. Κατ' ἀνάκαμψιν δὲ, καὶ διὰ σωλήνων, ἐπὶ τόπον ἔ πάνυ τι ἀπέχοντα ἄλλαν μεταγεται. Διὸ ἐξ ἀπλῆς ἀκοῆς, εἰ μὴ ἐν χώρᾳ πάντῃ ἠεωγμένη, ἔκ εχομεν ἀσφαλῶς ἀποφίνασθαι, πῶ ποτε κείμενον ἐστὶ τὸ ἤχῳ, τῷ τέστι, τὸ τῆς τρεμυδὸς κινήτεως τῷ αἴρι μετακινῆσθαι. Πολλάκις ἀλλ' ἔν, δι' ὧν ἄλλοθεν ἴσμεν, ἄλλις ἀκριβοῦς τὸ τοιοῦτο προσδιορίζειν δυνάμεθα.

§ 527 Ἡ ὁδὸς καὶ ἡ γεῦσις, ἰδιαζέστας τινὰς τῶν σωμάτων ιδιότητας ἡμῖν ἐμφανίζουσιν, αἵ αὐτοῖς παρεῖναι ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπανιόντων τεκμαιρέμεθα αἰσθημάτων, ὥς ἐν πολλοῖς καὶ σῶμα σώματος ἡμῶς διατέλλειν, δι' αὐτῶν ἰδηγεμένους ἀπαυτεῖται μὲν τοι εἰς τὸ πυκνὴ τις καὶ ἀμφιλαφὴς ἢ πῆρς.

§ 528. Τῶν περὶ μίλλε ἐκάστης ἰδίας των αἰσθήσεων, παρατηρηθέντων, καὶ ἄλλα τινὰ γενικώτερα προθετέον, ἅπερ ἀπάσαις ἐστὶ προσανήκοντα.

§ 529. Α'. Ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐρείτης, πλείονας, (ὡς ἂν τὸτο παρεῖη) παραληπτέον αἰσθήσεις, ἵν' ἐκ ποδῶν γένηται ἀπάσα ἐξαπάτης ὑπόνοια· τῶν γὰρ αἰτίων τῆς ἀπάτης διαφόρων ὄντων, σπανίως μὲν, εἰ καί ποτε, ἔνθα δύο εἰσὶν αἱ κρίνεται αἰσθήσεις, ἢ εἰς ταυτὸ γενήσεται σύννοδος· ἐφ' οἷς δὲ τρεῖς, ἐδέποτε. Διὸ βραδίως τῇ τοιαύτῃ μεθίδω ἐπὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐξικνεμεθα.

§ 530. Β'. Διὰ τῆς παρὰ τὰς διαφόρους αἰδήσεις βασιάνῃς, ἅπαντα ὑπόνοια αἴρεται, ἢ τὰ αἰδητήριον ἀφορῶσα· τὸ δ' αἰδητήριον ἐν εὐρώῳ αἰὲς ὑπεθέμεθα κατατάσσει, ὅτι καχεκτῶντος αὐτῷ ἀπάτη ἂν παρακολοθῇσειεν. Ἡνίκα γὰρ τὸ νεῦρον διατίθεται, καὶ ἡ αὐτὴ τέτω κίνησις κοινωνεῖται, ὅθεν ἂν αὐτὴ καὶ εἴη προβαίνουσα, αἰδημα ἔψεται τὸ αὐτὸ (482). Οὕτω ποτὲ οἷς ἡ χεὶρ ἀποτέμνεται, τοῖς δακτύλοις δοκῶσι τι διαψηλαφᾶν, οἷς ἐκ ἐτ' ἐχουσιν. Ἀλλ' ἐκ ἂν τοιαύδετις ἀπάτη συμβαίη, δυεῖν, ἢ πλείονων αἰδήσεων προσπαρειλημμένων· τὰ πολλὰ δὲ καὶ μόνη τῇ τῷ ἐργάνῃ ἀνακρίσει, τὴν ἔλκεψιν ἀνακαλύπτειν δυνάμεθα.

§ 551. Γ. Οὐκ αἰὲς δ' ἐπάναναγκες, διὰ πλειόνων τὸ σῶμα βασανίζειν αἰδήσεων, καὶ μιᾶς ἐνίοτε πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ἀγῶσης, εἰ μόνον ποικιλαχῶς τὸ πρᾶγμα παρατηροῖτο, ὡς διαφέροντά γε ἡμῖν καὶ τὰ αἰδήματα διεγείρεσθαι.

§ 552. Δ. Ἐν οἷς περὶ ἐκάστης ἰδία τῶν αἰδήσεων ἔφθημεν τεθεωρηκότες, προσεθέμεθα καὶ τὸ, εἴπερ ἄλλοθεν, ἢ εἴπερ ἐν τῶν περιζάσεων δῆλον. Τῷτο δὲ νοητέον περὶ τῶν ἄλλων αἰδήσεων, τῶν εἰς συναντίληψιν ἀνακαλεσμένων, ἢ περὶ αἰδήσεως τῆς αὐτῆς, ἐτέρῳ τινὶ τρόπῳ προσεφαρμοζομένης· ἐδὲν ἦττον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων θεμελιῶν τῆς Ἡθικῆς Ἐναργείας.

§ 553. Ε. Ἐπεὶ δὲ συνεχῶς συμβαίνει, τὸ πλείοσιν αἰδησέσι δύνασθαι προχρηῶναι, ἢ καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰδησεως πλείονας περὶ τῶν αὐτῶν ιδέας ἔχειν πορίζεσθαι, σπανίως ἡμῖν ἀμφισβητητέον ἂν εἴη, περὶ τὰς ιδέας ὥςπερ δι' αἰδησεως πορίζμεθα. Πάντως γὰρ τῶν τοῖς εἰρημένοις περὶ ἐκάστης ιδίᾳ τῶν αἰδησεων προσίχοντι, ἅπασαν ἐκκλίνειν ἀπάτην ῥάδιον.

§ 554. Σ. Ἀλλ' ἡ ἀπλῆ βάσανος, καὶ ἀπάσαις τις προχρήσεται ταῖς αἰδησεσιν, ἀτελεστέραν χορηγεῖ τὰ πολλὰ τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων. Ἐνιοτε δὲ καὶ σώματα πάμπαν ἀλλήλων διαφέροντα, διὰ τῆς τοιαύτης βασιάνης, διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων ἔδύναται, καὶ τότε δὴ συναρῶν εἰληφότες τὴν τέχνην, τῇ ἐφαρμογῇ ἄλλων τινῶν σωμάτων ἐπαναλαμβάνειν δεόν τὴν βάσανον· εἰ δὲ ἐδ' ἔτῳς, ἔδενι τρόπῳ διαφορὰντινα συιθεῖν δυνάμεθα, ὥςγε πρὸς ἡμᾶς, ἔδεν διοίσει τὰ ὑποκείμενα, καὶ ὥς ταυτὰ ὄντα ἐν ἅπασιν νομιθήσεται.

§ 555. Ζ. Ἐξ ἀγνοίας δὲ πολλάκις παρακρούμεθα καταφάσκοντές τι περιττόν, ὑπὲρ ὃ τῇ αἰδήσει προσπίπτει, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων, οἷον ἐστὶν ἐπιφέρειν. Ὁράσει γραμμαῖς δύο παραβάλλειν ἀλλήλαις δυνάμεθα, εἰ τὴν ἑτέραν οἶοντε ἐφαρμόσαι θατέρᾳ, ἢ γὰρ καὶ ἀμφω τρίτῃ τινὶ, ἥτις ἂν ὥς μέτρον παραληφθεῖη. Ἀλλ' εἰάν τις, εἰ ταῦτα μὴ ἐγχωροῖη, ἀπλῇ τῇ δι' ἐποπτείας παρατηρήσει, τὴν τῶν εἰρημένων γραμμῶν ἐγχειροῖη παράθεσιν, ῥᾶστα ἀπατηθήσεται.

§ 556. Η. Πολλὰν δὲ καὶ τὰς αἰδήσεις διαφευγόντων, ἀφεκτέον τῷ κρίναι, μὴ ταυτα παρῆναι, εἰμὴ τότε ἐξ ἄλλων τινῶν ἔποιτο, τῶν αἰδήσεσι παρατηρημένων.

§ 557. Ἐκ τῶν περὶ τῶν αἰδήσεων ἐκτεθέντων, καὶ τὴν λύσιν καρπόμεθα τῆς ἐνστάσεως, ἢ κατὰ τῆς γνώσεως περιβίβησθαι εἴωθεν, ἣν δὲ αὐτῶν περιζόμεθα. Ἐκ τῆς ἀπύτης, ἐφ' ἣν, αἰδήσεις ἀγόμενοι, περιπίπτουσιν ἄνθρωποι, πῶς τὴν δι' αἰδήσεως γνώσιν, ἀτελὴ τυγχάνειν εἰσβάλλουσι.

§ 558. Οἱ μὲν τοι ἔγω διανοόμενοι, ψευδῇ τὴν τῆς εὐποιίας ιδέαν φέρουσι, ἥς ὁ τῶν ὄντων ὑπέρτατος Πρύτανις εὖ πεποιηκώς ἐστὶ τὸς ἀνθρώπους, ὃς αἰδήσεσιν αὐτὸς κατεπλήτισεν.

Αἱ αἰδήσεις ἔδὲν καθ' ἑαυτάς ἐκδιδάσκουσιν. Αὐτὰς τῇ λαλιτικῇ πῶς δυνάμει τυγχάνουσι παραπλήσια. Διὰ ταύτης τὰ νοόμενα ἀλλήλοις παρσιῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' εἴτις ἀσαφῶς λέγοι φθσυγγόμενος, μὴ τῷτο, τῇ τῷ λαλεῖν δυνάμει τὸ ἔλλειμμα προσαφθίησεται; τῷ Θεῷ πάντως τὴν εἰς τῷτο δεξιότητα δεδοκότος, τῷ ἀνθρώπῳ ἂν εἴη, τὸ φιλοπονῆσαι περὶ ταύτην, καὶ τήν τε χρῆσιν αὐτοῖς, καὶ τὴν τέχνην τῷ κατὰ τὸ δέον προσεφαρμόζειν, ἔγω προσκτήσασθαι. Παραπλησίως τοῦτον, ἀσυντελεῖς ἂν εἴεν καὶ αἱ αἰδήσεις, εἰ μήτις χρῆσθαι αὐταῖς ἐπισαμένως εἰδείη. Τὴν γὰρ χρῆσιν ἀγνοῶν, ὅσαι ὥρᾳ παρακρεθήσεται. Ἀλλὰ τέτυγε ἕνεκα, ἑαυτὸν μωμεῖσθαι δίκαιος ἂν εἴη.

Ἐκ νηπίων ἕκαστος καὶ φθέγγεται καὶ αἰθά-
νεται ἀτελῶς γεμὴν διὰ παντὸς φθέγγεται,
ὅς ἂν τῇ ἡλικίᾳ προήκων, περὶ τὸ ὀρθῶς λέγειν
ἐδόλως ἐσπῆδασεν. Ὡσαύτως ἔν, καὶ ταῖς αἰδή-
σεσι προχρώμενος πυκνὰ σφαλεῖται, ὃ μὴ ἐπι-
μελῶς τὴν φύσιν αὐτῶν ἐκμελετήσας. Ἡ γὰρ
ἐν αὐταῖς ἀπάτη ἐξ ἀπροσεξίας αἰείποτε ἡρ-
τηται, ἢ ἐξ ἀγνοίας, ὧν ἀνωτέρως γενέσθαι
ῥᾶδιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ τῆς Δευτέρας Θεμελίως τῆς Ἡθι-
κῆς Ἐναργείας, τετέσι περὶ τῆς
τῶν ἄλλων Μαρτυρίας.

§ 559. Τοῖς παρὰ τῶν ἄλλων μαρτυρου-
μένοις, τὸ τῆς ἀξιώχρεω πίστεως ἀπονέμειν
χρεῖναι κατείδομεν (421). Δεῖν ἀλλ' ἔν καὶ
τινα παραφυλάττεσθαι ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πα-
ρόντι ὑποθετέον.

Τρία δ' ἄττα ἐπὶ τῇ μαρτυρῶντος παρῆναι
δεῖν, ἐξ αὐτῆς δῆλον παντὶ τῷ προσέχοντι.

α. Μήτιγε ὁ μαρτυρῶν ἀπάτη αὐτὸς πε-
ριπίπτει.

β. Μὴ τὸς ἀκρόντας ἀπάτη περιβάλλειν
ἐθέλοι.

γ. Εἰ καθαρῶς τὸ παριζόμενον ἐκδηλοῖη,
ὡς τὰς ἄλλας αὐτὸ συνιέναι καλῶς.

§ 540. Α. Ἐφ' ᾧ τοίνυν τὸ πρῶτον παρῆναι, τρία ἔτι τινὰ ἀναγκαίως προσαιτῆται.

§ 541. 1. Τὸ μαρτυρόμενον περὶ τοιαῦτα εἶναι, αἷτα δῆλα εἴη τὰ μαρτυρεῖται· ῥᾶσα γὰρ ἄλλως ἀγνοηθήσεται αὐτῷ, ὅπως ἐπὶ τῆς τῶν τοιούτων ἐπικρίσεως χωρεῖν δεόν, καὶ τίσι δῆποτε τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα θεωρημένων μάλιστα τῇ ψυχῇ προσεκτέον. Ἐάν περὶ ὅρατ' ἑνὸς ἢ λόγος, σπανίως τις κατὰ πρῶτην ἐπιβελήν, τε καινῶς καὶ πρῶτως τῇ ὕψει προσβάλλοντος, ἀκριβῆ τὴν ἰδέαν κατεπάσεται.

§ 542. 9. Προσαιτῆται δὲ περαιτέρω, καὶ τὸν μαρτυρῶντα, τὸ κατὰ σπουδὴν προσεχηκέναι τῇ ἀνακρίσει τῷ πράγματι· εἰ γὰρ ἀπεριμερίμνως ἑρακῶς τύχοι ἢ ἐπιφύσας, ποικίλα αὐτὸν διαπεφευγέναι ὑφορεῖσθαι προσήκει.

§ 543. 3. Τέως δὲ καὶ εἰμὴ ἡσύχω καὶ ἡρεμαῖα τῇ ψυχῇ τὰ τῆς ἀνακρίσεως ἀνεβάλλετο, ὅς πᾶντι ἔξω σρέφεσθαι τῆς ἀπάτης τὸν μαρτυρῶντα εἰκός. Ταύτητοι, καὶ δυσμενείας, καὶ φιλίας, καὶ ἐλπίδος, καὶ ὀργῆς καὶ τῶν λοιπῶν τοιούτων παθῶν δεόν αὐτὸν καταρεύειν. Ἀλλὰ καὶ εἰ ψευδέσι τοῖσι προλήψεσι κατὰ ψυχὴν ἔτυχεν προκατειλημμένος, μόλις περὶ τῷ πράγματι, ὅπως ποτε τὰ ὄντι ἔχει, κατανοῆσαι οἷος τ' ἂν γένοιτο.

§ 544. Περὶ γὰρ τέτων, καὶ ἐξ αὐτῶ τῶ μαρτυρημένων, καὶ ἐκ περιζυάσεών τιναν ἄλλοθεν γινωσκομένων, κρίνειν δεῖ. Καὶ, λόγῳ τινὸς ὑπονοίας ὑφέρποντος, τὰ μαρτυρέμενα ὑποπτεύειν.

§ 545. Τὰ δ' ἐπιζητέμενα ὧν ὑπεμνήθημεν, ἐπὶ πάνυ πολλῶν εἰς ταυτὸ συνέρχεται, ἐνθα λόγος περὶ τῶν συνήθως τοῖς μαρτυροῦσιν ἀπαντᾶν εἰωθότων καθ' ἑκάστην, ἅττα ἐδὲν αὐτοῖς διαφέρειν, ὥστε καὶ εἰς πάθος κινεῖν.

§ 546. Β. Ἦν δὲ τῶν ἐπιζητημένων τὸ β', τὸ πιστὸν δεῖν εἶναι τὸν μαρτυροῦντα, μὴδ' ὑποπτερίσαι τὴν ἀκούοντας βύλεσθαι· πάρεστι δὲ τὸ ἐπιζητέμενον τῷ ἐπὶ πάνυ πολλῶν συνιδεῖν· ὡς εἴ τις, ἢ πολλάκις συμβαίνει, ὑπεὶν δυσχέρεια, πρὸς γὰρ ἂν τοῖς ἐφεξῆς προσέχειν τὴν δianoian.

§ 547. 1. Ἐκ τῶν ἡθῶν, καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶ βίῃ, καὶ τῶν περιζυάσεων, περὶ τῆς προθέσεως δεῖν κρίνειν, εἴ τις ἀπατήσας προσέθετο.

§ 548. 2. Σπανίως ἐπίτηδες καὶ ἐκ προθέσεως ἀπατᾶν αἰρῶνται τὴν ἄλλαν, ἐφ' οἷς ἐ πρόκειται, τόγε σφίσι αὐτοῖς διαφέρειν· ἃ δ' ἂν αὐτοῖς διαφέρῃ λίαν σαφῶς ἀναφαίνεται.

§ 549. 3. Ὁ κατὰ τῶ συμφέροντος αὐτῶ φθεγγόμενος, ἀπατᾶν βελομένῳ ἤκιστα ὁμοῖος.

§ 550. 4. Τὸν δὲ καὶ ἐπομνύοντα τῶ μαρτυρημένῳ, ἀνδρα ἄλλως τε τὰ τῆς θεησκίας

καὶ εἰδότες, καὶ σέβοντες, μηδὲ τὰ ἥθη διεφθόρота, ἀνυπόπτως παραδέχεσθαι χρεὶν, ὡς μὴ ἐξαπατηῖσθαι βυλόμενον.

§ 551. 5. Πλειόνων δὲ μαρτύρων εἰς ταῦτο συντρεχόντων μηδενὸς τε λόγου συνομασίας προκαθεξάσης ὑπόντων, μηδὲ δυνατῆς ἄλλως ἔσης τῆς τοιαύτης συνομασίας, ἀπατηλῆς γνώμης πᾶσα ὑπόνοια, ὡς πρόβωτάτω ἐλήλαται.

§ 552. 6. Οὐδὲ περὶ τὸ πιστὸν ἐκείνους ἐνδοιάζειν δεόν, ὅς τὰ ἄλλοθεν αὐτῷ διέξουσιν ἦκοντα, ἃ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν εἰδέναι οὐκ ἔχει, καὶ εἴ τινα ἄλλα διηγόμενος τυγχάνει μὴ ἀληθεύοντα. Οὐκ ἐν ἐνδοιασέον περὶ τῆς περὶ τὴν Ἀφρικὴν περιόδου περὶ ἧς ἐν Ἱστορίαις, βιβλ. Δ, Ἡρόδοτος. Ἦπερ δὲ καὶ ἀληθεύειν τὴν περιήγησιν ἐκείνην ἐξισοφῶντα τὸν Ἡρόδοτον ὑποληπτέον, ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, ἅπερ ὡς ἄπιστα δοκῶντα οἱ ἐκσυρίττει.

§ 553. 7. Ὅς ἂν πολλάκις, καθ' ἧς ἔγνω ἀληθείας εἶπεν, ὁδὸν ἐς πίστῶς ἀξίος.

§ 554. 8. Ὁ ὑπὸ πάθους εἰς τὸ λέγειν ἀγόμενος, ἢ περὶ τῶν αὐτῷ συμφερόντων πραγματευόμενος, ὑποπτος.

§ 555. 9. Οἷς περ ἐπιταχθῆναι τὸ μαρτυρῆσαι δυνατόν, οὐ παραδεκτέον, εἰάν κατὰ σκοπὸν, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ ἐπιτάξαι αὐτοῖς ἐξουσίαν ἔχοντος, λέγῃσι.

§ 556. Γ. Τρίτον δὲ κατὰ γένος ἀπηγείτο εἰς μαρτυρία· ἀξιοχρεῶ παραδοχὴν (559),

ἵνα τις σαφὲς τὸν νῦν ἐκφαίνῃ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ
ἐνθυμβολῶς, ὥστε τα λεγόμενα αὐτῷ καλῶς νο-
εῖσθαι. Πρὸς δὲ, δη τῷ, εἰδὲν ἥττον ἐπιμε-
λῶς, ἢ τοῖς ἄλλοις τὸν νῦν προσεκτέον. Πλείων
γὰρ ἐστὶ τὰ καταμαρτυρούμενα, παρ' ἐλλειψιν
ταύτης, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων αἰτίων ἃ παρεθίμεθα.

Τῇ γὰρ ἀκριβεῖ τῶν λεγομένων σιμασία οἱ
πολλοὶ εἰ προσέχουσιν, εἴτε αὐτοὶ φθιγγόμενοι
τύχοιεν, εἴτε καὶ τῶν ἄλλων ἐκπυθάνομενοι.
Διὸ καὶ παραινέται τὰ πολλὰ ἡ μαρτυρία,
παρερμηνευομένη παρ' οὗ λέγεται.

§ 557. Πολλοὶ δὲ διερωτώμενοί τινες περὶ
τῶν τῷ γεγονότος περιτάσεων, εἰ μὴ καλῶς
τινὰ συνιῶσι, περὶ ὧν αὐτοὶ κατὰ νῦν ἤδη
φέρουσιν, κατ' ἐκείνο τῆς ἡμέρας οἶοντα διερω-
τᾷσθαι, εἰ βραχεῖα τις μάλιστ' ἔχεις πα-
ρεγγωροῖν· ἐνθεντοὶ καὶ καταφάσκοντες ἀπαν-
τῶσιν, ἐφ' οἷς ἐχρῆν ἀπανάνεσθαι.

§ 558. Ῥᾶστα δὲ καὶ τῷτο πολλοὶ ἀναπέ-
θονται, ὥς ἅπερ αὐτοῖς συνήθητε καὶ καθη-
μερινὰ τυγχάνει, αὐτὰ ταῦτα, καὶ τοῖς ἄλλοις
γνῶριμά τε καὶ δῆλα ἐστὶ. Διὸ καὶ τινὰ τῶν περὶ
τὸ πρᾶγμα σιγῶσιν. ἅπερ ἤδη ὑπονοεῖσθαι νο-
μίζουσι καὶ ἅπερ ἔτις ἐκφέρουσι, τοῖς ἐν τῇ
ψυχῇ αὐτοῖς εἰδαμῶς συμβαίνουσιν.

§ 559. Οὗτοι δὲ πάντες, οἱ ἔτις ἔχοντες,
ἐπειδὴ ἀγαθῇ τῇ πίσει ἕκαστα διαπράττονται,
εἰτοίμως αἰείπερ ἔχουσι, καὶ ὅρκους, δεῖναι,
τάς αἰς παρέχονται μαρτυρίας προσεμπεδῶν.

§ 560. Ἵνα δὲ πᾶσα καὶ περὶ τὴν ἀπισίαν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιζητημένων ὑπόνοια ἐκ μέσθ' ἀρθῇ, προσεκτέον τοῖς ἐφεξῆς.

1. Δὲ μὴ μόνον τὰ λέγοντα, τοῖς συνήθεσι τῶν ὀνομάτων περὶχρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκένντ' καθ' ὃν αὐτὰ λέγεται νῦν, παραδέχεσθαι. Ἐπὶ τοῖς τεχνικοῖς τῶν ὀνομάτων, συμβαίνει ἐνίοτε ἀπάτην τινὰ εἰτεῦσθαι γίνεσθαι. Οἱ πλωτῆρες πολλαχῶς τῆς Ὀλλανδικῆς χώρας, ὑπὸ διαφέρουσιν ὀνόμασι, τὸ αὐτὸ τὰ πολλὰ ὑποσημαίνειν εἰώθασιν. Καὶ πάλιν ταῦτο λέγοντες, καὶ Βελγισί διαλεγόμενοι, καὶ ῥήμασι τοῖς εἰωθόσι χρώμενοι, διαφέροντά γε μὴν λέγειν εἰκόασιν.

§ 561. 2. Διηγεμένους τινός, ὃ παρ' ἄλλης ἔχει διακηκώς, ἐπικριτέον, μήτιγε κατ' ἐπιφορὰν ἢ ἐφερμήνευσιν προσίθῃσι.

§ 562. 3. Εἴ τις διαφέρουσιν ὀνόμασι, ταῦτο ἐπαναλαβὼν ἐκφράζει, τὴν τῶν ὀνομάτων ἐκδοχὴν τε καὶ σημασίαν παρέχεται ἀνενδοίασον.

§ 563. 4. Πόρρω δὲ ἀμφιβολίας τὰ λεγόμενα ἴσῃσι, καὶ εἴ τις ἐπερωτώμενος, ἔχει ἀπλῶς ἀποφάσκων, ἢ καταφάσκων ἀπαντᾷ, ἀλλὰ διερμηνεύων τὸ πρᾶγμα καὶ ἐκτιθέμενος· ὅπερ ἀλλ' εἰ, περὶ τῶν ἐλαχίστων ἐκάστης περιζήσεων ποιεῖν, ἔκ' εἰς ἀναγκαῖον. „Πολλὰ δὲ „καὶ περὶ τῶν προγεγονότων, πολλὰ δὲ καὶ „τῶν παρηκολοθηκόντων, ὃ τὴν μαρτυρίαν κατα„τιθέμενος, ἐστὶ διερωτητέος. „ Κυϊντιλιανός.

§ 564. Οὕτω δὲ μάλιστα προσεκτέον τοῖς μαρτυρουμένοις, ἐὰν ἂν ἐπὶ δίκης συνισταμένης αὐτὰ προχειρίζηται, ὅτε καὶ ἐπαναληπτέον τὴν ἀνάκρισιν, καὶ λίαν ἐπιμελῶς, μὴ ὑπὸ τῆς δικανικῆς περιεργολογίας, ἱποσυρόμενοι αἱ μαρτυροῦντες, ἐν ἀγαθῇ καὶ τοι τῇ πίσει, ψευδεῖς τὰς μαρτυρίας ὥσι καταστιθέμενοι. Θαυμαστὸν ὅπως ἡττονες τῆς τοιαύτης ῥαδιουργίας γίνονται τῶν ἀνθρώπων οἱ χυδαῖοι, εἰ μὴ μόνον ἐν ἀγνοίᾳ τῶν δικανικῶν πραγμάτων διατελῶντες, ἀλλ' ἔδὲ ἰδέαν μικρᾷ ὠρισμένης τιμῆς σημασίας, ἔδ' ἐπὶ τῶν κοινοτάτῳ ὀνομάτων φέροντες.

§ 565. Ἐπὶ δὲ τὰς μαρτυρίας, τὰ τε τέλη, καὶ τὰ δημίσια τῶν ὑπομνημάτων ἀνάγονται, ἃ δεόντως ἐν τοῖς νομικοῖς, καὶ τῶν μαρτύρων αὐτῶν εἰς πίσιν ἐστὶ κρατίστερα.

§ 566. Τῶν δὲ περὶ τῆς μαρτυρίας εἰρημένων τὰ πλεῖστα, ἐπὶ τῶν τὰς ἰσορίας ἀναγεγραφότων, τηρητέον, τὰ ἐν αὐτοῖς βέβαια, τῶν ἀμφισβητησίμων ἀντιδιασέλ्लουσι. Διαλαμπρύνεται δὲ τὸ τῆς ἰσορίας, τῇ παραθέσει τῶν παρὰ διαφοροῖς τῶν Συγγραφέων ἰσορουμένων, μάλιστα δὲ τῶν ἰδία καθ' ἑαυτὸς δι' αὐτοψίας, ἢ καὶ ἐξ ἀπομνημονευμάτων βεβαίων, τὴν τῶν πραγμάτων εἰδήσιν, περὶ ὧν ἰσοροῦσιν, ἱσαρύσαθαι δυνηθέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Περὶ τῆς τρίτης θεμελίως τῆς Ἡθικῆς ἐναργείας, τετέσι περὶ τῆς Ἀναλογίας.

§ 567. Ὅτι δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀναλογίᾳ ὡς θεμελίῳ προσερεϊδόμενοι συλλογισμοὶ, ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ τῶν ὄντων γνώσιν ποδηγετῶσιν ἡμᾶς. Φθάσαντες εἶδμεν (492). Ἐπιθεωρητέον ἔν ᾗ δὴ, ὅτι ἐπὶ πάνυ πολλῶν ἡ ἀναλογία ἐκτείνεται, καὶ ταύτῃ βίβηκε τῇ ἀρχῇ.

§ 568. Ὅτι τὸ πᾶν θεσμῶς τισι καθολικωτάτοις, καὶ ἀπαρβατάτοις διεξάγεται.

§ 569. Εἰ μὴ γὰρ τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθὲς ὢν συγχωρηθεῖν, μηδεμίαν ἔκτι ἐγχαρῆν τοις ὅσιν ἀναλογίαν βλάδιον ἐς συνιδεῖν. Ἀλλὰ γε τὸ ἐκείνους βέβαιον, ἐκ τῆς τῆς Θεῆς βελησεως ἐπιφέρεται. Ἐυδὴλον γὰρ, ὡς ἐκείνος ἠθέλησε νόμοις σεβρίοις τε καὶ ἀμεταθέτοις συσφίγγεσθαι τὸ τῶν ἐνυλῶν ὁσιῶν σύνταγμα. Διὸ καὶ τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἐπαχθησόμενα ἡμῖν συμπεράσματα, ἐξω πάσης ἀμφισβητήσεως κείσεται.

§ 570. Διὸ τὰς ἐφεξῆς δύο ὁρᾶς προσιμέθα, ὧν ὁ μὲν ἐστίν: Ὅτι τῶν παραπλησίων ἀποτελεσμάτων, καὶ τὰ

αἰτία ὅμοια ἐστί. Νοητέον δὲ ταύτῃ γε τὸν
κανένα τοῖδε, ὥς πάσας τὰς εἰς θεῖσιν τῇ
αἰτιατῇ προσανηκείας περιτάσεις παρῆναι εἰς
ταυτὸ συνιέσας.

§ 571. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀπλυστέρων ἀποτε-
λεσμάτων ἔδεν θυχερές· ὥς πάντα λίθον διὰ
τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπὶ τὰ κάτω φέρεσθαι πε-
φυκέναι, ἔδεις ὅλως ἀμφιγνοεῖ.

§ 572. Ἐπειδὴν μὲν τοι τὸ ἀποτελεσμα εἰς
σύνθετον, χαλεπῶς αἱ περιτάσεις πᾶσαι τὰ
πολλὰ γινώσκεσθαι πεφύκασι, κἀνταῦθα τοί-
νον περιεσκεμμένως χωρεῖν δεῖ. Ἀνέμῃ πνέον-
τος ὁ αἶρ κινεῖται. Ἀλλὰ τίς ὁ εἰδὼς τὰς ἐπὶ
τῇ τῇ ἀνέμῃ πιοῇ, ποικίλας τῇ αἴρος κινή-
σεις; τοιγαρὲν ἢ πόρρω θρασύτητος ἂν εἴη,
παντὶ ἀνέμῳ τὴν αὐτὴν ἀναγράφειν αἰτίαν
βέλεσθαι.

Ὁ δὲ δεύτερος ὅρος ἔτος ἐστί.

§ 573. Τὰ ἐνυπάρχειν τοῖς σώμα-
σιν ἀναυξῆς τε καὶ ἀμειώτως, ἅπα-
σιν οἷς ἂν ἀνακρίναι γένοιτο, ἐπι-
θεωρῆμενα, ὥς κοινὰ σωμάτων ἀπάν-
των ἰδιώματα, νομίζειν χρεῶν.

§ 574. Τὸ δὲ τῆς μειώσεως τε καὶ αὐξή-
σεως περὶ ὧν ἐν τῷ κανόνι εἴρηται, ἐπ' αὐτὰ
δὴ τὰ ἴδια, ἔκβη ἐπὶ τὰ ἀποτελέσματα τέ.

των ἀναφέρειν δεῖ. Ἡ μὲν γὰρ κίνησις αὐξή-
σιν τε καὶ μείωσιν ἐπιδέχεται, ἡ δὲ τῇ κινεῖσθαι
δύναμις, ἧς ἡ κίνησις ἐστὶν ἀποτέλεσμα, ἀναυ-
ξῆς τυγχάνει καὶ ἀμείωτος. Διὸ τὴν δύναμιν
ταύτην, καθ' ἣν κινεῖσθαι φύσιν ἔχει τὰ σώ-
ματα, πάντα, ὅσων ἂν διὰ πείρας τὸν ἔλεγ-
χον ἐστὶ λαβεῖν, ἅπασιν ἀπλῶς ἐν γένει τοῖς
σώμασιν ἀπονέμομεν.

§ 575. Ἀφορᾷ δὲ ὁ κανὼν ἔστος, καὶ τὰ
ἐντισι χωρῆντα περιστάσεις ἴδια, ἅττα ἐπὶ
τῶν ὁμοίων περιστάσεων, αἰεὶ παρῆναι ἐξ ἀνάγ-
κης νομίζεται. ἔπεται γὰρ τὸδε ἐκ τῆς κατὰ
γένους ἀρχῆς (568) ἐκείνης. Διὰ τῷτο τοίνυν,
καὶ πάντα τὰ ἐκ γειτόνων ὑπάρχοντα τῇ γῇ
σώματα βαρέα εἶναι ἀποφαινόμεθα.

§ 576. Ἐπὶ τέτων ἔν, καὶ τῶν παραπλη-
σίων, ὅσα ἀπλόξερα ὄντα ἐστὶν, εἰδὲν δυσχερὲς
ἀπαντᾷ, εἰδὲ ἀπάτης ὅλως ὑπόνοια φέρεται,
ἀλλ' ἐπὶ τῶν μᾶλλον συνθέτων, πολλὰ ἅττα
περισκεπτέον.

Πρὶν ἢ γὰρ ὑποσυνάψαιμεν τοῖς αὐτοῖς τῶ
εἶδει φυτοῖς, τὰς αὐτὰς ἐνεῖναι δυνάμεις δεῖν,
καὶ τῇ χώρᾳ προσεκτέον ἐν ἣ φύονται.

§ 577. Εἰς ἐντελῇ πληροφορίαν, τῇ τὴν
τροφὴν φέρε τὴν προκειμένην δηλητηρίῳ φαρ-
μάκῳ, μηδαμῶς συμμεμίχθαι, ἐκ ἀπόχρη μό-
να γινώσκειν ἀφαίνεται, ἀλλὰ δεόν καὶ ἄλλοθεν
ἐπ' αὐτοῖς εἰδέναι, μὴ ἄρα τι καὶ τῶν μηδα-
μῶς φαινόμενων συμπέφθεται.

§ 578. Ἄς μὲν ἐν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν μέρει τῆς κατ' ἡθὺς ἐναργείας ; ἀρχὰς ὑπεθέμεθα , ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐρεῦνης, ὃ διαχωρητέον· Ἄνευ τῶν αἰδήσει ἀποκαλυπτομένων , ἐκ ἐστὶ μαρτυρία , ὃδὲ συλλογισμὸς ἐξ ἀναλογίας εἰς βάλλων. Ἄνευ τε τῆς τῶν ἄλλων μαρτυρίας , ὃδὲς ἂν ταῖς ἰδίαις μόναις παρατηρήσεσιν , ἐρεϊδόμενος, τὸ συναγόμενον παντὶ σώματι ἀποϊέμεν δυνήσεται.

§ 579. Ἀναλογίας ἄνευ , καὶ μαρτυρίας τῆς παρὰ τῶν ἄλλων (578) ὃδὲν κατ' αἶθησιν εἶδέναι δυνάμεθα· οἶον ἐπὶ τῆς ὁρασεως φέρεται εἰπεῖν ὑποτιθέμεθα , τὸ φῶς κατὰ τινὰς ὁρεῖς ἀτρέπτως, τὰς ὀφθαλμοὺς ἀπάντων κινεῖν· ὑπὸ παντὸς σώματος κατὰ τὰς αὐτὰς θεσμὰς ἀνακλαῖσθαι· Καὶ ἐπὶ πασῶν ἀπλῶς τῶν αἰδήσεων, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων, τὰ αὐτὰ νεῦρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπ' ἀκριβεὲς διατίθεσθαι.

§ 580. Δεδεικτὰ ; τὴν τε αἶθησιν , καὶ τὴν τῶν ἄλλων μαρτυρίαν, καὶ τὴν ἀναλογίαν , ἰχυρὲς πειθὲς ὑποκείμεθα θεμελίως· ὑπετέθη δὲ καὶ ἅττα ἐπὶ τούτων ἐκάστων προσεπιζητεῖται , ὡς ἂν ἐδεμίαν ἐγκαταλείποιτο ὑπόνοιαν τῇ ψυχῇ· Εἰδὲ τις περὶ τὰ ἀποδειχθέντα ὑπενδοιᾶζων εἴη, δια τὸ ἐπὶ τῆς τῶν αἰδήσεων ἀνακρίσεως τὴν ἀναλογίαν ἡμᾶς προῦποθέσθαι, πρὶν ἢ περὶ τῶν ταύτης ἀνηκόντων διαλαβεῖν, τούτω ῥαδίον ἔσται ἡδὴ τῶν κατὰ ταύτην ἀναπτυχθέντων, ἀναπεμπάσασθαι τὴν ἐρευναν, τῶν ἐκ τῆς ἀναλογίας ἐν τῇ τῶν αἰδήσεων ἀνάπ-

τύξαι προειλημμένων· ευχερὺς γ' ἔσται μή-
δ' ἐν τέτοις ἀμφισβητήσιμον περιλείπεσθαι.

§ 581. Ἐνθα περὶ τῶν ἀλλήλοις συνεπιπ-
λεγμένων ὁ λόγος, πρὸς ἐκφυγὴν αἰσθῆν συγ-
χύσεως, ἐν μέρει ἕκαστα διαληπτέον, καὶ πολ-
λάκις ἔχαστον ἐπὶ πᾶσιν τινα ἀναθετέον, ἃ
πρὸς διασάφησιν τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀναπτυχθη-
σομένων τυγχάνει πρᾶγματάτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ τῆς Πιθανότητος.

§ 582. Τὴν μαθηματικὴν ἐνέργειαν τῆς
ἡθικῆς τῶ παντὶ κατείδεμεν διαφέρεσαν ἢ μὲν
γὰρ κατ' αὐτὴν (457. 458), ἢ δὲ κατὰ
Θεοῦ βέλησιν (488. 491. 492) τετέστι, θέσει,
ἀληθείας κριτήριον πρόκειται.

§ 583. Ἐπεὶ δὲ ἑκατέραις ἡ βάσις ἐση-
ρῆται, πλήρης ἔδ' ἦν τὸν τυγχάνει καὶ ἡ τῇ
ἡθικῇ ἐνέργειᾳ παρεπιμένη πειθῶ, ἥτις τῆς
πληροφορίας διαφέρεσα ἐστὶ τῆς κατὰ τὴν ἡθι-
κὴν βεβαιότητα λεγομένης. Ἄυτη καὶ γὰρ,
ἔδ' ἦν ἡ ἐπισήμῳ τινὶ πειθανότῃ προσερείδεται.

§ 584. Ἐν μεταχειρὶ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς
ἐπισήμης ἡ πιθανότης ἐστὶν· ἐνδεὶ γὰρ τῇ ἐπι-
σήμῃ πρὸς πληροφορίαν ἔδ' ἦν, καὶ ταύτης τὸ
τῆς πειθῆς ἀπόλυτον ἔσται.

§ 585. Χώραν τὸ πιθανὸν ἔκ' ἔχει ἐπὶ τῆς ἐναργείας τῆς μαθηματικῆς· διὰ γὰρ ταύτης τὸ τῆς ἐπισήμης τῇ τῶν ἀμέσως προσλαμβανομένων ἰδεῶν (457) προσόδῳ κρατύνεται, καὶ τῇ παραθέσει πρὸς ἀλλήλας τῶν αὖς φθάσαντες προειλήφμεν (400).

§ 680. Ἐκάστης δὲ τῶν προσγινομένων ἡμῖν ἰδεῶν ἡ γνῶσις ἀκέραιος τυγχάνει· εἰδὲ γὰρ οἶοντα ἀγνοίας τε καὶ ἀναμφιβόλως ἐπισήμης μέσον τι ἐννοῆσαι, ἐφ' ᾧ ἀμέσως τῇ ψυχῇ πάρεσι (461).

§ 587. Οὐκ ἔνι δὲ τῷτο λέγειν καὶ πὶ τῆς ἠθικῆς ἐναργείας, εἰς γὰρ ἐπιβολὴν τῆς τῶν ἐκτὸς ἡμῶν κειμένων πραγμάτων γνώσεως, πλείονα συνδραμεῖν ἀνάγκη καὶ εἰς τινῶν παρόντων τὰ λοιπὰ ἀπείη, ἀτελῶς τὸ τῆς πειθῆς ἔχει, ἐπὶ τῇ τῆς ἰδέας καὶ τῇ νοεμένῃ συμφωνίᾳ τε καὶ συμβάσει. Καὶ εἴεν ἂν πλείους οἱ βαθμοὶ ἐπομένως τῆς ἔτιως ἐχέσης πειθῆς ἢς δὴ βαθμὸς πειθῆς ἡμῖν ἔτω καλεσμένος διοριζέον.

§ 588. Ἐὰν ἐπὶ τῇ πράγματι, συμβῇ, ὃ περὶ αὐτῆς ἐννοῶμεν, τῷτο ὀνομάσομεν ἔμβασι· ὅτι, καθ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα θεωρηθὲν, ἄλλως ἂν ἔχειν δύναιτο. Τὸ δέ τοι πιθανὸν ἐπίσης ἀφορᾷ τῶν ἐκβάσεων τὰς ἐπομένους καὶ τὰς ἐνεσώσας καὶ τὰς παρωχημένας.

§ 589. Πᾶν ὅ,τι εἰς μὲν ἀπόδειξιν συντελεῖν δύναται, καθ' ἑαυτὸ δὲ ἔκ' ἀποδεικνύει

μόνον, βαθμύντινα πιθανότητος ὁρίσασιν. Εἰ διατυθείμην ἐν ἧ ποτ' αἱ τις ἰα διελανθά-
ναι, μ' ἴσθιμι δὲ τὴν ἐν ἧ πόλιν εἶναι, ἐξωτι-
τῶν πρὸς γνῶσιν τῶ ζήτημειν ἀπαιτημένων τῶ-
τὸ μέντοι ἔγω αἷς ἔχον εἶναι. Ὡς εἶγε καὶ
ἡ πλατεῖα μοι ὑποδειχθεῖη, τόγε τῆς πιθαν-
νότητος ἐπαυξηθήσεται, καὶ εἰ τὸν εἶκον ἔξι
διόρισται ἐπιχειρήσασιν, ἡττων ἔσται τῆς ἀπά-
της· ὁ κίνδυνος, ἡπερ εἶπε κατ' ὅλην ἀπλῶς
τὴν πόλιν πείραθειν ἀπομαντεύσασθαι.

§ 590. Καὶ δῆλον ἄρα ἐκ τῶν εἰρημένων,
μὴ αὐτὰ τὰ πράγματα, τὴν δὲ κατ' ἡμᾶς
γνῶσιν τὸ πιθανὸν ἀφορᾶν καὶ ἔστι πηλικότης
τις ἢ ἀπὸ τῶ νεάτε τῆς γνώσεως βαθμῆ,
μέχρι τῆς ἐμοτελεῖς καὶ πληρεστάτης πειθῆς
ἐπιαύξειν πεφυκεῖα.

§ 591. Ἐνθεντοι ὡς ὅλον τιθέμεν τὴν βε-
βαιότητα, καὶ ταύτην εἰς μέρη διαιρετὴν ἐννο-
ῶμεν. Διὸ καὶ τὸ πιθανὸν πηλικὸν ἂν εἴη προπ-
διορίζουσιν, ἀποδοτέον τὸν μεταξὺ τῶ ὅλα λό-
γον, καὶ τῶ μέρους, ὃ τὸ ἡμῖν γνωστὸν πλέον
ὑποδηλᾷται.

§ 592. Ὡς μὲν δὴ ἀποβαίνειν ἄνθρωπον τινὰ
τῆς νεῶς, ἡ ἐνῆσαν Βέλγαι μὲν ὀγδοήκοντα καὶ
τέσσαρες, Ἀγγλοὶ δὲ δυοκαίδεκα, Γερμανοὶ δὲ
τέτταρες· ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑποτίθέσθω καὶ ποδαπὸς
ὁ ἀποβαίνων· φανερόν ἔν, ὡς ἐλάττων μὲν τῶ
σφαλῆνα ὁ κίνδυνος, πλεῖον δὲ τὸ πιθανόν·
τῶ Βέλγην αὐτὸν διατεινομένῳ εἶναι, τῶ ἐξ ὁποι-
οδήποτε τῶν ἄλλων ἐθνῶν κρείνοτος.

§ 695. Ἀλλ' ἔκ ἄν ἀπάσης πιθανότητος
ξέροιτο, καὶ μικρᾶς τυγχάνων, καὶ εἴ τις Γερ-
μανὸν ὑπολάβοι.

§ 594. Ἐν μὲν ἔν τῇ προτέρᾳ ὑποθέσει,
ἔχοι ἄν τὸ τῆς πειθῆς πρὸς τὸ βέβαιον, ὡς
21 πρὸς 25, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὡς 1 πρὸς
25. ὁ δὲ λόγος τῷ διορισμῷ ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἔσται
δηλος.

§ 595. Ὁμοιαληθὲς δὲ καλεῖται τὸ πιθα-
νον, τὸ ὑπὲρ ἡμισυ τῷ βεβαίῳ γινόμενον. Κοι-
νῇ πιθανὸν καὶ τότε καλεῖν φιλοῦσιν· ἀλλὰ δια-
κρίτεον ἔμπης τῷ πιθανότητά τινα ἔχοντος.

§ 596. Ἡ ἐξ ἡμισείας βεβαιότης, τὴν κυ-
ρίως συνίστησιν ἀμφιβολίαν· ἡ δὲ κατὰ σάσις ἄν
ἀντιρροπίας καλοῖτο.

§ 597. Οἱ τῷ πιθανῷ βαθμοὶ αὐξοῦσιν ἀπὸ
τῆς ἀμφιβολίας ἄχρι πρὸς τὴν βεβαιότητα.

§ 598. Οὐ τὸ πιθανὸν ἦττον ἐστὶ τῷ ἡμί-
σῳ τῆς βεβαιότητος, ἀβέβαιον λέγεται καὶ
ταῦθα δὲ πλείονας ἐγκωρεῖν βαθμοὺς, φανερόν.

§ 599. Ἐπὶ τὸ πιθανὸν ἀνάγεται, καὶ ἡ
τῷ ὅτι δυνατόν τυγχάνει ἀπόδειξις· ἐπὶ παν-
τὸς γνωθισομένου πρὸ πάντων εἶδέναι δὲ περὶ
τῷ πράγματι, ὡς εἶναι ἡκιστα ἀδυνατεῖ. Καὶ
τὸ ἀπλῶς ἔν δυνατόν εἶναι τὴν τῷ πιθανῷ συ-
κρίσειν ἀρχὴν· τετέστι τὸν βαθμὸν τίττε τὸν
πάντων ἐλάχισον, ἦτοι τὸν παντὶς τῷ δοθέν-
τος ἐλάχιστον. Οὐ χάριν καὶ περ κυρίως εἰπεῖν,

ἐχὶ ἐδὲν τῆς παντελῆς ἀγνοίας ὁ βασιμὸς ἔτος διειήιοχεν, τῆς, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς δυνατῆς, ἐδὲν ὅπερ ἂν καὶ εἰδείη τιθέναι ἐχέτης, ἐπὶ γεμὴν τῆς πράξεως ἐδὲν τῆς ἀγνοίας ἔοικε πλεονεκτεῖν, ἢ ἀπλῇ τῆς δυνατῆς γνῶσις· οἷον τὰ περὶ τῶν Κυκλόπων φέρε, ἢ τῶν Σατύρων ἐξισορέμενα, ἐδὲν ἦττον τοῖς πλάσμασιν ἐιαριθμητέα, καὶ ἔτις τὸ μὴ ποῶν τῆς δυνατῆς εἶναι τὰ τοιαῦτα κατασκευάσειε.

§ 600. Τὸ πιθανὸν ἐστὶν ὅτε ἐπάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς τῆς πράγματος διασκέψεως. Ἔστιν ὅτε δὲ ἐκ τῆς πιθανολογίας τῆς ἐπιχειρηματος, ὥπερ ἢ κατάφασις προσεπερίδεταί.

§ 601. Ἐπ' ἀμφοῖν οἱ αὐτοὶ ὅροι ἐν χρήσει εἰσὶν πρὸς διορισμὸν τῆς πιθανῆς πηλίκον ἐστὶ, καὶ ἀπλῆν αὐτὸ εἶη, καὶ τε σύνθετον.

§ 602. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀπλῆς ἐν τῷδε τῷ Κεφαλαίῳ πραγματευσόμεθα, ἐπὶ δὲ τῆς ἐφεξῆς ἀναπτύξομεν τίσι δῆποτε προσεκτέον, ἐνθα ἂν πλείω τῇ διασκέψει τὰ πιθανὰ ἀπαντήσῃ.

§ 603. Πρὸς διορισμὸν ἐν τῇ πιθανῇ τῇ ἐκ τῆς τῆς πράγματος φύσεως ἐπιφερομένῃ, θέσεις ἐστὶν αἵ τινες δυνατὰς σημειωτέον, ἐν οἷς ἂν ἡ προβαλλομένη ἐκβάσις, περὶ ἧς τῆς πιθανῆς ὁ λόγος, ἀναγκαιῶς ἐμπεριέχοιτο. Αἱ δὲ τοιαῦτα θέσεις σύνθετοι ἔσσι, ἔτω διαρετέαι, ὥς πάσας εὐμαρῶς ἐπίσης συμβαίνειν δύνασθαι. Τὸ δὲ τοι πιθανὸν πρὸς γε τὸ βέβαιον τηνικαῦτα ἔσαι, ὡς ὁ ἀριθμὸς τῶν θέσεων,

ὧν ἐν ἐκάσῃ ἡ προβεβλημένη ἔκβασις χώραν ἔχει, πρὸς ἀπάσας τὰς θέσεις τὰς δυνατάς.

§ 604. Οἷον ζητεῖ τις φέρε τὸν τῷ πιθανῷ βαθμὸν, πηλίκος ἔσται αὐτῷ, ὥστε δισὺς ἀπαξ ἀναρρίψαντι κύβους, ὀκτὼ σημεῖα γενέσθαι. Αἱ μὲν ἐν οὐνατῇ θέσεις, κύβων δυοῖν ἀναρρίπτμενων, εἰπὶ κατὰ τὰ ἐφεξῆς σημεῖα 4, 5, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, ἢ 12. Ἀλλὰ γὰρ αἱ τοιαῖδε ἑνδεκα θέσεις, ἐκ ἐπίσης ῥαδίως συμβαίνουσι. ἑξαχῶς μὲν γὰρ τὰ ἑπτὰ αὖ συνεκτελεσθῆναι σημεῖα, ἀπαξαπλῶς δὲ ἢ ἐκ τῶν μονάδων δυὰς, καὶ ἢ ἐκ τῶν ἑξάδων δωδεκάς.

§ 605. Δι' ἀναγωγῆς δὲ, δυοῖν κύβων παντοίως ἀναρρίπτμενων, θέσεις εὐρίσκομεν ἐπίσης εὐχερῶς συμβαινέσας, τὸν ἀριθμὸν ἑξ ἢ τριάντα καὶ γὰρ ἐκάσῃ τῶν ἑξ ἐπιπέδων τῶν ἐπὶ θατέρῃ τῶν κύβων, ἀντισιχεῖν δύναται ἑκάστω τῶν ἑξ τῶν ἐπὶ θατέρῃ.

§ 606. Ἐν ταῖςδε δὲ ταῖς παντοίαις ἀναρρίψουσι, πέντε ὀκτάσημοι εἰσὶ. Τοιγαρὲν ὥς 5 πρὸς 36, ἔτω τὸ ζητούμενον πιθανὸν πρὸς τὸ βέβαιον (605). Καὶ ἰσοδύναμον ἔσται τὸ τῆς πειθῆς ἔσται $\frac{5}{36}$, βεβαιότητος.

§ 607. Τῷ δὲ ἑτέρῃ τῶν δύο ἀριθμῶν μὴ παρίντας, τῶν τὸν λόγον τὸν μεταξὺ τῷ πιθανῷ καὶ τῷ βεβαίῳ ὑποδηλόντων, τὸ τῆς πιθανότητος πηλίκον, εἰσὶν ἀδιόριστον.

§ 608. Ταῖς τῶν πραγμάτων ιδέαις προσέχουσι, τὰς τοιάδε ἀριθμὸς ἀνακαλύπτειν, χαλεπὸν τὰ πολλά, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ βίον κοινῇ συμβαινόντων. Ἐπὶ τέτων ἔν ἄλλῃ μεθόδῳ χρησέον, ἥπερ ἂν πηλίκον ἐπὶ τῷ προκειμένῳ τὸ πιθανὸν ἀνευρίσκοιμεν, διὰ τῆς ἀνακρίσεως δηλονότι αὐτῶν τῶν ἐκβάσεων.

§ 609. Ὑποθῶμεν δὴ κάλπης ἐντὸς σφαιριδία εἶναι τὰ μὲν λευκά, τὰ δὲ μέλανα· ζητεῖω δὲ τὸ πιθανὸν πηλίκον, τῷ μέλαν προτον ἐξελέω.

Ἦδε μὲν ἔν τὸ πιθανὸν ἔχει πρὸς τὸ βέβαιον ὡς τῶν ἐν τῇ κάλπῃ μελάνων σφαιριδίων ὁ ἀριθμὸς πρὸς τὸν ἀριθμὸν συμπάντων τῶν ἐν αὐτῇ σφαιριδίων (603). Ἀλλ' αἱ ἀριθμοὶ ἔτοι ἀγνοούμενοι εἰσὶν.

§ 610. Ὀλιγωρημένης τοιγαρὲν τῆς τέτων διατκήψεως, τὸν ζητῶμενον λόγον ἀνακαλύπτωμεν, εἰ πρὶν πολλάκις σφαιριδίον ἐν, ἢ πλείω προσεξηγήεταί, καὶν δὲ ταῦτα ἐπανετεθείη τῆς κάλπης ἐντὸς, καὶν τε καὶ μὴ. Ὁ γάρ τοι ἀριθμὸς ἀπάντων τῶν ἐξαχθέντων, εἴη ἂν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τέτοις μελάνων, ὡς εἴς τὸ βέβαιον, πρὸς τὸ πιθανὸν ὁ ζητεῖται.

§ 611. Καὶ ἔψοιτ' ἂν σμικρά τις ἀπάτη, τῷ γεμῆν ἀριθμῷ τῶν ἐξηνηγεμένων σφαιριδίων, μικρῷ μέζονος ἐντος, τῇγε συμβαινῶσιν ἀπάτῃ κατ' αὐτὴν τὴν πρᾶξιν ἥκιστα προσεκτείνον.

Ἐκ γὰρ Μαθηματικῆς ἀποδείξεως ὄφλον, ὅτι τῷ τῶν παρατηρημάτων ἀριθμῷ ἐπαυζόντος, τὸ εἰς ἀπάντην δέος, ὅπως αἰεὶ καὶ ἀεὶ ἐξαπομειῶσθαι, ὡς τελευταῖον χεδὸν εἰς τὸ μηδὲν οἴχεσθαι.

§ 612. Τῇ τοιαύτῃ μεθόδῳ χρῆσαιτο ἂν τις, τὸ μεταξύ ζωῆς τε καὶ θανάτου πιθανὸν εἴσων. Πίνακος γὰρ τίνος ἐκ παρατηρημάτων πολλῶν ἐγκαταγραφέντος, πολλοῖς ἂν ζητήμασι προβαλλομένοις ἐκ εἰκῇ ἂν παρέχοιτο ἢ ἐπιλυσις.

§ 613. Τῶν δὲ παρατηρημάτων θέσει τινα εἰδικωτέραν ὑποτιθέντων· οἷον νόσον ποῖαν τινα ὤρισμένην, τὸ συμπέρασμα ἔτι καὶ μάλλον διοριζήσεται, καὶ ὅγε τῷ ζῆν κίνδυνος ἐν τοιαύτῃ νόσῳ δυνήσεται ὑποδειχθῆναι.

§ 614. Παραπλησίως δὲ καὶ τὰ τῶν θαλασσιῶν κινδύνων σαθρή, ἵνα δὴ καὶ τὰ τῆς ἐγγύης χάριν ἀποτιννόμενος ὄρον ἔχοι τὸν πρᾶσικοντα.

§ 615. Ἐὰν ἐκ νηῶν χιλίων, τὸν αὐτὸν πλῆθυσαν διανυσσῶν, δέκα μονὰς ἀλώλοντα, τότε τῆς ἐγγύης ἐκατοσημορίῃ δίκαιον ἐκτιμᾶσθαι. πλὴν ὅτι τὰ τῆς ἐκτιμήσεως αὐξητέον ἢ μειωτέον, τῷ λόγῳ τῆς αὐτῆς τῆς πλοῖς κατασάσεως, εἰ τύχοι γνωσκομένη· ὑπόκειται γὰρ τὰς γενομένας παρατηρήσεις πᾶσαν ἀπλῶς νῆα, ὡς ἔτυχεν, ἀφορᾶν. Εἴπερ ἐν αἷς παρατηρήσεις περὶ νῆας ἐλήφθησαν τῇ προκειμένῃ φέρῃ πα-

ραπλησίας, ἀκριβέστερον ἂν ἔτι ἡ ἐκτίμησις τάσσοιτο. Προθετέον μὲν τοι καὶ κέρματος ἴσον τῇ τὴν ἐγγύαν ὑφισταμένῳ ἐμπορίας γὰρ εἶδος καὶ τόδε ἐστίν.

§ 616. Ἡ δὲ μέθοδος τῆ δια παρατηρήσεων τὸ πιθανὸν διορίζουσα, ἐκ ἔξω τῆς χρηστεως ἐστίν. Ἐπεὶ μὲντοι ἐκ ἀκριβοῦς τὰ συμβαίνοντα παρασημειῶται, καὶ ὀλιγωρεῖν εἰώθασιν τὰ πλεῖστα, τῶν μὴ ἰδιαζόντως πρὸς αὐτὰς ἀναφερομένων οἱ ἄνθρωποι, διὰ τὸτο δὴ καὶ ἀγροίκῳ τινὶ καὶ ὀλοχερετέρῳ τῇ ἐκτιμήσει τὸ πιθανὸν ὑπολογίζονται. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐχέφρονες δοκῶσιν εἶναι, οἱ πᾶσι μᾶλλον τὸν νῦν προσέχοντες, καὶ ἥττον ἐπὶ τῶν τοιῶνδε ἐκτιμήσεων τῆ ἀληθείας παραγόμενοι.

§ 617. Ἵνα δὲ μὴ παράδοξόν τινα δόξη, ὥς ἐφ' ὠρισμένην ἀναλυσίαν ἡμῶν ἀναγόντων, μὴ μόνον τὰ ἐκ τεταγμένης τε καὶ ὅρον ἐχέουσης ἐξηρητημένα αἰτίας, ἀλλ' ἔδεν ἥττον καὶ τῶν ἐνδεχομένων ἕκαστα, ἴσω δὴ, ὥς ἔδεν ἄτακτον, ἔδ' αὐτόματον ἅπαντᾶ, ἔδ' εἰκαῖον, τοῖς γε ἐπὶ τῶν πραγμάτων προσέχουσιν. Ἐκεῖνα γὰρ πρὸς μόνην ἡμῶν τὴν ἀγνοίαν ἀναφέροντα λέγεται ἄτακτον γὰρ καλεῖσθαι, ὅτι τὴν τάξιν, παρὰ τὴν εἰς ταῦτ' οὐκ ἐκφυγόντων τῶν διαφερόντων αἰτιῶν, ὅτι συνοραῖμεν. Τυχαιὸν δὲ, ὅ μὴ ἀπὸ τεταγμένης τε καὶ διωρισμένης ἡρητημένον αἰτίας συμβαίνειν βλέπομεν, καίπερ ἐκ τοιαύτης τῆ οὐκ ἡρητηται (90).

§ 618. Πολλάκις δὲ τὸ ἐν τάξει εἶναι, ὅ βραχέων τιῶν παρατηρημένων αἰτιατῶν δια-

λαιθάνει, εἰς πλείονα ἀποτελέσματα ἀνακρι-
θῇ, ἀνακαλύπτεται (611). Τίνες ποτὲ αἰτίαι
ἐκ εἰσιν, ὑφ' ὧν τὸ πέρασ τῶ ἀνθρώπων ἤρη-
ται βίη; Ἐν τάξει γεμὴν χωρῶσα τυγχάνει,
ἐν ἀριθμῷ μείζονι, τριάκοντα φέρε ἢ τεττα-
ράκοντα χιλιάδων. ἢ τῶν ἀποικομένων πρόοδος.
Οὐδὲ συγχῆται ὅλως αὕτη, εἰς ἐκ τῶν οἰκη-
τόρων ἀπάντων, ὅλης χώρας, ἀριθμὸς πρὸς τὸ
δοκῶν αἰρεθῇ, καὶ λοιμὸς ἐπισκῆπτοντος· καὶ γὰρ
ἐν καὶ εἰ τοιόνδε τι συμβαίη, τὸ τῆς ἀταξίας
βραχυχρόνιον ἔσεται. Ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς, ἢ
πρόοδος ἐπίσης χωρήσει, ὡς εἰ καὶ μηδεμία
ταραχὴ τάξεως ἔτυχεν ὅλως συμβαίνουσα.

§ 619. Περὶ τῶ πιθανῶ δὲ περαιτέρω ἔτι
παρατηρητέον, ὡς ἔστιν ὁ πολλαῖς διοριθῆναι
ὁ δύναται, ἐπειδὴν ὁρῶμεν ἀναγκαίαν ἔσσαν
τὴν ἐκβασιν ἐν ἄλλαις, αἱ ἐπίσης ῥᾶσα συμ-
βαίνειν πεφύκασιν, ἀλλ' ὧν τὸν ἀριθμὸν ἀγνο-
ῶμεν.

§ 620. Ἐξ ἀπροόπτου συμβεβηκότες, χί-
λιοι τῶν πολιτῶν πόλεως τίνος ἐξαπώλοντο. Πι-
θανὸν ἔν, καὶ τὸν Κλενίαν, ὡς ἄρα τὴν αὐ-
τὴν ἔχοντα, ἐν τοῖς ἀπολωλόσιν ἀριθμεῖσθαι.
Ἀλλὰ τὸτο δὲ πρὸς γε τὸ βέβαιον ἔχει, ὡς
τὰ χίλια, πρὸς σύμπαντα τὸν ἀγνοούμενον τῶν
πολιτῶν ἀριθμὸν.

§ 621. Ἐὰν ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκβασις,
ἐν ἄλλαις ἢ προσλογιζομένη, αἱ τῶν ἐπίσης ἐν-
δεχόμενων ἡμῖν εἰσὶ, τέτων δὲ ὁ ἀριθμὸς πέ-
ρας ἐκ ἔχων, πιθανὸν εἰδὲν παρέσθαι λαβεῖν.

§ 622. Ἐάν δὲ τῷτο ἡμῖν ἢ τῶν ἀγνοομένων, πότερον ὁ ἀριθμὸς πέρας ἐστὶν ἔχων, ἢ μὴ. ἀγνοήσομεν καὶ εἴτι πιθανὸν ἐνταῦθα ἔχωρεῖ, ἢ μὴ.

§ 623. Οἱ τῶν πλανητῶν εἰσάγοντες τὰς οἰκήτορας, ἐκ τῶν κοινῇ ἐπιθεωρημένων Γῆ τε καὶ πλάνησι τόδε εἰσβάλλουσιν, ἅττα δῆπερ, ἔδεν πλέον ἢ δυνατόν εἶναι ἀποδείκνυσιν τὸ λεγόμενον. Τὸ δέ τοι πιθανὸν τῷ τὰς τριῶν δὲ οἰκήτορας ὑφeszάναί, ἐστὶ πρὸς τὸ βέβαιον, ὡς ἡ τῶν πλανητῶν χρῆσις αὕτη, τετέστιν ὡς ἡ μονάς, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν χρῆσεω, πρὸς αἷς ὁ Θεὸς ἀφορίσαι τὰς πλάνητας ἔχε. Τίς δ' ἂν διατείναιτο, τὸν ἀριθμὸν τόνδε μὴ εἶναι ἄπειρον;

§ 624. Τὸ πιθανὸν ἐνίστε, καὶ τὰς λόγους, οἷς τὸ πρᾶγμα κατασκευάζεται, πέφυκεν ἀφορᾶν, ὡς εἴρηται (600). Ἀλλὰ καὶ τῷτο ἔκ ἄλλως περ ἢ τὸ περὶ τὰς ἐκβάσεις ἀνακαλύπτεσθαι δύναται.

Ἐξετασέον ποσάνις, ἐπὶ τίνος ἀριθμοῦ συμβεβηκότων, ἐν ᾧ ὁ λόγος ἕτος παραλαμβάνεται, ἀπάτη ἡμᾶς οὐ περιίτησι καὶ ὁ ἀριθμὸς ἕτος, ἐστὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν συμβεβηκότων, ὡς τὸ πιθανὸν τῷ λόγῳ πρὸς τὸ βέβαιον.

§ 625. Ἐάν ἑκατοντάκις ἀνδρὲς ἀκέσωμαι ἅπερ ἔτυχεν ἑωρακὸς ἰσορῆντος· ὁ δὲ ἐννεηκοντάκις μὲν ἀληθεύειν εἴρηται, δεκάκις δὲ μόνον ψευδόμενος ἐπελήλεγκται, ὅποτε αὐτῆς

γίνεται τὶ ἐκδιηγόμενος, μαρτυρίαν ἔμοιγε παρέταται ὁ τοιοῦτος, ἥς τὸ πιθανόν, ὃ καὶ ἡδὲ ἡ πιθανολογία τὸ πειθὺς μέτρον παρίσῃσι, τῷ τῷ τριῶδε μὲν ἐπισηριζομένῃ ἐπιχειρήματι.

§ 625. Ἀλλὰ τὸ πιθανόν τῷ βεβαίῳ διακρί-
τεον, ὥς περ γὰρ ἐνίοτε συμβαίνειν ὁρῶμεν, τὸ
μὴ πᾶν τι πιθανόν, ἔγωγε καὶ τὸ λίαν πι-
θάνον, πολλακίς ἠπάτησεν.

§ 627. Ἀλλὰ ὅπως ἔχει τὸ πιθανόν ἐπαύ-
ξεσθαι, ὥς καὶ ἀντὶ βεβαίῳ σχεδὸν τίθεσθαι.
Κλέωνα φέρε Διοκλῆς ἰχνηλατεῖ κρυπταζόμενον
εἰς πύλιν ἐν ἀπελθὼν ἐν ἡ ἐκεῖνος λανθάνων
ἦν, καὶ εἰς τὸν οἶκον εἰσιὼν, ἐπ' εὐθείας χω-
ρεῖ τῆς οἰκίας, ἐνθα Κλέωνα εὗρατο. Φημὶ ἐν
δῆλον προὑπάρχει τῷ Διοκλεῖ τὸ κρησφύγετον.
Τίς γὰρ ἐνδοιάσει; Ἀλλὰ γὰρ ἔδεν ἄλλ' ἢ τὸ
πιθάνον ἐπὶ τῷ συμβάντος ἐστὶν ἐν ἀκρότητι,
τὸναντίον γὰρ ἔχει τινὰ πειθῶ, καὶ ἐλαχίστην,
ἥς ὁ λόγος πρὸς τὸ βέβαιον, ὥς ὁ τῆς μο-
νάδος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἀπαξαπάντων τῶν
τόπων, ἐν οἷς ὁ Κλέων λανθάνειν ἠδύνατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῷ Πιθανῷ τῷ ἐν Συνθέσει.

§ 628. Τὸ πιθανόν ἐν συνθέσει εἶναι φαι-
νόμενον, καθ' ὃ ἀπλῶς ἅττα πιθανολογούμενα
φέρεται ἅμα θεωρητέα (602). συμβαίνει δὲ
τῷ πυκνῷ μὲν, διαφόρως δὲ:

§ 699. Α'. Ἐκ δυῖν, ἡ πλείονων ἐκβάσεων, ἂν ἐκάσῃς τὸ πιθανὸν γινώσκεται, ζητεῖται, ὥσθ' ἡ πιθανότης τῆ ἐν ὠρισμένη τινὶ ὑποθέσει, τῶν δυῖν τὴν ἑτέραν, ἢ μίαν τινὰ τῶν ἀπασῶν, εἰ πλείους τύχωσιν ἔσσαι, συμβῆσεσθαι.

§ 650. Λύεται τὸ προτεθὲν ζήτημα, ἀθροίσει πασῶν τῶν δεδωμένων πιθανοτήτων· τὸ γὰρ κεφάλαιον παρέχεται τὸ πιθανὸν ὃ ζητεῖται.

Ἀλλὰ καὶ ἐπ' εὐθείας ἔχει ἐπιλυθῆναι, ὥς ἐπὶ τῇ ἀπλῶς ἐξ ἑξῆς πιθανῶς ἔχοντος.

§ 651. Ἐπὶ τῇ ἐν ἀριθ. 592 προτεθέντος παραδείγματος, εἴτις τὸ πιθανὸν ζητοῖ, τῇ Βέλγην εἶναι, ἢ Γερμανὸν τὸν τῆς ἰῆς ἀποβάντα, τὸ ἐκ τῶν Βελγῶν τε καὶ Γερμανῶν ἀθροισμα, ἔχει πρὸς τὸν ἀριθμὸν συμπάντων τῶν ἐπιβατῶν, τετέστιν 88 πρὸς 100, ὥς 22 πρὸς 25· ἥτοι ὥς τὸ πιθανὸν πρὸς τὸ βέλβαιον (605). Καὶ ἔστιν ἄρα τὸ πιθανὸν ἐνταῦθα $\frac{22}{25}$, ἴσον τοῖς πιθανοῖς ἰδίαι $\frac{11}{25}$ καὶ $\frac{11}{25}$ προσαθροισθεῖσι (594. 605).

Ἐπὶ δυοῖν κύβων ἀναρριπτέμενων, τὰ μὲν ἰσχυρὰ σημεῖα πενταχῶς, τὰ δ' ἐννέα τετραχῶς, ληφθῆναι δύναται. Τὸ πιθανὸν ἄρα τῇ ἡτοι ὀκτώ, ἢ ἐννέα βαλεῖν, ἐστὶν $\frac{9}{38}$, τετέστιν $\frac{1}{4}$ (605. 606).

§ 652. Β'. Τῇ ἐπὶ δυσὶν ἐκβάσεων πιθανῇ, ἑκατέρωθεν δοθέντος, τὸ θάτερον, ἐν ὑποθέσει διακεκριμέναις συμβαῖνον ζητεῖται· οἷον ἐπὶ δυοῖν

κῶβων, τὸ πιθανὸν ζητεῖται, τῷ τινὰ πρῶτον
μὲν ὀκτὼ βαλεῖν, δεύτερον δὲ ἐννέα.

Τὸ μὲν 5: 36. τὸ δὲ 4: 36. ὁ β'. ἔχει
 $\frac{1}{2}$ πιθανότητος, ὁ α'. $\frac{1}{2}$ καὶ ἐπτημορίας ἔτι $\frac{1}{2}$.

§ 635. Παραπλήσιον δὲ ἔσται, καὶ εἰν ὑπο-
τεθῇ ὅτι Κλεινίας χιλίας ὑπέστη ἀποτίσει δραχ-
μας, τῷ Καλλίῳ. ἢ τῷ Χαβρύῳ, ὧν αἱ ἡλι-
κία διδόμεναι εἰσιν, ἐν τοῖς ζῶσιν ἀριθμωμένῃ-
ζητεῖται γὰρ ὅσον ἐστὶ πιθανόν, ὅτι τὰς χιλίας
ὁ Κλεινίας ἐκτίσει. Διοριζέον ἔν ἐν μέρει, περὶ
τε Καλλίῳ χωρὶς καὶ Χαβρύῳ, ὅσον πιθανόν
ἐκάτερον ἰδίᾳ, μετὰ τὴν δεκαετίαν περιέσεσθαι;
εἴτα δὲ τὸν ὑπολογισμόν ποιητέον. Τὴν Μέθο-
δον ἐν τῇ τῷ προτέρῳ παραδείγματι (652)
ἐπιλύσει ἀναπτύξω.

§ 634. Τὸ τῆς πρώτης βολῆς πιθανόν,
ἐστὶν $\frac{5}{32}$ (606) τὸ δὲ τῆς δευτέρας $\frac{4}{32}$, ἦτοι
 $\frac{1}{8}$, ὅπερ ὡσαύτως ἀνακαλύπτεται (605).

Ἐκλείπει δὲ τὸ κατὰ τὴν α'. βολὴν πιθανόν
τῷ Βεβαίῳ, (ὁ μονάδι ἐνταῦθα ὑποσημαίνεται),
 $\frac{11}{32}$ τέτρεσι τὸ τῷ ἐναντίῳ πιθανόν, τοσούτον.

Τότε τοίνυν τὸ πιθανόν $\frac{5}{32}$, τὸ κατὰ τὴν
πρώτην βολὴν ἐπαύξειν δεόν, τὸ δέτοι τέτρε
ἐναντίον ἀπομειῖν, τῆς δευτέρας βολῆς ἐπιτρε-
πομένης. Ταύτης δὴ τὸ πιθανόν ἐστὶν $\frac{1}{8}$, ὃ τῷ
πρῶτῳ ὁλοκλήρως προσεθὲν, πολὺ ἂν αὐτὸ ἐπαυ-
ξήσκει. Παροράται γὰρ ὅπως ἡ δευτέρα βολή,
ὡς ἂν ἀπαξ ὀκτὼ τὰ σημεῖα γένηται τῶν κύ-
βων ἀναγρίφθόντων. Ἡ ἄρα αὐξήσις ἔχει $\frac{1}{8}$
τῆς ὁλοκληρῆς ἔσται βεβαιότητος, ἀλλ' ἢ μόνον

$\frac{2}{3}$ τῷ πιθανῷ, ὅτι καὶ τῆς δευτέρας βολῆς ἔσαι χρεία, ὃ δὴ ἴσον ἐς τὸ πιθανῷ τῷ ἐναντίῳ, τῷ κατὰ τὴν πρώτην βολὴν, τῷ $\frac{3}{8}$ δύναμιν ἔχοντι. Τέττερ τὸ ἐννατημόριον δύναται $\frac{3^4}{3^2 \cdot 4}$ ὡς συναπτομέειαν τοῖς $\frac{5}{8}$, κεφάλαιον $\frac{19}{4}$. Τὸν δ' ἀριθμὸν αὐτὸν τέτον διὰ τῷ ἐφεξῆς κανόνος, ὥπερ ἐν παραπλησίαις ταῖς περιζάσεσιν αἰεὶ χρῆσθον, μὴ ἐπὶ τῶν δεῖν ἰσοθέσεων συλλογόμενῳ, ἀνευρίσκειν ῥᾶστα δυνάμεθα.

§ 655. Παραπλήρωμα τῷ πιθανῷ καλεῖται, τὴν τῷ πιθανῷ ἐλλείψιν ἀπὸ τῆς μονάδος, διῆς τὸ βέβαιον ὑποσημαίνεται.

§ 656. Κανὼν. Ἐὰν ἐπιπολλὰ πλάσια ᾖ τὰ παραπληρώματα ἀπαντῶν τῶν πιθανῶν, εἴτε δύο, εἴτε ἢ πλείω ταῦτα διδόμενα ἔστω, τὸ τῷ παραγομένου παραπλήρωμα, τὴν ζητούμενην παρεξέταται πιθανότητα.

§ 657. Ἐπὶ τῷ ἐν ἀριθ. 633 παραδείγματι, θώμεν δὴ τὸν μὲν Καλλίαν, ἔτος ἄγειν 28, τὸν δὲ Χαβρύαν 41. Τὸ γὰρ πιθανὸν τῷ τὸν πρῶτον μετὰ δεκαετίαν ἐτι περιέσεσθαι, ἐς $\frac{17}{20}$, τοῖς δὲ τὸν δεύτερον ἐπιζήσειν ἢ πιθανότης $\frac{2}{3}$ ἐπὶ ἑτεσι δέκα, παραπληρώματα δὲ εἰσὶ $\frac{3}{20}$, καὶ $\frac{2}{3}$. τὸ δὲ παραγόμενον $\frac{1}{30}$, ἢ παραπλήρωμα ἐστὶν $\frac{29}{30}$, ὃ τὸ ζητούμενον πιθανὸν ἡλίκον παρίσχησιν. ἄρα 29 πρὸς 30; ὡς τὸ πι-

Θανόν ὅτι Κλεινίας ἀποτίσει; πρὸς τὸ βέβαιον ἐνθεντοὶ καὶ πλέον τι Κλεινίας ὑπέστη, ἢ εἴπερ ἄνευ συνθήκης τῆς ἐπ' ἑδενί, ἀπλῶς ἔτως ὑπέχετο, μετὰ δεκαετίαν, ἢ μὴν δραχμαῖς ἐκτίσειν ἐννακοσίας ἐξήκοντα.

§ 658. Παραπλησίως ἦν ἂν ὁ ὑπόλογισμός μεθοδευτέος, καὶ εἰ ἄμφω ὁμήλικες ὄντες ἐτύγχανον, ἢ εἴπερ ἐν τῇ τῶν κύβων ἀναρρίψει, ἐπιχειρήσειε τις πρῶτον, ἢ καὶ δεύτερον ἀναρρίψας; σημεῖα λαβεῖν ἐκτῶ; δεῖται γὰρ τὸν κανόνα ταῖς ἰσοθιμένοι πιθανότησι προσαρμόσαι.

§ 659. Φυλακτέον δὲ ἐν τοῖς τοῖστοις, τῷ τὰ ὀνίσως πιθανῇ, ὡς ἂν ἐπίσης τοιαύτας ἐκδέχεται. συμβαίνει δ' ἂν τὸ τρίτον, εἰ κατὰ τὴν συνάφειαν τῶν δύο πιθανότητων, ἢ ἑτέρα ἀμείβετο.

§ 640. Ὡς ἐπὶ τῷ ἐν Ἀριθ. 592 παραδείγματι ἀποβαίνοντων τῆς νεῶς δυοῖν ἀνθρώπων, τὸ πιθανὸν ζητεῖται τῷ θάττω εἶναι Βέλγην. Τὸ μὲν ἐν πιθανόν πρὸς γε τὸν πρῶτον ἀποβαίνοντα εἰς $\frac{1}{50}$ (603) τετέστιν $\frac{21}{25}$. Πρὸς γε μὴν τὸν δεύτερον ἔκτι εἰς ἢ αὐτῇ πιθανότης, ἐν ᾧ γὰρ ἔτος ἀποβαίνει, περίεσι μόνον ἐν τῇ νηὶ 99. Καὶ εἰ μὴ ἐν αὐτοῖς ἅπαντες οἱ Βέλγη εἰσὶ, τῷ δευτέρου ἀποβαίνοντι δ' προσέχομεν. Τὸ ἄρα πιθανὸν ἔσται ὡς $\frac{84}{99}$ (603)· καὶ ταύταις ἄρα ταῖς πιθανότησι $\frac{21}{25}$ καὶ $\frac{84}{99}$, τὸν ὑπόλογισμόν, κατὰ τὸν τεθέντα κανόνα (656), ποιητέον.

§ 641. Γ. Ποικίλα ζητήματα, τῶν ἔχον-
τον ἤδη ἀναπτυχθέντων καὶ τοι διαφέροντα,
πρὸς αὐτὰ μὲν τοι ἔχει ἐπαναχθῆναι. ὥς μη-
δὲν πρὸς τὴν τέτων ἐπίλυσιν καιρὸν ἐπιζητεῖσθαι,
παρὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς ἐκδόσεως.

§ 642. Περὶ τῶ Καλλίε καὶ τῶ Χαβρύε,
τῶν ἐν ἀριθ. 655, 657, ζητεῖται πηλίκον
τὸ πιθανὸν ἀμφοτέρως ἐντὶς τῆς δεκαετίας
θνήξεσθαι καὶ συμπίπτει ἐν τῷδε τὸ ζήτημα,
τῷ ἤδη ἀνωτέρω διαληφθέντι. Τὸ γὰρ ἐνταῦ-
θα ζητῶμενον πιθανὸν, ἰσοδύναμον ἐστὶ τῷ ἀντι-
κειμένῳ τῷ ἐν ἀριθμ. 657 ζητῶμένῳ καὶ ἐστὶν
ἢ τῆς ἐκείσε ἀνιχνευομένης πιθανότητος, ἀπὸ
τῶ βεβαίως ἔλαψαι

§ 643. Ὡσαύτως καὶ εἰ ζητοῖτο τὸ πι-
θανὸν περὶ ἀμφοτέρων, ὥς μετὰ τὴν δεκαετίαν
περισσεμένων· τῷ γὰρ ἰσόμετρον ἐστὶ τῇ πι-
θαιότητι τῷ ἐνεντίε, ἢ γὰρ τῇ ἀπὸ τῶ βε-
βαίως ἔλαψαι, τῷ κατὰ γε τὸν λόγον τῷ τοι-
ῷδε ζητήματος, τῷ τὴν ἑτέρον ἐντὶς τῷ τε-
ταγμένῳ χρόνῳ θνήξεσθαι μίλλειν, ὅπερ ἐπὶ τῷ
ἀναπτυχθέντι ἀνωτέρω ἀνέγεται (632. κξ.)

§ 644. Ἀλλὰ ταῦτε τοιαῦτα ἐπ' εὐθείας
εὐπετέστερον ἐστὶν ἐπιχειρεῖν ἐπιλυεσθαι· αἰνέκει
δὲ ταῦτα πρὸς ἐκείνα περὶ ὧν κατωτέρω πρᾶγ-
ματευσόμεθα (651. κξ.)

§ 645. Δ. Τῷ συνδρομῇ εἰς ταυτὸ πολλῶν
τε καὶ παιτοίων πιθανολογιῶν, ἐπ' ὕξει τὸ πι-
θανόν· τὰ μὲν τοι πιθανολογούμενα εἰ κατὰ
ψιλὴν συναπτέα ἄθρυσιν.

§ 646. Οἷον λόγος προβάλλεται, ἔ τὸ πι-
θανόν $\frac{1}{2}$. Ὅθεν τὸ ἐπὶ ἀβεβαιόν ἐν αὐτῷ $\frac{1}{2}$.
Τὸ δὲ ἀπομειωθήσεται μὲν ἡμῖν. δευτέρας πι-
θανολογίας προσεθείσης, ἔ μὲν τοι ἀξιοθὲν οἰχί-
σεται ἐργον γὰρ τὴν πληρεστάτης ἐστὶν
ἀποδείξεως. Ἐὰν τοίνυν, ἡ δευτέρα τῶν πι-
θανολογιῶν εἴη, ὅσα $\frac{2}{3}$, ἀφελῆται αὕτη
τὰ δύο τρίτημόρια τῆς ἀβεβαιότητος, τετέσι
τὰ δύο τρίτημόρια τῆς τεταρτημορίας, ἥτοι $\frac{1}{3}$,
ἢ $\frac{1}{2}$ τῆς ὅλης. ταῦτα προσθέντα τῇ πρώτῃ
πιθανολογίᾳ, παρέσται δὴ τὸ ζητούμενον πιθα-
νόν $\frac{1}{2}$.

§ 647. Ἡ συλλογιστικὴ αὕτη ἔφοδος συμ-
πίπτει τῇ ἐν ἀριθ. 634, καὶ τῇ κανόνι δὲ
(636) τῷ κατὰ τὴν ἐκείσε ὑπόθεσιν ὑπερ-
γῆντι, κἀνταῦθα τὸ ζητούμενον προσεφαρμό-
ζειν ἐστὶν, ἡνίκα δύο, ἢ πλείους πιθανολογίαι
εἰς ταῦτό συντρέχουσι.

§ 648. Πρὸςδε ἐφαρμογὴν τῶνδε τῶν κανόνος
ἐξετάσει, εἰ μὴ τῇ συνδρομῇ τῆς ἐτέρας, ἢ ἐτέ-
ρα τῶν πιθανολογιῶν ἐξαμβέβεται ὁ συμβαίνει,
ἐπειδὴ τῶν εἰς ταῦτό συνιδῶν περιστάσεων,
ἅμα ἐπιθεωρημένων, προσαρμόζειν οἶοντε τὸν
κανόνα τὸν ἐν Ἀριθ. 603.

§ 649. Ὅχλος συστάντες μεταξύτις ξίφει
ἀνῆρηται. Δῆλον δὲ ἄλλοθεν ἔξ μίνας γεγονέναι
τὴς τὰ ξίφη σπάσαντας, ὧν εἰς καὶ Μέμ-
νων ἦν. Τὸ πιθανόν ἔν τῇ τῆτον εἶαι τὸν
ἀνδροφόνον ἐνταῦθα εἶναι $\frac{1}{2}$ (603).

Ἄλλ' ἔτι δῆλον, ὡς ὁ Φινεύς ἦν καὶ μελαγχόμοις, τὸ δέ τρι, δέκα ἦσαν ἐν τῷ ὄχλῳ οἷς συνέβαινον. ἦν δ' αὖθις καὶ τέττοις ἐναριθμῖος ὁ Μένων. Πάρεσιν ἔν καίνοντι τῷ πιθανῷ μέτρον, ὃ θέτει ἰσ, καὶ τὰ πρῶτα εἰς ταῦτο συντρέχει. Αἱ δὲ πιθανότητες συναπτόμεναι ἰχύουσιν $\frac{1}{4}$ (647. 656).

§ 650. Καλῶς τὰ τῷ πιθανῷ διήτητα, ὡς ὁ Μένων τὸν Φινὸν ἐργάζεται, εἰ μὲν ἕτερον παρὰ τὰ τεθέντα φανερόν εἴη. Τῆς μὲν τρι γνώσεως αὐξομένης, καὶ τὸ πιθανὸν αὐξεται, ἢ μειῖται, καὶ ὅλως μεταβάλλει. Εἰ μὲν ἔν ἄμφω τὰ ἐπισημειωθέντα συναφθῆναι τε δυνηθεῖν, καὶ διοριθῆναι, καὶ ἴσοι εἰ ἐν οἷς αὐτὰ συμβαίνουσιν ἄνθρωποι εἰσὶ, τέττοις δεήσειεν ἂν μόνως εἰς σκέψιν εἰσαγαγεῖν· εἰ γὰρ ἅπαντες ὧν προτέρων ἐμιήθημεν μελαγκόμοι ἐτύγχανον, τὸ πιθανὸν ἐκ ἂν $\frac{1}{4}$, ἀλλ' $\frac{1}{2}$ τιμηθεῖν, τό τε δεύτερον τῶν σημείων, ἦν ἂν εἰς ἑλεγχον περιττόν. Ἐὰν δὲ ἐν μόνῳ ἄμφω, συνδραμόντα ἐπαληθεύοι τὰ Μένωνι, ἐκέτι πιθανόν τι πάρεσι ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ βέβαιον.

§ 651. Ε'. Ἀχρι τέττοι τῶν πιθανῶν ἀνεκρίναμεν, τὰ ἐκ συνδρομῆς προσηυξημένα· νῦν ἔν διαληπτέον καὶ περὶ τῆς τέτων ὑπομειώσεως. Συμβαίνει δὴ τέτο ἐπειδὴν ὁ τῷ πιθανῷ θεμελίος ἐστὶ πιθανῶς ἔχων ὑπομειῖται γὰρ τὸ πιθανόν, κατὰ λόγον τῆς πιθανότητος τῷ θεμελίῳ ὃ βέβηκε.

§ 652. Ἐν ὃν ἡ τῆς ἐκβάσεως πιθανότης ἢ $\frac{1}{2}$, τὸ ἴσται πιθανὸν ἢ ὡς $\frac{1}{2}$, τῷ ἀκρίβειν ἀληθεύειν ἂν, τότε δὴ ἡ τῆς ἐκβάσεως πιθανότης ἰσοδύναμος ἔσται τῇ τριτημυρίῳ τῷ ἡμίσει, ἴσται $\frac{1}{6}$ τῆς βεβαιότητος· ἐλέγχεται δὲ πολλαπλασιασμῷ ἀμφοῖν τῶν πιθανότητων.

§ 655. Ἐχῶ δὲ χάραν ὃ παρὼν καιρὸν ὁσάκις, ἐμβασις τις πιθανῶς ἔχουσα, ἐξ ἐκβάσεως ἄλλης πιθανῶς ἔχουσα ἐξήκνηται, ἔσται τοι δύο, εἴτε καὶ πλείους διδόμεναι τύχῃσι.

§ 654. Συνέθετο Μενεκλῆς μετὰ ἑνὶ ἑτέρων νηὸς ἐπιβῆναι· οἷγε μὲν ἐπιβάντες μοῖτοι ὑπῆρξαν ἑπτὰ. Ἡ μὲν ὃν ναὺς τῷ λιμένας ἀναγομένη, ἐπιβάτας ἦν περὶ χίστα διακοσίους τὸς σύμπαντας. τέτων ἔπειτα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, σὺν ἑτέροις διακοσίαις καὶ πεντήκοντα, μάχην συνάψαι ἐξεπέμφθησαν. Ἐκπεμφθέντες δὲ οἱ τετρακόσιοι πάντες ἀπώλοντο, πλὴν σφαιρόντα. Ζητεῖται ὃν ὅσον ἂν τὸ πιθανὸν εἴη, τῷ καὶ τὸν Μενεκλῆν αὐτὸν μετὰ τὸν ἀπολωλότων κατὰ τὴν μάχην πεσεῖν.

α. Τὸ πιθανόν, τῷ τὸν Μενεκλῆν τῆς νηὸς ἐπιβῆναι ἐστὶν $\frac{7}{18}$.

β. Καὶ ἐπιβάντα ἐπὶ τὴν μάχην καὶ αὐτὸν τοῖς ἄλλοις συνεξελθεῖν ὡς $\frac{3}{4}$.

γ. Τὸ δὲ καὶ μαχόμενον πεσεῖν, ὡς $\frac{37}{48}$ (603).

Τὸ τοῖον ὑπὸ τῶν τριῶν πιθανῶν τετῶν
 παραγόμενον, δίδωσι τὸ ζητούμενον πιθανόν (652.
 655) καὶ ἐστὶν ἄρα $\frac{777}{1865}$, ὅτι ἐγγύς $\frac{27}{35}$.

§ 655. Παραπλήτιον δὲ, καὶ τὸ τῶν ἐπὶ
 κέρδεσιν ἐγγυήσεων ἀσφαλείας χάριν τῶν ἐμ-
 πορευομένων, ἐστὶ ζήτημα καὶ αὐτὸ τῆς ποι-
 κίλως τε καὶ διαφέροντας τῆς αὐτῆς νηὸς πλόως
 ἀφορᾷ.

§ 656. Ναὺς τις εἰς λιμένα σπεύδει κατὰ-
 γεῖναι, καὶ ἀπὸ τῆδε ἐπὶ λιμένα δεύτερον αὐθις
 κατᾶραι. ἐφείλες, εἴτα τέως πρὸς τὰ οἰκίαι
 ἐπαναπλευῖσαι. Δοθέντων ὅν τῶν ἐπὶ ἐκάστῃ πλῆ-
 θυν πιθανῶν (615), ζητεῖται ἡ περὶ τῆ ἀνάπλη-
 τῆς νηὸς πιθανότης. καὶ ὁ δὲ ἄρα, ὅτι πολλα-
 πλασιάσαι χρὴ, τὸ τριπλὸν τῆ τριπλῆ πλῆ-
 θυν πιθανόν, ἰδίᾳ ἐκάστῃ θεωρούμεν (652. 655).

§ 657. Τῇ δ' αὐτῇ μεθίδω διορίζεται, καὶ
 ἡ τῶν ἐκβάσεων συνδρομή, τῶν κατὰ τὸ αὐ-
 τὸ τῆ χρόνῳ συμβαινουσῶν.

§ 658. Ἐπὶ τῇ ἐν ἀριθ. 655 καὶ 637
 παραδείγματι, τέτταρ' αἵτια ζητεῖται ἂν
 ἔχοι, καὶ ~~καὶ~~ γὰρ τὴν διαφορὰν τῶν εἰς ταῦτο
 συνιστῶν περιβάσεων.

α'. Οἱ ῥηθέντες Καλίας τε καὶ Χαβρύας,
 ἄρ' ἄμφω μετὰ τὴν δεκαετίαν ἐν τοῖς ζῶσι πε-
 ριέσονται;

β'. Μὴ ἄρα μόνος περιέσεται ὁ Καλίας;

γ'. Ἄλλὰ μὴ μόνος ὁ Χαβρύας ἀνέπαλιν;

δ'. Μὴ ἄμφω ἐντὸς τῆ εἰρημένης θνήσκονται
 χρόνῳ;

Ἐξ ἀνθρώπων εἴκοσι τῷ Καλλίᾳ ἐμηλίκων, τρεῖς ἐντὸς ἐνιαυτῶν θιήσκουσι δέκα, ἑπτακαίδεκα δὲ περίεσι ζῶντες. Οὐκ ἔν τὸ μὲν αὐτὸν ἐπιζήσειν πιθανὸν εἶναι ὡς $\frac{17}{20}$ · τὸ δὲ μεταξὺ θνήξεσθαι ὡς $\frac{3}{20}$ (603).

Παραπλησίως ἐλέγχεται καὶ τὸ Χαβρύς, τὸ μὲν πιθανὸν εἶναι, ὡς $\frac{7}{9}$ τὸ ἐπιζήσειν, τὸ δὲ ὡς $\frac{2}{9}$ τὸ θνήξεσθαι (657. 603).

Καὶ ἔστι τοίνυν πρὸς μὲν τὸ α. τῶν ζητεμένων ἀπαντῆσαι, ἐπιπολλαπλασιάσαντας δὲ ἀλλήλων, τὰς τῷ ἐπιζήσειν ἀμφοτέρους πιθανότητας, $\frac{17}{20}$ διὰ $\frac{7}{9}$ · ταύτη γὰρ τὸ πιθανὸν ἦκει εἰς τὸ $\frac{119}{180}$ · ὅτι ἔγγιστα $\frac{3}{4}$ (652).

Πρὸς δὲ τὸ β, πολλαπλασιάσαντες το πιθανὸν τῷ τὸν Καλλίαν ἐπιζήσειν, διὰ τῷ πιθανῷ τῷ Χαβρύαν θιήξεσθαι $\frac{17}{20}$ διὰ $\frac{2}{9}$ · ἔσαι γὰρ $\frac{17}{90}$ · ὡς ἔγγιστα $\frac{3}{10}$ (652).

Πρὸς δὲ τὸ γ. πολλαπλασιάσαντες $\frac{7}{9}$ διὰ $\frac{3}{20}$, καὶ γὰρ ἔσαι $\frac{7}{60}$, ὡς ἔγγιστα $\frac{2}{17}$ (652).

Πρὸς δὲ τὸ δ. τελευταῖον, τὸ πιθανὸν τῷ θανάτῳ ἑκατέρω πολλαπλασιασέον ἐπαλλήλας $\frac{3}{20}$ καὶ $\frac{2}{9}$, ἔσαι γὰρ δὴ $\frac{1}{30}$ (652).

§ 659. Οἰαδηποτὲν προτάσει συνδέτω, τῇ ἐξ ἐτέρων ἰδίᾳ πιθανῶν συγκροτημένη, τὸν αὐτὸν τετενὶ κανόνα προσεφαρμοσέον (652).

§ 660. Διὰ δὲ τῷ αὐτῷ κανόνος τέτῃ, καὶ τὸ πιθανὸν τῷ λόγῳ προσδιορίζεται, τῷ ἐξ ἑτέρω λόγῳ καὶ αὐτῷ πιθανῶς ἔχοντος, ἐπιφερομένῃ οἷον εἰ Φαίῃ Ἄνυτος. πα(α) Μελίτῃ ἀκηκοέναι, τῶν δὲ ἑκατέρω τὸ πῖσιν, ὑποήτων.

§ 661. Δῆλον δὲ, ὅτι τῇ τριᾷδε συνδρομῇ τὰ πιθανά, ὡς λίαν ὑφίεται. Δύο γάρ, ὧν ἑκάτερον ἐν μέρει ἰσοσάσιον ἴσ, συναπτόμενα, εἰ δὲ ὑπόνοιαν τινα συναποτελῶσιν (652. 596.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῶν Ἑνσατικῶν Ἀντιθέσεων,
καὶ τῶν Ἀντικειμένων Πιθανοτήτων.

§ 662. Εἰς θῆραν τῆς τῶν ἔντων γνώσεως, ἐκ ἂν ἄλλος ἔχῃ τὰ ἀληθῆς τι προίχόμενα μῖον ἀνακρίνειν, δεῖ δ' ἐπ' αὐτοῖς καὶ κῆνα προσεξετάζειν, ἅττα εἰωθεν ἀντιπρὸςβάλλεσθαι.

§ 663. Τῇ μὲν ἐν Μαθηματικῇ Ἑναργείᾳ, τὸ ἀντιπίπτον δῆπρ εἶδεν, καὶ εἶδεν δεὸς ἀπάτης, κατὰ τὴν ἀπλὴν ὑφέρει καὶ ἄμεσον πρόσληψιν (458).

§ 664. Οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ πὶ τῶν μᾶλλον συνθέτων, ἐν οἷς πλείους αἱ ἐγχωρῶσαι κρίσεις, πόρρω ὑπονοίας ἀπάτης γινόμεθα, ἐπειδὴν μὲν νῦν προσβολῇ, τὰς τε κρίσεις πάσας ὁρῶμεν, καὶ τὴν, πρὸς ἀπλυστάτην τινὰ ἀρχὴν, ἀναφορὰν τε καὶ ἀλληλεσχίαν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος προτάσεως (460).

§ 663. Ὑφέρπει γὰρ ἡ ἀπάτη ὀλιγορ-
μένης τῆς ἐναργείας (471), ὅπερ διὰ τὸ τῆς
ἀνθρώπων ἀδυνεὲς διανοίας, ἐπὶ τῶν μᾶλλον
συνδέτων συμβαίη αὖ (472. 474)· τίθεται
γὰρ ὡς ἐναργεῖς τῆνικαῦτα τὸ μὴ τοιῦτον· ὅτε
οὐ καὶ τῶν ἐνστάσεων ἀφορμὴ γίνεται.

§ 666. Ἐὰν ὅν τῷ προκειμένῳ ἐναργῶς ἐμοὶ
δοκῶντες ἀπρὸςδεῖχθαι, προβάλλεται τινα ἀντι-
πίπτοντα, καὶ αὐτὰ τὸ ἐναργεῖς ἰδέν τοι μῆλον
προίχεσθαι ἔοικεν, ὑπενδοιάζειν τότε δίκαιον.
Ἀπάτη γὰρ τις πάντως ὑπολανθάνει, καὶ ἐξ
ὁπωτέρων τῶν μερῶν, ἔτι ἀδηλον.

§ 667. Ἐπειδὴν ἐκ προτάσεως προκειμένης,
ἐναργῶς τι ἄτοπον ἐπιφέρεται, ἔλεγχος ἐν-
τεῦθεν ἡμῖν ἀπαντᾷ πόρρω ἀμφιβολίας, τῷ
τὴν πρότασιν ψεύδεσθαι. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ πρό-
τασις αὕτη, λόγῳ τινὶ βέβηκεν ἄλλως, ἐναρ-
γῶς ἀληθεύοντι, ὑπενδοιάζειν τότε ἀνάγκη
πᾶσα, ὡς εἴρηται (666), καὶ ἀπορεῖν. Διὸ
μέμψαται αὖν τις ἐπίσης, τὴν τε λέγοντας,
μηδὲν προσέχειν χρῆναι ταῖς ἐπόμε-
νοις, εἰ τὸ προτεθέν σαφῶς ἀπα-
δείκνυτο, καὶ τὴν ἀντιφέροντας, ὅτι
ψευδὴς καὶ ἀπάξ ἡ πρότασις, ὡς
εἰς ἄτοπον ἄγασσα, καὶ ὅτι περιτ-
τὸν τὴν λόγους οἷς ἐκείνη ἀποδεί-
κνυται ἐπιθεωρεῖν.

§ 668. Ἐπὶ ταῖς ἀνεπιλύτοις τῶν ἐνστάσεων, ἐκράτησαν ἤδη, ὡς ἀληθεῖς ἕκαστον ὑπολαμβάνειν, ἢ τῇ ἀποδείξει πρῶτον φθάσας περιέτυχεν. Ἀλλ' ἔδὲν τῷ τοιούτῳ τῷ ἐρῶ λόγῳ μᾶλλον ἀντίκειται.

§ 669. Κανὼν οἷον κοινῇ προβάλλεται, μηδὲν ταῖς ἐνστάσεσι προσεικτέεν εἶναι, τῆς προτάσεως ἤδη σαφῶς ἀποδειγμένης.

§ 670. Ἀλλ' ὁ κανὼν διερμηνευτέος. Εἴπερ γὰρ ἡ γινομένη ἐνστάσις, σαφὴς τις καὶ ἐναργής ἐστὶ λόγος, δι' ἃ τὸ τῆς προτάσεως ἐναντίον κατασκευάζεται, ἔκ ἐρῶται τὸ τῷ κανόνος, καὶ πείσῃον μάλιστα τήνικαῦτα τῷ ἐναντίῳ κανόνι τῷ διαγερύοντι, μηδέποτε τελείαν εἰς πῖθῳ λαβεῖν ἐξεῖναι τὴν πληροφορίαν, εἰ μὴ πᾶσαι πρότερον αἱ γνόμεναι ἐνστάσεις τῆς δέσεως τύχοιεν ἐπιλύσεως.

§ 671. Ταῖς δὲ ἐνστάσεις ἐν τούτῳ, διακρίτον τῶν ἀπειριών, αἱ, καὶ τῆς προτάσεως σωζομένης, ὑφίστανται. αἵτε ὑπεῖναι τι ἐλέγχεσθαι τῇ προτάσει. ἀσαφείας ἐχόμεναι. Ἐκείνας γὰρ καὶ ὑπεροσαν ἴσχυι, καὶ περὶ ἐκείνων, ἐννοεῖσθαι δεῖν, τὸν προχειρισθέντα κανόνα (669) φανερόν.

§ 672. Ἐκ τῆς ἐνιαυσίᾳ παραλλάξεως, τῆς μήπω ἀκριβῶς παρατηρηθείσης, ἐνσαπνίνα, κατὰ τῆς κινήσεως τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον, προτείνειν εἰώθασιν. Ἀλλὰ τὸ τῆς λόγος κράτος, ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἡρτηται τῶν σερειῶν ἀτέρων τῆς ἡμῖν ἀγνοομένης. Ταύτης ὅσον ἅλις μεγεθυνομένης, ἔρρει τὰ τῆς ἀντιθέσεως. Καὶ εὐλογον δῆπερ τὰ περὶ τῆς ἐνιαυσίᾳ λεγόμενα παραλλάξεως συγχωρεῖν, καὶ τῆς κατὰ τὴν γῆν σαζομένης κινήσεως.

§ 673. Πολλὰ ἀντεμβάλλειν εἰώθασιν, τοῖς ὑπὸ τῶν Μαθηματικῶν περὶ τῆς ἀπείρου ἀποδεικνυμένοις. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα πάντα ἔδδεν ἄλλο δαίκνυσιν, ἢ μὴ εὐκρινῶς ἡμῖν τὰ τὰ ἀπείρῳ πρῶταιήκοντα τυγχάειν ληπτὰ. Οὐδὲν μὲν τοι ἦττον τοῖς ἀποδεικτικοῖς λόγοις τὸ ἐνὸν κράτος ἐγκαταλείψουσιν.

§ 674. Ἡ γὰρ ἐνσασις ἢ ἀπὸ τῆς ἀγνοίας προβαίνουσα, ἔδειξεν ἐπὶ λόγῳ, κατὰ τῶν ἐναργῶς ἀποδειχθέντων.

§ 675. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ περὶ ἐπ' εὐθείας τὴν Μαθηματικὴν ἐνάργειαν ἀφορῶντα, ἔδδεν ἂν ἦττον καὶ τῇ ἡθικῇ ἐναρμόττει. Περὶ ἣν ἐτι παρατηρητέον, ὅτι ἡ βεβαιότης, παρὰ τὸ ἐξ ἀντιθέτε πιθανόν, ἔκιν ἂν ἀσθενεστέρα γένοιτο ποτὲ (671). Ἐκτὴ γὰρ ἔδαμῶς ἀνατρέπει τὸ τῆς ἐναντίᾳ ἀσφαλές τε καὶ βέβαιον, ἔδ' ἀπὸ τῆς καθ' ἑαυτὴν ἐννοίας ἐκκλείει.

§ 676. Ἀπέρσης δὲ τῆς βεβαιότητος, καὶ τὸ μάλισα πιθανόν, ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης πιθανότητος κολέεται, ὅτι ἐνδέχεται μὲν διαψεύδεσθαι καὶ τὸ πιθανώτατον, ἀληθεύειν δὲ καὶ τὸ ἐλάχιστον τῇ πιθανολογίᾳ κατωχυσώμενον (626).

§ 677. Ἄνδρες δὴ περὶ τινὸς προκειμένῃ, ἐκδιηγείσθαι ἔμοι, τὰ συναληθεύειν μὴ φύσιν ἔχοντα. Ἐὰν ὅν ἀμφοτέρων ἡ μαρτυρία, ὡς Φιλαλήθων ἔχη τὸ ἔμπιστον, ἀμφισβητητέον ἂν εἴη, (666) εἰσβάλλοντα θάτερον μόνον ἀληθῶς λέγεσθαι.

§ 678. Ἐὰν δὲ τέτων ὁ μὲν ἔχη τὸ ἀξιόπιστον, ὁ δὲ δ' πόρρω ὑπονοίας γίνεται ψεύδης, τῇ τῷ δευτέρῃ μαρτυρίᾳ εἰς βραχὺ προσεκτέον (675).

§ 679. Εἰ δ' ἀμφω ὑποπτεύεσθαι ἄξιοι ἐπίσης εἰσὶν, ἡ θάτερος μαρτυρία ἀνατρέπει τῇ τῷ ἑτέρῃ. Ἐὰν δὲ τῶν μὲν μαρτυρημένων ἑκάτερον πιθανολογῇται, μέτριον δὲ τὸ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν ὑποπτον ἢ, πιθανόν ἐστὶ τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύειν.

§ 680. Ἐὰν ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λόγοι, προβάλλωνται πιθανοί, τὸ δ' ἐν τέτοις πιθανόν ἄνιστον ἢ, ἐκ τέτων δοθείτων, διοριθῆναι δύνησεται, ὅσον ἡ πιθανότης τὴν ἀντικειμένην πιθανότητα ὑπερβάλλει.

§ 681. Φυλακτέον δὲ τῷ μὴ τὴν ἀντικειμένην πιθανολογίαν, ἐξ ἄλλοτερος τινὸς ἐπι-

φέρειν, ὃ πρὸς γε τὸ ἡμῖν προκείμενον ἐδεμίαν
ἔχει ἀναφορὰν. Ἐκ γὰρ τῆς προση-
κούς πηγῆς τὰ ἐπιχειρήματα δεόν
ἀρῶσθαι.

§ 682. Πρὸς διορισμὸν τῆ πιθανῆν εἶναι τὴν
ἐκβάσιν τινὲς τῶν ἐδεχομένων, ἥκιστα προσεκ-
τέον τῷ ἀπαξ ποτὲ, ἢ καὶ δεύτερον κατὰ
τὸ παραχηκὲς συμβεβηκότι. Οὐδὲ γὰρ μείζονα
ἐκβάσεις δύο προσέχως ἐπόμεναι, ὧν ἡ ἑτέρα
ἐδαμῶς ἐξήρηται τῆς ἑτέρας πρὸς ἀλλήλας
ἔχουσι τὴν ἀναφορὰν, ἢ ἐκβάσεις ἄλλαι ἰποῖαι
δήποτε.

§ 683. Τὸ πιθανὸν τῆς τῶν κύβων ἀναρ-
ρίψεως, ὃ μεταβάλλει ἐκ τῆς προσηγαμένης
βολῆς, ἥτις ἂν ἡμῖν γινώσκαιτο. Καί τοι ὅσοι
οἱ τοῖς τοιέτοις εἰσὶ προσέχοντες, καὶ λέγον-
τες· συνέβη τόδε· ἔκῃν τόδε νῦν ἐδαμῶς συμ-
βήσεται.

§ 684. Οἱ δὲ τεναντίον, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγ-
μα, καί τοι ἄλλως λίαν γέ πιθανὸν ὄν, τῆς
ποθεμένης ἐκβάσεως ἐδαμῶς εὐτυχέ, τῆς πα-
ραπλησίως ἀποπειράσασθαι τύχης, ἐκέτι θάρ-
ρῃσι· ἐπειδὴ γὰρ τόδε (φασὶ) συνέβη; καὶ
κῦθις συμβήσεται.

§ 685. Ὅσα δὲ ἄνθρωποι περὶ τὴν τύχης,
καὶ εὐτυχίας, καὶ ἀτυχίας, ἐαυτοῖς ἀνα-
πλάττειν, ἢ οἷς ἡ σύνεσις ἀπαιτεῖ τὸ μόνον
προσέχειν τῇ πιθανότητι.

§ 686. Τῶν ἐκβάσεων, τῶν βραχύ τι πιθανότητος ἔχουσιν, τὴν πρὸς ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίας χάσιν, καὶ πλεὺν ἔδεν, τὰ ὀνόματα ταῦτα τῆς εὐτυχίας τε καὶ αὐτυχίας ὑποσημαίνουσι.

§ 687. Ἄλλ' ἐν γένει ἤδη τοῖς περὶ τῆς Μαθηματικῆς τε καὶ Ἡθικῆς ἐναργείας, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς πιθανότητος εἰρημείαις, εἰς τὴν κατ' αὐτὰς χρησιμωτέρων αἰάπτουξιν, σφραγίδα ἐπιθετέον.

§ 688. Τοιαύτη τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ φύσις, διὰ τὸ σενεῖν τῆς διανοίας, τὸ μὴ πάντῃ πᾶσαν ἀπάτην ἐκκλίνειν δύνασθαι. Τίσι μὲν ἀκολούθῃν δεόν κανόνει, εἰς τὴν ταύτης ἐκφυγὴν, εὐρίσκουσιν, ἐπὶ πᾶσι γεμὴν ἀκολούθειν τῆς κανόνει τοῖς δὲ, ἀδυνατοῦσιν.

§ 689. Ἐκ τῆς τῆς γνώσεως βαθμῆς, τῆς ἐν διαφέρουσιν ἀνθρώποις διαφορᾷ ἔχοντος, τὸ διάφορον τῶν ἐκάστου δοξασίων τε καὶ ὑπολήψεων ἡρτηται. καὶ ἔδει ἄρα θαυμαστὸν, εἰ τοσαῦται αἱ κατὰ τὰ δόγματα διαφοραὶ, καὶ εἰ ὁ αὐτός συνεχῶς γνωσιμαχῶν δόξαν ἀμειβεταί.

§ 690. Ἔστιν ὅμοι δίκαιον πόρρω πύσης ἀμφιβολίας εἶναι, ἀλλ' οὐ καὶ τις προσεσθῶσα ἀντίθεσις, ἣν ἐπιλέσαι οἷος τε ἔκ εἰμι, εἰς τὸ ἀπορεῖν με περὶ τῆς ταύτης ἐξ ἀνάγκης διαγεται (ἡ τίς). Τὴν ἐπίλυσιν ἐν ἀνακαλύψαντι, οἷχεται τὰ τῆς ἀπορίας, καὶ δευτέρα τις

ἐπὶ τὸ αὐθις πείθεσθαι περὶ τῆς προκειμένης
προτάσεως, μεταβολὴ ἐμπροσθέν. Ἰὰ γὰρ
αἱ τοιαῖδε μεταβολαί, περὶ τὰ μείζονος λόγῳ
ἄξια, τοῖς μετὰ σπουδῆς πρὸς τίχῃ, καὶ τὴν
τῶν ὄντων γινῶσιν ἑαυτοῖς ἐπεκτείναν προθυ-
μυμένοις, σπανιώτερά τι εἰσιν.

§ 691. Ἐν ταῖς κατάγε τὸ πιθανὸν εἶναι
κρίσεσιν, εὐπερίτρεπτον εἶναι τὴν ψυχὴν, καὶ
ῥᾶτα μεταβάλλεσθαι, αὐτόθεν δῆλον. Τὸ γὰρ
τῆς παιδὸς χεῖμα, κατὰ χεῖν πῶς ἐστὶ πρὸς
ἣν γινῶσιν ἔχομεν τὸ πρῶτον ατελεσέαν,
σὺν ἧ καὶ μεταβάλλειν ὅσαι ἄραι δύναται ἂν
(590). Ταύτην, καὶ ὁ μὲν τις τινὶ πιθανῶς
δοκῶν ἔχειν λόγος, ἑτέρῳ τινὶ ἀποφαινόμενῳ,
ἅπερ πλείονα περὶ τὸ προκειμένον ἄλλοθεν τὰ
γινωσκόμενα περίεστιν, πᾶσαν ἀπορίαν ἐκ μέσῃ
ποιεῖ (641).

§ 692. Τέτοιο δὲ μάλιτα χώραν ἔχει, ἐπὶ
τῶν κοινῇ κατὰ τὴν τῆ βίῃ χεῖν ὁσημέρῃ
συμβαίνειτων ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις τὰ τῆς
παιδὸς τῶν πολλῶν ἐκάσταις συμπαραλλάσσει
καὶ συμπληθύνεται. Ἰερτῆται δὲ ταύτης τὸ
πλέον ἀπὸ τῆς περὶ τὰς ἐλαχίστας τῶν περι-
σόσεων προσοχῆς, ἂν ἐν μέρῳ βραχυῖα μὲν
ἡ δύναμις, ἐν ἀδρόσῃ δὲ τοῖσδε τὸ κράτος
(645), μέγα τι καὶ μέγιστον πλάκας τῇ ἐνώ-
σει (647) τὸ πιθανὸν συναποτελεσῶν.

§ 693. Περί ὧν δέ τις ἀναπολῶν διατελεῖ
κατὰ φρένας, ἐκ τῆς χρόνῃ καὶ τῆς τόπῃ, ἐν

οἷς τινὰ διαπραττόμενος καθ' ἑαυτὴν εἰκάζομεν·
ἐκ τε τῆς διαθέσεως καὶ τῶν κινήσεων τῶ
σώματος, καὶ τῆς φωνῆς δὲ; καὶ τῆς ὀφθαλμοῦ;
καὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν ταύτῃ ἐμφαινομένων;
καὶ ἐξ ἄλλων ὅγε πλείονων, ἃ τοιαῦτ' ἅπαντα
εἰσιν, ἅπερ ὅτ' ἐκτεθῆναι τοῖς ἄλλοις, ὅτε πρὸς
μέτρον ἔχειν τεταγμένον ἀνακληθῆναι. Ἐνθεν
τοὶ ἐν ταύταις ταῖς περιστάσεσιν; περὶ τῆς πι-
θανῆς, τῆς ἐκ πᾶσιν τῶν τοιῶνδε παρατηρή-
σεων ἐκπηγάζοντες, μόνοι καθ' ἑαυτοὺς γε κρίνειν
πεφύκαμεν, ἥτε κρίσις αὕτη; σφίσι μόνοις
εἰσιν ἀνήκονσα.

§ 694. Δίδεται τις δὲ καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα
τέχνη, ἀπὸ τῆς εἰς ταῦτό συγκύρσεως πλείονων
περιστάσεων ἡρτημένη, τῶν πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος τει-
νῶσων. καὶ τοὶ δὲ τὰ τῆς εἰρημένης τέχνης εἰς κα-
νόνας τινὰς ἀναγαγεῖν ὁ βῆθρον, εἰσιν ἃ γεμῆναι
ἐν τοῖς ἐξῆς, καὶ περὶ ταύτης ὑποθετέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ Κρίσεως Συνθέτου, ἥτοι περὶ Συλλογισμῶν:

§ 695. Παραθέτει δύο ἐννοιῶν ἡ Κρίσις
θυμίζεται (400). τὸ Κατηγορούμενον κατὰ τῆς
ὑποκειμένης, ἥτοι καταφάσκειται ἢ ἀποφάσ-
κεται (405) τῶν αἰ κατὰ τὸ ὑποκείμενον
καὶ τὸ κατηγορούμενον ἰδέαι, ἥτοι ἀλλήλαις ἀν-
τιθέμεναι, ἢ ἀπ' ἀλλήλων ἀποζεύγνυνται:

§ 696. Καὶ τῶν μὲν ἰδεῶν ἀμέσως παραβάλλεσθαι δυναμένων, ἔργον ἔδεν, πολλάκις γερμὴν ἀπείρηται ἢ τοιάδε παράφθεις· καὶ τότε δὴ μέτην τινα προσπαραληπτέον ἰδέαν· ἥτε δι' αὐτῆς τήνκαῦτα γινόμενη παράφθεις τῶν ἰδεῶν, καλεῖται διάνοια.

§ 697. Ἡ μέση δὲ ἰδέα, ἥ καὶ μέσον ἀκέραιον, τῇ μὲν τῶ ὑποκειμένῳ, τῇ δὲ τῶ κατηγορούμενῳ ἐν τῷ μέρει παραβάλλεται, κατὰ δισσοῦς προτάσεις ἀλλήλων διακεκριμένας, αἱ μετὰ τῆς ἀποδείξεως προκειμένης, τὸ ἐπιχειρήμα συναποτελεῖσι.

§ 698. Ἡ δὲ τρίτη αὕτη καλεῖται συμπέρασμα.

§ 699. Καὶ ταύτης τὸ μὲν κατηγορούμενον, ὅρος ἀκέραιον μείζων, ἥτε πρότασις καθ' ἣν ἔτος τῷ μέσῳ συμπαραβάλλεται, τῷ ἐπιχειρήματος τὴν μείζονα συνίστησι τῶν προτάσεων.

§ 700. Τὸ δὲ τῷ συμπεράσματος ὑποκείμενον, ὅρος ἐστὶν ὁ ἐλάσσων, ἥτε πρότασις, καθ' ἣν ὁδε τῷ μέσῳ συνέχεται, ἐλάσσων.

§ 701. Ἡ μείζων δὲ μετὰ τῆς ἐλάσσονος τῷ ἐπιχειρήματος εἶνα λέγονται αἱ προκείμεναι.

§ 702. Ἡ δὲ διάνοια ἀπλή ἐστὶν, καὶ ἐνὶ ἀπλῶς ἐπιχειρήματι ἐκπεραίνεται, ἐπειδὴν μία μόνη μέση ἰδέα παραλαμβάνεται.

§ 703. Εἰ δὲ δὴ πλείω ἐναπαιτεῖται τὰ μέσα, εἰς δεῖξιν τῆς τῶν προκειμένων ιδεῶν χέσεως, διανοίας χρεῖα συθέτε, καὶ πλείονας ἀπλυστέρας διανοίας συνεπαθροίζειν ἐπ'ἀνάγκης, ὡς ἐψόμεθα (726. κξ). προεκθέμενοι ἤδη τὰ τῇ ἀπλῇ διανοίᾳ προσήκοντα.

§ 704. Ἀποδείξαι ἐπιχειρήσας τὴν γῆν σφαιροειδῇ τυγχάνειν, αὐτίκα ζυγοῶ τὴν τῆ σφαιρικῇ τῶν χημάτων ιδεάν, τῇ τῆς γῆς ἀμέσως εἶναι ἀσύναπτον. Γένετό γεμὴν τὸτο διὰ μεσιτεύσεως ιδέας, τετέστι διὰ τῆς σκιάς τῆς γῆς, ἥτις σκιά τις ἐστὶ σαφῶς σώματος σφαιρικῆς καὶ γενομένης ἐν τῇ παραθέσει, ἐκφέρεται ἢ δίνουσα αὐτὴ.

§ 705. Τὸ σῶμα, ὅστις ἢ σκιά, ἐπὶ ἐπιπέδῳ κατ' εὐθείαν προβολομένη, ὅπως ἂν ἔχη ἐκείνο θέσεως, κυκλική, σφαιροειδὲς ἐστὶ.

Τὴν δὲ τῆς γῆς σκιάν τοιαύτην εἶναι, ἐπὶ τῆς σεληναίας ἐκλείψεως καθορώμεν.

Ἄρα ἢ γῆ σφαιροειδὲς τι σῶμα ἐστίν.

§ 706. Οὐκ αἰεὶ ἅπασαι αἱ τοιαῖδε πρότασεις ἐκφέρονται, ἀλλὰ τὴν σιγῇ ὑπερβαλλομένην οἷον ταύτην ἀναπληρῶν.

Νῆς ἡ ψυχὴ Ἀσώματος ἄρα.
Ἀναπληρωτέον τὴν : Τὸ νοῦν ἐστὶν ἀσώ-
ματον.

§ 707. Ἐφ' ᾧ δὴ τὸ συμπέρασμα ἰχύνει,
ἀπαιτεῖται α., τὰς προκειμένας, ὑφ' ὧν ἡ ὕλη
τῷ ἐπιχειρήματι συμπληρεῖται, ἀληθεῖς εἶναι.
Εἴτα δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν ἡ δέον συναγεῖσθαι τὸ
ἐπιφερόμενον· τῷ τῆς μέσης τῶν ἰδεῶν
μετὰ τῶν τῷ συμπεράσματος ὅρων, τὴν τῶν
πρὸς ἀλλήλους ἐλέγχειν ἀναφορὰν, ὃ πρὸς
τὸ εἶδος τῆς διανοίας αἰήκεν λέγεται.

§ 708. Περὶ τῷ εἶδος μόνῃ, τόγε γὰρ ἔχον
πραγματευόμενος, τὰ πρὸς ἐκφυγὴν διαμαρ-
τίας τείνοντα ὑποθήσω.

§ 709. Πλείω τῶν εἰς τῷ ἐπιζητημένῳ
παρὰ τοῖς Διαλεκτικαῖς εὐρεῖν ἐστὶ, ἅττα εἰ καὶ
μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀχρήστα, ὃ μὴν δὲ πρὸς
τὸ διανοεῖσθαι ὁρθῶς ἀπλῶς ἐστὶν ἀναγκαῖα.

§ 710. Διὸ συντόμως ἐκθήσω, βραχέα τι-
νὰ ἄλλοις ἔχειν πειθόμενος, ὥστε βράδιον, ἢ διὰ
τῶν κοινῇ φερομένων κανόνων, περὶ τῆς κατὰ
τὴν διάνοιαν ἀληθείας κρίνεσθαι.

§ 711. Ἐπεὶ δέτοι ἡ τῷ ἐπιχειρεῖν τέχνη
καλλίστη ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν θεωρημένη, καὶ λίαν
συντελεῖ εἰς ἐλεγχον τῶν περὶ τῆς συλλογισ-
μὸς σοφισμῶν. ταῦτατοι ἐν ἐνὶ ἰδίᾳ παρὰ
τήματι, συντόμως ὑπερὶ αὐτὴν διαλήψομαι.

§ 712. 'Εφ' ᾧ δὲ περὶ τῷ ἐπιχειρήματος κρῖνεν, πρὶ πάντων ἀπαιτῆται, τὸ περὶ ὃ ὁ λόγος καλῶς νοεῖν, εἴτα καὶ τοῖς ἐξῆς προσέχειν.

§ 713. Α'. Ἐπὶ πάντες συλλογισμῷ τρεῖς μόναι ὅροι εἰσὶν, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον τῷ συμπεράσματος, τὶ τῷ τρίτῳ, δηλαδή τῷ μέσω ἐν ταῖς προκειμέναις παραβαλλόμενα· καὶ σφαλερὸς ἔσται τοίνυν περιέχον τέσσαρας.

§ 714. Β. Ἴνα δὲ μὴ τέτταρες ᾖσιν οἱ ὅροι, ἅπαξ τῷλάχισον καθόλου χρῆναι τὸ μέσον παραλαμβάνεσθαι. Ἐάν γάρ ἐκατέρωσε ἐν μέσῳ παραβάλληται, περὶ διαφερέσεως ἰδέας νοεῖσθαι δοκίμῃται· καὶ ἰδέα τὸ τῆνικαῦτα μέση πρίκεται ἐδεμία.

Ἐάν εἴπω, ζῆ μὲν ἄνθρωπος, ζῆ δὲ καὶ κύων, ἔπερὶ τῆς αὐτῆς ζωῆς ὁ λόγος.

Ἐάν δὲ εἴπω, ζῆ μὲν αἰθρῶπος, καὶ ζῆ δὲ λίθος, ἐπειδὴ ζωὴ πᾶσα ἀπὸ τῷ δευτέρῳ ἀπάγεται, καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ πρῶτως δῆπερ ῥηθέντος ὁ λόγος.

§ 715. Γ'. Ἡ τὸ μέσον καθόλου ἔχουσα, αἰετὴν τῆν τέττε ἐτέραν παρέχεται δήλωσιν, μετὰ τινος διορισμῷ· ἡ γὰρ καθόλου τῷ μέσῳ δήλωσις, περιεκτικὴ ἐστὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἐπανηκόντων· οἷον ἐπὶ τῷ προ-

ληφθέντος ὁ λίθος ἔσται ἀντὶ τοῦ
ζῆντος, δυνατόν τι θεῖσθαι διακρι-
σμένον, ὁ μὴ ἢ λίθος. Εἰδέναι ὁ λίθος
εἴη τὸ μέσον, ἐπεὶ καθόλου τίθεται, ἀντὶ τοῦ
λίθου, δυνατόν τι θεῖσθαι ὠρισμένον, ὃ ζῶντος
ἀμοιρεῖ.

§ 716. Δ'. Ἰνα δὲ ἤδη, δοθέντος ἐπιχει-
ρήματος, τὸ εἶδος εἰ κατὰ τὸ δέον ἔχοι ἐγ-
κρίνωμεν (708)· ἐξετάσεν πρῶτον, εἰ μὴ τέτ-
ταρες ἐν αὐτῷ οἱ ὅροι εἰσὶν (713)· τετάρ-
την, εἰ ὅτε μείζων καὶ ὁ ἐλάσσων, ἰσοδυνάμως τε
καὶ ταυτοσημάντως κείμενοι ὥσιν ἐν ταῖς προ-
κειμέναις καὶ τῷ συμπεράσματι καὶ εἰ περὶ
τοῦ αὐτοῦ μέσου ἐπ' ἀμφοτέρων ἐκείνων ὁ λόγος.

§ 717. Καὶ τῶν ἀνελλιπῶς ἐχόντων, ση-
μειωτέον τὴν τοῦ μέσου δήλωσιν, ἐπὶ τῆς προ-
κειμένης ἐν ἣ καθόλου κεῖται ληφθεῖς· τὴν γὰρ
δήλωσιν ταύτην ἀντὶ τοῦ μέσου, δέον παρῆναι
καπὶ τῆς ἐτέρας, ἢ, κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύ-
την, καλῶς χωρεῖν τὸ συμπεράσματος, ἐπὶ
τὴν αὐτὴν ταύτην ἀμείβεται, ἢ γὰρ ἐφ' ἐτέ-
ραν πρότασιν αὐτῇ ἰσοδύναμον.

Ἐάν δὲ ἐπ' ἀμφοῖν τῶν προκειμένων, καθόλου
τὸ μέσον λαμβάνηται, εἰδέναι διοίσει ὅπως
τῶν τεθέντων καιόνων ἢ προσάρμοσις γένοιτο.

§ 718. Ῥᾶσα γὰρ ἀναφαίνεται, ὅτι τῇ
τοιαύτῃ μεθόδῳ, ἢ παράθεσις ἐκφέρεται, ἢ
μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου,

διὰ τῆς μεσιτεύσεως ιδέας ἐλεγχομένη ὡς εἰρή-
γε ἐπὶ τὸ συμπέρασμα περιπέσοιμεν, δηλον,
μὴ κατ' ὁρθὴν συνέπειαν τὸ συμπέρασμα ἐπι-
φέρεσθαι, καὶν ἄλλως ἀληθεύον ἤ.

§ 719. Παράδ. Α'. Ἐπερ οἱ Σῆρες,
τὰ τῷ Μωάμεθ θρησκεύουσιν, ἀσε-
βεῖς εἰσιν.

Εἰσὶ δὲ. Θρησκεύουσιν ἄρα.

Τέτταρες αἱ ἔραι ὅ γάρ περὶ τῆς αὐτῆς
δυσσεβείας ὁ λόγος ἐπὶ τε τῆς μείζονος, καὶ πρὶ
τῆς ἐλάσσονος. (715. 714).

§ 720. Παράδ. Β'. Ὅπερ εἰνήμαυ,
τῷ ἐσθίω. Ὡμὸν δ' εἰνήμαυ. ὕμὸν
ἄρα κρέας ἐσθίω.

Τέτταρες καὶ ταῦτα. Ἡ ψευδὴς ἡ πρώτη.
Προθεῖται γὰρ εἶναι, παρασκευαδὲν, ὡς ἐκ
ἐν τῷ συμπεράσματι εἰληπται.

§ 721. Παράδ. Γ'. Οὐδὲν αἰχρὸν πο-
θεῖν. δέον.

Ἔστι δέ τι κέρδος αἰχρὸν.

Οὐκ ἄρα τι κέρδος ποθεῖν δεῖ.

Ἐπὶ τῆς μείζονος, σαφὲς ὡς ἀντὶ τῷ αἰχρῷ,
ἔστιν ὃ μὴ δεῖν ποθεῖσθαι, εἶχεν ὑποτίθεσθαι.
(715.) Ἀντικαθεστώτος δὲ, κατὰ τὴν ἐλάσσε-
σονα (717), παρέρχεται κέρδος, ἔπερ ὁ δεῖν
ποθεῖν. ὅπερ αὐτὸ ἦν τὸ συμπέρασμα.

§ 692. Παράδ. Δ'. Τὸ σῶμα ἀδια-
χώρητον.

Ἐκτεταμένον δέ τι ἔκ ἐσιν ἀδια-
χώρητον

Ἐκτεταμένον ἄρα τι σῶμα ἔκ
ἐσιν.

Ἡ ἐλάσσων δαίκνυσιν, ὡς ἀντὶ τῆς ἀδιαχω-
ρήτου, τεθεῖη ἂν, ὅπερ ἔχ' ὠρισμένως ἐκτε-
ταμέναι τι, (715) καὶ ἀντικαθεσῶτος κατὰ
τὴν μείζονα (717), παρέσθαι ὅτι τὸ σῶμα,
ἔχ' ὠρισμένως τοιοῦδ' ἐκτεταμένον ἐσιν. Ὁ-
τις δὲ πρότασις τῷ τῆς ἐπιχειρήματος συμ-
πίπτει συμπεράσματι.

§ 725. Παράδ. Ε'. Οἱ Τέρκοι ἔκ
εἰσὶ Χριστιανοί.

Οἱ δὲ Ἰσπανοὶ Τέρκοι ἔκ εἰσιν.
Οὐκ ἄρα κτ.

Ἐπὶ τῆς μείζονος, δυνατόν ἐρῶ ἀντὶ τῶν
Τέρκων κεῖσθαι, τινὰς Χριστιανὸς μὴ τυγχάνον-
τας. Γενομένης ἔν τῆς ἀντικαταστάσεως, πᾶ-
ρεςιν ἐπὶ τῆς ἐλάσσονος, ὡς οἱ Ἰσπανοί, ἔχ' ἵ-
τινὲς εἰσιν, οἱ Χριστιανοὶ ἔκ εἰσιν. Ἐνθεν τὸ
τῆς ἐπιχειρήματος συμπέρασμα, ἔκ εὐοδῆται.

§ 724. Ἔστι καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα, ἐφ'
ἃν ὁ κατὰ προτάσεις ἐν μέρει, τοῖς ἐπὶ τῆς
συμπεράσματος ἔρως τὸ μέσον παραβάλλεται,
καὶ ἢ μείζων παρὰ τὸ μέσον, καὶ ὅλον περι-

ἔχουσα ἐς τὸ συμπέρασμα. Ἐπὶ τούτων δὲ τὸ τῆς ἐπιφορᾶς ὀρθὸν ἐλεγχθήσεται, ἀντικαθισαμένον ἐπὶ τῆς ἐλάσσεως, ὡς μέσθ, τὸ ἐν τῇ μείζονι περὶ τῆς μέσθ λεγόμενον. Ἐάν γάρ ἔτις αὐτῷ τῷ συμπεράσματι ἀπαντήσωμεν, ἢ προτάσει ἰσοδυνάμῳ, ὀρθὸν εἶναι τὸ συμπέρασμα· ἢ δὲ μὴ, ἔχι.

§ 625. ζ. Εἰ μὴ Θεὸς ἐστίν, εἰκὴ πάντα Φέρεται. Ἀλλ' ἐν εἰκῇ. ψευδὸς ἄρα τὸ Θεὸν μὴ εἶναι.

Δῆλον ὡς ἐν τῇ ἐλάσσει, τὸ μὴ εἰκὴ, τῷ Θεὸν εἶναι, εἰς ταῦτὸ χωρεῖ, γενομένης ἐν τῇ ἀντικαταστάσεως, αὐτὸ παρέσαι λαβεῖν τὸ συμπέρασμα.

§ 726. Παράδ. Ζ'. Ἦτοι ἥλιος ἵσταται, ἢ γῆ.

Ἦλιος δὲ. Οὐχ ἢ γῆ ἄρα.

Τίθεται ἐν τῇ μείζονι, τὴν τῆς γῆς κίνησιν, τῆς τῆς ἡλίου στάσεως εἶναι ἀχώριστον. Γενομένης ἐν τῇ ἀντικαταστάσεως κατὰ τὴν ἐλάττονα, δῆλον τὸ ὀρθὸν τῆς συμπεράσματος.

§ 727. Διάνοιαν σύνθετον εἶναι ἔφημεν (705), ἐνθα πλείονες αἱ μεσιτεύουσαι ιδέαι ἐναπαιτῶνται, ἢ αἱ τῶν τῆς συμπεράσματος ὅρων παραθέσεις γένοιτο.

Ἐξων Α καὶ Δ αἱ ιδέαι αἵ χρεὶ παραβαλεῖν, ἔκον μὲν ἀμέσως, ἐπεὶ περ ἔχουσιν οἶοντε, ἀλλ'

ὥς τὸ μὲν Α παραβάλλεσθαι τῷ Β, τὸ δὲ τῷ Γ, τὸ δὲ τῷ Δ ἐπαναφέρεισθαι. Ταύτη ἢ γὰρ τὸ Α ἢ Δ, ἀλλήλοις παραβληθήσεται, μεσιτευόντων δηλαδὴ τῶν Β ἢ Γ. ἔχει δὲ τὸ τὶ γίνεσθαι, ἥτοι συνεχεῖ τινι διανοητικῇ ἐφ' ὧ, ἢ κατὰ ἐπιχειρήματα ἀπ' ἀλλήλων χωρὶς ἔχοντα.

§ 728. Παράδ. Η. Τὸ πρώτισον τῶν αἰτίων ἀπάντων, εἴη ἔχει αἰτίαν.

Τὸ μὴ ἔχον αἰτίαν, ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὰ πρὸς ὑπαρξιν ἀπαιτούμενα.

Τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχον τὰ πρὸς ὑπαρξιν ἀπαιτούμενα, εἴη ἂν ἔχοι μὴ εἶναι.

Τὸ ἄρα πρώτισον τῶν αἰτίων ὑπάρχει, ὅτι εἰ δυνατόν μὴ εἶναι.

§ 729. Ῥᾶστα ἢ ἐφοδος εἰς ἀπλᾶ ἂν ἀναλύοιτο ἐπιχειρήματα, ὧν ἕκαστον, κατὰ τὰς παραδοθέντας κανόνας (716, 717) ἀνακριθεῖν.

§ 730. Τὸ μὴ ἔχον αἰτίαν, ἐν ἑαυτῷ ἔχον ἐς τὰ πρὸς τὸ ὑπάρχειν ἐναπαιτούμενα.

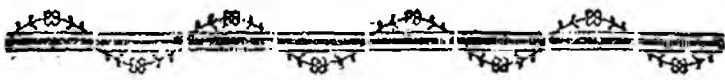
Ἡ πρώτιση αἰτία, αἰτίαν εἴη ἔχει.

Ἄρα ἡ πρωτίστη αἰτία ἐν ἑαυ-
τῇ ἔχει κτ.

Τόδε δὲ τὸ συμπέρασμα ἀντὶ ἐλάσσονος ἔσται
τῷ δευτέρῳ ἐπιχειρήματος, ὃ μείζων ἢ ἐφεξῆς
πρότασις ἐπὶ τῆς συνεχῆς ἐφ' ὅδῃ. Παραπλη-
σίως δ' ἂν καὶ ἄλλα συζαίῃ ἐπιχειρήματα,
εἰ πλείονες τὸν ἀριθμὸν ἐτύγχανον αἱ ἡμέαι αἱ
μεσιτεύουσαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β', ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β.
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀπάτης
ἐν γενεῇ.

§ 751. Ὅτι μὲν δὴ Νῆς ὁ πέρασιν ὠρια-
μένος, ἔχ' αἶος τ' ἂν εἴη ἐξω πάσης ἀπάτης
ἐαυτὸν ποιῆσαι, σαφὲς ἦν (688). Πλὴν εἰ-
τις, καὶ αὐτὴν τὴν σύστασιν τῆς τῶν ἀνθρώ-
πων φύσεως διασκέψαιτο, παρὰ ταύτην τὴν
γενικωτέραν, ἢ ἄλλας ἂν ἔννοιαι ἀπάτης αἰτίας
μερικωτέρας ἀριθμὸν νικώσας, κατὰ γε τὸ διά-
φορον τῶν ἐν ἀνθρώποις κλίσεων τε καὶ περι-
στάσεων. Μία ἢ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἀγνοοῦσα ἰδὲς,
μυρία δὲ αἱ ἐπὶ τὴν ἀπάτην φέρεσαι εἰσὶν.

§ 752. Ἀναγκαῖον ἔν περὶ αἰτίων ἀπάτης,
ἔσιν ἅττα προτάξαι, πρὶν ἢ τὴν μέθοδον ἀναπ-
τύξαι ἐπιχειρῆσαι, ἥ τ' διανοητικὸν διιθύνεται,
πρὸς θῆραν ἀληθείας διεξαγόμενον. Συμφέρει
γὰρ τῷ πορείαν ἠντιναῖν αἰαβαλλομένῳ, τοῖς
ἀπαντήσοντά χαλεπὰ προειδέναι, ἢ ἂν ἐκ-
κλῖναι.

§ 753. Τὶ τοίνυν ἐστὶν ἡ ἀπάτη σαφῶς
 περελήφθῃ (448. 472. 474. 475.) λόγῳ
 δὲ φιλοσοφικωτέρῳ, καὶ μάλλον ἀφρημένῳ ἐξα-
 πατάμεθα, ὥσπερ συγκατατείνοντες ἐναργῆς
 προλήψεως μὴ παρέσης, ἢ περὶ τινός τι κα-
 ταφάσκοντες, περὶ ὧν ἔγω σαφῆς ὑπῆρχεν
 ὡς ἐνῆν αὐτᾶ.

§ 754. Καὶ γὰρ καὶ εἰ ἐν ταῖς τοιαύτοις τις
 ἐπέτυχῃ τῇ ἀληθείᾳ, τὸ τῆς ἐπιτυχίας ἐκ αὐ-
 τῷ ἀναγραφτέον. Οὐδὲν γὰρ ἦττον ἐν τῇ εἰς
 ἀπάτην φερέσης τὸν πόδα ἔθετο. καὶ προσέχων
 ῥαδίως γινώσκεται, ὅτι τὸ ἀβέβαιον ὡς βέβαιον
 εἴλετο. Τὸ δὲ ἀβέβαιον ἀληθεύειν οὐδὲν ἀδύ-
 νατον.

§ 755. Ἀπασαν αἰτίαν ἀπάτης ἐκ ἀκρι-
 βῆς καταλέξαι ἔχ' οἶσιντε. Διὸ τὰς κυριωτέρας
 δοκῶσας, συντόμως, καὶ ἐν τάξει ἀριθμῶν πε-
 ράσσομαι.

§ 756. Οὐ μὲν τὰ εἰρημένα ἐπαναλήψομαι.
 Πρὸ πάντων δὲ καὶ τῷτο δώσω, πλείστας συμ-
 βαίνειν τῇ ἀληθείᾳ παρεκτροπὰς, τὰς μὴ πολ-
 λὴν τινα ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πρῆξεων ἐχέ-
 σας ῥοπὴν, φυλακτικὸν γεμὴν, μὴ τῶν γε
 χάριν τῆς δεύσης προσοχῆς ἀμελοῦμεν, τῇ
 πᾶσαν ὡς οἶον τε ἀπάτην ἐκκλίνειν. Ἡ γὰρ
 αὕτη αἰτία, ἢ ἐπὶ τὰς κρυφτέρους ἀπάτας
 παραγαγῶσα, φανερόν ἐστι καὶ ἐπὶ τὰς βα-
 ρυτέρας δυνήσεται.

§ 757. Τίς γάρ ποτε τὰς τῶν ἀπατῶν
 ἀκολοθίας προϊδεῖν ἂν ἔχαι; Οὐδὲν δήπερ μέγα

δοκεῖ, ὅτι ἂν περὶ τῶν θρανίαν σωμάτων τε
καὶ κινήσεων ὁ ὄχλος, φρονοίη. Ἀλλὰ γὰρ ὅσας
ἐ διήγειραν ταραχάς τε καὶ ψάσεις, ἐν τε τρα-
τοῖς, καὶ ἔλοις ἐθίεσκον, οὔτε κομῆται, καὶ αἱ
τῶν φωστῆρων ἐκλείψεις;

§ 758. Κατὰ γένος ἄρα εἰς εἶδη τινὰ, τὴν
ἀπάτην ἐκτάξω, καὶ ταῦτα αὖθις εἰς εἶδη
κατωτέρω ὄντα ὑποδιαιρήσω, περὶ ὧν ἕκαστα,
βραχὺ ἄττα ἐπιθεωρήσω.

§ 759. Ἀναχθῆεν δ' ἂν τὸ τῆς ἀπάτης,
εἰς τὰ ἐφεξῆς κεφάλαια.

A. Τὸ ἐκ τῆς τῆς λέγοντος Ἀυθεντείας.

B. Τὸ ἐκ τῆς τῆς σώματος συζασεως. ἐν ᾧ
καὶ περὶ παθῶν.

Γ. Τὸ ἐκ τῆς ἀλαζονίας καὶ τῆς τύφου.

Δ. Τὸ ἐκ τῆς ἐκνῆς καὶ τῆς βραδυμίας.

E. Τὸ ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ἰδεῶν.

Ζ. Τὸ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταξὺ τῶν δο-
ξασμάτων ἐντι ἐλέσθαι.

Η. Τὸ ἐξ αὐτῶν τῶν διανοήσεων, αἷς δὴ μά-
λιστα οἱ Διαλεκτικοὶ ἀπάτας εἰς μερικώτερα
κεφάλαια ἀνήγαγον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ τῆς ἐκ τῆς Ἀυθεντίας τῆς
λέγοντος Ἀπάτης.

§ 740. Φύσει πως οἱ παρ' ἐαυτῶν ἀνακρί-
νειν, τὸ περὶ δ' ἡ σκέψις, δεξιῶς μὴ ἔχοντες,
τοῖς ἄλλοις πιτεύσι.

§ 741. Πλὴν ἐν αὐτῷ γε τέτῳ, τὴν γὰρ
αὐθεντείαν, εἶδε τὸς τοῖς ἀνακρίναι, τῶν
οἷς περὶ αὐτῶν.

§ 742. Τὶ δὲ, εἰ μὴδὲ τοσούτον ἰχύσειν;
Οὐδὲν λοιπὸν, ἢ τῇ πρώτῳ ἐπίσῃ πείθεσθαι
αὐθεντείᾳ. Καὶ ἐκ τύχης ἄρα μόνον ἐκφυγοὶ ἂν
τὴν ἀπάτην, ὁ ἀγνώων, πότερον ἀμφιγνητέον
ἢ μὴ;

§ 743. Ἐν τοιαύτῳ πᾶν βρέφος ἐστὶ κατα-
στάσει, τοῖς δὲ ἰδίᾳ καὶ τῷ παρορηθεῖ, ὅτι
τὰς ἐαυτῶν πράξεις τῇ τῶν ἄλλων ὑποτάσσῃ
ἐθνηγία καταναγκάζονται. Ἐπεὶ δὲ διακρίναι ἔχ-
οιτε τὴν κατὰ τὸ πράττειν ὑποταγήν, τῆς
κατὰ τὸ φρενεῖν καὶ ὑπελαμβάνειν, αὐτῷ ἐκεί-
νῳ καὶ τὰς ἐννοίας καθυποβάλλουσιν, ἃ τὰς
πράξεις αὐτῶν διεξάγειν μόνας ἐπιτέτραπεται.

§ 744. Τῆς δ' αὐθεντίας ἔτῳ, ὡς μόνῃ
πίστεως κανόνος, συγχωρηθέντος, παντί περ λό-
γῳ, ὅς ἂν τῷ προηγησαμένῳ μὴ ἀντιφάσῃ;
ἐαυτὸς καθυπάγεται.

§ 745. Διὰ δὲ τῷ ἀληθῇ οἱ παῖδες πάν-
τα νομίζουσιν, ἅττ' ἂν παρὰ πατέρων καὶ δι-

δασκάλων ἢ τῶν παραπλησίων παραδέξαιντο.
 Ὀυτὴ γὰρ αὐτοῖς ἡ αὐθεντεία παντὸς ἄλλης
 ἐστὶ κρατίτερον.

§ 746. Παρὰ ταῦτα, ἢ πᾶσι πιστεύουσιν;
 ἢ ἂν ἀκέσωσιν (744), εἰ μὴ ταῦτα ἀντι-
 φάσκοντα εἴη, τοῖς ἐκ προηγησαμένης αὐθεν-
 τείας παραδεχθεῖσιν.

§ 747. Καὶ ὑπενδισιάζουσι μὲν πελλάκις,
 ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τῇ αὐθεντεῖα ὑπέκχουσιν. Ἀκη-
 κόασι γὰρ τέτοις παραπλησί ἅττα μυθάρια
 περὶ τῶν πραγμάτων συνεχῶς αὐτοῖς προβαλ-
 λόμενα.

§ 748. Διὰ πολλῶ τοίνυν χρόνον ἑτέρω
 χρῆσθαι κανόνι ἔδυνανται. Ἀλλ' ὅσοι δὴ ἢ εἰς
 γῆρας ἀφικνέμενοι εἰσιν, οἷς ἔδ' ἐπύλθεν ὅπως
 ὑπνοῶσαι ποτὲ, μὴ τὴν ἀρίστην εἶναι ταύτην
 ὁδόν, τὴν ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων φέρεσαν;

§ 749. Ἡλικιωθεὶς ἔν ὃ πᾶς, ὥς ἢ τῷ
 παρ' ἑαυτῷ λόγῳ περὶ χρῆσθαι ἀρχεσθαι, πλεί-
 στας ἤδη φέρει ιδέας ἐκπερισσάμενος κατὰ βίαι-
 χυ. Ἀλλ' ἐν ταύταις, τίς ἂν ἐξαριθμήσειε τὰς
 ἀπάτας ὅσαι; ἢ πῶς αὐτὸς τὸ βέβαιον ἀπὸ
 τῶ μὴ βεβαίου διακρίναι δυνήσεται; Δυσχερὲς
 λίαν ἐστὶν ἀνθρώπῳ, ὡς ψευδὲς ὑποπτεύειν,
 ὃ διὰ μακρῶ τῶ χρόνον ἐν τοῖς ἀληθεύουσιν
 ἑτάξεν (216).

§ 750. Κρίνειν ἡ ψυχὴ τὸ τήνικαῦτα, μᾶλ-
 λον ἐδραίως ἀρχεται. τὰ μὲν τοι ἐκ τῶν περὶ

λήψεων ἐπιφερόμενα συμπεράσματα, αὐτῶν
ἐκείνων εἶναι κρατίστερα ὃ δύνатаι.

§ 751. Ἐκάτω τοίνυν συσθάζεον, τῶν τοι-
ῶτων ἀπατηλῶν ὑπολήψεων ἀπαλλαχθῆναι.
τοῖς γεμῆν ἀδυνάτως ἔχουσιν ἔκ ἐπιχειρητέον.
Ἀπορίαν τινὰ καθόλου ταύτην ἀσπάζεσθαι περὶ
πάντων. ὡς πάντα ἐντάζει τὰ κατὰ τὸν νῦν
ἐκπεριελθεῖν ἔντα, ἀμήχανον, καὶ ὑπὲρ ἀν-
θρώπων.

§ 752. Παρὰ ταῦτα δὲ, καί τινι πολλὰ
τῶν ἐν νηπιότητι παραδεχθέντων ἀβέβαια εἰσιν,
ἀλλ' ἔχι πάντα. διὸ ἐδὲ τῇ ψυχῇ, τὸ τῆς
αὐθιτείας ἥδη ἀπαλλαγείῃ ζυγῷ, ἀντὶ ψευ-
δῶν ὑπεληπτίαν, ὅσα τῇ δόξῃ προεῖληφε.

§ 753. Οὐκ ἐν ἀκαρεῖ δὲ ἡ ψυχὴ εἰς τῷ-
το ἦκει κρίσεως καὶ δυνάμεως. Ἀλλὰ κατὰ
βραχὺ, ἀρχὴν μὲν περὶ ἐλάσσονά τινα, εἶτα
δὲ καὶ περὶ τὰ πλείω, καθ' ἑαυτὴν διορίζεσθαι
δύνатаι, ὥς τε τέως μηδὲν αὐτῇ ὑποπτον ὑπο-
λείπεσθαι.

§ 754. Ἄλλις ἔν ἔξει, εἰάν προσέχη τις,
ὅπῃ ἂν παρῇ περὶ τίνος διάσκεψιν ποιήσασθαι,
τὰς ἀρχὰς ἀνακρίνειν, ἐξ ὧν τὰ συμπεράσ-
ματα ἐπιφέρεται, καὶ τῶτων ἀκριβῶς ἐκάστην
ιδίαν ἐν μέρει ζυγοςάτεῖν. ὥς τε μηδὲν ὅτι μὴ
ἐπιφερόμενον εἴη ἐξ ἀρχῶν ἐναργεσάτων, προ-
σιέσθαι.

§ 755. Ἔτι δὲ ἀκρόντες, καὶ ἄπῃ ὡς ἀλη-
θῆ δοξάζοντες ἐτυγχάνομεν, ταῦτα ὑπὲρ ἄλλων

ἀντιλέγεσθαι, ἢ γὰρ ἀμφιβάλλεσθαι, ἐρευνᾶν
ἐφείλομεν, εἴποτε ἡμῖν ἀνακέρινται οἱ λόγοι,
οἷς ἡ ἡμετέρα δόξα ἀπιχυρίζεται· εἰ μὲν γὰρ,
καὶ τὰς τῆς ἐναντίας δόξης διακριβὼν δὲ καὶ
ἐξετάζειν, καὶ μηδὲν παραλείπειν, εἰς ὅκεν ἔλευ-
θέραν τῶν πάλαι προλήψεων τὴν ψυχὴν κα-
ταστήσαιμεν.

§ 756. Ὁ τοῖςδε τοῖς κανόσιν ἐπόμενος ἐν
βραχεὶ τὴν ἐπικαρπίαν τὴν ἐκ τῆς κομίσεται.
Ἀναγκαῖον δὲ μετὰ σπουδῆς καὶ τῆς τυχέσεως
προσέχειν, ὥς καὶ περὶ ῥάσους τινὸς ὁ λόγος. τό-
γε μὴν ὄφελος εἰς ὑπερβολὴν τὸ ἐπίπονον ὑπε-
ρέχει.

§ 757. Τὸ μέντοι τῆς αὐθεντείας ταύτης
τυραννικόν, καὶ συναπολήγει τῇ ἀπαλωτέρᾳ ἡλι-
κίᾳ, διὰ βίᾱς δὲ τὸ κράτος ἑαυτῆς ἐφάπλοϊ.

§ 758. Κατ' ἀρχὰς μὲν, μετὰ τὴν τῶν
πατέρων καὶ διδασκάλων αὐθεντείαν, λίαν ἐν
ἡμῖν ἰχϋεῖ ἡ τῶν ὑπολήψεων εἰς ταῦτο σύ-
νοδος (746). Ἐὰν δὲ καὶ παρὰ τῶν γονέων
ἢ παραδεδεγμένα, ὧν ὁσημέραι προσεμπεδε-
μένων πυνθανόμεθα, ταῦτα ἐξῆς, ἀνεξαλείπ-
τοις ἐν τῇ ψυχῇ χαρακτῆρσιν ἐγγεγραμμένα
ἐναποκείσεται.

§ 759. Διὰ τῆς δὲ σπανίως ἀπὸ τῶν κοι-
νῇ δοξαζομένων σπανιώτατα οἱ πλεῖστοι ἀπά-
γονται, καὶ τὸ καινοπρεπὲς εἶναι δοκῶν εὐτόνως
ἀποκρίνονται.

§ 760. Διὰ τῆτο δὲ, καὶ οἶον ἐπιγεγραμμένη τῇ βώλῃ, ἀναφαίνεται ἡ ἀλήθεια. τὸ γὰρ ἀληθὲς ἐν χώρᾳ τινὶ νομιζόμενον εἶναι, τοῖς ψευδέσιτε καὶ ἀτοπωτάτοις ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ἐγκαταλέγεται.

§ 761. Τὸ δὲ περὶ τῶν χορῶν, καὶ περὶ τῶν ἐταιρειῶν, καὶ κομμάτων λεγέτω. Ἀπασα γὰρ αἱ αἰρέσεις αἶδε, ἔχουσίν τινας ἰδιαζέσας ὑπολήψεις, δι' ὧν οἱ λίρεσιῶται, ἢ οἱ τῶ κομματος, καὶ τῆς ἐταιρείας ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνονται.

§ 762. Τέτοις ἂν προδείημεν, ὅτι καὶ ὡς ἀληθῆ προσίεθαι πεφύκασιν ἄνθρωποι, ἅττα παρὰ τῶν σοφωτέρων ἤκουτα μάθοιεν, ἀντὶ τῆς σοφίας, τὴν θρασυτέραν πολλάκις προβολὴν τῷ λόγῳ τιμῶντες, ἢ καὶ τὴν ἐν ὑποκρίσει σεμνότητος (ὅ τισι συμβαίνει τὸναντίον) τὸ τῆς γνώσεως ἱμάτιον ἀμπιχομένην, ἀμαθίαν καὶ ἄγνοιαν.

§ 763. Πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκπηγάξουσιν ἀπάτην, ῥᾶστα ἂν ἐκκλῖνοι πᾶς τις, τῇ ἐρευνῇ καὶ ἀνακρίσει μᾶλλον, ἢ τῇ αὐθεντεῖα τῇ λέγοντος καθυπείκειν προαιρέμενος.

§ 764. Τῆς κοινῇ περιφερομένης κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐν ἣ τισ ἤχθη, ὅδεῖς ἐλεύθερος ἐστὶν ὑπολήψεως. μία γὰρ τις καὶ αὕτη τῶν ἐν ἀριθ 758 εἰρημένων. Ἐπεὶ μὲν τοι καθ' ἡμέραν αὕτη ἐμπεδῆται πῶς χωρεῖσα καὶ σομῆται, διαφέρεσθαι πῶς καὶ κατ' αὐτὴν ἡ δυσχέρεια.

§ 765. Τὴν δὲ ὑπόληψιν, ἥτις ἂν ἑταιρεία
 τοῦ, καὶ κόμματι προσιδιάζουσα ἢ, ἔδειξεν ἂν,
 πρὸ τῆς ἀπαυθεμένης ἐρεύνης παραδεχθεῖν,
 τὴν προσήκουσαν σπουδὴν, εἰς ἐκφυγὴν τῆς ἀπά-
 της κατατιθέμενος.

§ 766. Περὶ δὲ τῆς ἐρεύνης ἐν γένει παρα-
 τηρητέον, ὡς πολλάκις, δι' αἰτίας τινάς, ἐκ
 εὐπετῶς γήνεται. Ἐπιβλαβές τὰ πολλὰ, τῆς
 κοινῆς ἀφίστασθαι ὑπόληψεως· ἐνθεντοὶ καὶ κατ'
 αὐτὴν τὴν ἐρευναν, ταύτην ἀληθῆ ἐλεγχθεῖναι,
 βελοῖμεθα ἂν καὶ ἐπομένως, τῇ ὀφειλομένῃ
 ἐπιμελείᾳ τὰς ἀντικειμένους λόγους σαθρῶσαι
 διακωλυόμεθα.

§ 767. Οἱ δὲ τὴν νέμεσιν δεδιττόμενοι τὴν
 παρὰ τῶν ἄλλων, μόλις ἂν καὶ ἐξετάσαι πολλὰ
 τῶν ζητημένων ἐναχθεῖν, ἵνα μὴ ὁ λόγος αὐ-
 τοῖς ἀποδείξῃ, τὴν ἀλόγως πρεσβευομένην, ἐυ-
 λόγως χρῆναι ἀποδιαπρὸς πῆσαι δέξαν Παρ
 ὅσοις δῆποτε ἔσγῃ καὶ κατ' ἡμᾶς αἱ ἀτοποι,
 καὶ παντὸς γέλωτος ἄξια, ὃ κρατῶσαι εἰσὶν
 ὑπόληψεις, αἱ περὶ τῶν νυκτερινῶν φασμάτων
 καὶ μυθίων ἄλλων γοητειῶν! Ἄλλ' ἐπαπορεῖν
 τοῖς μυθαρίοις τέτοις, καὶ ἐκ βάθρων τὰ τῆς
 ἱερᾶς ἀιασκάπτειν θρησκείας, ὅμοιον κρίνεται.

§ 768. Ὁ ἐπὶ τῆς τῆς ἀληθῆς ἐρεύνης, ἥτοι
 φόβῳ βαλλόμενος, ἢ ἐλπίδι ἀγόμενος, μάτην
 ποιεῖ. ἐπ' ἀνάγκης αὐτῷ πρότερον ἀπὸ τῶν τοι-
 ῶτων σπιδάσαι ἀπαλλαχθεῖναι παθῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ εἰδῶν Ἀπάτης τῶν ἐκ τῶν
ἐπικλίσεων, καὶ τῶν παθῶν
τῆς ψυχῆς.

§ 769. Τὴν τῷ ἀνθρωπίνῃ σύσασιν σῶμα-
τος, αἰτίαν ἀπάτης παντοίας καθίσταται ῥα-
διον εἰς συνιδεῖν. Ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς τῆςδε συ-
στάσεως αἱ ἐπικλίσεις ἡρτῆνται (211) καὶ ἀνεὺ
τῶν κατὰ τὸ σῶμα κινήματων, τὰ τῆς ψυχῆς
πάθη, ὃ διεγείρεται (212).

§ 770. Ἡ καὶ ἡμέραν δὲ ἡμᾶς ἐκδιδάσκει
πῆρα, ὅτι ἐνίοτε μὲν, καὶ ἐφ' οἷς σμικρὸν ὅσον
τάληθές ἀναφαίνεται, συγκατατίθεσθαι ἀν-
θρωποι φιλοῦσιν, ὅς ἄλλοτε, ὅδε τὸ ἀκμαιότα-
τον φῶς περιεστράψαν ἐκίνησεν. Ἀλλὰ καὶ ἐν
διαφέρεσι κατὰ τῷτο ὃ μικρὰν ὁρῶμεν τὴν
διαφορὰν, ἣν ἅντις μόναίς ταῖς κατὰ φύσιν
ἀποδώσειεν ἐπικλίσεσι· κατὰ γὰρ τὸ διάφορον
τῆς σωματικῆς ἐκάσθι συστάσεως, διαφέρει καὶ
τὰ ἀρέσκοντα. ὅτι δὲ ἀρέσκοντα εἰς, διὰ τῷ-
το καὶ ἀληθῆ εἶναι κρίνεται.

§ 771. Βελῆς περίτνος συνισαμένης, καὶ
τῷ πρακτέῃ ζητῶμεν, τὰ μὲν βιαιότερα ἀρέσ-
κει, τοῖς ὀργῆς ἥττοσι καὶ ὧν τῇ φύσει δρι-
μύτης ἐπικάθηται. οἱ δὲ δηλοὶ τὸναντίον, τὰ
ἐπιεικέστερα δοκιμάζουσιν· οἷς ἰδ' ἂν ἔτι βραδυ-
τέρα ἢ φύσις ἦ, τὰ τῆς ψυχῆς εἰς ἕτερον
καιρὸν ἀναβάλλειν χαίρουσι.

§ 772. Εἰδὼτα ἔν ἑκάστῳ καλῶς τὰ τῆς κατ' αὐτὸν ἐπικλίσεως, ὅποι ῥέπει, ἐν αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων ἀνακρίσει ἐπιμελῶς παρατηρεῖν προσήκει, μήποτε ἐξ ἐμφύτου, τῆς αὐτῇ ἐνέσεως ῥοπῆς, μᾶλλον, ἢ ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν λόγων, εἰς τὸτο γνώμης νένευκε.

§ 773. Τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, τὸ γαληναῖον αὐτῆς καὶ ἡρεμον διαθρυβῶσι τὸ κατασῆματος. Θορυβασμένη δὲ, ὁ ῥάδιον ἐπικρίνειν, ὅσα δέον ἦν εἰς ἐπίλυσιν τῶ ζήτηματος.

§ 774. Ὁ ὑπὸ πάθος τινὸς κινέμενος, τσιᾶσθε τὰ πολλὰ αἰατυπῶται ιδέας, οἷα αἰ πρὸς αὐτὸν ὥδε ἔχοιτα ὅπως ἐχέσαι εἰσίν. ὑπὸ γὰρ τῶν ἄλλας ἐχέσων μίλις ἂν διατεθεῖη

§ 775. Ἀφεκτέον τοίνυν, ὑπὸ πάθος τῆς ψυχῆς τεταραγμένης, περὶ πραγμάτων κρίνειν, ἢ βελεύεσθαι ἐπιχειρεῖν, ἢ καὶ τὴν τυχέσαν πρὸς τὸ κρατῆν πάθος ἔχουσαν ἀναφορὰν, καὶ μάλισα, εἰ ἐνακμάζον ἔη τὸ πάθος, καὶ βιαιότερον.

§ 776. Εἰς μνήμην τηνικαῦτα μόνον ἀναπεμπασέν ἅττα περὶ τῶ προκειμένῳ ἄλλοτε ἔφθιμεν προειληφότες, καὶ προαπεφηνάμενοι· ἢ γὰρ ἀμφιγνοεῖν αἰρετέον, καὶ ὑπενδισάζειν, καὶ ἡμῖν οἱ προβαλλόμενοι δοκῶσι λόγοι, καθάρως ἔχειν καὶ σαφῶς.

§ 777. Ἔτι δὲ καὶ πάθη, ἐν οἷς ὑπολαμβάνεται τῆς ψυχῆς κίνησις, ὡς ἐπὶ τῆς εὐνοίας, ἢ

τῆς δυσνοίας· ἐν τέττοις γὰρ τοσούτῳ μᾶλλον περισκεμμένως χρῆσθαι προσήκει, ὥσῳ ἐλάσσων ἀναφαίνεται ἡ τῆς ἀπάτης ὑπόνοια.

§ 178. Οἷς εὐνοῦντες εἰσὶν, ἅπαντα χερδὸν ἀνθρώποις ἐπαινῶν εἰώθασι καὶ δοκιμάζειν οἷς δὲ τὸ ἀνάπαλιν δυσμενῶς ἔχοντες, ἔδδ' ὅτι καὶ αγαθὸν ἐνερῶν ὁκῆσι καὶ τὸ τυχόν, ἅλῃς ἂν ἔχοι, ὥτε βεβαίως προσρίψαι, τὸ κατὰ τὴν δύσιν λεγόμενοι. ὁπότε, εἰ περὶ τῆς εὐνῆς ἐλέγετο, ἔδδ' ὅτι τα ἐναργέστατα εἰς πίσιν ἐξήκεσεν ἂν. Ἐτι δὲ καὶ τὰ πρὸς γινώσκοντα μὴ ἐνὸν ἀπαναίνεσθαι, αὐτῶν μεταποιεῖν πᾶς τὴν φύσιν ἐπιχειρῶσι καὶ ἄποτε, πρὶν ἢ τὸν διαπραξάμενον ἐν τῷ φαιερῷ γενέσθαι, δυσμειείας ἐμφασιν ἔχουσι περισημαίνετο τοῖς ὀνόμασι, γυν ἐπεὶ περὶ εὐνῆς τινὸς ὁ λόγος, καθότερᾳ τε κρίνεται ἐλλείμματα εἶναι, καὶ πολλῶν ἕνεκα καὶ συγγνώμης ἄξια.

§ 179. Ἐτι δὲ τὰς τοιαύτας ὑπερβαίνειν ῥαδίως ἐξαπάτας, εἰ, ὅσας περὶ τῶν ἀνηκόντων τοῖς εὐνοῦσιν ἢ δυσνοῦσιν ἡμῶν πρόκειται κρίνειν, τὰ λεγόμενα πρὸς ἄλλους μεταφέρομεν, πρὸς ὧς ἐδεμία χέσις ὅλως ἡμῶν περίεσι. μᾶλλον δὲ, ὁπνίκα περὶ εὐνῆς ζητεῖται, προσεκτέον, τίποτ' ἂν δόξειεν, εἰ ταῦτα περὶ δύσιν ἐλέγετο, καὶ ἀνάπαλιν ῥαδίον γὰρ ὅπως ξυνοιδεῖν, εἴτινα ῥοπήν τὸ πάθος ἐν ἡμῶν κέκτηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ ἀπάτης τῆς ἐξ ἀλαζονίας
καὶ τύφου.

§ 780. Φύσει πως παντὸς πᾶς τις χαίρει ὑπερεξαίρεθαι. ἐκ δὲ ταύτης οἷα πηγῆς, τῷ ἔστον ἀπάτης ἀπορρέει, ὡς πρὸς γὰρ ἂν ἔσεσθαι, αἱ περὶ τῶν ἰδίων πραγματευσαίμεθα.

§ 781. Ὁ ὑπὲρ τὸ μέτριον δοξομανῶν, ἔχει τὸ ἀληθὲς ἐκ τῆς περὶ τῆς λόγους φιλοπονίας σκοπὸν ἑαυτῶ, καὶ τέλος προβάλλεται, τὸ δὲ ἐκ τῆς μελέτης ἀφορᾷ κλέος μόνον, ὃ ἂν ἑαυτῷ περιποιήσαστο.

§ 782. Οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ σκοπὸς ἔστος ἐπιμεμπτέος, ἅπερ ὁ ἕτερος πρότερος τάττειτο, τῷ ἐπωφελεῖς δηλοῖοτι, καὶ ἀληθεῖς περὶ τῶν ὄντων ὑπολήψεις καὶ δόξας πορίσασθαι. Ἀλλ' ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τῶν τέττε μὴδὲν τὸ παράπαν ἐπισυρρομένων, ἐν δὲ τῷ καὶ μόνον ζητήντων, ὅπως ῥᾶστα, καὶ ἐντὸς ὀλίγου τῷ χρόνῳ, τῷ ἐκ τῆς σοφίας κλέος ἐπιτεύχοντα.

§ 783. Αἰρῶνται γὰρ τῶν ἐπισημῶν οἱ ταῖς ἔστοι, ὅσα κατ' ἐκεῖνο καὶ τῆς χώρας καὶ τῷ χρόνῳ, ἐνθα, καὶ ὅτε τὰς διατριβὰς μέλλουσιν ἔξαι, πρὸ τῶν ἄλλων τίθενται καὶ τῶν δὲ ἐκεῖνα μόνον ἐκλέγονται, δι' ὧν ἂν τοῖς ἀπαιδευτοτέροις ἀπάτην ἐμποιήσιν ἐλπίζουσι.

§ 784. Οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κατὰ γένος ἐπισήμην ἀπαύζονται, ἢ μᾶλλον, αὐτῆς θηραῖται τῆτομα ψιλόν. ἐκ πάσης μὲν ἐπισημῶν ιδέας, ἔστιν ὅτι ἀναμανθάνοντες, ἔσον ἀρκέσειν σφίσι ἡγῆται, τῷ ἀπαιδευτῷ ὄχλῳ παραπείσαι, ὡς τὰ πάντα εἰδότες ἔχειν αὐτὲς διὰ θαύματος.

§ 785. Πλεῖστον δέτοι λόγον ποιῶνται, πάντα ἀμαθίας ἐλεγχον διαβρύγειν. Καὶ περὶ μὲν ὧν αὐτοὶ ἐφικέσθαι ἔχουσιν ἐγένοντο, ἔτω φθέγγονται, ὡς περὶ πραγμάτων, ἃ ὑπερπαίει μὲν τὴν αἰθρώπων δύναμιν, χωρῆται δὲ δι' αὐτῶν ἔδεν πώποτε ἐξεγένετο. Ἐνίοτε δὲ ταῦτα, σὺν ἐκείνοις, οἷς ἡκιστα προσέχον, ἔδενος ἄξια εἶναι φασίν. ὡς εἰ μὴδὲν ἕτερον εἴη τῶν λόγων ἐπωφελές, μὴδὲν τε ἄξιον σπουδῆς, παρ' ὃ αὐτοὶ κατέμαθόν τε καὶ κατενόησαν.

§ 786. Οἱ δὲ τὴν ἀντικειμένην τρέπονται, ἵνα δὴ κλέος καὶ Φήμην ἄρωνται. τὰ μὲν γὰρ εὐχερῆτε, καὶ βραδίως τοῖς ἄλλοις ξυνεταί, ὑπερβρονῆσι, τοῖς δὲ δυχερετέροις μόνον, καὶ ἀσαφετέροις ἐν ἐπισήμασι, χολάζουσι, καὶ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐγχειροῦσι καὶ πολλὰ μὲν ἀναγινώσκουσι, πολλὰ δὲ τῇ μνήμῃ ἀποταμιεύουσι, τὴν τε ψυχὴν ἔτως ἐμπιπλάουσι, πολλῶν ιδεῶν φύρδην τε καὶ ἀτάκτως συμπεριφορημένων.

§ 787. Τὸ μὲν ἔν πολλάτε ἀνεγνώκεναι, καὶ πολλὰ τῇ μνήμῃ ἐναποθέσθαι, πρὸς ἐπιβολὴν ἐπισήμης καὶ γνώσεως ἀποθησαύρισιν ἔκ ἀσυντελεῖς ἐδ' ἀνόνητον. τῆτι δὲ μόνον ἔκ ἔστιν ἐπίστασθαι.

§ 788. Ἀπαιτας τὰς ὑπὸ κενῆς ἐχομένους φιλοδοξίας, εἰς ἀναριθμήτους ὡς εἶκος περιπίπτειν ἀπάτας, φανερόν· τὸτο δὲ μάλιστα σημειωτέον, ὅτι αἱ τοιαῦδε ἀπάται, ἀνεπίδεκτοι εἰσὶ διορθώσεως, ἐφ' ὅσον τῆς καταγελάσσει ταύτης φιλοδοξίας, ἥσσαν ἢ φιλαλήθεια γίνεται.

§ 789. Τίς γάρ ποτε τὰς αἰς περιπεπταῖαι ἐξαπάτας, οἷος ἔγω ἐπιδιορθώσασθαι, εἰ μὴ ἐτοίμως ἔχει, ὅτι ἐξηπάτηται ὁμολογήσας; Ἀλλ' οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, τέταντίον, καὶ τὴν περιῆσαν σφίσιν ἀμαθίαν κρύπτειν ἄμεινον ὑπολαμβάνουσι, καὶ ταύτης τὸν ἑλεγχον διαδιδράσκουσιν (785). Διὸ καὶ μένει ἐν τῇ ἀπαίδευσίᾳ μᾶλλον αἰρῶνται, ἢ δοκεῖν τι παρ' ἄλλων ἐκμαθεῖν ἐνδεῶς ἔχειν.

§ 790. Καὶ εἰ βιβλία συγγράφειν ἀναβάλλονται, ἔχῃ τὴν τῶν μετελευσομένων λυσιτέλειαν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν αἰείποτε δόξαν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσιν. Ἀλλὰ γὰρ (ἐφ' ᾧ τὰς σοφωτέρας, μὴ οἶεσθαι ἐκλανθάνειν) τὰ πολλὰ τῶν σκοπεῖ ἀποτυγχάνοντες εἰσὶ, τῶν συγγραμμάτων αὐτοῖς κατολιγωρημένων. Εἰ δὲ καὶ ποτὲ κατ' ἐφесιν αὐτοῖς προβαίνειν ἔδοξε τὸ ἐγχεῖρημα, ἀλλ' ἡ πῆρα ὑπέδειξε, μὴ μέγα τι ἐκτετάσθαι τῶν τοιούτων πονημάτων τὸ κλεος μηδ' ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκέσαι.

§ 791. Οὐκ ἂν ἡμῖν εἴη δυσχερὲς ὑποθέσθαι ἐνταῦθα, οἷοις δήποτε τρόποις, σμικρῷ πόνῳ,

βίβλος ἂν εἴη ὑπερμεγέθεις συγγράφειν. Καὶ
 τισι δὴ ποτε προσέχεν δαΐ, ἵνα τις τὴν παρὰ
 τῶν ἀμαθῶν καρπώσῃται δόξαν, ἐπὶ τε πολυ-
 μαθείας πυκνότητι, καὶ ἐπισήμης βαρύτητι.
 ἀλλὰ τὴν τσιαύτην τέχνην ἐκδιδάξαι τῷ καθ'
 ἡμᾶς σκοπῷ πᾶμπαν ἀλλότριον ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Περὶ ἀπάτης τῆς ἐξ ὀκνηρίας τε καὶ ῥαθυμίας.

§ 792. Πάνυ εἰσὶν ὀλίγοι, οἱ μόνω τῷ
 ἔρωτι τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ἐν τῷ χολάζειν
 τοῖς μαθήμασι σπάνιοι γάρ οἱ διὰ τὸν δε μόνον,
 ὑπερτέρους ἑαυτὸς ἀπάσης ἀπαντώσης δυχε-
 ρείας ποιέμενοι· τὸ γάρ ται πλείστον τῆς ἐπι-
 δόσεως, τῇ ἀνάγκῃ τὰ πολλὰ προσοφείλεται,
 ἥ τιμι ἐνσκήπτοντι ἰχυρωτέρῳ παθήματι.

§ 793. Οὐ γὰρ εὐκόλως, τῆς φύσει πως
 παροπηδῆσης ἀνθρώποις ῥαθυμίας, κρατῶσιν,
 ἥ τις πολλῆς ἀπάτης αἰτία καθίσταται. τὴν μα-
 κράν καὶ δυχερετέραν οἱ πλείους ἔρευναν πα-
 ραιτῶνται, τὴν μετρίωτέραν σφίσιν ἄλλῃ γε
 ἔχειν ἡγόμενοι· εἶθεντοι, καὶ τὴν τυχεῖσαν
 μεταξὺ τῶν ιδεῶν ἐμφέρειαν συνιδόντες, ὡς τῷ
 παντὶ ταύτας συμφωνήσας ἀλλήλαις κρίνουν.

§ 795. Πολλοὶ δὲ μόνοις ἐκείνοις προσέχουσι
 τὴν διάνοιαν, ὧν ἀμείβεσθαι μὴ θέμις αὐτοῖς εἶναι

ηγένται, τῶν δὲ λοιπῶν ἀπάντων ὑπερφρονῶσι· διὸ καὶ ὅτως ἀτελεῖς τὰς ἰδέας πορίζονται τῶν πραγμάτων, ὡς τὴν παρ' αὐτοῖς ἐπισήμην, μηδὲν τῆς ἀνεπισημοσύνης χείρονα εἶναι.

§ 794. Δόξαν γὰρ ἀσπάζονται, τὴν μηδενὶ θεμελίῳ ἐπερειδομένην· ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀνευ ἰχυρῶ παρόντος, δόξαν αἰθις ἀμείβουσι. Μαρτυρίαις πιθεύουσι ταῖς παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν τῇ Μαθηματικῇ βεβαιότητι προσανηκόντων. τῶν δὲ λόγων ὑπ' ἐκείνων μάλιστα ἔχεται, ὅπερ ἂν ἔχατον τῶν ἄλλων αὐτοῖς προβαλλόμενοι τύχωσιν.

§ 795. Ἐὰν δὲ περὶ τῶ πιδανῶ λόγος ᾗ, τῆς διασκέψεως παραμελῶσι τῶν ἀντιθέτων, ὑφ' ἃν μεῖβται τὸ πιδανὸν καὶ κολέεται ἢ καὶ τὰ ἥττον πιδανῶ πειθαρχῶσιν, ὡς ἔπερ ᾗν πιδανώτατον. ὁδὲ συνοραῖν ἔχουσι τὰ πολλὰ, ὅτι τῆς πιδανότητος ἐξικέσθαι ἄλλως ἔχειν οἶον τε, εἰ μὴ τῇ συνδρομῇ λόγων πλειόνων εὖ εἰς πειθῶ ἔχόντων. καὶ ὀλιγαριθμοῖς τοίνυν σέργουσιν ἐπιχειρήμασι, τῶν πλειόνων ὡς ἀλυσιτελῶν ἄρα διὰ τῶτο καὶ μόνον ἀλογῶντες, ὅτι μὴ ῥᾶστα καὶ ἀπόνως, τὸ διὰ πλειόνων ἤκειν αὐτοῖς περιγίνεται.

§ 796. Τῇ δ' αὐτῇ ταύτῃ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπὶ τῶ παρόντος ἡμῖν, ῥαθυμία, καὶ τὸ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης ἀποδοτέον, δι' ἧς καρτερώς πολλοὶ, καὶ δυσασπασίως ἔχονται, ἥσπερ ἀπαξ ἡσπασάντο δόξης, μηδὲν ὑφίεντες, καὶ τοι αὐτῆς ἐπικρατεσέρας δοκῆσης δι' ὁδὸν ἄλλο, ἢ

ὅτι πρὸ οἰασθῆν ἄλλης φθάσασα τέτοις προ-
βέβληται.

§ 797. Πολλάκις δὲ, καὶ θερμότητι ἔρωτι
καὶ πόθῳ, τῇ κτήσῃ ἐπισήμης τινὸς ἑαυτὸς
παραδεδωκότες, ὡς ἂν πόνων ἄνευ καὶ προ-
σοχῆς, συμβάλλοιντο χωρεῖν ἐπὶ τὰ πρόσω
μὴ δύνασθαι, ἀπ' ἐλπίδος ἀπάσης γίνονται καὶ
τῆς μελέτης ἀπαχθέντες, τῆς ἐν ἀρχῇ προ-
τεθείσης, ἐφ' ἑτέραν τρέπονται, ἧς μετ' ἑ
πολὺ παραπλησίως ἀμελῶσι.

§ 798. Ἀγωνιστέον ἐν ἅπασι, τῆς Φυσικῆς
ταύτης ἰσχυρίας κρατεῖν. τὰ γὰρ πᾶσι τινι
ἀφροσιμένῳ, ζητητέον ὅθεν ἂν, καὶ διὰ τίνος
ἰδῶ, ἐπὶ τὸ σερρὸν τῆς ἐπισήμης διεξελθεῖν
αὐτῷ ἔσται. σπανίως δὲ ἢ ἀπονάτετρα, καὶ συν-
τοματέτρα, ἢ ἐπ' ἐκείνην ἀγασσά εἶναι ἔρρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ τῆς ἀπάτης τῆς ἐκ συγχύ-
σεως τῶν ἰδεῶν.

§ 799. Καὶ αἱ ἀναφύομεναι δὲ ἐκ τῆς τῶν
ἰδεῶν συγχύσεως ἀπάται, ἐπὶ πολὺ χωρῆσαι
εἰσὶ. ταύταις μάλιστα τετραχῶς περιπίπτειν
πεφύκαμεν.

Α. Τὰς χετικὰς τῶν ἰδεῶν, ὡς ἀπολύτως
ἡγούμενοι (377).

Β. Τὰς ἀφηρημένας ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων (548).

Γ. Τὰς διακεκριμένας ἀντὶ τῶν ἐναργῶν (343. 355).

Δ. Τὰς συμπεπλεγμένας ἀντὶ τῶν συνθέτων (531).

§ 800. Περὶ πασῶν τετῶνι τῶν κατὰ τὰς ιδέας διαιρέσεων, φθάσαντες διελήφαμεν. Οὐδὲν δὲ δεῖον τὰ προειλημμένα ἀναμασᾶν, σημειώτεον μόνον, ὡς πρὸς τὰ αἰαπτυχθέντα προσέχειν δεῖ, ἐφ' ᾧ μὴ ἐξαπατᾶσθαι. ὃ διὰ τινων ἤδη παραδειγμάτων ὑποδησόμεθα.

§ 801. Α'. Ἡ τῆς χέσεως ιδέα, ἐδὲν ἡμῖν ἔξω τῆς ψυχῆς ὑφεσὺς παρίσῃσιν (378). γεννᾶται δὲ αὕτη τῇ παραθέσει δυεῖν ἑτέρων ιδεῶν (45. 377). ἔκῃν παρὰ πόδας ἡ ἐξαπάτη, ὅσακίς ἡ ιδέα αὕτη, ὥστι πραγματιωδῶς ὄν παριζάνουσα, θεωρεῖται (378). ἡ ὅσακίς ἡ χέσις αὕτη πρὸς ιδέας ἀνάγεται, αἱ παραβολῆς τῆς πρὸς ἀλλήλας ἐκ ἔτυχον ὅπερ μάλισα πρὸς τὴν γενικωτέραν παρατήρησιν τῶν κρίσεων ἀνάγοιτο ἄν (450. 474). Αἱ μὲν ἔν ἐξαπάται αὐταὶ κοινὰί λίαν καὶ δημώδεις εἰσίν.

§ 802. Οἱ περὶ τῆ μεγέθους λέγοντες, ὡς περὶ ἀπολύτου τινὸς ιδέας, ἀπάτη περιπίπτει. Μέγας τὴν φύσιν λέγεταί τις, ἐκ ἄλλας, εἰμὴ κατὰ τὴν πρὸς τὴς λοιπὰς ἀνθρώπους ἀναφορὰν (382).

§ 803. Οἱ τῷ Ὑπερτάτῃ ὄντος τὰ ποιήματα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιόντες, καὶ τὸ κατὰ τὰς πλανήτας σύνταγμα ἀνασκοπῶντες, καὶ τὸ πανθενὲς τῷ Δημιουργῷ ἀγάμενοι, δεόντως πείθονται, ὑπὸ τῆς ἐκείνου σοφίας τὰ θεασίαια ταῦτα διεξάγεσθαι σώματα καὶ τῶν ἑκάστη τὰς πορείας, ἀπ' αἰῶνος ὑπ' αὐτῷ προδιωρισμένας εἶναι.

Ἀλλ' εἴαν περ κατίδωσιν ἑτοὶ κόνιν ὑπ' ἀνέμου διασκεδαννυμένην, ἢ ἂν ὑπὸ τῷ φαινομένῳ ἐπὶ τὴν Δημιουργὸν αἰαχθῇεν τῇ διανοίᾳ. Ἄτοπον γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ καὶ τὸν κοινορτὸν αὐτὸν ὑπὸ τῷ Θεῷ προδιατετάχθαι ἑκάστω τῶν μορίων, νόμοις σεβρόντις πειθαρχῶντα, τὴν τεταγμένην σφίσι περαινέειν πορείαν, ἣν προαιωνίως τὸ Θεὸν ἑαυτῷ παρέσσαν προεἰλήφε.

Πόθεν ἔν ἡ διαφορὰ αὕτη; ἢ ὅτι νομίζουσιν ἐν τοῖς σώμασι, καὶ ἐν τῇ τέτῳ αὐτῶν διατάξει, εἶναι τι πρὸς τὸν ὑπερτάτον τῷ πάντος Κοσμήτορα, τὸ μὲν μείζον, τὸ δὲ ἐλάττον;

§ 804. Ἐστὶ τις ἀπόλυτος κίνησις, τοῖς τὰ ἀπεραιτῷ καὶ ἀκινήτῳ διαστήματι προσέχουσι τὴν διάνοιαν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη κίνησις τοῖς ἀνθρώποις ἡκιστα τυγχάνει ληπτῇ. πᾶσα κίνησις ἡ αἰσθησεί κατ'υποπίπτουσα, ἐστὶ χετική. Ἡρεμία δὲ καὶ κίνησις χετικῶς διαφέρουσιν· ἢ τε τέτῳ μεταξὺ χωρῶσα διαφορὰ, ἢ ἐν αὐτῇ τῷ ὑποκειμένῳ ζητητέα, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδέαις, οἷς προσέχει, ὁ ἀντιλαμβανόμενος τῆς κινήσεως, ἢ περὶ αὐτῆς κρίνων· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἰδέαι

τῆς τε αὐξήσεως ἐν τῇ κινήσει, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἀπομειώσεως, χετικαὶ εἰσὶν. Ἡ αὐτὴ τῆς κινήσεως μεταβολή, τοῖς μὲν ὡς αὐξήσις τίθεται, τοῖς δὲ ὡς μείωσις. καὶ τὸ ἐνεργεῖν δὲ καὶ πᾶχειν, ἐπὶ τῶν ἐν κινήσει σωματίων, ἐκ ἀπολύτως δῆπερ, κατὰ χέσιν δὲ μόνον διενήνοχασιν.

§ 805. Β. Ἄ μὲν ὅν περὶ τῶν κατὰ χέσιν ἰδεῶν παρατετήρηται (801), καὶ ἐπὶ τὰς κατ' ἀφάίρεσιν ἀν' ἀναχθεῖεν. ὁδὲ γὰρ ὁδ' αὐτὰ τι ἔξω τῆς ψυχῆς ὑφεσῶς ἡμῖν παριστῶσι (553). καὶ ὅσάκις ἄρα ταῦτη γε ταύτας, ὡς τῶν ἐκτὸς ἡμῶν τινος παραστατικὰς τελέσας ἀφορῶμεν, ἐν ἀπάτῃ ἐσμέν (554).

§ 806. Περὶ τῶ ὄντος κατὰ γένος, ὅπερ ὡς ὑφεσῶς τινος ἀναπολθόντες εἰσὶν, ἀνωτέρω διείληπται (555).

§ 807. Ἐνθα καὶ τὸ τεθρυλλημένον αἰνέκει ζήτημα, τὸ περὶ τῶ καθόλου, ὡς ἐκ τῶ πράγματος, θερμῶς μεταξὺ τῶν Σχολαστικῶν συγκροτηθὲν, καὶ διὰ παντοίων λεπτολογιῶν, καὶ συνεσκοτισμένων διαιρέσεων, πυκνῶ τῷ ζόφῳ περικαλυφθὲν καὶ τοι τοιῶτον ὂν, οἷον ἀπλῶς προβληθὲν, μηδεμίαν ἔχειν δυχέρειαν (555).

§ 808. Πλεῖστα τοῖς Μαθηματικῆς ἀντιβάλλεται, περὶ τῶν σημείων, καὶ τῶν γραμμῶν, καὶ τῶν ἐπιφανειῶν, ἃ πάντα ἀδύνατα εἶναι λέγεται, καὶ τὰ κατ' αὐτῶν ἐπομένως ἀποδεικνύμενα ἄτοπα.

Οὐ μὴν προσέχουσιν ὅτι σημεία, καὶ γραμ-
μαί, καὶ ἐπιφάνεια ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶ ἐντι-
εῖσι, καὶ ἐπὶ παντός ὃ ἔχει ἔκτασιν, κατὰ
μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος περατῶσαι
νοόμενον, ἐκ ἄλλως ἔχει θεωρεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν
μέρει κατ' ἀφαίρεσιν θεωρούμενα. καὶ περὶ ἡ χω-
ρὶς ἀναπολεσμένη τοιαύδε ὑπαρξίς, ἐφ' ἧς τὰ
ὑπὸ τῶν Μαθηματικῶν δεικνύμενα ἐπαληθεύ-
ειν, εἰδὲν συντελεῖ.

§ 809. Γ. Κοινὸν ἐστὶ, τὸ τὰς διακεκρι-
μένας ιδέας, ἀντὶ τῶν ἐναργῶν ἐκδέχεσθαι·
τοιαύτη γὰρ τῇ πράγματι θίξας τις γνώσει,
ὥς ἄλλῃ παντός αὐτὸ διατέλλειν, καὶ μὴδὲν
πλέον περὶ αὐτῇ γνῶναι περιῆ, εἰδὲν λανθάν-
ειν αὐτὸν ἡγεῖται τῶν ἐν τῇ πράγματι.

§ 810. Ἀλλ' ἐστὶ τῷτο ἀληθές, ὅταν ὁ πε-
ρὶ τῶν πράγματι ὑφεσώτων ὁ λόγος, ἀλλὰ
περὶ τῶν κατ'ιδέαν μόνον· τῆνικαῦτα γὰρ, πᾶσα
ιδέα διακεκριμένη, καὶ ἐναργῆς ἐστὶ (547).

§ 811. Τῶν γεμῆν ὑπαρχόντων αἱ διακρί-
σεις, κατὰ χέσιν πρὸς τὴν ἡμετέραν γνῶσιν
εἰσιν. εἰδὲ αἰείποτε ἅπασιν, οἷς περὶ τῇ πράγ-
ματος ἴσμεν, προσέχομεν, ἵνα παντός ἄλλῃ
τῷτο ἀντιδιέλωμεν. Τὸ σφαιρικὸν σῶμα, παν-
τός ἄλλῃ διακρίναι ἔχω, καὶ τοὶ τὰ σφαιρι-
κὰ σῶματα, ἀναριθμήτοις τρόποις ἀπ' ἀλλή-
λων διενηνόχασιν.

§ 812. Τὸν χερυτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων δια-
κρίνω σωμάτων, τῶ τε χρώματι, καὶ τῇ εἰδικῇ

βαρύτητι, καὶ ἄλλαις ἐτι ιδιότησιν. Ἄλλ' ἐκ
 ἂν παρὰ τῆτο ἀποφύνασθαι τολμήσαιμι, με-
 ταξὺ χρυσοῦ καὶ χρυσοῦ ἐδεμίαν εἶναι ὅλως
 διαφωρὰν. πλὴν τῆ λεγομένῃ χρυσοῦ, εὐκρινῇ
 τὴν ιδεάν κέκτημαι (543. 534).

§ 813. Τὰς ἐναργεῖς ιδέας ταῖς διακεκρι-
 μέναις συναναφύρσσει, οἱ φάσκοντες τῶν ὄντων
 τὰς ἐσιωδαίς λέγεις κατειληφέναι (18. 184).

§ 814. Ὡσπερ καὶ οἱ διατεινόμενοι, ἐκ
 ἀγνωσμένας ἡμῖν εἶναι τὰς ἀρχαίς ἀπάσας,
 ἐξ ὧν τῶν κατὰ φύσιν φαινομένων τὰ αἷτια
 ἐπιφέρεσθαι δύνανται.

§ 815. Τὰδε τῆ κόμματος καὶ αἱ ἀπάτα
 εἰσὶν, ἐν αἷς συνεχέστατα περιπίπτουσιν, οἱ περὶ
 τῶν πράξεων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων συλλογι-
 ζόμενοι.

§ 816. Δ. Ἡ ἐσχάτη τῶν ιδεῶν σύγχυσις,
 περὶ ἧς ὦδε προαγματευτέον, ἀφορᾷ τὰς συ-
 νεφευγμένας. (152) Συχνὰ συμβαίνει, τὰς,
 ὥσπερ ἅμα ἐπορισάμεθα ιδέας, ἧς περ ἅμα
 πολλάκις συμπροσελήφαμεν ἀναπεμπασάμενοι
 ἧς ἐπὶ τινος κατὰ μέρος συμβέβηκε, κατὰ
 τρόπον πάνυ αἰδητὸν ἡμῖν συνδραμεῖν, ταύτας,
 εἰ καὶ ὅλως ἀπ' ἀλλήλων διακέκριμένας εἰσὶν,
 ἡμᾶς μὴ ἔχειν διαχωρίζειν αὐτάς. Διὸ καὶ ὥς
 εἰ τῷ αὐτῷ προσανηκῆσας ὑποκειμένῳ, τι-
 θέαμεν τὰς τοιαύτας, ἐξ ὧν ὑπὲρ ἀριθμὸν
 εἶναι τὰς ἀναφυομένας ἀπάτας, παντὶ περ δῆ-
 λον.

§ 817. Τεθρίππω τις ἐποχόμενος, ἐκ ἀπα-
θῶς περιετράπη πεσών. τᾷ ἔν παραπλησίῳ
ὀχήματι, ὁδέποτε ἐξῆς δειλίας ἀνευ προχρή-
σταται. καί τοι εἶδη ὀχημάτων ἄλλα, θαρξιάλεω
ψυχῇ καὶ ἡσυχῶ, ὁσημέραι καὶ μᾶλλον τυχεῖν
ἐπικίνδυνα ἐποχεῖται.

§ 818. Παῖς τις τὴν μητέρα πολλὰ κίς, ἣ
τὴν Θερραπείην, ἐπὶ μυῖ ὀφθέντι, κατακ-
τήξασαν θεασαμένη, καὶ λειπεθυμήσασαν, εἶπο-
τε ἐπὶ ἑαυτῇ τὸ δεινὸν αἰδοῖτο, μᾶλλον ἂν
διὰ πυρὸς διέλθοι, ἣ δὲ ἥς ἀπαντῆσαι τᾷ
μυῖ ὑποπτεῦοιτο.

§ 819. Ἀλλ' ἔσι καί τινος χρείας, ἣ τοιαῦ-
δε τῶν ἰδεῶν σύζευξις.

§ 820. Οὐκ ἂν ποτε σερεῶς ἂν εἴη ἐγκα-
θήμενον τῇ ψυχῇ, τὸ τῶν ἡγεμένων πρὸς τὰς
ὑπ' αὐτοῖς κράτος, εἰ μὴ ἡ κατ' αὐτὸν ἰδέα,
τῇ τῆς αἰδοῦς καὶ τῇ φόβῳ ἀχωρίως συζευ-
γνοῖτο. τέτων τῶν ἰδεῶν ἀπ' ἀλλήλων διαζευ-
χθεῖσων, οἱ ὑπὸ χεῖρα, τῶν ἀρχόντων αἰεί-
ποτε εἰσὶν ἰχυρώτεροι.

§ 821. Ἐπίσημον, τῇ ἀποτελέσματος τῆς
τοιαύτης τῶν ἰδεῶν συζυγίας, ὑπόδειγμα ἔχομεν,
ἐν τᾷ δελικῇ τῶν Σκυθῶν πολέμῳ· οἱ γὰρ τοῖς
ὅπλοις μὴ ὑπενδύντες, τῆς μάστιγος ἔπειτα
αὐτοῖς ἐπισεισμένης ὑπέκλιναν, ὥς μετὰ Ἡρό-
δοτον ἰσορεῖ καὶ Ἰεστίνος βιβλ. β. κεφ. 8.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ τῆς ἀπάτης ἐφ' οἷς ἐπάναγ-
 κες τῶν πλειόνων μίαν ἀνθε-
 λέσθαι δοξάν.

§ 822. Περὶ τῶν μήπω, ὅσον ἄλλις ἀνα-
 κεκριμένων, ἐπάναγκες ὅν τὰ πολλὰ, τὸ δοκῆν
 ἀποφηνάσθαι, πολλαῖς ἐντεῦθεν τῆς ἀνθρώπου
 συμβαίνει περιπίπτειν ἀπάταις, ἃς ῥᾶσα
 ἂν ἐκκλῖναι δυνήθεεν, εἰ αὐτοῖς προσέχεν
 ἐπετρέπετο τοῖς ἐφεπομένοις.

§ 823. Α'. Καὶ τῶν ὑποκειμένων πολλάκις
 ἐκ ἐπ' ἀκριβὲς γινωσκομένων, ἀλλ' ἂν περὶ αὐ-
 τὰ κρίνειν δεόν, ἐκ ἀγνοεῖται. διὸ, καὶ τῆς
 ἀπάτης κρείττοιες φαινοίμεθα ἂν, εἰ τέτοις
 μόνοις προσέχομεν τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ γὰρ
 ἐν τέτοις ὡς τὰ πολλὰ, περὶ τῶν ἐν τοῖς
 πράγμασιν ἀγνοημένων, καὶ περὶ ὧν ἐκ ἔστιν
 ὁ παρὼν λόγος, κρίνειν προαγίμεθα.

§ 824. Οὐδεὶς ἂν ἀγνοήσκειν, ὅτι τὸ παρ' ἑαυτῷ
 φωτὶ ὁ ἥλιος τὴν γῆν καταυγάζει καὶ
 περιθάλλει. ἀλλὰ καὶ ταῖς καθ' ἑαυτὸν ἐγχε-
 ρήσων πράξεσιν, τὴν ἐκ τῆς ἀνατολῆς τῷ φω-
 τῆρος ὥραν, κατάγει τὴν ἐν ᾗ διατρίβει χῶ-
 ραν, ὅποσῃν γῆν, ἔδεις ἐστὶν ὁ ἀγνοῶν.

Ὁ τοίνυν περὶ ταῦτα, ἐν ᾧ διανοόμενος
 ἐστὶ περὶ τῆς ἡλίου, τὴν κρίσιν τὴν ἑαυτῷ ἐμ-
 περιορίζων, ἐκ ἂν εὐχερῶς τῷ ἀληθὲς ἀπά-
 γοιτο. Ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὅλως τῶν πάντων ἀν-

θρώπων, ὅς ἐν ᾧ τὸν ἥλιον ἀναπολεῖ, τῷ καὶ περὶ
τῷ μεγέθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποστάσεως κρίνειν
πάντη ἀπέχεται; εἰδὲν ὅτι θαυμαστὸν, εἰ ψευ-
δεῖς ἑαυτὰ περὶ τῶν τοιούτων ἀαπλάττει τὰς
ὑπολήψεις, ἀπάντων ἄμειρος ὦν, δι' ὧν ἴν
πρὸς τὴν ἀληθείᾳ τῶν τοιούτων γινώσιν ἐξίκαίτο.

§ 825. Β'. Εἰ δὲ περὶ τίνος εἴη ὁ λόγος ἀμ-
φισβητησίμῃ, ἀνάγκη δὲ κατεπείγοι, περὶ
αὐτὰ ἤδη τὰ ἀγνοούμενα ἐφῆναι τὴν αἴρεσιν,
τὸ τῆς ἀμφιβολίας τῆνικαὐτὰ ἀφορᾷ τὸ πρακ-
τέον· εἰδὲς γὰρ ἄλλως, ἐκ διαφόρων δοξασ-
μάτων, ἐντι ὅποιον ἔλεοι ἀναγκαζήσεται.
τῆς γὰρ ἐναργείας ἀπόψεως, ἀμφιγνοεῖν αἰεὶ
ἔχει τε, καὶ ὀφείλει.

§ 826. Εἰδὲ τι πρακτέον εἴη, καὶ ἐξετάσαι
περαιτέρω ἐκ ἐφῆται περὶ τῷ πράγματι,
τὴν ἀσφαλεστέραν δοκῶσαν βαίνειν χρεῶν. Εἰ δὲ
μηδὲ τῷτο κρίναι γένοιτο, τὸ μάλλον πιθανὸν
αἰρετέον.

§ 827. Πρὸς δὲ δὴ τῷτο ἐκ ἑσὶ χρεῖα
συγκαταθέσεως· ἐνθεντοὶ καὶ τότε, ἐνδοιασέον,
περὶ τὸ μὴ ἀποχωρόντως ἐκδηλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ Σοφισμάτων.

§ 828. Περὶ τῶν αἰτίων, οἷς ἐπὶ τὸ κρί-
νειν ἐπισφαλῶς, ἢ μὴ ὀρθῶς ἐπιφέρειν ἐκ τῶν

κειμένων, ἐναγόμεθα, ἐν τοῖς πρὸ τούτων κεφαλαίοις διήλθομεν. Περὶ δὲ αὐτῶν τῶν ψευδῶν συμπερασμάτων, ἢ τῶν ἐν χρήσει πολλὰς γενομένων τοῖς σοφισταῖς ἀπατηλῶν ἐλέγχων, οἷς τὰ σαφεῖ, ζόφῳ περιβάλλειν διαφιλονεικῶντες ἐγένοντο, βραχέα ἐπὶ τῷ παρόντος πραγματεύσομαι, ἐπὶ τὰς κλάσεις αὐτὰς ἀνακαλέσας, ἐφ' αἷς οἱ διαλεκτικοὶ κοινῶς ἀνάγειν εἰώθασιν.

§ 829. Διαιρεῖται τὰ Σοφίσματα, εἰς τὰ Γραμματικὰ λεγόμενα, ἢ τὰ Λογικὰ.

§ 830. Καὶ τὸ μὲν Γραμματικὸν Σόφισμα, τὸν νῦν ἀφορᾷ τῆς λέξεως. καθ' ὧν τὴν δὲ ἢ μόνην τὴν παραινέσιν ἐνθάδε ὑποθετέον, τῷ προσέχειν δεῖν τῷ νοήματι, πρὸς ἐκφυγὴν τῆς ἐκ τῆς λέξεως σοφιστικῆς πλεκτάνης.

§ 831. Τὰ δέτοι λογικὰ τῶν σοφισμάτων, κατὰ τὰ ἐξῆς κεφάλαια εἰώθασι διακρίνεσθαι.

§ 832. Πρῶτον ἐστὶν ἡ τῷ ἑλέγχῳ ἄγνοια. Ἐλεγχος δὲ τὸ ἐν χερσὶ τῇ σκέψει ὑποβαλλόμενον. τὸ δὲ ἀγνοεῖται ἀπὸ τῷ ἐνισταμένῳ τῇ θέσει, ἡνίκα ἔστος συνορᾶν ἐκ ἑχέει τίς ποτε αὐτῷ δεικτέα πρότασις, ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θέσεως.

§ 833. Ἀγνοεῖσι τὸν ἑλεγχον, οἱ τῇ κατὰ Νεύθωνα ὁλκῇ ἀντιβαίνοντες, εἴτα περὶ αὐτῆς συλλογίζόμενοι, ὡς περὶ αἰτίαν ἀσφαδῆς,

ἐπότε ἔ' περὶ αἰτίῃς, περὶ δὲ ἀποτελέσματος
ἐστὶν ὁ λόγος.

§ 854. Δεύτερον· τὸ ἐν ἀρχῇ αὐτεΐσθαι,
ἡνίκα, ὡς θεμέλιος τῷ συλλογισμῷ καθυπο-
βάλλεται, αὐτὸ ἐκεῖνο, ὃ δεῖξαι πρόκειται.

§ 855. Τοῖσιν ἐστὶ τὸ ὑπότινων, τῇ τῷ
ποσῷ ἐπ' ἄπειρον διαιρέσει ἀντιπροβάλλουσιν, ἔ'
βάσις ὅτι ἡ κατὰ διαδοχὴν ποσότης, τῶν ἐστὶν
ὁ χρόνος, ἔχ' ἔως ἐστὶ διαιρετός.

§ 856. Τρίτον· τὸ μὴ αἰτίον ὡς αἰτίον.
Οὕτω σοφιστεύουσιν οἱ ἐκ τινος ὅπερ αἰτία ἔκ'
ἐστὶ, συλλογιζόμενοι, ὡς ἐξ αἰτίας.

§ 857. Εἰς τῷ τῆς ἀτοπίας περιπίπτου-
σιν, οἱ τοῖς κομήταις ἀνατιθέμενοι, πολλὰ τῶν
ἐν ἀνθρώποις συμβαινόντων.

§ 858. Καταῦθα, καὶ τὰ ὑπὸ πολλῶν
φιλοσόφων, ὕλη ἐκ οἷο' ἢ τινι λεπτοτάτῃ,
ὡς αἰτία ἀπονεμόμενα.

§ 859. Τέταρτον· τὸ παρὰ τὴν ἀτε-
λῇ ἐξαρίθμησιν. ὅτε τι ὡς ἀληθὲς εὐτό-
νως δι' ἑαυτοῦ συμπεραίνεσθαι, δι' ἐπαρίθμη-
σεως πάντων τῶν τρόπων, καθ' ἑστ' εἶναι τι δύ-
ναται, ἔς καὶ ἀπεβάλλεσσι, πλὴν ἐνός. Οὐ
πέφυκε δὲ λανθάνειν τὸ σαθρὸν τῷ ἐπιχειρή-
ματος, τῆς κατὰ τὴν ἐπαρίθμησιν ἐλλείψεως
ἐλεγχομένης.

Τὸ παράδειγμα τῷδε τῷ σοφίσματος ἀνωτέρω ὑπηνιζάμεθα (304. 305).

§ 840. Καὶ ὅτε δὲ κατὰ τῷ ὅλῳ εἰσβάλλομεν, τὸ περὶ ἐκάστου τῶν μερῶν ἀποδεικνύμενον, εἰς τῷτο περιπίπτομεν τὸ σόφισμα, εἰάν τι τῶν μερῶν, τῆς ἐξαριθμήσεως ἔξω λείπῃται.

Εἴ τις καταλέξας ἅπαντα τὰ τὴν Ἑυρώπην οἰκῶντα ἔθνη, παρὰ τὰς τελευτάς ὑπὸ τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει, ἐπιφέρει ὅτι ἅπασα ἡ Ἑυρώπη τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν ἀσπάζεται, διὰ τὸ χριστιανίζειν τῶν ἐθνῶν ὅσα ἡρίθμηται· ἔκ ἂν ὁρθῶς συμπεραίνει διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἐξαριθμήσεως.

§ 841. Πέμπτον τὸ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς σόφισμα· εἰς ὃ περιπίπτουσιν, οἱ ἀπλῶς τινι καὶ ἀπολύτως ἀποδιδόντες, τὸ κατὰ συμβεβηκὸς μόνον αὐτῷ προσῆκον.

§ 842. Οὕτω συλλογίζονται, οἱ ἐκ παραθέσεως τινῶν παρατηρήσεων τῶν πλανητῶν, πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, συμπεραίνοντες, ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αὐτῆς τῶν ἑρηνίων σωμάτων πρὸς ἀλλήλα χέσεως, ἡ αὐτὴ καὶ τὰ αἶρη ἐπανήξει κατὰσασις.

§ 843. Ἕκτον τὸ παρὰ τὴν σύνθεσιν· ὅτε κατὰ τινων συνημμένων καταφάσκειται, τὸ κατ' αὐτῶν ἐν μέρει ἀλήθεϊον.

§ 844. Τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν, ὅτε κατὰ τῶν διηρημένων καταφάσκειται, ὃ κατὰ τῶν συνημμένων ἀληθεύει λεγόμενον.

§ 845. Οἷον τῇ ἡρεμίᾳ ἑδεμῖα ἐνεσι δύνανται, ἀληθῆς ἡ πρότασις· πλὴν ἐδ' αὐτῇ ψευδομένη ἐστίν, ὅτι τὸ ἡρεμῶν σῶμα τῇ κινήσει ἀνθέστηκεν. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἀληθεύουσα ἐστὶ διαίρεσις, ἐχὶ συνθέσει, ἔπε τὸ ἐνεργῶν προσεφημερόσθαι νοεῖται τῷ σώματι. Οὕτω δὲ ἡ δευτέρα πρότασις ἀληθείας ἔχεται, ἥτις ἄλλως ἐν διαίρεσει ψεύδοιτο ἂν, ὅτε τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς εἰς τῷτο ἐνεργείας νοεῖται διεξευγμένον.

§ 746. Ἐβδομον ἡ ἀπὸ τῶ κατὰ τι ἐπὶ τὸ ἀπλῶς μετάβασις λεγόμενον, ἡ ἀνάπαλιν.

Οὕτω σοφίζονται, οἱ κατὰ γένος περὶ τῶ ἀποφαινόμενοι, τὸ κατὰ τινὰ λόγον μόνον ἀληθεύον, ἡ καὶ ἀνάπαλιν.

§ 847. Συνετῶς τις περὶ τι διετέλεσεν ἔχων, ἐκῶν συνετὸς ἔστος ἐν ἅπασιν. ψευδὲς τὸ ἐπιφερόμενον εἶη ἂν. τὸ γὰρ κατὰ τι ἀληθὲς, ἀπλῶς εἰληπται.

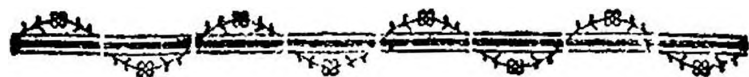
§ 848. Εἴη δ' ἂν τῶ προτεθέντος ἐναντίον μὲν, ψευδὲς δ' ἐδὲν ἦττον συμπέρασμα, εἴπερ, ἐκ τῶ ἐγκρατῶς ἔχειν ἐπισήμης τινὸς, ἐπι-

Φέρομι, ὅτι τῷ αὐτῷ, καὶ πάντα θήλα, ὅσα
τινὶ τῶν ἐν μέρει ζητημένων ἀνήκει. τὸ γὰρ
ἐπισημήν τινι ἐμμελετῆσαι, καὶ ταύτην ἀκρι-
βῶς κατανενοηκέναι, ἔ τανυτὸν ἐς, τὸ ἰδίῳ
χωρὶς ἐξηρευνηκέναι, ἅπαιτα ὅσα κατ' αὐτὴν
τὴν ἐπισημὴν δύναται κινηθῆναι ζητήματι.

§ 84.9. "Ουδὲν ἢ ἀπὸ γένους εἰς γέ-
νος μετάβασις, εἰ τὸ περίτιντες ἀεικ-
νιμενον, μεταφέροιτο ἐπὶ τὸ τῷ παντὶ δια-
φέρον.

Οὕτω σοφίζονται, οἱ μετὰ τὸ ἀποδείξαι τι
κατὰ τῶν τῆς φύσεως νόμων τυγχάνειν ἀντι-
στρατευόμενον, καὶ ταύτη δὲ καὶ ἀδύνατον ὄν,
εἰσβάλλουσιν, ὥς ἔδὲ ὑπερφυῶς καὶ παραδόξως
τῷ τελεωθῆναι δυνήσεται.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β. ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ.

ΜΕΡΟΣ Γ.

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ διαφορῶν Μεθόδων.

§ 850. Λαπόμενον ἤδη εἰς, τὴν ὁδὸν ὑποδείξαι, ἣν ἂν, ὁ ἐπιμελῶς τὰ ἄχρι τῆδε ἀναπτύσσοντα ἐκμελετήσας, βαδίσαιεν, ὅπως ἂν ἐπὶ τὴν τῶν πραγμάτων γινῶσιν ἀφίκοιτο, ὡς τὴν ἀνάκρισιν ἐαυτῷ τύχοι προθέμενος.

§ 851. Κατὰ γὰρ τὴν τῶν προκειμένων διαφορὰν, διαφερέσῃ καὶ τῇ μεθόδῳ ἐπεῖθαι δεῖ.

Πρῶτον οὖν περὶ Μεθόδου τῆς ἐνρίσεως πραγματεύσομαι.

Εἴτα δὲ, καὶ περὶ τῆς τῆ ἀναπτύσσειν τοῖς ἄλλοις, ἅττα ἡμῖν κατὰ νῦν ἐγένετο.

§ 852. Τῶν ἢ μὲν Μέθοδος Ἀναλυτικὴ καλεῖται, ἢ δὲ Συνθετικὴ.

§ 853. Ἐν γένει δὲ διαφέρουσιν αἱ Μέθοδοι αὗται ἐν τῷ ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ, ἀπὸ τῆς συνθέσεως ἐπὶ τὸ ἀπλὸν χωρῆμεν κατὰ ἀνάλυσιν, ἐν ταύτῃ δὲ ἀνάπαλιν.

§ 854. Ἀλλὰ καὶ ἐτέρῳ λόγῳ αὗται διεννόχασιν. κατὰ γὰρ τὴν ἀναλυτικὴν, ἄλλως ἔχοντες, εἰ μὴ διὰ δυσκολιῶν, ἀπὸ τῆς συν-

θίτε ἐπὶ τὰς ἀπλῆς ἀρχὰς προβῆναι, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις, ἐν οἷς ἔπειτα, εὐμαρῶς τὴν εὐθυτέραν τε καὶ ὁμαλωτέραν ὁδοὶ ἐξευρίσκομεν, δι' ἧς ἂν κατὰ σύνθεσιν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καταβῆναι δυνάμεθα ἐπὶ τὰ ἐξ αὐτῶν.

§ 855. Ταῖς δὲ ταῖς Μεθόδοις, καὶ τρίτη ἂν προσεθῇ, ἡ Μέθοδος δηλαδὴ τῇ μανθάνειν, περὶ ἧς βραχέ' αὐτὰ παρατηρητέον, προδιελθίντας πρῶτον, τὰ ταῖς δυσὶν ἄλλαις ἀνήκοντα.

§ 856. Κοινὸν ἀπάσαις ἐστὶ ταῖς Μεθόδοις, ἵν' ὁ τῇ θήρῃ τῇ ἀληθῆς ἀφοσιώμενος, ὅπως ἔχοι γνώμης καὶ διαθέσεως, ὡς μηδενὶ, εἰ μήτι ἐναργὲς εἴη, συγκατατίθεσθαι, καὶ παρὰ τὴν ποιῶν, ἐκ μέσθ' ἑαυτῷ ποιῶν, πᾶν ὅτι πρὸς ἀπάτην ἐστὶ φερόν. Ἐπεταὶ δὲ τῷτο ἐκ πάντων τῶν ἄχρι τῶδε ἀναπτυχθέντων.

§ 857. Παρὰ ταῦτα δὲ πρῶτον ἂν εἴη, καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις, αἷς ἕκαστος ἐπὶ τῶν τοιούτων προχρήσεται, ὡς οἷον τε ἐπιμελῶς πειρᾶσθαι προάγειν ἐκείνας λέγω, αἱ πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν ὄντων, ὅπως ἂν ἀναφορὰν τινὰ ἔχουσαι εἰσὶν.

§ 858. Εἰσὶ δὲ αὐταί· Α'. τὸ πλείους ἅμα ιδέας κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπιθεωρεῖν. Β'. τὸ ιδέας μέσας τινὰς ἐξευρίσκειν, ἐπειδὴν ἀμέσως καὶ ιδέαι ἀλλήλαις εἰσὶν ἀπαράθετοι. ἐπεὶ δὲ ἀμφοτέρων τέτων ἡ ἀρτίωσις ἀπὸ τε τῆς προσοχῆς, καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης εἰσὶν, ἐθὲς τέτων παραμελητέον.

Περὶ γὰρ τῶν εἰς τόνδε τὸν σκοπὸν ἄγειν
δυναμένων πρὸ πάντων, πραγματευτέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ΄.

Περὶ προκοπῆς τῆς τῷ νοεῖν δυνάμεως.

§ 859. Ὅτι δὲ ὁ τολμηρὸν ἐστὶ τὸ προβαλλόμενον, τὴν τῆς ψυχῆς δηλονότι νοητικὴν δύναμιν, ἐκ τέχνης προάγεσθαι πεφυκέναι, ἀρκέσει δὴ τὰς ἄλλας ἐν ἀνθρώπῳ δυνάμεις διασκεψάμενον, πρὸς τὸ αὐτὸ εἰσβαλεῖν.

§ 860. Οὐδεμίᾳ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ δύναμις τῷ ποιεῖν ἐστὶν, ἐφ' ἧς τι κράτος ἔχεν ἢ βέλησις, ἢ μὴ διὰ τε τέχνης καὶ ἀσκήσεως, εἰς τελειότητα ἐπιδιδῶσα.

§ 861. Ἐὰν γὰρ περὶ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ὁ λόγος ἦ, παρακρινέσθω ἀγροῖκος, ὁ πρὸς ἑδὲν ἄλλο τοῖς ποσὶ ποτὲ κεχρημένος, εἰ μὴ εἰς τὸ ὀπίσω τῷ ἀρότρῳ πορεύεσθαι, πρὸς δεξιὸν ὀρχησθῆναι ὅση γὰρ ἀμύθητος ἢ μεταξὺ τέτων διαφορὰ! Καὶ εἰ τυχὸν ἐπὶ τῷ πρώτῳ, μόνῃς τῆς ἐκ φύσεως διαθέσεως θεωρημένης, ευκαμπτότερα εἴη τὰ μέλη, καὶ μᾶλλον συγκροτημένα εἰς κίνησιν.

§ 862. Ἐκαστος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν, θανάτου τινι διηνεκῶς χρηταὶ μεθόδῳ· ἐν ᾧ γὰρ

τὸ τῷ σώματος βάρος, καθ' οἴαν δῆτινα κάμψιν, πρὸς θάτερα αὖξει, τῇ τῶν ἄλλων μερῶν κινήσει αὐτίκα ἀποκαθίσταται τὸ ἀντίρροπον. Ῥοπῇ τιμὴ φυσικῇ τὸ τὶ τὰ πολλὰ ἀπονέμεται τέχνη ὅμως τινὶ, ἐκ συνεχῆς ἀσκήσεως συμπεπορισμένη, προδήλως ἐφείλεται.

§ 863. Οἱ μὲν γὰρ παῖδες, κατ' ἀρχαῖς εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως, εἰς ἐνιαυτὸς τινὰς, τῆς τοιαύτης τέχνης ἀμοιρῶσι τὸ σύνολον· ταύτην γὰρ κατὰ βραχὺ τελειῶσαι, συνεχῶς αὐτὴν ἐπάναγκες ὄν διὰ τὴν χρεῖαν ἀσκεῖσθαι, παρατηρεῖν βράδιον ἢ ἡμέραν ἔπειτα, καὶ μὴ προσέχοντες εἰς ἔργον ἕκαστοι ἄγασσι, καθάπερ δὴ καὶ μισθικὸς εὐρύθμως τὰς δακτύλους κινεῖ, μηδὲ συνοραῖν ὅλως ἔχων, ὡς καὶ βραχὺ γὰρ εἰς τὸτο τυγχάνει, τῷ τῆς ψυχῆς προσεκτικῶ χρώμενος.

§ 864. Περὶ τῶν αἰδήσεων, εἶδομεν ἐν κεφαλαίῳ ΙΔ, ὅτι τέχνης ἄνευ, ἑδερμία μονονοχί τῶτων ἢ χρησίσις.

§ 865. Τὰ αὐτὰ ταῦτα, καὶ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ὁποιασθὲν δυνάμεις, μεταφέρειν ἐστὶ. τὰ κατ' ἀρχαῖς, δυσχερῆ τε καὶ μόλις ἀνυσά δοκῶντα, πυκνῇ μελέτῃ καὶ γυμνασίᾳ, εὐχερῆ τε ἀπαντᾶ τέως καὶ λεία, ὡς ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν πείρας ἐκδιδασκόμεθα.

§ 866. Ἀληθὲς μὲν ἐν ἐστὶ, μάλιστα συντελεῖν καὶ τὰ τῆς φύσεως πλεονεκτήματα. τῶτων γὰρ ἀπόντων, ἢ τέχνη ἑδὲν ἐννήσιν. ἀλλ'

ὅπερ ἡ Φύσις παρέχε, τῷ ἢ τέχνη ἐπιγε-
νομένη εἰς θαῦμα προάγει καὶ τελειῷ. τὸ γὰρ
αὐτὸ καὶ ἄμενον, καὶ ἐν ἐλάχιστοι χρόνῳ
τελεῖται, εἴην, τὸ τῆς ἀσκήσεως, ὑπὸ κανόνων
τινῶν, τρεῖς ἐκ τέχνης, διεξάγεται.

§ 867. Ἵνα δὲ ἀσκήσῃ τὸ νοητικὸν τῆς
ψυχῆς προσάυξειτο, κατ' ἀρχὰς βραχυῖαι
μὲν τῶν ἰδεῶν ἅμα αὐτῇ εἰσὶ προθεταί. ὡς
δ' ἂν προσεθιδείη ταύτας ἀναθεωρεῖν, καὶ πρὸς
ἀλλήλας παραβάλλειν, πλείονες ἔτι αὐτῇ προ-
σενεκταί, ἥα δὴ καὶ ταύτας ἅμα διασκέπ-
τεῖαι συνεθιδείη. ἕως ἔν ἐυτάκτως τῆς ἀσκή-
σεως προϊέσης, παντὶ ἡ Φύσις ἐπεκτανθῆναι
δυνήσεται.

§ 868. Ταῦτα δὲ εἰς πρᾶξιν ἄγμεν, ἐπι-
σημῇ τῇ τὴν ψυχὴν προσανατιθέμενοι, τοιαῦ-
δε τάξει τὰ κατ' αὐτὴν διοικονομεῖν, ὡς προ-
τιθείαι μὲν πρῶτον τὰ ῥάδια, ἐπιφέρειν δὲ
ἐπὶ τέτοις τὰ δυσχερέστερα ταύτῃ δὴπερ, ὥς
μηδ' αὖ ἐπὶ τῷ προσωτέρω προϊέναι, εἰ μὴ
τὰ προηγηθέντα, ἐξω πάσης ἀμφιβολίας φθα-
σῇ τασσόμενα.

§ 869. Οὕτω καὶ γὰρ, ἔχ' ὅπως ἡ δύ-
ναμις, τῷ πλείους ἅμα τῶν ἰδεῶν κατὰ τὸ
αὐτὰ ἐπιθεωρεῖν, ἐπαύξεται προαγομένη, ἀλλὰ
δὴ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ, ἐν ταύτῃ ἐμπεδος ὀχυ-
ρεῖται τῇ διαθέσει, τῷ πρὸς μηδὲν, ὅτι μὴ
ἐναργὲς εἴη συννεύειν καὶ κατατιθεῖν.

§ 70. Ταῦτα δὲ ἔκ ἂν ἀποχρήσειε μόνον. Ἀμέλειτοι ἔκ ἂν ἄλλοις ἔχοι, εἰς τὴν τῆς νοητικῆς δυνάμεως ἐπίδοσιν, ἵνα τις ῥᾶον, τῇ ἐπιπλοκῇ ἰδεῶν πλειόνων ἐπιβίβηεν ἔχοι, τῶν ἐν τάξει αὐτῷ καθυποβαλλομένων· ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς περὶ ἰδεῶν ὁ λόγος, τῶν μὴ ἀμέσως, δι' ἄλλων δὲ πλειόνων μεσιτευσῶν, παρακρίνεσθαι δυναμένων, ἐπ' ἀνάγκης τὰς μεσιτευσθῆσας ταύτας ἀνευρίσκειν (127). Καὶ δεῖ ἰδιαίτερας πρὸς τῷτο ἀσκήσεως, εἰς πορισμὸν τε καὶ προκοπὴν τῆς τοιαύτης δεξιότητος.

§ 871. Τῷτο δὲ λαβεῖν ἐξέσθαι, χολάσασαν τὴν ψυχὴν τῇ ἐπισήμῃ, περὶ ἣν αὐτῇ πραγματεύεσθαι πρόκειται. Οὕτω δέ τοι, ὡς ἀρχὴν μὲν εἰς ἀνεύρεσιν ὀλίγων τινῶν ἰδεῶν, ἐφεξῆς δὲ καὶ πλειόνων, γυμνάζεσθαι.

§ 872. Εἴπερ ἔν ἤδη, μεταξὺ τῶν ἐπισημων ἀπασῶν ἐκείνας ἐλέσθαι βελοῖμεθα, αἱ, ἐπὶ τὸ προκείμενον τέλος, ἀσφαλέστερον τῶν ἄλλων χειραγωγῶσι, φανερὸν ὃ ταύτας ζητητέον ἂν εἴη ἐκ τῆς μαθήσεως.

§ 873. Ἐπὶ τῆς Γεωμετρίας ἐντελῶς εὐρίσκομεν, τὰ σημειωθέντα (868). Ἐν ταύτῃ γὰρ ἀπλᾷ μὲν αἱ ἀρχαί, αἰαντὶρρήτα δὲ τὰ ἐπιφερόμενα· βαθμῆδόν δὲ ἡ πρόοδος ἀπὸ τῶν προχειροτάτων τε καὶ ἀπλυστάτων, ἐπὶ τὰ δυσχερέστερα καὶ μάλιστα σύνθετα.

§ 874. Ἐπὶ τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ τῆς καλῆς Ἀλγέβρης ἀνακαλύπτομεν, τὰ-κατὰ

τὴν τέχνην τῆς εὐρέσεως ἐπιζητῶμενα (871). Οὐ περὶ τῶν ἀπλῶν Ἀριθμητικῶν τε καὶ ἀλγεβραϊκῶν μεθόδων ᾧδε ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπεὶ τῆς εὐρέσεως τῶν ἀναγκαίων ὄντων, κατὰ τὴν τῶν προβλημάτων ἐπίλυσιν.

§ 875. Οὐ μὴν τὰς δὲ μόνας τὰς ἐπισημας, τὸ περὶ ὃ πρόκειται διελθεῖν, ἀποχρῆναι διατεινόμεθα τέλει· καὶ γὰρ καὶ ἐν ἄλλαις αὐτὰ ταῦτα δυνήσόμεθα ἔχειν, ὅττα ἀπαιτεῖσθαι ἔφημεν (868. 871), εἰ μὴν μεθόδῳ τῇ προσηκῶσῃ, τὰ ἐν αὐταῖς διεικονομεῖτο.

§ 876. Τῷτο γε μὴν καὶ διατεινόμενην, τὴν τε Γεωμετρίαν καὶ τὴν Ἀλγεβραν, ταύτη γε πασῶν τῶν ἄλλων ἐπισημῶν ὑπερέχειν.

§ 877. Οὐκ ἀπόχρη δὲ μιᾷ γε καὶ μόνῃ ἐπισημῇ τὴν ψυχὴν ἀφοσιώσασθαι. ὅσα γάρ τοι μᾶλλον, αἱ ἰδέαι, ἅς ἡ ψυχὴ συμπορίζεται, καὶ περὶ ἅς διανοεῖται, ἀλλήλων εἰσὶ διαφέρουσιν, τοσέτω μᾶλλον καὶ ἡ τῇ νοητικῇ δύναμις ἐπεκτείνεται καὶ τελειεῖται.

§ 878. Κατὰ τὰς Μαθηματικὰς τῶν ἐπισημῶν, τῆς ἀσκήσεως εὖ διατεταγμένης, ἐντελέξεσθαι καθίστανται αἱ δυνάμεις, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν.

Προσπατεῖται δὲ, ἵν' αὐταί, νῦν μὲν περὶ τὰς δὲ, νῦν δὲ περὶ τὰςδε τὰς ἄλλας, καὶ τῶν Μαθηματικῶν διαφερόσας ἰδέας, ἐξασκῶντο.

§ 879. Οἱ τῇ διασκέψει εἰός τινος μόνον ἰδεῶν εἶδος προσειδισμένοι, καὶ τοι περὶ τὰς τοιαύς δε τριβῶνες ὄντες δεξιῶς ἔχουσι, περιγέ μὴν τὰ ἄλλα ἀφυῶς τυγχάνουσι διανοῶμενοι.

§ 880. Ἐκκαμπές τὸ εὐφυές τῆς ψυχῆς παρασκευασέον. Γένοιτο δ' ἂν, τῆς ψυχῆς περὶ πλεῖστα, διαφορὰν ἀπ' ἀλλήλων μεγίστην ἔχοντα, ἐναχολογμένης.

§ 881. Οὐ τοιαύτην τὴν τῷ νοεῖν δύναμιν ἐκ τῆς φύσεως λαβόντες διατελῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ὥστε, ὅση ἂν ἐπιμελία καὶ μελέτη προσχρήσαιντο, καθόλου τινὰ συμπορίσασθαι ἔλπίσεν τὴν περὶ πάντος ἐπισήμην. ἕκαστος ἐκείνῳ ἀφοσιῶσαι ἑαυτὸν ὀφείλει τῷ εἶδει, δι' ὃ πλείονά ἂν τοῖς ὁμογενέσι παράχοιτο τὴν λυσιτέλειαν. Παρὰ τῷτο μὲν τοι, καὶ τῶν ἄλλων προσπορίσασθαι τὴν γνῶσιν, σπουδασέον, εἴπερ εἶδοντε.

§ 882. Ἰδιαιτέρην τι εἶδος τις σπουδῆς ἀνθελόμενος, μὴ περὶ τὰ ἄλλα, τῷλάχισον τὰ κυριώτερα, πάντῃ ἀπείρως τε καὶ ἀδαῶς ἔχειν; ἐπιμελείσθω. ἔγω γὰρ καὶ μόνον περὶ ἐκεῖνα; ὧν τὴν γνῶσιν ἡρέτισατο ἑαυτῷ; μείζονα τὴν προκοπὴν λήψεται (ὅδε γὰρ ἐστὶ τις ἐπισήμη; ἢ μή τι καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅπως ἔβαν ἐρανίζομένη). ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τέττε, καὶ τὴν φύσιν δεξιωτέραν ἐν γένει περὶ τὸ ἐπίσασθαι; πλαστήσει.

§ 883. Τέττω δὲ καὶ μάλιστα προσεκτέον; τὸ τὴν ψυχὴν προσεθίζειν; ταῖς ἐν ἀφαιρέσει προσενδιατρίβειν ἐννοίαις τε καὶ διασκέψεσιν.

Ὅπηνίκα δέοι τὰς ιδέας παραβάλλειν ὁλή-
λαις, ἐκ ἂν τῆτο σαφέτερον καὶ καθαρώτερον
γένοιτο, ἢ ὅτε ταύτας ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρὶς
καθ' ἑαυτὰς σήσαντες ἐξετάζομεν.

§ 884. Εἰς δὲ τὴν περὶ ταῦτα τῆς ψυ-
χῆς συγγυμνασίαν, πολλὴν ἡ μεταφυσικὴ θεω-
ρία παρέχεται τὴν ὄνησιν· εἰ μόνον ἐξ αὐτῆς
ἅπασα ὅσα συγκεχυμένα τῶν ιδεῶν εἰσὶ,
πὸρρῳ βάλλοιντο, αἱ δὲ λοιπαὶ τάξεις κατὰ
φύσιν χωρῶσθαι ἐκτιθεῖντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ΄.

Περὶ αὐξήσεως τῆ Προσεκτικῆς.

§ 885. Ἀναγκαίως μάλιστα εἰς πορισμὸν
ἀληθοῦς γνώσεως ἀπαιτεῖσθαι τὴν προσοχὴν,
ἥδη σεσημείωται (391. 858). Τὶ δὲ ἐστὶν ἡ
προσοχή, καὶ τῆτο ἐξηταί (391). Ἡ δὲ
ταύτης χρῆσις αὕτη.

§ 886. Α. Ἐὰν ὁ λόγος ἡ περὶ τῆ ἐκτὸς
ἡμῶν ὑφεσῶτος, ὅπερ ἀνακρίνομεν, ἵνα αὐτῇ
ιδέαν κτησώμεθα, ῥᾶδιον συνιέναι, ὡς πλείους
ἔως εἰδικωτέρας ιδέας συμπορίζομεθα, αἱ ἐν
τῇ ἀληθείᾳ τῆ πράγματος ιδέα ἐμπεριεχόμεναι
εἰσὶ τσάτω δέοι πλείους, ἵσω μείζονι ψυ-
χῆς ἐπιβολῇ τὰ τῆς ἀνακρίσεως γίνεται.

§ 887. Β. Τὸ δ' αὐτὸ χώραν ἔχει, καὶ
ἐφ' ᾧν ἀμέσως ἀνατυπέμεθα, εἴτε αὐτὰ τὰ

κατὰ τὴν ψυχὴν γινόμενα προλαμβάνοντες (452), εἴτε καὶ τὰς προειλημμένας ἤδη τῶν ἰδεῶν ἀλλήλαις προσεξετάζοντες (453). περὶ ὃν δὴ ἔχατον τρόπον, ἔστι δὴ συμφανὲς ἀποχρώντως, ὅτι συνεχῶς παρατεινέσης τῆς μετὰ προσοχῆς διασκέψεως δεῖν ἰδεῶν συνθέτων, πλείονες ἀναφορὰ ἐκκαλύπτονται, μεταξὺ τῶν εἰδικωτέρων ἰδεῶν, ἐξ ὧν ἐκείνη σύνθετοι εἰσὶ, καὶ ταύτῃ δέ γε καὶ ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις καθίσταται ἐντελεστέρα.

§ 888. Ἵνα δὲ ἡ προσοχὴ ἐπιτείνοιτο, πρῶτον ἐκ μέσθ ποιητέον τὰ διαταράττειν αὐτὴν δυνάμενα· εἴτα ζητητέον καὶ τὰ προάγειν πεφυκότα

§ 889. Α'. Ἐν ᾧ τινι προσέχειν ἀναβαλλόμεθα, ἐκκλίνειν ὀφείλομεν, πᾶν τὸ ἰδέας ἀλλοίας, καὶ μάλιστα καινὰς, τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι περὶ ὃ χολάζομεν, μηδὲν ἀνηκέδασας, τῇ ψυχῇ προβαλλόμενον. Τοιαῦτα τὰ καινοφανῆ πάντα, ταῖς αἰδήσεσιν ὑποτιθέμενα.

§ 890. Ἀπακτέον καὶ πᾶν τὸ μεθ' ὑπερβολῆς, τὸ, ὅπερ ἂν τύχοι, νεῦρον κινῆν· οἷον φῶς τε ἐξαίσιον, καὶ πάταγον εὐτόνως πλήσσοντα, καὶ σώματος θέσιν ὄχλον φέρσαν, κτλ.

§ 891. Τηρητέον δὲ μήτι παρείη, καὶ τὸ ἡσύχιον καὶ γαληναῖον τῆς ψυχῆς κατάστημα διαδορυβῆν καὶ ταραάσσον (773).

§ 892. Β'. Τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, ὧς τοιαῦτα ὄντα, ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἀριθμῷ ἐλέγετο, μετριώτερα δὲ, τῇ προσοχῇ ἐπιβοηθεῖ.

Τοιαύτη ὁ ἔκ ἀχάλινος τῆς εὐδοξίας ἔρως ,
καὶ τῷ καλῶς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀκβεῖν .
Τετὶ γὰρ τὸ πάθος συναπτόμενον τῷ εἰλι-
κρινεῖ πόθῳ τῆς ἀληθείας , καὶ τῆς ἄλλης
ἀρετῆς , ἐπαίνει ἂν εἴη ἄξιον , καὶ ἀγαθὰς αἰεὶ
ἐπιφέρει τὰς ἐπικαρπίας .

§ 893. Βοηθεῖ δὲ τῇ προσοχῇ καὶ ἡ τῶν
αἰδήσεων χρῆσις , καὶ περὶ αὐτὰ εἶδεν ἦττον
τὰ αἰσώματα .

Δυχερεῖς γὰρ , μάλιστα τῷ μὴ εἰδισμένῳ ,
τὸ πλείοσιν ἅμα ιδέαις προσέχειν ἀφρημέναις ,
νῦν μὲν τὰς , νῦν δὲ τὰς παραβάλλοντι , καὶ
τὰς πρῆγες ἔσομένας κατὰ τὸ δέον ἀνακα-
λῆιτι , ἃ πολλάκις ἐναπαιτεῖται .

§ 894. Καὶ τότε δὴ , δι' εἰκόνων , ἡ χαρακ-
τήρων , ἔσιν ἅς τῶν ιδεῶν σημειωτέον , καὶ ἐπὶ
χάρτε γραπτέον , ἵν' ἔτω πρὸ ὀφθαλμῶν ἑσῶν ,
εὐμαρῶς ἡ ἐπιζητημένη παραλαμβάνοιτο· γέ-
νοιτο δ' ἂν τῷτο διττῶς .

§ 895. Πρῶτόν μὲν , φωνῇ τινὶ τῆς ιδέας
ὑποδηλεμένης , ἣν τοιαύτην αἰρεῖσθαι δεῖ , ὡς
ἂν μᾶλλον δι' αὐτῆς ἡ ιδέα γένοιτο εὐανάκ-
λητος· Δεύτερον , καὶ ἐνὶ γράμματι διασημε-
νομένης . τῆνικαῦτ' ἡ γερμὴν ἐν μέρει σημειωτέον ,
τὶ τὸ ὑφ' ἐκάστῃ τῶν γραμμάτων τυγχάνει
δηλόμενον .

§ 896. Καὶ ἐκάστη δὲ τῶν προτάσεων ἐξ ὧν
μέλλομεν συλλογίσασθαι ἐπὶ χάρτε γραπτέον ,
καὶ ταύταις , τὰς ἀνακαλυπτομένας νέον , αὐ-

τίκα παρασυναπτέον, ἵνα μιᾷ χεδὸν ἐπιβολῇ, πάντα ἐξ ἐτοίμῃς δυναίμεθα διέρχεσθαι, τὰ περὶ τῶ προκειμένων ὄντα ἤδη ἡμῖν κατὰ δὴλα.

§ 897. Τὰ δ' ἐπιβοηθήματα ταῦτα γένοιτο ἂν ἐν χρήσει ὁποιοδήποτε τυγχάνοντος τῶ μέλλοντος ἀνακρίνεσθαι. Ἐὰν δὲ ὁ λόγος περὶ ποσότητος ᾖ, τετέστι περὶ τίνος δεκτικῶ ὄντος αὐξήσεώς τε καὶ ὑφέσεως, οἷα ἡ κίνησις, ἡ ταχύτης, ὁ χρόνος, τὸ βάρος, κτλ. μῆζον ἔσαι τὸ ἐκ τῆς φαντασίας ἐπιβοήθημα.

§ 898. Πᾶσαν γὰρ ποσότητα διὰ γραμμῆς σημειῖν δυνάμεθα· ἡ δὲ γραμμὴ διπλασιασθεῖσα, διπλασίονα καὶ τὴν ποσότητα παραστήσει. ὣτως ὑπ' ὀφθαλμοῖς προκείμενα παρῆσαι τὰ ποσά, καὶ τὸ περὶ αὐτὰ συλλογισθῆναι ῥάδιον ἔσαι· τὰ δὲ τῶ συλλογισμῶ ἀτρέπτως σώζεται, εἰάν ταῖς γραμμαῖς καὶ πλάτος σμικρὸν, ἀπάσαις ἴσον προσαναπλάσωμεν. καὶ τήνικαῦτα τὸ ἐξ ἀπασῶν ἄθροισμα, παρίξει τὴν ἐπιφάνειαν.

§ 899. Πολλὰ δυσχερῇ ἄλλως ζητήματα, διὰ τῶιδε τῶν βοηθημάτων, κομψῶς τε καὶ προχείρως παρὰ τοῖς Μαθηματικοῖς πάρεστιν ἰδεῖν ἐπιλυόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΒ΄.

Περὶ τῆς Μνήμης.

§ 900. Μνήμης ἄνευ νῦν δίδοσθαι, μὴ ἔξόν φθάσαντες εἶδομεν (104). Περὶ μὲν ἔν ταύτης ἔστιν ἃ παρατετήρηται (192. 195. 202. 309. 310). Ἡδὴ δὲ κατὰ χέσιν πρὸς τὴν παρῆσαν τῷ λόγῳ πρόθεσιν ταύτην ἐξετασέον (858).

§ 901. Πᾶς τις ὁμολογήσει ἀλυσιτελεῖς ἔσεσθαι πάσας ἡμῶν τὰς ἐννοίας, ἀνακαλεῖν αὐτὰς ὅπῃ παρῆκοι μὴ δυναμένων. Λυσιτελεσάτας δὲ τῶναντίον, εἰάν ἔτῳς εὐκόλως τῇ ψυχῇ ἐπανίσωσιν, ὥστε μηδέποτε ὑπερεῖν, ὅσάκις ἂν πρὸς διχσάφῃσιν τῷ περὶ ἧ σκέψις, αὐτὰς ἀναπεμπαζοίμεθα.

§ 902. Ἐπίσημον ἔχει τοιγαρῶν ἡ μνήμη τὴν χρεῖαν, πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν μεσιτευουσῶν ιδεῶν, δι' ὧν αἱ ἄλλα παραβάλλονταί τὰς γὰρ μέσας ἀπὸ τῶν προειλημμένων αἰρετέον.

§ 903. Οὐ μένεν τῇ μνήμῃ μόνη, τὴν τῷ ἀνακαλύπτειν τὰς μεσιτευέσας ιδέας δύναμιν ἀπονέμομεν· ἔστι γὰρ πῶς δύναμις ἐπὶ τέτῳ ἄλλῃ τις ιδιάζεσα· (870) οἱ γὰρ μνήμη διαφέροντες, ταύτης τὰ πολλὰ ἡμοίησαν τῆς δυνάμεως· αὕτη γε μὴν μνήμης ἄνευ ἐδέποτ' ἂν περιείη.

§ 904. Περὶ δὲ τῆς μνήμης παρατηρητέον, τὸ περὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καὶ τῷ σώ-

ματος πολλάκις σημειωθὲν, ὡς ἀσκήσετε καὶ
 γυμνασία προάγεσθαι πεφύκασι καὶ τελειῶσθαι.
 Ἐπὶ δὲ τῆς γυμνασίας ταύτης τρόπῳ τινὶ
 χρησίον τῷ ἀνυσιμωτάτῳ.

§ 905. Τὸ μνημονικὸν τὸ μὲν περὶ τὰς φωνὰς ἐστὶ, τὸ δὲ περὶ τὰ πράγματα. ἑκάτερον δὲ τῶν ἀναγκαίων.

§ 906. Τοῖς μὲν ἔνθα ἄλλοτε ἐπικρατεῖ, τοῖς δὲ ἄλλοτε. Καθ' ἑκάτερον δὲ ἐπίσημὸς τις ἐν διαφύξει ἀνθρώποις παρατετῆσθαι ἢ διαφορὰ, καθὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν δυνάμεων.

§ 907. Ἐάν τις περὶ τῶν πραγμάτων ὁ λόγος ἦ, ἔδὲν τοσούτον ἐπιβοηθεῖν τῇ μνήμῃ οἷον ἐστὶν, ὅσον ἢ τάξις. Ἐάν δὲ περὶ τῶν φωνῶν, τὸ εὐθετον καὶ κεκαλλιεπημένον τὸ λόγῳ, μάλιστα συντελεῖ.

§ 908. Πρὸς τέτοις, καὶ ὅπως τι καλῶς ἐναποτυπωθεῖ τῇ μνήμῃ, πολλάκις ἐπαναληπτέον. καὶ ἐφ' οἷα τὸν ἐπαναλήψεως, συντόνῳ τῇ προσοχῇ ἐπισκεπτέον, πρὸ πάντων δὲ, εἰ περὶ τῶν πραγμάτων ὁ λόγος, ἢ αἱ τῶν ιδεῶν ἀλληλεσχία, καθαρώτερον τῇ ψυχῇ ἐναπομαχθῇ. Τὸ δὲ ἐκ ἂν ἁμεινον ἀνύσειεν, ἢ ὧν τὰς ιδέας αὐτὸς ἐπορίσατο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκτιθέναι τῇ αὐτῇ τάξει ἐπιχειρῶν.

§ 909. Σημειωτέον δὲ. εἶναι μὲν τὴν μνήμην τῶν ἀναγκαίων, μόνην δὲ παρεῖσθαι, ἔδὲν τι παρέχειν χρησίμον. Πολλὸν μὲν γὰρ τιμητέα ἢ δύναμις αὕτη, ἐφ' ἃν ταῖς λοιπαῖς

συνάπτοιτο· τηρητέον δὲ, μήτοι γε ταύτης ἐπι-
μελέμενοι, τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ἐν ταῖς πρὸ τέ-
τε δυσὶ κεφαλαίοις διήλθομεν, ἀμελῶς ἔχοιμεν.

§ 910. Ἐστὶ τις ἰδιαίχιστα τέχνη τῇ τὰς
ιδέας ἀνακαλεῖν, τὰς ἐξ ἀλλήλων μὴ ἔχο-
μένας· καὶ δὴ, καὶ φωνάς, εἰ τύχοι, ὧν
ἔδὲν ἐστὶν νόημα, καὶ ἅπαξ ἡμῖν προβάλλοιντο·
ταύτην **Μνήμην τεχνικὴν** ὀνομάζουσι.

§ 911. Ἀσχεμένοισι δὲ τὴν τέχνην τήνδε,
ἔδὲν τὸ κυρίως μνημονικὸν ὑπεργεῖ, ἀλλὰ τὸ
φαντασικὸν μόνον.

§ 912. Οἱ τῆς τέχνης ἐπήβολοι, ἐν αἷ τῶν
φωνῶν ἀκέουσιν, εἰκόνας τινὰς ἑαυτοῖς ὑπογρά-
φουσι, καὶ τρανῶς αὐτὰς τῇ ψυχῇ ἀνατυ-
πῶνται, ὡς μικρὸν καὶ ὑπ' ὄψεσιν ἔχειν. τὰς
αὐτὰς γεμῆν αἰρῶνται, δι' ὧν τὸ προφερόμενον
ὄνομα ῥαδίως ἀνακαλεῖν ἔχοιεν, ἢ ἀνάπαλιν,
προφερομένῃς τῇ ὀνόματος, αὐτὰς ἐτοίμως πα-
ρεστας ἰνδάλλοιντο.

§ 913. Καὶ τῷ τούνυν τὸ τῆς τέχνης
κεφάλαιον· τὸ παρὰ χρῆμα τοιάδε ἀναπλάτ-
τειν εἰκόνας, καὶ τῇ φαντασίᾳ βαθεύς ἐγκο-
λάπτειν δύνασθαι.

§ 914. Ὑπὲρ ἑκάστη, εἴτε ὀνόματος, εἴτ'
ἐν καὶ πράγματος, ὁπωτέρως ἂν ἔχη τὸ προ-
βαλλόμενον, καὶ εὐτάκτως τῇ μνήμῃ ἐντυπῶσθαι
μέλλον, εἰκόνας ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας ἐπι-
τητέον, καὶ τῷτο ἐν βραχείᾳ χρόνῳ ῥοπῇ,

ῥσον ἂν χράν8 παρήκοι δηλαδή τ8 ὀνόματος ἐκφωνημέν8, ἢ δεικνυμέν8 τ8 πράγματος, προσεθέντος καὶ τ8 μεταξύ μορί8, τ8 κατ' αὐτὸ τὸ διάλειμμα τὸ μεταξύ τῶν ἐκφωνήσεων, ἢ τῶν δείξεων.

§ 915. Τῶν δὲ εἰκόνων ἐκάσῃ, ἔτως ἂν ἐπινοητέα εἴη, ἢ ἀναπλασέα, ὡς συνηρηθῆσθαι τῇ προηγουμένη αἰείποτε τὴν ἐφεπομένην, καὶ τὴν ἐτέραν ἐπὶ τὴν τῆς ἐτέρας εἰδωλοποιῆσαι χειραγωγεῖν.

§ 916. Παρὰ ταῦτα ἐπάναγκες, καὶ προληφθεῖσαν διοριθῆναι τὴν τάξιν, καθ' ἣν αἱ εἰκόνες διατακτέαι, ἔτω δὴ, ὡς ἐκ τ8 τόπ8, καθ' ὃν μία τις ἐν μέρει τῶν εἰκόνων ἀναπολεῖται, αὐτίκα τὴν ἐν τῷ σίχῳ ἀριθμὸν αὐτῆς καταφαίνεσθαι οἷον εἰ δεκάτῃ κεῖται, ἢ ἐνδεκάτῃ, κζ.

§ 917. Εἰσὶν οἱ, ὑπὲρ ἐκάστ8 ἀριθμ8, εἰκόνα τινὰ προειληφότες, ἐτοίμως ἔχουσι προδιωρισμένην, ἢ περ ἂν ἐπὶ τῆς προτεθείσης ὑποθέσεως, κατὰ τὴν χρεῖαν προχρήσωνται τὴν δὲ, τῇ ἐξ ὑπογεί8 ἀναπλαττομένη συνάπτουσιν οἷον αἰεὶ τρίποδα ἰνδύλλοντα, ἐπὶ τῆς εἰκότος τῆς τῷ τρίτῳ τῶν ἐκφωνημένων ἀντισίχ8σης. πλὴν, ἡ τάξις αὐτὴ καθ' ἣν αἱ εἰκόνες νοῶνται, πρὸς διορισμὸν τ8 ἀριθμ8 αἰεὶς ἂν ἔχοι.

918. Ὡς ἂν ἔν τις, τῶν διαφόρων ἐκ διαδοχῆς ὀνομάτων ἀκέσας, τὴν τῶν ἐξεικονισμῶν πρόσδον κατὰ τὸ φαντασικὸν ἀπομάζῃται,

τηνικαῦτα δὴ τὰς εἰκόνας, ὧν ἡ ἑτέρα ἐπὶ τὴν ἑτέραν χειραγωγῇ (915) ἀναπεμπαζόμενος, τὰς αὐτὰς φωνὰς, τάζει τῇ αὐτῇ ἀποδώσει, ἢ αἰτιζρόφῳ. Ἐπίσης γὰρ εὐκόλως κατὰ τὸ ἀνάπαλιν τῆς τάζεως αἱ εἰκόνες παρασαθῆσονται.

§ 919. Ὅποιαν δὴποτε τῶν προτεθειτῶν φωνῶν προφερομένην ἀκέτας, καθορᾷ παραχρῆμα τὴν ἀντιτιχῶσαν εἰκόνα, καὶ ὅση τὸν ἀριθμὸν, καὶ τίς ἡ προηγμένη φωνή, καὶ τίς ἡ ἐπομένη, ὑποδεικνύσαν. προτεθέντος δὲ τῷ ἀριθμῷ, τῷ τόπῳ προτίχει ὡς αὐτῷ διάρισσι, καὶ τὴν εἰκόνα παρὰυτίκα παρῶσαν ἔχει, ἢ καὶ ἡ ἀντιτιχῶσα φωνὴ τὴν ψυχὴν ὑπέρχεται· ὅθεν αὐτὴν ἐπαναλαβὴν τηνικαῦτα, καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ τὰς ἐπομένας, ἢ ἠγασμένας εὐμαρῶς διυήσεται.

§ 920. Ἡ μὲν ἔν ἐκτεθειτῶν τέχνη, ἔχει ὅτω δυσχερὲς εἶναι, ὡς ἂν κατὰ πρῶτον δόξειεν. Ἀσκήσεως ἂν καὶ ἐπ' αὐτῇ χρεία· καὶ ἀπὸ τῶν εὐχερετέρων καὶ ταύτῃ χωρητέον ἐπὶ τὰ δυσχερέτερα.

§ 921. Οὐ μὲν ἂν καὶ πάνυ πολλὴ τὴν τοιάνδε τέχνην ποιητέον. ἐπὶ γὰρ τῷ συνεχῶς λόγῳ, ἀλυσιτελεῖς πάντα ἔσα ἐλέγχεται· ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ἐπιστήμην τῆς τῶν συλλογισμῶν ἀλληλοχίας, ἐὼς ἂν δεήσοι, ἀνακαλεῖν ἐς τὰ θεωρέμενα. Ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν ἰσορίαν, εἰ τις τῷ τοιῷδε τρόπῳ τῆς μνήμης χρῆσασθαι ἔλοιτο, εἰς ἄπειρον ἂν αὐτὰ δεήσειε διαπληθύναι τὸν τῶν εἰκόνων ἀριθμὸν.

§ 922. Παρὰ ταῦτα σημειωτέον, ὡς ἐσὶ μὲν λυτιτελεῖς καὶ χρεῖῳδες, ἢ τῆς τῷ Φανταστικῷ δυνάμεως ἑκτασίς· ἐσὶ δὲ ἕδὲν ἥττον καὶ ἐκ πείρας εἰδέναι, ὡς οἱ λίαν ταῖς Φανταστικαῖς προσετηκότες ἀνατυπώσεσι, δυσχερέζον, τῆς ἐκ τῶν εἰκονισμῶν ἀπέσσης ἐπικερίας, κατὰ νῦν τὰ πράγματα ἐννοεῖν πεφύκασιν, ἀφυέστεροί πως κατὰ τὰς ἀφηρημένας τῶν γνώσεων γινόμενοι.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Λ Γ'.

Περὶ Μεθόδου Ἀναλυτικῆς.

§ 923. Τῇ Μεθόδῳ ταύτῃ προχωρώμεθα, πρότασιν τινα διερευνῶντες, ἐφ' ᾧ κρίναι πότερον ἀληθεύει, ἢ ψεύδεται; Χρειώδης δὲ ἐστὶν ἡ αὐτὴ, καὶ τοῖς θηρωμένοις τὸν τρόπον τῆς τῷ ζητήματος ἐπιλύσεως, τῷ τῷ πῶς ἐσὶ πρὸς αὐτὸ ἀπαντῆσαι· ἐκατέρωσε γὰρ τὴν αὐτὴν βαδίζειν χρεῶν.

§ 924. Ἀνιτέον ἀπὸ τῷ προτεθέντος, ἐστὶ ἐπὶ πρότασιν τινα τὴν ἡμῖν γνωριμωτάτην, ὡς δῆλον γενέσθαι, ὅτι τὸ ζητέμενον, ἢ ἡδὴ ἀνακαλυφθὲν, τῇ προτάσει ταύτῃ, συνάδει, ἢ ταύτης ἀπάδει, ὅθεν ἐκ τῆς κατ' αὐτὴν ἐναργείας ἐποίτο, πότερον προσέσθαι δεῖ τὸ προκείμενον ἢ ἀπώσαθαι.

§ 925. Ἐπιμελῶς δ' ὡς οἶον τε παρατηρήσειν, μὴ πέρας τῇ ἐρευνῇ ἐπιτιθεῖναι, πρὶν γε δὴ πρὸς τοιαύτην τὰ τῷ συλλογισμῷ πρότασιν ἀναχθῆναι, γνωριμωτάτην τε ἡμῖν ἔσαν, καὶ τὸ ἀληθεύειν ἀναμφισβήτητον ἔχουσιν. ὥς γὰρ ἂν ἐπὶ ταύτην γενοίμεθα, ἅλις ἤδη πρὸς τὸ προτεθεῖν ἔξει, εἴθ' ἀπλῆς ἔσης τῆς προτάσεως, εἴτε καὶ συνθέτῃ, ἐπὶ μαθηματικῇ τῇ ἐναργείᾳ, ἢ καὶ τῇ κατ' ἥθος ἐπερειρισμένη. ἑκατέρω καὶ γὰρ εἰς γε τὸ τέλος τῆς πληροφορίας, ἡμᾶς ἐστὶν ἄγιστα (585).

§ 926. Ἐφ' οἷα σὺν δὲ ἐρεύνης εὐτάκτως προσήκει χωρεῖν καὶ κατά τινας κανίνας, τὰς ἰδίας διανοήσεις ἰθύνειν.

§ 927. Παραινεῖν δὲ πρὸ παντὸς ἄξιον, ὅτι μάτην καὶ ἀλυσιτελῶς τὴν ἐρευναν τῷ προκειμένῳ ἀναβάλλεται εἰς ἂν μὴ γνώριμα ἐαυτῷ προεληφώς ἔχει, πολλὰ ἄττα τῶν προσανηκόντων τῷ σκέμματι. Τῇ μὲν γὰρ, ὣν ἔχομεν ἰδεῶν παραθέσει, καινὰς ἰδέας ἐκποριζόμεθα (23). Ἀλλ' ἐν ταύταις εὐδεμῶς ἔσαι ἀπλῇ (326). Τῶν τε ἐκτὸς ἡμῶν ὑφεσώτων πραγμάτων, τὰς ἰδέας ἐκ αὐτῶν προσλάβοιμεν, εἰμὴ διερευνῶντες αὐτὰ τὰ πράγματα.

Κανόνες ἀναλυτικοὶ

Κανὼν Α'.

§ 928. „Τὸ ζητούμενον καλῶς νοητέον καὶ διοριζέμεν.

Δεῖ δὲ πρὸς τῷτο, ἀπάσας τὰς ἐν τῷ ζητήματι φωνὰς, ὁρθῶς κατανοεῖν, ἕτω συνιέντας, ὥσπερ ἐπὶ τῷ προκειμένῳ σημαίνειν παραλαμβάνοντα.

§ 929. Παράδ. Ζητεῖται ἐπὶ τῶν Φυσικῶν ἡ αἰτία τῷ ἤχῳ.

Τὸ γὰρ ζήτημα, ἐφ' ᾧ ἄμειον νοηθῆναι; καθαρώτερον ἐξενεκτέον καὶ ἀκριβέστερον διοριζέον.

§ 930. Ζητεῖται τοίνυν, τῷ τρόπῳ προσλαμβάνειν τὸν ἤχον ὥσιν πεφύκαμεν, ὃν ὁ κώδων φέρει κρυόμενος ἀποδίδωσι;

§ 931. Οὐδὲν ἔν ὡς ἐκ τῶν φωνῶν δυσχερὲς ἀπαντᾷ εἰ μὴ τις τὸ τῷ ἤχῳ ἐξέλοι ὄνομα.

Λόγος δὲ περὶ τῷ ἤχῳ εἶναι ὃν ὁ κώδων ἐκδίδωσιν, καὶ ἐτι περὶ τῷ ἤχῳ, ὃν ἐγὼ ἐξακῶ. ὁ δὲ δεύτερος τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐστὶ πρόσληψις (395). ἧς ἑδὲν ἐπὶ τῷ κώδωνος γένοιτ' ἂν ὁμοίον. ἔκ ἄρα κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν, ἐπ' ἀμφοῖν τὸ ὄνομα παραληπτέον.

§ 932. Κατάδηλον πάντι, τί ἀντὶ τῷ ἤχῳ τυγχάνει νοούμενον, ἐπειδὴν περὶ αὐτῷ τῷ αἰσθήματος πρόκειται λόγος. Ἀλλ' εὐχερῶς καὶ τῷτο συνοραῖν οἶον τε; ὡς ὁ ἐπὶ τῷ κώδωνος ἤχος, ἑδὲν ἄλλ' ἢ αὐτὸ τὸ ἐν τῷ κώδωνι ὃν

νοῦται, ἡνίκα τὰς ἀκοὰς περιχέμεθα, ὃ ἀφαιρεθέντος, ὁ ἥχος πάυεται. Τὶ δ' ἂν τῆτο εἴη, ἐν τῇ τῷ προτεθέντος ζητήματος ἐρευνῇ ἐξετασέον.

§ 933. Προσέτι δὲ, καὶ τῆτο συνορῶ μάτην μὲ τὴν ἐπίκρισιν τῷ προτεθέντος μεταχειριῶμαι ζητήματος μὴ πρὶν τινα τῶν ταῖς αἰδήσεσι προσανηκόντων προγινώσκοντα. Ἄλλις δ' ἂν ἔχοι προειληφέναι, τὸ ἀνωτέρω παρατεθέν (281), ὅτι πᾶσα δὴποτε αἰδήσεις ἐκ τῆς τῷ νεύρου κινήσεως ἤρτηται. Ἐξ ὃ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῷ προτεθέντος ζητήματος, φυσικῶς ἐπιθεωρημένε, περὶ τῆς τῷ νεύρου ὁ λόγος ἐστὶ κινήσεως. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὅς, ἀκοῆς ἐστὶν ὄργανον, τὸ τοιοῖδὸς νεῦρον, ἐν αὐτῷ τέτῳ τῷ ὀργάνῳ ζητητέον ἐστὶ.

§ 954. Τῷ γὰρ ζητήματος ἔτω καλῶς κατανοηθέντος, ἐπὶ τὸν δεύτερον κανόνα μεταβατέον.

Κανὼν Β'.

§ 955. „Τὸ ζήτημα διορθωτέον, καὶ ἀκριβῶς τε, καὶ ὡς οἶοντε ἀπλόστα ἐξενεκτέον.

§ 936. Ἴνα δὲ τῆτο γένηται, ἅπαν ἀπὸ τῷ ζητήματος, ὅτι πορρωτάτῳ ποιητέον, ὅπερ οἶον ἐστὶν ἀπὸ τῆς τέτῃς ἡμᾶς ἀπάγειν ἀπλῆς τε καὶ ἀφρημένης διασκέψεως. Ἀναπληρωτέον δὲ, τὸ μὴ ὅσον ἄλλις καθαρῶς ἐκδηλούμενον.

§ 957. Ἐν τῷ περὶ τῷ ἥχεος ζητήματι (930), ἀναπληρῶσαι δεόν τὴν ἰδέαν τῆς κ-

νήσεως, ἣν χώραν ἔχειν ἐνταῦθα ἔδομεν (935). Ἀπαγαγῆν δὲ τὴν ἀσαφῆ ἰδέαν τῷ ἡχῶ, τῷ ἐν αὐτῷ τῷ κώδωνι ἐνιοσμένῳ. ἤδη μὲν γὰρ ἐπ' αὐτὴν δὴ τὴν τῷ ζητῶμεν ἐπὶ κρισιν μεταβαίνοντες, τὸ ζητῶμενον ἔτω προτεθείσεται.

§ 938. Τῷ τρόπῳ ἐκ τῆς τῷ κώδωνος προσβολῆς, τοιάδε τις ἐπὶ τῷ ὥτὸς ἐνεγείρεται κίνησις, ὥστε κατ' αὐτὸ τὸ ἀκυστικὸν νεῦρον διαπορθεύεσθαι.

Κανὸν Γ'.

§ 939. „Αἱ διαφέρουσαι ἰδέαι ἐπὶ τῷ προτεθέντῳ ζητήματι, ἥπερ οἷον τε διακριτέαι, ὥστε τὸ ζητῶμενον εἰς πλείονα ἐν τῷ μέρει ἀναλύεσθαι.

§ 940. Ἡ τοιάδε ἀνάλυσις μεγίστην ἔχει τὴν χρησιν. Δι' αὐτῆς γὰρ ἀμειβταί ἀείποτε ἢ τῷ ζητῶμεν δυσχέρεια, καὶ πολλάκις καὶ πάντῃ αἴρεται, εἰ μόνον τοιαύτη γίγνηται ἢ ἀνάλυσις, οἷα ἐκ τῆς τῷ ὑποκειμένης φύσεως παροπιδεῖ.

§ 941. Δεῖ δὲ παρατηρεῖν, εἰ τὰ ἐν μέρει πάντα ζητήματα, ἅμα ληφθέντα, τὸ προτεθὲν (ἢ δέον εἶναι) περιέχουσι ζήτημα.

§ 942. Τῶν διαιρέσεων ἀπασῶν ἀρίστη, ἢ εἰς μέλη, δύο καθισταμένα διὰ καταφάσεώς

τε καὶ ἀποφάσεως. Οἶον· πᾶν ὅ,τι ὑφέ-
τηκεν, ἥτοι ἀρχὴν ἔχει λαβὸν, ἢ
ἐκ ἔχει· ὁ κ' ἐπὶ τῶν ὑποδιαίρέσεων, τηρή-
τέον. τήνικαῦτα γὰρ εἰδὲν ἀμφιβολίας δέος περὶ
τὴν διαίρεσιν ὑπολείπεται, ἥς τὰ μέλη ἀμὰ
ληφθέντα, τὸ ὅλον ὁ διαιρετέον ἐς συναπο-
τελῆσιν.

§ 943. Ἀλλὰ γὰρ ἢ ἔτως ἔχουσα διαίρε-
σις, ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἢν αὐτὸ τὸ πράγ-
μα ὑποδείκνυσιν, ἡμᾶς ἂν ἀπαγάγοι· ὁπότε
ταύτῃ χρῆσθαι καλὸν ἢν ἢ τῷ προκειμένῳ ὑπό-
τίθῃσι φύσις. ὅπερ εὐθὺς εἰσόμεθα ἐν τῷ
περὶ τῷ ἡχ' παραδείγματι.

§ 944. Ἀφεκτέον ἐπὶ τῆς διαίρέσεως, μὴ
θάτερον ἐν θατέρῳ τῶν μελῶν περιέχοιτο, ὡς
εἰπῶ; οἱ τὴν μεγάλῃ Βρετανίαν οἰκον-
τες, ἥτοι Ἀγγλοὶ εἰσὶν, ἢ Σκότοι; ἢ Λονδι-
νήνσιοι;

§ 945. Ἀφεκτέον δὲ, κ' μὴ τῷ πλήθει τῶν
διαίρέσεών τε καὶ ὑποδιαίρέσεων, μείζων ἢ σύγ-
χυσις γένηται, ἢ εἴπερ τὰ τῆς διαιρομένης πα-
ρημέλητο;

§ 946. Ἐπὶ τῷ ἐξ ἀρχῆς ληφθέντος πα-
ραδείγματος, εἰς τρία τὸ ζητούμενον ἀναλύ-
ομεν:

§ 947. α. Τίποτε συμβαίνει τῷ ἡώ-
θωνι, καὶ τίποτε ἔτος πῶς;

§ 948. β. Τίτι ἀποδοτέον τὴν μεταξὺ τῶ κώδωνος καὶ τῶ ὠτίος κοινωσίαν, καὶ ὅτω τρόπῳ;

§ 949 γ. Τὶ κατ' αὐτὸ συμβαίνει τὸ ἔς;

Κανὼν Δ'

§ 950. „Ἰδέαι τιὰς μεσιτεῦσαι προσευρητέαι, δ' ὧν τὰ ἐν μέρει ζητήματα ἐπιλύεσθαι δύναιτο, ὅπως ἕκαστα ἐπὶ διωρισμένην ἀναχθεῖν ἀπόφασιν.

Ὅσον δὲ ἀναγκαῖαι εἰσὶν αἱ τοιαῖδε τῶν ιδεῶν, πρότερον εἰρηται (690. 703. 727. 870).

§ 951. Πρὸς δὲ τῶτο ἀναπερπασεὶν τῇ μνήμῃ, ὅσα ἄλλοθεν ἡμῖν περὶ τῶ ὑποκειμένου τυγχάνει γνώριμα, καὶ ἅττα ἀναφορὰν τινα πρὸς αὐτὸ, καὶ ὅτι ἐλαχίστην ἔλαχεν, ἢ ἐξ αὐτῶν τὰς ιδέας ἐραυζοῖμεθα, αἱ ἐπὶ τῆς περκαμένης ἐρεῦνης ὑπεργῆσαι δυνήσονται (870. 902. 903).

§ 952. Ἐπὶ τῶ προταχθέντος παραδείγματος, πρῶτον διερευνῶμεν ἅττα ἀνήκει τῶ κώδωνι (947). εὐρίσκομεν δὲ μόναι τῶν σωματικῶν τὰ ἐλασικὰ, εἶναι ἡχητικὰ πληττόμενα· δεῖ γὰρ τὴν τρομῶν τῶν μορίων κήησιν αἰετ παρῆναι, ἧς ἀρθεῖσης ὁ ἡχος ἐκ ἐξακῆται.

§ 953. Ἐν τῇ ῥεῦνῃ τῷ β'. ζητήσατο (948) τί περὶ τῆς κοινῆς τῆς μεταξὺ τῶν κώδωνος καὶ τοῦ ὡτός, ἐπισκεπτέον, ὡς ἔστι αὐτὸ ὅτι τὴν κοινὴν ἀπονέμωμεν ἢν ζητῶμεν, τῇ αἰσθάνει καθυποπίπτει ἢ ἔχει. καὶ εἰ μὴ, ἤμιν ἐκ αὐτοῦ φανερὸν γένοιτο, ἔτε τῷ ζητημένῳ ἐπίλυσις μάτην ἂν ζηρούμετο· ἔκδεν ζητητέον, εἰ τὸτο τῇ αἰσθάνει προσπίπτει. Δῆλον ἄλλως ἐστὶν μηδὲν ἀπὸ τῶν κώδωνος αἰσθητὸν προσεῖναι, διὸ ὅθεν ὑπολείπεται περαιτέρω διερευνῆσαι, ἢ τὸ φῶς καὶ τὸν αἶρα· ἔκδεν γὰρ πλὴν τῶν δύο τούτων μεταξὺ κώδωνος καὶ ὡτός, αἰσθητὸν εἶναι, κατελήφαμεν.

Ἄλλ' ὁ ἥχος διὰ τῆς σιγῆς ἐκ ἀναγκῆς, ὅθ' ἐξαφεν· ἔκδεν τὸν αἶρα μόνον λείπεται ἐξετάζειν. ἐπεὶ δὲ τῷ αἶρος ἀρθέντες, ὁ ἥχος οἴχεται, συμφανὲς ἔδη, ὡς τὰδε καὶ μῖα ὡς αἰτίῳ τὴν εἰρημένην διαπύρρυνσιν ἀποδεδεῖν.

Τὰδε τρόποι; ἔστι γὰρ τῇ μεταβάσει τῷ αἶρος τότε συμβαίνει, ἢ ἔχει τῇ μεταβάσει. ὅτι δὲ τὸ πρῶτον ἐκ ἔστι, δεῖξαι βάλον. Ἄρα

§ 954. Διὰ τῷ αἶρος, καὶ τὸτο μὴ μεταβαίνοντος, ἢ κοινῆς γίνεται, ἢ μεταξὺ αὐτῶν καὶ κώδωνος.

§ 955. Ἦδη δὲ καὶ περὶ τῷ ὡτὶς διαληπτέον (949). Ἐν τούτῳ γὰρ τὸ κῆλον ὁρᾶμεν, τὸ ἐκτὸς ἀνεωγμένον αἶρος ἐν πληρῇ, καὶ πόντον οἷον τινα παρεχόμενον. ὁ κατὰ τὸ πέρας

ἐντὸς τὸν Φραγμὸν ποιῶται ὑμὴν λεπτὸς ὑπο-
ταίνων, τῇ θέσει πλαγιάζων, ὥς τύμπανον ὀνο-
μάζεται. Διαφράττει δὲ διατεταχίζον ὁ ὑμὴν τὸ
ἔξω κοῖλον τῷ ἐνδοτέρῳ, τῷ καὶ αὐτῷ ἄερα ἐμ-
περιέχοντας. Εἰσὶ δ' ἐν τούτῳ σωληνες ποικίλοι,
παντοίως διατεταγμένοι ἐξ ὕλης ἐλασικῆς, ὡσώ-
δους, συνεσηκότες. Ἐνέεισι δὲ καὶ ὡς ἑλάσ-
σονα τινὲς, τὰ ἐν αἷ τὸ τύμπανον κραδῶν,
τῇ τρεμώδει διατίθεται κινήσει, διασαλευό-
μενα. τέως ἐπὶ τῷ ἐνδοτέρῳ τῷ κοιλώματος
πέρας ἔχειν, καὶ οἷς αὐτὸ περισοιχεῖται ὡς οἷς,
συγκολλᾶσθαι παρατηρεῖμεν τὸ νεῦρον, ὃ τῇ κι-
νήσει τὴν τῷ ἤχῳ ἀντίληψιν ἀπονέμεται.

Κανὼν Ε'.

§ 956. „Παραθέσει τῶν ἐν μέρει προτά-
σεων, τῶν ἰδίᾳ διορισθεῖσων, τὸν ἀριθμὸν αὐ-
τῶν ἐκμειδῶν ὀφείλομεν, ὡς ὅθεν ἐπὶ μίαν
τινὰ ἀφικάμεθα, τὴν περιέχουσιν αὐτὸ ἐκά-
στον ὃ περὶ τῷ προτεθέντος ζητήματος ἐξειρεῖται
δυνάμεθα.

§ 957. Ἐν τῷ περὶ τῷ ἤχῳ ζητήματι,
περὶ τῆς τῷ νεύρου κινήσεως ὁ λόγος (958).
ἐπὶ τῆς πρώτης προτάσεως ἐλήφθη, τῇ τρε-
μώδει κινήσει τῶν τῷ κραδῶντος σώματος μο-
ρίων, τὸ τῷ ἤχῳ ἀπονέμεσθαι δεῖν (959).
Ἐκ ταύτης ἄρα τῆς κινήσεως, ἡ τῷ νεύρῳ
κίνησις ἔπεται.

§ 958. Ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας προτάσεως
(954) ἐλήφθη, τὴν κοινωνίαν τὴν μεταξὺ τῷ

σώματος τῷ κινηθέντος καὶ τῷ αἰτίῃ, γίνεσθαι διὰ τῷ αέρος μεσιτεύοντος. τῆτέσι τὴν κίνησιν διὰ τῷ αέρος διαπορθεύεσθαι εἰς τὸ ἕς, ἐκείνῃ ἥκιστα μεταφερομένῃ.

Αὐταὶ τοίνυν αἱ προτάσεις ἤδη συναπτάαι, καὶ διορίζουσιν ὅπως ἡ κίνησις διὰ τῷ αέρος ἥκιστα μεταβαίνοντος, διαδίδοσθαι δύναται.

Ἀτενεσέροις ἔν τοις λογισμοῖς ἀνεξετάζουσι τὸν αἶρα, γίνεται Φανερόν, ὅτι ταῦδε, τῇ τῷ σώματος κίνησει, κοινὰ εἶται τις κίνησις ἀνάλογος τῷ κυματισμῷ, ὅς ἐπὶ τῆς ὑγρῆτινος ἐπιφανείας διὰ τινος ριφθέντος σώματος ἀπογεινῶνται.

§ 959. Ἡ τοιαύδε τῷ αέρος κίνησις πανταχόθεν ἐφαπλᾶται κατ' ἐυθείας προεκτεινομένη, ἐν αἷς ἕκαστα τῶν μορίων, διὰ βραχυτάτῃ τῷ διαστήματος, χωρῶσιντε καὶ ἐπανίασιν ἐπὶ τὸν πρότερον τόπον ἐφηρεμῶνται.

§ 960. Ταῦτα τοῖς περὶ τῷ κώδωνος διορίζουσι συνάψας, (952) ῥᾶσα συνερῶ ὅτι ἡ διὰ τὸ ἐλαττήριον συνεχιζομένη τῶν μορίων κίνησις, ἀλλεπάλληλα οἰονεὶ κύματα ἐνεργεῖται ἐν τῷ αέρι, καθ' ἃ τῶν μορίων ἕκαστα πολλάκις πρῆσσιτε καὶ ἐπαιίασιν· τῆς τε κινήσεως πανταχόσε διαδιδόμενης, ἄχρι τῷ ὥτὸς ἡ διάδοσις γίνεται. τὰς δισσὰς ἄρα πρώτας προτάσεις, (953, 954) ἐπὶ τῇδε τὴν μίαν ἔχω αἰαγομένης.

§ 961. Ἐν ᾧ ὁ κώδων κρέσσεται, τὰ τῷ αέρος μόρια, τὰ ἐν τῷ ἐμ-

προσθίῳ κοιλώματι τῷ ὠτὸς, καὶ
τὰ αὐτῷ τῷ τυμπάνῳ ἐχόμενα,
διασαλεύεται, καὶ πολλάκις εἴσι τε
καὶ ἐπάνησι, τῷ τυμπάνῳ προσβάλλ-
λοντα.

§ 962. Χωρεῖν δὲ δεῖ καὶ περαιτέρω, καὶ
τὴν παρεῖσαν πρότασιν, τῇ περὶ τῷ ὠτὸς τρί-
τῃ (955) ἤδη παραθετέον, ἵνα δὴ αἱ πᾶσαι
εἰς μίαν ἀνηγμέναι παρῶσι.

§ 963. Ἦνίκα τὸ τύμπανον τῇ τρομῳδῇ
κίνησει διατίθεται, ἐλάχιστα τινὰ ὠσίδια δια-
σείεται, τῷτε κατὰ τὸ ἐνδότερον τῷ ὠτὸς κοι-
λῶμα τὰ μόρια πρόεισιν καὶ ἐπάνησιν. ἡ
γὰρ κυματώδης τῷ αἲρος κίνησις τῇ προσβολῇ
τῷ τυμπάνῳ, κοινωνεῖται καὶ προσωτέρω, καὶ
διὰ τῶν σωλήνων χωρεῖ, ὥτως ὥστε τὴν ὅλην
ἐντὸς ἐπιφάνειαν παντός τε τῷ κοιλώματος καὶ
τῶν σωλήνων αὐτῶν, ἴσοι ποτε εἴσι, καθ' ἑκά-
στα τὰ σημεῖα, ἀπὸ τῷ ἐπικειμένῳ αἲρος,
ἀλλεπαλλήλως τὰς προσβολὰς ἐπιδέχεσθαι, καὶ
διὰ τὸ ὠσοφυὲς τῆς ὕλης, καὶ τὸ περιὸν αὐ-
τῇ ἐλατήριον, πᾶσι τοῖς ἐν τῷ ὠτίῳ κοινο-
νεῖσθαι τὸν τρόμον, ἧς δὲ κινήσεως ἐξ ἀνάγκης
μέτεσι καὶ τῷ νεύρῳ τῷ προσκειμένῳ.

Τὸ δὲ προχειρὶδὲν παράδειγμα, εἰς δια-
σάφησιν τῶν τῆς Ἀναλυτικῆς Μεθόδου καιónων
ἄλλως ἔχειν δοκεῖ.

§ 964. Ἐκ τούτων δὲ αὐτῷ δῆλον, ὡς αὐτοῖς
 σιτελεῖς οἱ καιόνες ἔσονται τῆς ἑλπίδος, περὶ ἧς
 ὁ λόγος, ἀγνωσμένης. τῶν γὰρ κανόνων τὰ
 ὑποτιθέμενα μόνον ἐστὶ, τίνα δὴ ποτε τὸν κῆν προ-
 σεκτέον; ὅποιον τὸ ἀπατιθέμενον εἰς γνώσιν προ-
 εῖναι, καὶ τίνα δὴ ποτε τάξει τὰς διανοήσεις
 διατακτέον; ὥστε λυθῆναι τὸ ζητούμενον, ἢ γὰρ
 ὀριθῆναι, ἐφ' ὅσον ἂν χωρήσειν ἐπ' αὐτῷ ἐλπίς,
 μὴ καὶ μάτην ποιεῖν, ἀπαπειρόμενοι τῶν
 ὑπὲρ δύναμιν.

Εἰς ἐτι κανὼν τοῖς ἤδη ἀναπτυχθεῖσιν ἐστὶ
 προθετός· ἀφεκτέον δὲ μὴ ἀλογεῖν αὐτῷ πο-
 τέ, ἐφ' οἷς χώραν λαβεῖν δύναται.

Κανὼν 5.

§ 965. „Ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ἡμῶν ὑφ' ἐξωτῶν,
 „ὧν ἡ γνώσις τῆς κατ' ἡθὺς εἶναι λέγεται
 „ἐναργείας καὶ βεβαιότητος (455. 478)
 „ἐδὲ ποτε δεῖν τὰ συμπεράσματα, (καὶ ἐξ
 „ἀληθῶν ἰδεῶν, κατ' ὁρθὴν διανοίας ἐφοδὸν ἢ,
 „ἐπισυνηγμένα) αὐτοῖς προσεφαρμόζειν τοῖς
 „πράγμασιν, εἰ μὴ δῆλον διὰ παρατηρήσεων
 „εἶη, μηδὲν τι ἕτερον, ὃ τυχὸν ἐπὶ τῷ συλλο-
 „γισμῷ παρώψθῃ, ἐμποδῶν ἵστασθαι, τῷ ὁρθῶς
 „χωρεῖν τὸ ἐπιφερόμενον.

§ 966. Πολλὰ διαλανθάνει, τῶν τοῖς ὑπὲρ
 ἡμῶν πραγματευομένοις ἐπανηκόντων. ῥᾶσα δὲ
 τι τῶν ἀγνωσμένων μεταβαλεῖν δύναται τὸ συμ-
 πέρασμα, τὸ ἐκ μόνων τῶν αἰς προσέχοντων
 ἰδεῶν, ἐπαγόμενον, καὶ αἰς γε μόναις προσέχοντων

ἔκ ἑκρήν, παρὲν περὶ αὐτῆς τῆς πράγματος
διασκεψάσθαι. τὸ ἀνωτέρω (41) προχειρίδιν
ἡμῖν παράδειγμα, τὸν κανόνα τόνδε διασαφεῖ·
ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἤδη προσθήσω.

§ 967. Ἐν πυξίδι ξυλίνῃ δοθείσῃ, σφαῖραν
σιδηράν δοθῆσαν ἐναποτεθεῖσαν ἀποκλεῖσαι ἐκ
τῆς τῆς πυξίδος κήματός τῃ καὶ μεγέθους,
καὶ δὴ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς διαμέτρου τῆς σφαίρας
ἐρῶς ἂν εἰσβάλλετο. τόγερμιν συμπερανθὲν,
εἰς ἔργον ἀχθῆναι ἔχουσιν οἷον τῇ τῆς σιδηρᾶς
πυρακτώσει τῆς σφαίρας προσδιοριθείσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ΄.

Περὶ χρήσεως τῶν ὑποθέσεων.

§ 968. Πολλὰ εἰσὶν, ὧν τὴν ἔρευναν ἀνα-
βαλλομένους, εἰδήματα καταφαίνεται ὁδὸς, δι' ἧς
ὁρθῶς τε καὶ εὐθυπόρως, ἐπὶ τὸ βέβαιον ἀφι-
κῆσθαι γένοιτο. καὶ τότε δὴ τὸ πιθανὸν ζητητέον.
Ἀλλὰ γὰρ εἰδὲ τῶν πολλῶν ἔχειν οἶατε, εἰ μὴ
διὰ τινων ὑποθέσεων, αἷ ἐνίοτε ἐπὶ ταιάνδε
ἀγχοῖν ἡμᾶς πιθανότητα, οἷαν ἔχειν χρῶν
ἀντὶ βεβαιότητος (647).

Ὅπως δὲ ἐν τέτοις δέον χωρεῖν, ἤδη ἐρῶ,
ἵνα μή τις τὴν τῶν ὑποθέσεων χρῆσιν, λαν-
θάνοι ἔκ ἐν δέοντι καταχράμενος.

§ 969. Ὑποθέσεις εἰσὶν ἐπίνοιαί τις, δι' ἧς
τῷ προτεθέντι ζητήματι ἡ ἀπάντησις γίνεται.

§ 970. Μετιτέον ἡ τὴν ἑκατ' ἐπίνοϊαν τὴν
 δε ἀπάντησιν, ὡς εἶπερ ἀληθὴς ἐτύγχανεν.
 Αἱ δὲ διανοήσεις ἔτω διατακτέαι, ὡς ἐξεῖναι
 ἀνακρίναι, εἶπερ ἀληθὴς ἐστὶν ἢ ἐπίλυσις. Οὐδέ-
 ποτε γὰρ συγκαταθετίον, ἐὰν πληροφο-
 ρίαν ἔχειν περὶ τῆς ἀληθείας ἔχῃ οἶοντε.

§ 971. Χρεώδεσάτη δ' αὖν εἴη, ἡ τριαύτη
 διανοητική μέθοδος (διὰ τῶν ὑποθέσεων), ἀλλὰ
 τὰ πλεῖστα ἐκ ἐφ' ὧς εἰσὶν οἱ ταύτη προχωρώ-
 μενοι.

Κανὼν Α'.

§ 972. „Ἀκριβῶς, τὸ περὶ ὃ τὸ ζήτημα,
 „ὑποκείμενον ἐξετασέον, καὶ τέττα τὴν γινώσκῃ
 „ἀποχωρῶσαν ἔχειν χρεόν.

§ 973. Ἐν χρήσει δὲ ἡκεῖ ἡ περὶ ἧς ὁ
 λόγος συλλογιστικὴ δύναμις, ἐφ' ᾧ τὴν αἰτίαν
 ζητῶμεν τῶν ἡμῖν παρατηρημένων, εἴτε πράξεις
 ὥσι ταῦτα ἀνθρώπινοι, εἴτε καὶ ἄλλα ὁποια-
 δήποτ'.

§ 974. Πᾶν τὸ δι' ὑποθέσεως ἀνακαλυπ-
 τόμενον, ἔδδεν πλεον ἢ πιθανόν ἐστὶ. τὸ δὲ τῆς
 πιθανῆς μέγεθος, ἀπὸ τῆς ἀριθμῆς τῶν περι-
 στάσεων ἡρτηται, αἱ ἔχουσιν ἐπιθεωρηθῆναι.
 ὀλιγαριθμῶν γὰρ τέτων ὄσων, καὶ τὸ τῆς
 πιθανότητος μέτριον, τὸναντίον δὲ ὑπὸ τῶν
 πολυαριθμῶν, ἅπας ἢ ὑπονοίας λόγος ἐκ μέ-
 σε γίνεται (627).

Κανὼν Β'.

§ 975. „Τῶν περιστάσεων αἰρετέον τινὰς
„τὰς κυριωτέρας· τῷτέσι τὰς πρὸ τῶν λοιπῶν,
„τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐχέσας.

§ 976. Τῷτο δέτοι, ἵνα πρὸ τῶν ἄλλων
αὐταῖς διερευνῶμεν.

Κανὼν Γ'.

§ 977. „Ἐκ τέτων αὐθις μία τις ἐν μέρεα
„λαμβάνεται, ἢ ζητῶνται τρόποι τινὲς, καθ'
„ἐν ἂν αὕτη χώραν χοίη.

Τῷτέσι ζητῶνται αἰτίαι τινὲς ἐξ ἧν ἡ τοι-
αύτη ἂν περισσῶς ἐπαχθεῖη.

Κανὼν Δ'.

§ 978. „Ἐξετασέον πότερον, ἐν ταῖς δε
„ταῖς αἰτίαις, ἔστι τις ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ τῶν
„περιστάσεων κατὰ τὸ διοριθὲν ἐν τῷ Β. κα-
„τόνι, παρέπονται; ἢ τις γὰρ ἐστὶ τοιαύτη,
„αὕτη τὴν Φιλοκρηνητέαν συνίστησιν ὑπόθεσιν.

§ 979. Παράδ. Οὐγένιος τὸν Κρόνον πολ-
λίαις παρατηρήσας, καὶ νῦν μὲν εὐρογγύλον
κατιδῶν, νῦν δὲ ἀμφωτίδας, οἷον ἐκατέρωθεν
προβαλλόμενον, παραλλαγὴν τινα κατὰ τὸ
εὖρος παχύσεως, τὰς τε ἰδιωτέρας ἄλλας περι-
στάσεις τῶν τοιαύδε φαινομένων ἐπισημειωσά-
μενος, τέτων ἀπάντων τὰς αἰτίας θεωρήσασθαι
ἐπεχείρησεν. Διερευνόμενος τοίνυν τὰς τρόπας,
οἷς περ ἂν αἱ ἀμφωτίδες αὐταὶ ἀναπτυχθεῖεν,
ἐπενόησεν, ὅτι σφαίρα, ὑπὸ δακτυλίδι παντα-
χόθεν, ἐπὶ ποσὸν διάστημα ἀφεσῶτος, σεφά-

νεμένη, ὁμοκέντρος τῇ σφαίρᾳ τυγχάνοντος, οἷον ἀμφώτιδας ἔχουσα φαίνεσθαι εἰκός, ὧν τὸ εὖρος μείζοντε καὶ ἔλαττον, κατὰ γὰρ τὴν διαφορὰν τῆς τῷ ὀφθαλμοῦ θέσεως.

Εἴτα καὶ τὰς λοιπὰς τῶν περιστάσεων ἐπισημασάμενος κατενόησε, τὸ τοιοῦτον σφαίριον, περιφερὲς καὶ τρογγύλον καταφαίνεσθαι, τῷ τε τὰς ἀμφώτιδας ἀποίχεσθαι, εἴαν τὸ ἐπίπεδον τῷ δακτυλίῳ λεπτὸν τε ᾖ, καὶ ἔτω κείμενον, ὡς συνεχισθὲν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἂν διελθεῖν ἢ εἴαν μὴ καταφωτίζετο ἢ ἐπιφάνεια, ὑπὲρ ἧς ἂν ὁ ὀφθαλμὸς αἴροίτο. Τηικαῦτα τειγάρθην ὁ εὐφυὴς ἀνὴρ, ἐρευνῇ καθυπὴγάγε τὴν ὑπόθεσιν· Τοιοῦτόν τι δακτυλίῳ τὸν Κρόνον περιεέφεσθαι.

§ 980. Συμβαίνει δὲ πολλάκις, ἐν αἷς ἐπικρίνειν ἐπιχειρῶμεν αἰτίαις, μηδεμίαν εἶναι, ἥτις ἂν ταῖς λοιπαῖς τῶν περιστάσεων χωρὶς (975) ἐπαρκέσειε. Καὶ τότε δὴ αἰτία ἄλλα ζητητέα, καὶ δὴ κατὰ μίαν ἐφεξῆς αἰ αἰτία πᾶσαι διασκεπτέαι, αἷς ἐκάστη τῶν περιστάσεων χορηγήσειεν, ἕως ἃ μία τις ἀνακαλυφθῇ, ἢ πάσαις ἅμα ταῖς περιστάσεσιν ἐναποχρήσειε. Ἰδιάζουσα τις εὐφυΐα τε καὶ δεξιότης, ὡς καὶ πρὸς τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μέσων ἰδεῶν (870), καὶ ταῦτα ἐναπαιτεῖται· καί τοι, συμβαίῃ ἂν ποτε κατ' εὐκληρίαν, καὶ αὐτόματον οἶον ἡμῖν περσπίπτειν τὸ ζητούμενον.

Κανων Ε.

§ 981. „Διρευνᾶται ἡ ὑπόθεσις, προσαρ-
 „μοζομένη, ἀπ᾽ αὐτῆς ταῖς καταφανέσι καὶ
 „δήλαις περιστάσεσιν, ἵνα δὴ φανερόν γένηται,
 „εἰ καὶ πάσαις ταῖςδε ἐναποχρῶσαι ἐστὶ.

§ 982. Οὐκ ἄλλις τὸδ' ἔχον ἐστὶν, εἰ μόναις
 ἐναπόχρη ταῖς περιστάσεσιν ἐν τῷ μέρει ἡ ὑπό-
 θεσις, εἰ μὴ γὰρ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀπ᾽ αὐτῆς
 προσήκουσαι εἴη, ἀποβλητέαι ἐστὶν. Ἐάν δὲ καὶ
 ταύταις ἐπαρκέσειεν, ἐκ τῶ ἀριθμοῦ τῶν περι-
 στάσεων ἡρητημένη ἔσται, ἡ περὶ τῆς τοιαύτης ὑπο-
 θέσεως κρίσις. Ἐάν γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἐλάσσων ἢ
 ὑπερέσσι ἀντις ὑπόνοια, καὶ ἄλλην τυχόν δο-
 θῆναι δύνασθαι ὑπόθεσιν, ἢ παραπλησίω τῇ
 τρώπῃ τοῖς φαινομένοις συνάδει· τῶ δὲ τῶν φαινο-
 μένων ἀριθμὸς αὐξήσας, πᾶσα πολλάκις ὑπόνοια
 ἐκ μέσης αἵρεται (697). καὶ τότε δὴ ἐμμενετέον
 ἐπαρκεμένους, καὶ ὅπερ ἐν ἀρχῇ, ὡς πλάσμα
 μόνον λογίζεσθαι εἶχε, δοξαζέον ἤδη καὶ πρεσ-
 βευτέον, ὡς πληρέστατα ἀποδειχθέν.

§ 983. Ἐάν δὲ ὁ τῶν περιστάσεων ἀριθμὸς
 ἐλάσσων ᾖ, ἢ σημειωθεῖσαι ὑπόνοια, τῇ χρῆ-
 σαι τῶ ἐφεξῆς κανόνος, συνεχῶς ἐκτοξεύεται.

Κανων Σ.

§ 984. „Αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ἐξεταστέα ἐστὶ,
 „καὶ αὐτῆς αἱ συνέπειαι ἐπακτέαι, ἵνα και-
 „νὰ τινὰ φαινόμενα ἀνακαλυφθῇ. παρατηρη-
 „τέον δὲ εἰ ταῦτα, τῷ ὄντι χώραν ἔχει.

§ 985. Ἡ τῆ περὶ τὸν Κρόνον δακτυλὶς ὑπόθεσις, ἡ μόνον ἀνέπτυσσε τὰ ἤδη παρατηρηθέντα φαινόμενα, καὶ ταῖς ἐλαχίσταις τῶν περιτάσεων ὡμολόγει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπιφερόμενα τῶν φαινομένων ἐπὶ τῶν ἔργων ὑπερον παρατετήρηται, ὥτως ὥστε τὸν Οὐγένιον, τὰς τῆ Κρονῆ φάσεις προειπεῖν, καὶ τέτων ἐκκῆσις τῆς χρόνου διορίσαι καὶ πῆξαι, δι' ἧν ἀπάντων ἀμφιβολίας ἐκτὸς ἐτέθη, ἃ περὶ τῆ δακτυλίδος πρῶτον αὐτῶς ἀνεπλάσασατο.

§ 986. Ὅπως οὖν τῇ τῆ ἐχάτῃ κανόνος βοηθεία, ὁ τῶν φαινομένων ἀριθμὸς ἱκανῶς ἐπαυξῆσαι δύναται, ὡς ἅπασαν ἀπαχθῆναι ὑπόνοιαν, ἐν τοῖς ἀβεβαίοις ἢ ὁμοιαληθεσί τὴν ὑπόθεσιν παραλείπτεον ἐναρίθμιον, καθ' ὅσον τὸ κατ' αὐτὴν πιθανὸν μᾶλλον ἢ ἥττον πιθανῶς ἔχει, τὸ ἐκ τῶν φαινομένων, καὶ τῆ ἀριθμῶ τέτων ἐχόμενοι.

§ 987. Βλέπομεν δὲ, ὅτι τὸ ὑποθετικῶς συλλογίζεσθαι πρὸς βεβαιότητα ἀγαγεῖν ἡμᾶς δύναται· ὁρῶμεν δὲ καὶ τῆς ἅπαντας τῆς τοιᾶς δὲ συλλογισμῶς, εἰς πιθανολογίαν ἀναφέροντας, ἐξαπατωμένους.

§ 988. Μείζονι δὲ τῇ ἀπάτῃ περιπίπτουσιν, οἱ τὴν συλλογιστικὴν ἔφοδον, τὴν ἐκ τῶν παρατηρηθέντων φαινομένων ἀμέσως ἐπιφερόμενην, εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀνάγοντες, ἢ αὐτῇ ἔπειτα μόνον τὸ πιθανὸν προσάψωσιν.

§ 989. Εἰς ταύτην δὲ τῇ ἀπάτῃ πολλοὶ περιπίπτουσιν, ἕτε λόγος ἐστὶν αὐτοῖς περὶ τῆς κατὰ τὸν Νεύθωνα τῶν ἑρατίων φαινομένων ἀναπτύξεως. ταύτην ὑποθετικὴν ὑπειλήφασιν ἔννυχ, ὅποτε ὁ μέγας τὴν σοφίαν Ἀιῆς ἐκεῖνος ἔδεν ἔθετο, τὶ μὴ Γεωμετρικῇ συλλογισμῶν ἐφόδῳ, ἐξ ἀναμφισβητήτων φαινομένων συμπερανθέν, ἔδεμιᾶς συγχωρηθείσης, ἔθ' ὥς τε ἐξεταθῆναι, ὑποθέσεως.

§ 990. Ἡ τέχνη τῷ δι' ὑποθέσεων συλλογιζέσθαι, μάλιστα χώραν ἔχει, ἐφ' οἷς διορίσαι ἐπιχειροῦμεν, τίποτε ἄρα κατὰ νῦν τινες φέρουσι, καὶ τὶ τὸ κινεῖν αὐτὰς εἰς ἐνέργειαν.

§ 991. Περὶ ὃ μὲν τι παρατηρητέον, μηδενὸς τοιούτου τὴν ἀπόπειραν δεῖν λαμβάνειν, τὸν χωρὶς τῆς τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας βιωτεύοντα, ἢ τὸν σὺν ὀλίγοις διανέξας πραγμάτων εἰληφότα, καὶ εἰ καὶ τὸ ζῆν ὅλον ἔτος εἴη καταδαπανήσας, ἐν τῇ ἀναγκάσει τῶν συγγραφῇ παραδεδομένων ἀνθρωπίνων πράξεων.

§ 992. Πρὸς δὲ τῷτο σπυδῇ προσεκτέον, μηδέποτε, εἰ μὴ ἐκ δῆλων τε καὶ γνωρίμων περιστάσεων συλλογιζέσθαι δεῖν, καὶ γὰρ καὶ αἱ ἐλάχιστοι ἐξ αὐτῶν, τοῖς τοιοῖσδε συλλογισμοῖς μέγιστον τὸ τῆς σαφηνείας φῶς ἐπιχέειν πεφύκασι (695).

Περὶ τῆς τῶν ἀδήλων γραμματικῶν
 χαρακτήρων διασαφήσεως.

§ 993. Οἱ ἐπὶ τῇ πρὸ τῆδε κεφαλαίᾳ ἐκτεθέντες κανόνες, ἰδιαζόντως εὐχρηστοί, καὶ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει, τῶν ἐν ἀδήλοις τοῖς χαρακ-
 τήροι, συγκαλύπτομένων.

Βραχέα περὶ τῆςδε τῆς τέχνης ὑπεμνήσαι ὕψως ἐκ ἄχαρι, ἐπεὶ καὶ ἐπίσημα παρ' αὐτῆς ἐστὶ λαβεῖν δείγματα, τῇ ἀνακαλύπτειν τ' ἀλη-
 θεῖς, διὰ συλλογισμῶν τῶν κατ' ἀρχὰς μὲν λίαν ἀβεβαίων, τέως ἄλλ' ἔν, νῦν διὰ μίᾳς πλατ-
 τομένης ὑποθέσεως, νῦν δὲ δι' ἐτέρας, εἰσνεύει κατ' ἀπόπειρον, τὴν τῇ ἀληθεῖς ἔχαστον πύλην ὑπανοιγόντων.

Τοῖς ἐν τῇ ἀνωτέρῳ κεφαλαίῳ ἐκτεθεῖσι κανόσι προθετέον καὶ τὰ ἐξῆς.

§ 994. Πρὸ πάντων τὴν κατάλογον τῶν χαρακτήρων ληπτέον, ἐπιγραπτέον τε ἐφ' ἑκά-
 στῷ, ὅσῳκις ἐν τῇ ἀναπτύξει τῇ γραμματος ἀπαντᾷ.

Πολλῶν μὲν γάρ, ἢ πολὺτι ἐντεῦθεν τῇ φῶς ἀποφερέμεθα. πλὴν ἕθενος ἐπὶ τῶν δυσ-
 χερεσέων ἔργων παραμελητέον.

§ 995. Εἰς τήρησιν τῇ Α'. κανόνος (972) τῶν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ κεφαλαίῳ ἀπαιτεῖται, ἀ-
 τὴν τῇ διασαφήτεῃ γραμματος διάλεκτον, δὴλὴν εἶναι, καὶ καλῶς ἡμῖν γινωσκομένην τῇ

γὰρ ὄντι ἀδύνατον ὅλως, ἀγνοομένης διαλέκτου
ἢ ἀγνῶναι τὸ γράμμα· καὶ τοὶ τὴν βίεσιν ταύ-
της γενέσθαι τῆς τέχνης ἐπήβολον εἰσὶν εἰ μὴ-
μη παρέδωκάν.

996 β'. Κατὰ θεομὲν ἂν εἴη, πολλὰς τῶν
ἐν τῷ γράμματι χαρακτῆρων, ποσάκις ἐπα-
νηλημμένες κείσθαι. Ἐν γὰρ τῇ διαφύσει τέ-
των θέσει, ζητητέον τὰς περιστάσεις ἂν πρό-
καται ἐξετάσαι.

§ 997. Βραχὺ μὲν τὸ γράμμα ἀισπυχο-
ῦμαι δύναται ἂν, εἰ ἕκαστον τῶν γραμμάτων,
οἱ ἐνὶς μόνος χαρακτῆρας ἐκδηλῶτο, καὶ μάλιστα
εἰάν τὰ ὀνόματα χωρὶς κείμενα ἦ. Ἐἰθὰ δὲ
πλείους χαρακτῆρες εἰσὶν, ἐκαστὸν δὲ οὗ ἢ τρεῖς
τὸ αὐτὸ ἐκδηλῶσι σοιχεῖον, καὶ τὰ διςσευγμένα
σοιχεῖα, ἢ ποσάκις συνεπιζευγνύμενα, χα-
ρακτῆρι ἰδιόζοντι καὶ αὐτὰ ἐπισημαίνεται, (ὃ
καὶ ἐπὶ ὀλοχερῇ ὀνόματι ἀνάγεσθαι δύναται)
τότε δὴ μακροτέρως απαιτᾶται τὸ γράμμα,
καὶ τοσούτω πλατύτερον, ὥστε μείζων ἐστὶ τῶν
χαρακτῆρων ὁ ἀριθμὸς, ὡς ἂν ἕκαστος τέτων
ἢ σημασία ἐκτὸς ἀμφιβολίας τεθῇ.

§ 998. Τὸ β'. κανόνος ἢ ἐφαρμογὴ (975)
γίνεται, παρὰ τὴν ἐκαστὴν τῶν ἐν τῇ τῶν χα-
ρακτῆρων θέσει ἰδιόζοιτως ἐχόντων, ἐπότε εἰ
αὐτοὶ χαρακτῆρες ἐπανίστανται, ἢ ἐν τῇ τῶν
ποικίλων διαθέσει, ἐμφέρειά τις ἐνδιασάζεται.

§ 999. Ἦ δὲ ἢ ἐφαρμογὴ αὕτη τὸ β'. κα-
νόνος, σαφεστέρα γένηται, ἐπίδειγμα προσθήσω,

§ δὴπε τῶν εὐχερυσάτων, ἄλλις ὅμως μετέχον ἀπλότητες. Ἡ μὲν δικάλεκτος, ἡ λατινὴ ἐστὶ ἡ δὲ ἀδηλία, παρὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς τῶν σοιχείων σημασίας ἤρεται.

§ 1000. Διαφέρει δὲ ἐδὲν, ἐὰν ᾖτως εἴτε σοιχεῖα παραλαμβάνοιτο, εἴτε ἀριθμοὶ, εἴτε σημεῖα ὅποια δηποτῶν. Ἡ συλλογιστικὴ περὶ ταῦτα μέθοδος ἡ αὐτὴ ἔσται.

§ 1001. a b c d e f g h i k l m k g n e
k d g e i h e k f b c e c f i c l a h f c g f g o
i n e b h f b h i c e i k f f m f p i m f h i a b
c q i b c b i e i e a c g b f b c b g p i g b g
r b k d g h i k f s m h h i t e f m.

§ 1002. Πρὸ πάντων ἐν καταλόγῳ ἀναγράφω τὰ σοιχεῖα, καὶ ἐπισημαῖω ἐσάκις τῶν ἑκάστον ἐπάνεσι, καὶ πρῶτα τίθημι, συνεχέστερον ἀπαντῶντα.

§ 1003. f. 14. g. 10. m. 5. n. 2. r. 1.
i. 14. c. 9. a. 4. p. 2. f. 1.
b. 12. h. 8. d. 3. o. 1. t. 1.
e. 11. k. 8. l. 2. q. 1.

§ 1004. Παρατηρῶ ἐννεακαίδεκα μόνες διδοθαι χαρακτήρας, ἐν οἷς πέντε μίνοι ἅπαζ ἀπαντῶσιν. Ἐπιφέρω, ὅτι ἐπὶ ἐκῷ γράμματι εἰς μόνον χαρακτήρ παραλαμβάνεται.

§ 1005. Ἵνα τὰ ἐπόμενα ῥάδιον νοῶντο, τὸ γεγραμμένον ἐπαναληφθὲν παρίστημι, ἐπι-

σημειούμενος κεφαλαιωδετέροις γράμμασι τὰς
τόπους περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς μνεία γενήσεται.

ν 1006.		A	B	
		abcdef	ghikf:	lmkgnekdgei
C			D	
hekf:	bceeficlah	fcgfg	oineb	
E	F	G	H	I
hfbhice	ikf:	fmf	pimfhi	abcqibcd
	K		L	M
ieie	acgbfbcbgpi	gbgrbkd	ghikf:	
smkhitefm.				

§ 1007. Παρατηρῶ δὴ νῦν τὰς ἐπισήμους
τῶν τόπων, καὶ τῶν ὀλίγων τὰς ἐξαιρέτους,
καὶ ἀνακαλύπτω, πέντε σοιχεῖα ghikf; τῇ
αὐτῇ τάξει δις ἀπαντᾶν (B. M): ἀλλὰ χεῖ-
ρ αὖθις ἐπαναλαμβάνεσθαι ikf (F). τελευ-
τῶν κατανοῶ hekf (C); πρὸς τὸ hikf;
(B. M) ἀναφοράν τινὰ εἶχειν.

§ 1008: Τὰς ἐν τόποις τέτρες παρασημειῶ;
καὶ συνάπτω πιθανὸν εἶναι, ἐν τοῖςδε τοῖς τέτ-
ταρσι τοποῖς τὰς φωνὰς ἀπολήγειν, ὃ καὶ
τῶν σημείων τεθέντων: δεικτέον ἦν.

§ 1009. Οἱ τρεῖς ἑκάτοι τῶν κανόνων;
συμμίκτως ἐφαρμοστέοι εἰσὶ; καὶ παράβαλλο-
μένων, τῶν αὖ ἐπὶ τῆς τῶν χαρακτήρων θέ-
σεως παρατηρεῖμεν, τοῖς αὖ ἐπὶ τῶν λατινικῶν
φωνῶν, περὶ τῆς τῶν γραμμάτων τάξεως ἴσμεν,
ὑποθέσεις τινὲς ἀναπλασέαι εἰσὶ καὶ τῶν

ἐκάσῃ, τῇ πρὸς ἄλλοις τόποις προσεφευγμένη
τῷ προτεθέντος γράμματος ἐξετασέα.

Ἐρῶ ἰὺν, οἷς τισι λόγοις, τὸ προτεθὲν γράμμα
(1001) ὑπ' ἐμῷ ποτε ἐπιλέλυται. Ἀλλ'
ἐκεῖνα μόνον ἐπισημειώσομαι, ἃ εἰς ἀνακάλυψιν
τῶν ἀδήλων συνετέλεσε χαρακτήρων, ἀποβ-
ληθέντων τῶν μηδὲν τὸ ὄφελος παρ' ἐχρηκόντων.

§ 100. Παραβάλλω hikf (B. M) πρὸς
hekf (C) κατὰ τὰςδε τὰς τόπους αἱ φωναί
τερματίζονται (1008): κοινοὶ δὲ ἐπὶ τῆς λα-
τινίδος ἀποτερματισμοὶ εἰσὶν, ἐν οἷς μεταξὺ
τεσσαρῶν σοιχείων, μόνον τὰ προπαραλήγοντα
διαφέρει, ἃ ὡς τὰ πολλὰ φωνήεντα εἰσὶν. Ἡ
τοιὰδε εἰκάσια, ὡς i καὶ e φωνήεντα εἰς,
κρατύνεται, διὰ τὸ τὰς τοιαύτας χαρακτήρας
εἶναι τῶν συνεχέστερον ἀπαντῶντων (1003).

§ 1011. Τοιγαρὲν ὅτι i καὶ e φωνήεντα
εἰσὶν ἕκ ἀπίθανον.

§ 1012. Ἀρχὴ τῆς φωνῆς γίνεται κατὰ
τὰ fmif (CG) (1008). Ἄρα ἢ τὸ f ἢ m
φωνῆεν εἰσὶν. Ἀλλὰ γὰρ τὸ m πεντάκις μόνον
εὐρίσκεται, τὸ δὲ f δεκάκις ἢ τετράκις (1003),
τὸ πιθανώτερον ἄρα τὴν περὶ τῶν.

§ 1013. Πιθανὸν ἄρα τὸ f φωνῆεν τυγ-
χάνει, τὸ δὲ m σύμφωνον.

§ 1014. Ἐπισυμῶμαι τὸν τύπον ghfbchg.
(K). τὸ f φωνῆεν εἰς (1003), τὸ ἄρα v
σύμφωνον. ὥστε καὶ τὸ c φωνῆεν εἶναι.

§ 1015. Ἀποσημειῶμαι τοίνυν ὅτι πιθανόν
τὸ μὲν c φωνῆεν εἶναι, τὸ δὲ b σύμφωνον.

§ 1016. Ἐπὶ τῷ gbgrib (L) τρία συμ-
φωνα χῶρεϊ τέττες: b, b, (1015), καὶ γ,
ὅτι ἅπαξ μόνον ἐπὶ τῷ γράμματι φέρεται
(1003).

§ 1017. Τὸ ἄρα g πιθανῶς φωνῆεν ἐστί.

§ 1018. Πάντα ταῦτα τὰ συμπεράσματα,
ἐν τοῖς πιθανοῖς μόνον τίθημι, καὶ τοὶ τὰ
ἔχοντα σαφῶς ἐκ τῶν προτεθέντων ἔπεται·
ἀλλὰ πάντων ὁ θεμέλιος (1012. 1013. 1014)
πιθανῶς μόνον ἔχων ἐστί.

§ 1019. Ἐπὶ τῷ fcgfg (D) πέντε φω-
νήεντα πάρεσιν ἰδεῖν (1013. 1015. 1017).
Ἀλλὰ τότε εἰδέποτε τοιαῦτα τάξει συμβαίνει,
καὶν θῶμεν v καὶ u, τὰ αὐτῶν χαρακτηρῶν
ὑποσημαίνεσθαι καθάπερ καὶ j καὶ i. ὅπερ ἐκ
τῷ ἀριθμῷ τῶν χαρακτηρῶν συμπεραίνεσθαι
δύναται (1014). ψευδὴς ἄρα ἡ ἀρχὴ (1012).
ἐξ ἧς συνεπεράναμεν, ὅτι f, c, g, φωνήεν-
τα ἐστί. τοιγαρὲν ἀποφαινόμεθα, ὅτι τὸ f
φωνῆεν ἐκ ἐστίν, ἀλλὰ τὸ m τοιοῦτον, καὶ τόδε
νῦν ὡς βέβαιον ἔχομεν (1012).

§ 1020. Τίθεμεν νῦν, ὅτι τὸ μὲν m φῶ-
νήεν, τόδε f σύμφωνον.

§ 1021. Ἐκ τέττε ἔπεται, ὅτι τὸ b φῶ-
νήεν (1014).

§ 1022. Ἐπὶ τῷ gbfbcbg (K) τόπον ἔχομεν ἐπίσημον, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ φωνῆεν τρεῖς ἐπαναλαμβάνεται, ἐνὶς ἐκάστοτε ἐπιφερομένη σοιχείῃ. Οὕτως ἔν ἡδὴ καταγράφω τὰ φωνήεντα.

a	a	a
e	e	e
i	i	i
o	o	o
u	u	u.

Καὶ τὰ σύμφωνα ἐπιφέρων, ζητῶ ἔτι ἀνακαλύψαι ἃν ἔχοιμι, τῇ λατινίδι προσεπαιῆκεν φωνῇ. Ἀυτίκα ἔν ἅπαντά μιν legere, edere, emere κτ. ἀνευρίσκω δὲ καὶ amare, fi tibi. τυγχόν δὲ καὶ ἄλλα εὑροίμι ἃν, ἀλλ' ἔπω ταῦτα ζητῶ. συνεινῶ γάρ ἔτι τὸ e συνεχέστατα ἔτω τρεῖς ἐπαναλαμβάνεται.

§ 1023. Τὸ ἄρα b πιθανῶς ἔχειν e.

§ 1024. Οὕτω δὲ καὶ τὸ c πιθανῶς εἶναι r.

§ 1025. Γράφω gibcbieie (I) ὑποση-
e+e

μειῶν τὰς τῶν σοιχείων εὐρεθείσας δυνάμεις. Περαιτέρω i καὶ e φωνήεντα εἶναι (1011), ἀλλ' ἔτω ταῦτα διαταχθῆναι ἔκ ἃν ἔχοιεν, εἰ μὴ θάτερον ὡς σύμφωνον ἐκλαμβάνοιτο, τρεῖς εἰ μὴ θάτερον εἴη j ἢ v.

Ἐὰν ἔν θῶ j, εἰδὲν εὐρήσω. εἰ δὲ θῶ v, αὐτίκα ἔξω revivi.

§ 1026. Τὸ ἄρα i πιθανῶς εἶναι v.

§ 1027. Τὸ δὲ e πιθανῶς ἐστὶν i.

§ 1028. Τὸν αὐτὸν ἔν τόνον καταγράφω ἥδη, μετὰ τῶν ἡγμένων τε καὶ ἐπομένων.

u e r u e r e v i v i
i a b c g i b c b i e i e a c

Καὶ ἀναγινώσκω *uterque revivit*.

§ 1029. Ἄρα τὸ μὲν a ἐστὶ t, τὸ δὲ g ἐστὶ q.

§ 1030. Ἦδη δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ τῷδε τόπῳ ἐπισημειῶμαι τὰς δυνάμεις τῶν σοιχείων τὰς ἥδη ἀνακαλυφθείσας.

e u r i u
h f b h i c e i k f (E F)

καὶ ἀναγινώσκω *esuriunt*.

§ 1031. Τοιγαρὲν h ἐστὶ s, k ἐστὶ n, ἡ f ἐστὶ t. Ἀλλὰ γὰρ εὑρομεν a εἶναι t (1029), διορισέον ἄρα ποτέρῳσε τὸ πιθανὸν ἐπικρατεῖ. Ἐπὶ μὲν ἔν τῶν γεγραμμένων τὸ μὲν a τετρακίς ἀπαντᾷ, το δὲ f τεσσαρասκαιδεκάκις (1003). Μεταξὺ δὲ τῶν συμφώνων τὸ t συχνότατα ἐμφιλοχωρεῖ ἐπὶ τῆς λατινίδος Φωνῆς. Παρὰ ταῦτα τὸ ikf, τρεῖς εὐρίσκεται (B. F. M). τὸ δὲ unt συνήθης ἐστὶ τῆς λατινίδος κατάληξις.

§ 1032. Ἐχω τοίνυν τὸ f ἀντὶ τῷ t, ἡ ζητητέαμοι ἐξ ἀρχῆς ἢ τῷ a δύναμις, καὶ δὴ ἡ ἢ τῷ q. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ, ἡ ἐπὶ ἑτέρα μεταβῆναι δυνάμεθα.

§ 1033. Ἐχομεν ἤδη πρότερον, ὅτι τὸ m
Φωνῆεν ἐς (1020). ἤδη μὲν ἔν' ἀνεκαλύφ-
θησαν e, i, u.

§ 1034. Ἄρα m, ἦτοι a ἐς, ἢ o
(1004).

§ 1035. Καὶ γράφω τοίνυν ἔτω. τὰς τῶν
πρὸς G καὶ H.

tat uatsu

tot uotsu

furf p infini

Δῆλον ἔν' ὡς ἀναγινώσκων δέσιν tot quot fu

§ 1036. Ἄρα, m ἐς, o, καὶ p ἐς q.

§ 1037. Προσέθημι τὴν N. 1028 ἐξετασ-
θέντα τόπον, τὰς ἐκείσαι ἀνακαλυφθείσας
ἀποβάλλων σημασίας (1032), καὶ ἔχω tot
quot fu. er. uere vivi.

Καὶ ἀναγινώσκω tot quot superfuere
vivi p.

§ 1038. Ἐπανορθῶμαι ἤδη τὰς διαμαρ-
τίας N. 1028. καὶ 1029, τὰς ἀνακαλυφ-
θείσας (1032), καὶ ἔχω, a ἐς p, καὶ q
ἐς t.

§ 1039. Ἄρα τὸ γράμματος ἐς.

p e r. i t f u n t

a b c d e f g h i k l

Συμφανὲς ἐς δὲ ἀναγινώσκων. perdita sunt,

§ 1040. Ἄρα d ἐς d. καὶ σ ἐς σ.

§ 1041. Νῦν ἔν περὶ τῶν εἰς τὸδε ἀνακαλυφθέντων ἐδὲν ἀμφιβάλλειν μοι δοκῶ, καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῷ ἐπὶ τῇ καταγραφῇ τῶν ἀνακαλυπτομένων χαρακτήρων, καὶ σημειώσαι τῆς τούτων δυνάμεως, προτεθέντι, ταῦτ' ἔχω.

a	p	e	i	i	u	n	r
b	e	f	t	k	u	o	s
c	r	g	a	l		p	q
d	d	h	s	m	o	q	f

§ 1042. Ῥᾶρα τὰ ἐλλείποντα ἀνακαλύπτεται, εἰ μὲν μεταξὺ τῶν εἰχων τῆ προτεθέντος γράμματος, αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι τῶν χαρακτήρων δυνάμεις σημειώσωσι.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v x y z
 p e r d i t a s u n t . o n a . i n d a i n s
 e k f b c e e f i c l a h f c g f g o i n e b h f
 i n t e r i i t u r . p s t r a t a . u . i e s t
 b h i c c i k f f m f p i m f h i a b c q i b
 e s u r i u n t t o t q u o t s u p e r f u a
 c b i e i e a c g b f b c b g p i g b g r b k d
 r e v i v i p r a e t e r e a q u a e . a . e n . d
 g h i k f s m k h i t e f m .
 a s u n t . o n s u . i t o .

§ 1044. Ἀναγνώσκειν ἔν· perdita sunt bona. τὸ ἄρα l, ἐπὶ b.

§ 1045. Ἐὰν ἔν ἥδη τεθῇ ἀντὶ τῆ l τὸ b, καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ μέρει ἐνθα εὐρίσκεται, ἔχομεν urbp. εἶδει δὲ εἶναι urbs, ὃ καὶ ἑαυτὸ δηλον.

§ 1046. Ῥᾶσα νοῶμεν, ὅτι *strata. u. i est*, ἀναγνωσέον *strata humi est*.

§ 1047. Ἄρα, η ἐστὶν *m*, τότε ὄνομα, τὸ κύριον τὸ ἐπὶ τῷ πρώτῳ τῶν σίχων ἐστὶ *Mindarus* ἐνθα μέντοι ἐστὶ τι ἐσφαλμένως γραφόμενον, λόγος γὰρ ἐστὶ περὶ τῷ *Μινδάρε*.

§ 1048. Λέιπεται ἔν ἐτι *r, s, t*, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ῥᾶσα ἀνακαλύπτεται. καὶ δὴ ἔχομεν τὰ ἐξῆς.

§ 1049. *Perdita sunt bona, Mindarus interiit. Urbs strata humi est. Esuriunt tot, quot superfuere vivi. Praeterea quae agenda sunt consulito*.

§ 1050. Ἐκτέθηται ἡμῖν ἐπὶ λεπτῷ ἡ μέθοδος ἣ αὐτοὶ ἐχρησάμεθα ἐπὶ τῇ ἐπιλύσει τῷ προτεθέντος γραμματος, παραλειφθέντων πάντων τῶν ἀλυσιτελῶν. περὶ αὐτῶν παρατηρήτέον ὅτι πολλῶν τοιούτων ἐρευνήσεων ἐξ ἀνάγκης δεόν ἀποπειράσθαι· ἐπεὶ σπανίως γίνεται περιπίπτειν ἡμᾶς παραυτίκα τῷ μέρει, ἐξ ἧς διὰ τῶν ἐκ συλλογισμῶν ἀνακαλυφθέντων, καινόντι φῶς ἂν πορισάμεθα. Αἱ τοίνυν μεσιτεύσασαι ἐκείναι διερευνήσεις παρελείφθησαν.

§ 1051. Ἀλλ' εἰδὲ πάντα τὰ ἀνήκοντα ταῖς κατὰ μέρος ἐρευναῖς σημειώκα. Ἀπεφηνάμην (1019) μηδέποτε τὰ πέντε Φωιήεντα τοιαῦτα τάξει *scilicet* διατίθεσθαι, τὴν ἀπόδειξιν τῷ τοιούτῳ μὴ ἐπαγαγών, ἀλλ' ἤδη καὶ ταύτην ἔχει.

§ 1052. Τὰ τρία πρῶτα σοιχεῖα διορίζει τὰ ἔχατα. Ἀλλ' ἐκ τῶν πέντε Φωνήντων, ἔλοιτ' ἂν τις τὰ τρία, κατὰ δέκα τρόπους καὶ ἐφ' ἐκάστῃ δὲ τρόπῳ, τὰ αἰρετὰ σοιχεῖα, ἐν τάξει διαφερέσῃ, καθ' ἑξ ἂν τρόπους διαταχθεῖεν.

Ἄρα ἐξήκοντα μόνον δυνατὰ εἰσὶ τῶν Φωνήντων διατάξεις, αἱ τῶν ἐν ταῖς τῷ σίχῳ γραμμάτων ἀνακύπτουσιν (λέγω τῶν fcsfg). ἐξετασθεῖσιν ἔν τῶνδε τῶν ἐξήκοντα ἐκταξεῶν, ἐν ᾗ ἐδεμία δυσχέρεια ἀπαντᾷ, γίνεται Φανερόν, μηδαμῶς ἐνταῦθα τὰ τρία Φωνήντα ἐμφιλοχωρεῖν.

§ 1053. Δεῖ δὲ συχνὰ ἀνατρέχειν ἐπὶ ταῖς τῇδε παραπλησίαις τῶν γραμμάτων μεταθέσεις. διὸ δεόν προγινώσκειν, τὰ περὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν διδασκόμενα.

§ 1054. Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὡς δυνατόν τῆς χαρακτῆρας πολλαπλασιάσασθαι (997). καὶ τότε μείζων ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ἡ δυσχέρεια, ἢ μάλισα, ἐὰν πλείονες ᾖσιν οἱ διαφέροντες χαρακτῆρες, δι' ὧν, τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα τῶν γραμμάτων ἐπισημαίνοντα. Καὶ ἄλλας δὲ ἐτι ἰδιαζόντως δυνατόν μετιέναι τέχνας, εἰς αὐξήσιν τῆς δυσκολίας, ἐν οἷς ἀπασι πολλάς συμβαίνει εἰς κενὸν γίνεσθαι τὰς ἐξερευνήσεις. Οὐμὴν ἄλλα ἐν ἐπιμηκετέρῳ συγγράμματι, ἐκ ἂν χένοιτο ραδίως, μὴ ἢ τοιόνδε τι εὐρεθῆναι, ἐξ ἧς ἂν τις, τῇ παραθέσει πρὸς ἀλλήλας διαφόρων

τόπων τὸ εἰς ἀνάπτυξιν συντελεῖν πορίσασθαι τῆς τῶν χαρακτήρων σημασίας. Πολλάκις δὲ καὶ τὸ τυχὸν ἤρκεσεν, εἰς τὴν ὅλην τῶν μυστηρίων ἀνακάλυψιν.

§ 1055. Ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῶν ποιημάτων τῶν Ὀυαλλιστῶν, περιβάλλεται τινα τοιῶνδε γραφῶν παραδείγματα, ὧν καὶ αἱ διασφαῖσεις προσεπάγονται. Ἀλλ' αἱ τῶν ἐπιλύσεων μέθοδοι οὐκ εἰσὶν ἐκτιθέμεναι, ὥς παραδιδόναι μόλις δυνατόν, ἐπειδὴ τῶν δυσχερεσέων καὶ τὰ προκείμενα γράμματα.

§ 1056. Ἡ τέχνη αὕτη ἔχει ἂν τινα ἰδιότροπον τὴν χρῆσιν ἐπεὶ ταύτης ἡ πράξις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄγει τέλος, ὅτις ἐν τῷ ἀνωτέρῳ (871) παρέχον, καὶ ὅπερ ἕνεκα τὴν τῶν Ἀλγεβραϊκῶν μελέτην συντελεσάτην εἶναι ἐφάμην (814). ταύτης δὲ καθ' ἡμᾶς μόνη ἡ χρῆσις ἂν εἴη, ἐπὶ διαφερόντων τῶν γράφειν τρόπων, ἐφ' ὧν ἀδύνατον ἀνθρώποις εἶναι τὴν διασάφηναι, φασὶν, παρὰ τοῖς τὴν καλεσμένην κλειδα, μὴ ἔχουσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΖ΄.

Περὶ Μεθόδου Συνθετικῆς.

§ 1057. Ἡ Συνθετικὴ Μέθοδος ὑπεργραῖ, ὅσάκις ἐπιχειρῶμεν ἐκτιθέσθαι τοῖς ἄλλοις ὅσα κατὰ νῦν φέρομεν.

§ 1058. Κοινῇ δῆλον, μεθ' ὅσης διαφορᾶς, καὶ τῇ αὐτῇ πράγματι ἐκθέσεις, ποικιλοτρόπως γινόμεναι, τῶς τε ἀκρωμένους καὶ τῶς ἀναγινώσκοντας διατιθέσθαι πεφύκασιν τὴν μὲν γὰρ ευκρινῶς κατανοῶσι, τὴν δὲ ἑδὲ τὴν ἀρχὴν συνίασι, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι τῶν πραγμάτων ἐπισημαινομένων, καὶ μηδὲν περιττὸν ἐπὶ ταύτης φέρε λεγόμενον, ὃ καὶ ἐκείνη μὴ λέγοιτο. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἐκ μόνης τῆς μεθόδου ζητεῖν λείπεται.

Κανὼν Α'.

§ 1059. „Τὰ ὀνόματα, ἐν οἷς, καὶ ἢ „τυχεῖσα ἀσάφεια ἐπικάθηται, πρὸ παντός „ἄλλου ἀναπτύσσειν χρεῶν.

§ 1060. Μάτην γάρ τις διασαφεῖν ἀγωνίζεται τοῖς ἄλλοις, τοῖς μὴ συνιῶσι τὰς φωνὰς, δι' ὧν ἐκτίθεται τὰ ἀναπτυσσόμενα.

§ 1061. Τὶ ἐστὶν ὁρισμὸς ἀνωτέρω (529) ὑπεθέμεθα. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐστὶν ὁρισμὸς τῇ ὀνόματος, ὁ δὲ τῇ πράγματι. τίνι δὲ λόγῳ ὁ πρῶτος κατὰ τὸ δοκεῖν ἐστὶ, καὶ τῷτο ἐθέμεθα (530).

§ 1062. Ἐκατέρω δὲ τῶν ὁρισμῶν ἔργον, ὃ τῆς ιδέας διορισμὸς, εἴτε αὕτη ιδέα τις ἔστω τυγχάνει, ἣν αὐτοὶ ἰδιαζέσθαι πρὸς φωνῇ ἐκδηλῶν πρὸθέμεθα, ὡς ἐν τῷ ὁρισμῷ τῇ ὀνόματος, εἴτε ἢ ὁ λόγος εἴη περὶ ιδέας πραγμάτων τινος διορισμὸς, ὡς ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῇ ὁρισμῷ τῇ πραγματιώδεις.

§ 1063. Ἡ ἰδέα αὕτη ἔτω διοριζέα ἐστίν, ὡς ἀπάσησθ' ἄλλης ἀντιδιατέλλεσθαι. ἔτως γὰρ ὁ τῷ ὅρισμῳ τυγχάνει σκοπὸς, καὶ παρὰ τῷτο ἔδεν ἕτερον δέον ἐν τῷ ὅρισμῳ περιέχεσθαι, ἵνα μὴ εἰς σύγχυσιν περιπέσοιμεν.

§ 1064. Φυλακτέον δὲ, ἀπὸ τῶν ἀσαφῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς ὅρισμοις. ὡς εἶγε ταῦτα ἄφυστα, προτακτέον καὶ τῶν ὀνομάτων τέτων τῆς ὁρισμῆς.

§ 1065. Οἱ ὅρισμοὶ τὰς ἀπλᾶς τῶν ἰδεῶν ἐκ ἀφορῶσι (327). τὰ γὰρ τῶν ἀπλῶν ἰδεῶν ἔδύνανται ἀναπτύσσεσθαι, τοῖς αὐταῖς ἄλλοθεν μὴ εἰληφόσι.

§ 1066. Αἱ τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεις μάλιστα ἀναγκαῖαι εἰσὶν, ἐνθα περὶ τῶν πραγμάτων, ἢ τῶν ὀνομάτων, τῶν συνήθων μὲν ὁ λίγος, ἀλλ' ὧν αἱ ἐννοιαὶ ἐκ ἀποχρώντως εἰσὶ διωρισμέαι· καίτοι ἐπὶ τῶν τοιούτων τὰ πολλὰ οἱ ὅρισμοὶ παραμελῶνται. τὸ ὄν, τὸ μηδέν, ἡ τελειότης, ἡ θέλησις, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀδρανία, κτ. ἔπαρὰ πάντων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἰσὶ νοόμενα.

§ 1067. Τῷ ὅρισμῳ ἤδη προτεθέντος, ἔκετι κατ' ἄλλον νῦν ἐκδεκτέον τὸ ὀριζέν ὄνομα· μηδαμῶς τε τὴν ἐκδοχὴν ἀμειπτέον, ἥνικα ὁ ὅρισμός τῷ ὀριζῶ ἀντικαθίσταται.

§ 1068. Οὐκ ἔστιν ἐπάναγκες τῆς ὁρισμῆς ἐπαξάπαντας πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων πρὸ-

τάττειν· ἄλλῃς ἔχει, εἰ μόνον τὰ ὀνόματα πρὸ τῆς χρήσεως ἐρμηνεύοιτο· παρατηρητέον δὲ μηδέποτε διὰ τῆς ὀρίσμεθ τὴν συλλογιστικὴν ἔξοδον διακόπτειν.

§ 1069. Τῶν φωνῶν δὲ διερμηνευθεῖσάν παρ-
ρατηρεῖν δέον, μηδένα συλλογισμόν δίδοσθαι ἔχειν,
ἐν ᾧ μὴ δύο τέτλαχισον θεωροῖντο προτάσεις
(697), τοιαῦτα δὴ πρ, ὡς ἐκ τῆς τέτων
ἀληθείας, καὶ τὸν συλλογισμόν τὸ ἀληθεύειν
ἐρύεσθαι (708).

§ 1070. Καὶ φανερόν ἄρα ὡς εἶδεν εἶδέναι
πεῖσαι ἐστίν, ᾧ μὴ πρότερον ἢ τινῶν προτά-
σεων ἀλήθεια κατάδηλος γένοιτο. Ἀλλ' ἵνα
γὰρ περὶ ταύτας μηδεμία λαίποιτο δυσχέρεια,
ἐκλεκτέαι εἰσὶ προτάσεις, ἐν αἷς ἂν ἡ παρά-
θεσις τῆς ὑποκειμένης μετὰ τῆς κατηγορουμένης
ἀμέσως γίγνοιτο. Οὐδεὶς γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων,
ὅς ἂν τὰ ὀνόματα συνιέναι ἔχοι, εἶθ' ἐν ἀκαρεῖ
γῆν τῆς χρόνου ὑπενδοιάσαι δυνήσεται (400.
460).

§ 1071. Ἡ τοιάδε πρότασις καλεῖται
ἀξίωμα. οἷον τὸ μέρος τῆς ὅλης ἔλατ-
τον ἐστίν.

Κανὼν Β'.

§ 1072. „Μετὰ τῆς ὀρίσμεθ, τὰ ἀξιώμα-
τα, ἐξ ἧν τῆς συλλογισμὸς ἐπακτέος, σαφῶς
„δεῖ ὑποτιθέσθαι.

§ 1073. Εἰσὶ τινες προτάσεις ἀξιωμα-
τὴν μηδαμῶς εἶναι, ὡς ἀξιώματα δὲ λαμβαν-

όμενα. τὸτο δὲ πολλάκις συμβαίνειν ἐπ' ἀνάγκης. Καλεῖν δὲ ταύτας ἔχομεν **ἀξιάματα** κατὰ τινὰ λόγον, ὃ γὰρ καθ' ἑαυτὰ δῆλα ἐστίν, ἀλλ' οἷς τῆς συλλογισμὸς προτείνομεν πληρέστατα δῆλα καὶ γνώριμα, ὥστε εἶναι ἂν τοῖς ἀποδεικνύειν ἐπιχειρεῖν ἀλυσιτελεῖς καὶ φρεσδον.

§ 1074. Οὐχὶ πάντα διὰ τῶν πρώτων αἰείποτε ἀρχῶν ἐπάγεσθαι δύναται. τινὲς τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιστήμας ἄλλαις ὡς θεμελίους κρήνηζονται, καὶ ταύτας δὴ τὰς θεμελιώδεις, δῆλας εἶναι, τοῖς ἐκείναις τὸν νῦν ἐπιβαλλόμενοις ὑποτιθέμεθα.

§ 1075. Οὐδὲν δὲ διαφέρει, πότερον ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῶν ἀπολύτων ἐπιφέρεται ἀξιωμαμάτων, ὧν ἀμέλειτοι ἢ ἀλήθεια ἀμέσως κατὰ δῆλος, ἢ ἐκ τῶν χετικῶν ἐπ' ἀμφοῖν γὰρ τῶν ὑποθέσεων, εἰ ὁρθῶς τὰ τῶν συλλογισμῶν ἐπιφέρεται, ὅδεμίᾳ περὶ τὸ συμπέρασμα ἀμφισβήτησις ὑπολείπεται (108).

§ 1076. Εἰ ἄπερ ἀναπτύξαι ἡμῖν πρόκειται; πρᾶξιν τινὰ ἀφορᾷ, δὲ τὸν, ὃν διδάσκειν ἐπιχειροῦμεν δύνασθαι τι καὶ ποιεῖν. τίς γράφειν ἐκπαιδεύσει τὸν τῆς δακτύλου κάμψαι μηδαμῶς δυνάμενον;

§ 1077. Τὸ γὰρ τὴν πρᾶξιν ἐκδιδάσκειν, ὅδεν ἕτερον ἐστίν, ἢ τὸν τρόπον ὑποτιθέναι; καθ' ὃν αἱ ἐνέργειαι διευθύνονται. ἀλλὰ τὰς

διευθυνησομένας ἐνεργείας, διωρισμένας πρό-
τερον εἶναι δεῖ.

§ 1078. Ὁ Διορισμός ἔτος καλεῖται αὐτή-
ρια. ἐπιχειρῶν τινα πολλαπλασιάζειν ἐκπαι-
δεῦσαι, αἰτῶμαι τὸ τὰς ἀριθμοὺς τὰς ὑφ' ἐνὶ
μόνῳ χαρακτῆρι δηλωμένους, πολλαπλασιάζειν
αὐτὸν δύνασθαι τετέστι, τὸ τὰ ἐξ αὐτῶν καὶ
δι' αὐτῶν παραγόμενα κατὰ μνήμην προχέ-
ρως φέρειν. καὶ τὸν τῆς Γεωμετρίας παρ' ἐμῶ
ἀκροασόμενον, αἰτῶμαι, γραμμάς τε δύνασθαι
αὐτὸν ἄγειν, καὶ κύκλους καταγράφειν.

Κανὼν Γ.

§ 1079. „Ἐφ' ὧν τις πρόκειται πράξις,
„τὰ αἰτήματα μετάγε τὰ ἀξιώματα ἐς
„τακτέα.

§ 1080. Τόνδε τὸν κανόνα μετὰ τῶ πρό-
τῶδε ἔτως ἐς ἰσχυτέον, ὡς μὴ αἰεὶ τὰ ἀξι-
ώματα καὶ τὰ αἰτήματα πρό πάντων δεῖν τῶν
συλλογισμῶν προεκτιθέσθαι· ἄλλοι γὰρ ἔχει, οἵα-
περ περὶ τῶν ὀρισμῶν προπαρήνηται, εἰ ταῦ-
τα κατ' αὐτὴν τὴν τῶν συλλογισμῶν σειρὰν
ἐκτιθεῖτο, ὅπῃ ἂν παρείκοι, πρόγε τῆς αὐ-
τῶν χρήσεως, ἀλλ' ἔτως ὥστε τὰς συλλογιστικὰς
ἐφόδους μὴ διακόπτεσθαι.

§ 1081. Τοῖς ὀρισμοῖς, καὶ Ἀξιώμασι,
καὶ Αἰτήμασιν ὑποθέσεις ἐνίοτέ τινες προσίδονται.
τῶτο δὲ γίνεται ὁπνίκα ἀναπτύξαι ἐπιχει-
ρῶμεν, τὸ ἐξ ἰδιαζουσῶν τινῶν καμένων περι-
στάσεων ἐφεπόμενον. τῆνικαῦτα δὲ ὁ συλλογισ-

μὸς ὑποθετικὸς ἐστὶ, καὶ τὰς περιστάσεις δέον προεκτιθέναι.

Τῶν ἔτω προδεδιητημένων, χωρητέον ἐπὶ τὴν τῷ προκειμένῳ διάληψιν, ὃ κατὰ μέρος γίνεσθαι δεῖ.

Περὶ δὲ τὴν τῷ ὑποκειμένῳ διαίρεσιν πρὸ παντὸς ἄλλου, τὸνδε τὸν κανόνα παρατηρητέον.

Κανὼν Δ'.

§ 1082. „Τῷ προτεθέντος ὑποκειμένῳ ἢ διαίρεσις, ἔτω διαιτητέα ἐστὶν, ὡς τὰ μέρος, χωρὶς ἑκάστων ἔχειν διαλαμβάνεσθαι.

§ 1083. Τῷ ἔτῳ ἐστὶ νοητέον· ἐντὶ τῶν μερῶν μετὰξὺ δέον εἶναι τοιῦτον, ὅσον ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν διασκέψεως ἔχειν διερμηνεύεσθαι καὶ τῷ ἔτῳ τὸ πρῶτον. Ἐκ τῶν λοιπῶν τὸ δεύτερον ὡσαύτως ἔτῳ ἐστὶν αἰρετέον, ὡς ἄνευ τῶν ἄλλων αὐτὸ ἡμᾶς πραγματεύεσθαι ἔχειν. καὶ ἔτω καὶ πὶ τῶν ἐξῆς.

Κανὼν Ε'.

§ 1084. „Ἡ Διαίρεσις ἣν ἢ τῷ ὑποκειμένῳ ἢ ἡμῖν ὑποτίθῃσι φύσις, προκριτέα τῶν ἄλλων, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀπλῶς μέρη, πρὸ τῶν μᾶλλον συνθέτων ἐκθετέα.

§ 1085. Ὁ Κανὼν ἔτος ὑπάγεται τῷ ἀνωτέρῳ. ταῖς χώραν ἔχειν μόνον τῷ δέον, ἐφ' οἷς πρὸς ἑκάινον ἐδαμῶς μάχεται.

§ 1086. Τὰ τῆς Γεωμετρίας στοιχεῖα διδάσκειν ἐπιχειρήσας, κατὰ τὸν ἑχάτον καὶ

νόνα, τῇδε μὲν διακτινίσαιμιν τὴν διαίρεσιν, τῇδε δὲ χρησίμην τῇ τάξει. Πρῶτον μοι περὶ γραμμῶν ἂν εἴη διαληπτέον· εἶτα περὶ τριγώνων, καὶ τῶν ἄλλων ἐυθυγράμμων χημάτων· εἶτα περὶ τῆς κύκλου πραγματευσαίμην κτξ. Ἀλλ' αἰτελῆς ἂν εἴη πάνυ τῆς πραγματείας ἡ ἔφεδος· τὰ γὰρ περὶ τῶν παραλλήλων γραμμῶν, καὶ τὰ περὶ τῶν καθέτων, ἐκ τῶν περὶ τὰ τρίγωνα ἀποδεικνυμένων ἐπιφέρειν δεόν κτξ. Ἐνθεν τοι ἡ διαίρεσις αὕτη, καὶ τοι τῆς ὑποκειμένης τῇ φύσει δοκῶσα συνάδειν, παραιτητέα ἂν εἴη.

§ 1087. Τηρητέαν δὲ ταύτην εἶναι φαμέν, ὥς ὃ τῷ τετάρτῳ κανόνι ἐμολογεῖν δύναται· καὶ εἴ μοι ἀναπτύξαι παρεῖη, τὰ τοῖς ὑγροῖς τῶν σωμάτων κατὰ γένος θεωρημένοις ἀνήκοντα, διαληπτέον ἂν εἴη πρῶτον, περὶ τῶν ὑγρῶν τῶν ἐν ἡρεμίᾳ, ἔπειτα δὲ, καὶ περὶ τῶν ἐν κινήσει· ἡ γὰρ τῆς ὑποκειμένης φύσεως, τῇδε τὴν διαίρεσιν, καὶ τῇδε τὴν τάξιν ὑποδείκνυσιν. Ἀλλ' ἀπαντὰ τις δυσχέρεαι· ἡ γὰρ ἔνστασις ἦν τὸ διὰ τῆς ὑγρῆς φερίμενον σῶμα πάχει, θλίψις τις ἐστίν, ἡ ἐν τῷ ἡρεμῶντι ὑγρῷ χώραν ἔχουσα, καὶ περὶ ἧς διελθεῖν ἔχ οἶον τε, μὴ πρότερον τὰς ἐν τοῖς ὑγροῖς διαφερέσας κινήσεις προαναπτύξαντας. ταῦτα τοι, διάγε ταύτην καὶ μόνην τὴν ἔνστασιν, ἀπὸ τῆς πέμπτου κανόνος ἀποχωρητέον, καὶ τῷ τετάρτῳ ἀκολουθητέον.

§ 1088. Ἐν τισιν ἀμελεσμένῃς τῆς τετάρτης, τῷ πέμπτῳ παρέπεσθαι κανόνι χρεῶν. τῷτο δὲ ἔνθα μόνον τὸ ὑποκείμενον τὴν διαίρεσιν ἐκ

ἐπιδέχεται τὴν τῷ τετάρτῳ κανόνι συμπίπτουσαν. Τηνικαῦτα κατ' ἀρχὰς θετέον τινὰ, ἃ ὕψερσι μόνον ἀποδειχθῆναι δύνανται, ὡς σεσημειώταμ (581) ἐν αἷς ὁ λόγος ἦν περὶ τῶν θεμελίων τῆς ἠθικῆς σαφηνείας, ἃ ἐπὶ τῶ παραρόντες ἔσωσαν ἀντὶ παραδείγματος.

§ 1089. Περὶ δὲ τῆς διαιρέσεως τηρητέον ἔτι, τὰ μέρη, (εἰ τῷτο παρ' ἡμῖν κεῖται) ὡς εἶον τε ἴσα αἰρεῖσθαι· ἄλλως ἢ γὰρ τῇ τέτῳ ἀνισότητι, καὶ ἢ ἐπίσημος, ἔ προσεκτέον.

§ 1090. Ἐνταῦθα δὲ ἀνάγειν δεόν, καὶ ἃ περ ἀνωτέρω περὶ διαιρέσεως (944. 945), ἐν τῷ περὶ τῆς ἀναλύσεως κεφαλαίῳ παρατετήρηται.

§ 1091. Μετὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν τῶ ὑποκειμένων διαίρεσιν, ἕκαστον τῶν αὐτῶ μερῶν μετιτέον, καταλλήλῳ τάξει τὰς προτάσεις ἐκτιθεμένους, καὶ ἀποδεικνύντας, ὧν ἡ ἀλήθεια, ἢτοι ἀμέσως ἔ καταφαίνεται, ἢ ἔχ ὡς ἥδη προγινωσκόμενη προὔποτίθεται.

§ 1092. Ἄπαν συμπέρασμα, ἐκ δυῶν προκειμένων προτάσεων ἐπιφέρεται, ἐξ ὧν τῆς περιέσεως ἀληθείας, ἢ τῶ συμπεράσματος ἀλήθεια ἡρηται (708).

Κανὼν ζ'.

§ 1093. „Ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν τὰ συμπεράσματα συναπτέα, ἐκ τῶν κρίσμων, καὶ τῶν αξιωμάτων, καὶ τῶν αἰτιμάτων, καὶ τῶν

„ὑποθέσεων, καὶ τῶν προτάσεων τῶν ἤδη προ-
„αποδείχθεισῶν.

§ 1094. Οὐδεμίαν δὲ πρότασιν συγχωρε-
τέον, τὴν μὴ ὅτως ἔχουσαν ἀποδείκνυσθαι,
ἐξηρημένῃ τῇ ἐν ἀριθ. 1088. εἰρημένῃ. ἅλις
γὰρ ἔξει τότε μὲν συγχωρῆσαι ἀναποδείκτως
τὴν πρότασιν, ὕπερον δὲ ταύτην κατασκευάσαι.

§ 1095. Ἀφεκτέον δὲ, καὶ, εἴ τις παρελήφ-
θῃ ὑπόθεσις, τῇ μὴ τὸ ὑποθετικῶς μόνον
ἀληθεῦον συμπέρασμα, ὡς ἀπλῶς τε καὶ ἀπο-
λύτως ἀληθὲς κατέχειν.

Κανὼν Ζ΄.

§ 1096. „Ἀπασα ἀποβλητέα αἱ προ-
„τάσεις, αἱ τῷ ὑποκειμένῳ, περὶ ᾧ ὁ λόγος,
„μὴδὲν προσήκουσαι, μὴδὲ εἰς δεῖξιν τῶν ἀνη-
„κουσῶν τῷ ὑποκειμένῳ τι συμβαλλόμεναι, μὴδὲ
„εἰς σαφῆνειαν.

Ἐκ πείρας καταφανὲς, ὅτι οἱ τόνδε τὸν
κανόνα ἀθετοῦντες, ἐδέποτε τὴν σύγχυσιν ἐκ-
φεύγουσι.

Κανὼν Η΄.

§ 1097. „Αἱ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὑπερ-
„γῆσαι ἀπόδειξιν, προτάσεις, ἐκείων καὶ προ-
„τακτέαι.

Κανὼν Θ΄.

§ 1098. „Αἱ ἀπλᾶ προηγητέαι τῶν συν-
„θέτων, καὶ αἱ κατὰ γένος τῶν μερικῶν.

Οὗτοι οἱ κανόνες πολλάκις ἅμα τηρεῖσθαι
 ἔδύνανται· ἐπεὶ δὴ τὰ πολλὰ συμβαίνει, τὴν
 ἀπλὴν πρότασιν ἐκ τῆς συνθέτου μόνον πεφυ-
 κέναι ἐπάγεσθαι, καὶ τὴν ἐν γένει, μὴ προ-
 αποδειχθείσης τῆς κατ' αὐτὴν μερικωτέρας ὑπο-
 θέσεως, μὴ ἔχειν ἀναπτύσσεσθαι ἐπὶ γὰρ τῶν
 ἔτω συμβαινόντων, ἀμελεσμένον τὸ ἔχαστε κα-
 νόνοσ, τῷ πρὸ τέτου δέον ἀκολουθεῖν.

§ 1100. Πολλὰ ἔχομεν παρ' Εὐκλείδῃ πα-
 ραδείγματα, ἐν οἷς αὐτῷ τινὲς τάξεως παρὰ-
 βασιν κατηγορήσαν, μὴ καλῶς προσεχηκότες
 δηλαδὴ τῇ τῶν κανόνων ὑπαλληλία, ἣν τηρη-
 τέον ἐπὶ τῆς τάξεως.

Κανὼν I.

§ 1101. „Μεθ' ἐκάστην τῶν προτάσεων, πρῶ-
 „τον ἀποδεικτέα αἱ ἐξ αὐτῶν ἐκχύσεσ ἐπό-
 „μεναί· ἔτα αἱ πρὸς αὐτάς ἀναφορὰν ἔχουσαι·
 „ἔτω δὲ, ὡς αἰεὶ προηγέσθαι ὧν ἡ ἀναφορὰ
 „γενωτέρη.

§ 1102. Τῷδε τῷ κανόνι τὸ μέρος τὸ δεύ-
 τερον ἔτω νοητέον, ὥστε χάραν ἔχειν μόνον
 ἐφ' ὧν ταῖς ἀμέσως δυσὶ προτέραις ἐκ ἀπο-
 μάχεται· εὐλόγως γάρ Εὐκλείδης διέσκησε τὴν
 ις. καὶ λβ. τῷ πρώτῳ τῶν στοιχείων, καὶ τοι
 λόγος ἐφ' ἐκατέρας, περὶ τῆς ἐκτὸς γωνίας
 τῷ τριγάνῳ.

§ 1103. Οὐ πολλή τις ἀπαντᾷ ἡ δυσχέρεια
 ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῶνδε τῶν κανόνων. Κατ' ἀρ-

χὰς μέντοι, ἕως καλῶς ἐθιδῶμεν, συντελέσει
 ἡμῖν εἰς πρᾶξιν τὰ ἐφεξῆς ἐπιβοηθήματα.

§ 1104. Σημειωτέον ἡμῖν, καὶ καλῶς διο-
 ριζέον ἐκείνο, ὅπερ ἀναπτύξαι ἐπιχειρῶμεν,
 διὰ τινος καταλόγου, ἐν ᾧ ἂν ἅπασαι περι-
 ἔχοντο αἱ ἀποδεικτέαι προτάσεις, συντόμως
 ἐκδηλόμεναι· ἢ μᾶλλον, ἀπλῶς ἐπισημαίμεναι.

§ 1105. Εἴτα ζητεῖν ὀφείλομεν τὰς λόγους
 ἄπαιτας, δι' ὧν τότε ἡμῖν δοκῶν, ῥᾶτα πάν-
 των, καὶ συντομώτατα, αἱ τοιαῖδε ἂν ὑπο-
 δειχθῶεν προτάσεις· ταυτὶ δὲ τὰ ἐπιχειρήμα-
 τα, ἥτοι οἱ λόγοι, καὶνὰς τινὰς περιέχουσι
 προτάσεις, ἅς ταῖς ἐπὶ τῷ καταλόγῳ προτέ-
 ραις προσιδέναι δεῖ.

§ 1106. Εἴτα δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς, δι' ὧν
 αἱ καινὰ αἱ δὲ προτάσεις, εἴτε ἀμέσως, εἴτε
 διὰ τῆς προίδε τῶν ἐπὶ τῷ καταλόγῳ προ-
 τάσεων ἐπιφέρονται, προσσημειωτέον.

§ 1107. Τελευταῖον καὶ τὰ ἀσάφειαν ἔχον-
 τα τῶν ὀνομάτων, παρασημειωτέα· ὥσπερ δὴ
 καὶ τὰ αἰτήματα, καὶ τὰς ὑποθέσεις, εἰ καὶ
 περὶ ὑποθέσεων ὁ λόγος (1079. 1081).

§ 1108. Πάντα τὰ ἔτιωσ ἤδη προσημει-
 ωθέντα, διὰ τῶν ἐκτεθέντων κανόνων, εἰς
 τάξιν ἀκτέον, ἔτω δέτοι, ὥς περὶ ἐκάστη,
 τὸν λόγον συνειδέναι, ἀνθ' ὅτε γε ὧδε μᾶλλον,
 ἢ ὧδε, τόδε ἢ τόδε ἀναφέρομεν.

§ 1109. Τῶν παίτων ἔτω διατεθέντων, αἰαπτυκτέον τὰ ἀπλᾶς σεσημειωμένα, ὅπερ ἦτοι συνεχεῖ λόγῳ, ἢ ὡς ἔθος τοῖς μαθηματικοῖς, ἐκ διαλειμμάτων ποιητέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Περὶ Μεθόδου τῆς Μανθάνειν.

§ 1110 Μὴ οἶοντε εἶναι ἀνθρώπους δύο, τὴς ἀκριβῶς τὰς αὐτὰς ἔχοντας ιδέας διδοθαι, ἀναμφισβήτητον εἶναι. Εἴπερ γὰρ, περὶ πάντων ἂν ἐπίσης τε καὶ συμφώνως ἐφρόνεν· ἔδῃς δὲ, ἐν αἷς αὐτὸς ἔχει ιδέαις, ἐκείναις διορίσαι δυνατόν, ὧν ἄλλος τις ἀμοιρεῖ.

§ 1111. Περὶ τέτων ἀλλ' ἔν κρίνειν ὀφείλει, ὅς τις ἀναπτίξαι τι τοῖς ἄλλοις ἐπιχειρεῖ, ὃ γὰρ ἔχει πασῶν ἔτος τῶν ιδεῶν διαμνημονεῦσαι, αἷς προσέχει ὑπὲρ ἀριθμὸν εἶσιν, αἷς κοινὰς τινὰς ἔσας καὶ πεπατημένας ὑποτίθῃσι καὶ τοῖς ἄλλοις προσιπτειν, ἀφορμῆς διδομένης ἀλλ' ἐν τέτῳ τις ἀπάτη ἐμφιλοχρήσειε. τὰ πολλὰ γὰρ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐκ ἀγνοόμενα εἶναι πείθονται, ἅπερ αὐτοὶ καθ' ἐκάστην κατὰ νῦν φέρει.

§ 1112. Διὰ δὲ τῆτο, τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὑποτιθέμενα, καὶ περ ἔυκρινῶς καὶ διακεκριμένως, ἐκ αἷι κατὰ τὸν αὐτὸν νῦν ἐκλαμ-

βάνονται παρὰ τῶν αὐτὰ διερμηνευόντων. Διὰ τῆτο ἔκ αἰ ἔτοι ἅπασαν τὴν δύναμιν τῶν λόγων συνίασι. τίς δ' ὀρίει, ὅπε καῖται ἡ ἑλ-
λειψις ;

§ 1115. Διὰ τῆτο τὴν τῆ πράγματος γνῶσιν πολλάκις θηρώμεθα, μόνον μετὰ τὸ ἐπαναλαβεῖν πλεονάκις τὴν ἔρευναν, καὶ μετὰ τὸ παραθέσθαι τὰς ὑπολήψεις διαφόρων συγ-
γραφέων τῶν περὶ τῆ αὐτῆ, ἥτοι συμφωνούν-
των, ἢ διαφωνούντων. Πάντες γὰρ ἐν τῇ μέρει ἰδεῶν τινῶν ὀλιγοῦσιν, ἃς ἤδη γνωρίμους ὑπο-
τιθέασιν, ἀλλ' ἔ τῶν αὐτῶν οἱ πάντες ἔ χά-
ριν διὰ τῆς παραθέσεως, ἁπάσας πορίζόμεθα
τὰς ἰδέας, αἱ πρὸς ἐντελῇ τῇ ὑποκειμένῃ κα-
τανόησιν ἀναγκαῖαι εἰσιν.

§ 1114. Οὐ μὴν ἅλις ἂν ἔχοι, τὰ ὑπὸ
τῶν ἄλλων ἡμῖν ἀναπτυσσόμενα συνιέναι· δεῖ
καὶ τὰς προβαλλομένους λόγους διὰ μελέτης σφίσι,
ὡς ἰδίους ἀποκαθιστᾶν, ἕτως ὥστε τὰς ἃς πο-
ρίζόμεθα γνώσεις, ταῖς ἄλλοθεν ποθεν ἡμῖν
γνωσκομέναις, εἰς ἐν συνέρχεσθαι.

§ 1115. Προβάλλεταί μοι τις πρότασις ταύ-
της οἱ λόγοι ἰχυροῖμοι εἶναι δοκεῖσι. ταύτην ἀπο-
δέχομαι. Ἀλλ' ἔκ ἐνωῶ, ἀντιμαχομένην αὐτὴν
εἶναι, τῇ ἣν περ ὡς ἀληθεῖ ἤδη πρέχον. Ἀλλὰ
γὰρ τὴν πρέσφατον προσέδοι καὶ δύναμαι, εἰμὴ
τὴν πάλαι δόξαν, μετὰ πασῶν τῶν αὐτῇ
συιαδουσῶν, κῦθις ἀνεξετάσω. ὕπερτις ἀπά-
τη· πόθεν δὲ, καὶ ἐν τίνι; τῆτο δὴπερ διορι-
σέον· ἢ γὰρ ἀμφισβητητέον (666).

Εἰ τέτοις τὸν νῦν προσῆχον οἱ ἄνθρωποι, ἔκ ἂν τοσαύταις ἐνεδίδεν ὑπολήψεσι μαχομένας τε καὶ ἀντιπιπτέσας.

§ 1116. Πολλοὶ τῇ μνήμῃ μόνον ἐγκολάπτουσιν, ἅπερ ἀκέραιον, ἅτε ἀναγινώσκουσιν· ἐπιχειρήμασι δὲ πολλάκις χρῶνται, ὧν τὸ ἀδυνάει ἐν ἄλλαις ὑποθέσεσιν ἐπιγιγνώσκουσιν, ὅτε τὰς παραπλησιωτάτας μὲν τῶν λόγων, ἐν ἄλλῃ δέ τινι ὑπόθεσι ἐνηρμοσμένους, ἀποβάλλουσι.

Ἄλλ' οἱ ἐφεξῆς κανόνες, οἷς τε συντελεῖν εἰσὶ, παντὶ τᾷ γινώσκειν ἑαυτᾷ τῶν ὄντων ἀληθῆ πορίσασθαι σπεύδοντι.

Κανὼν Α΄.

§ 1117. „Ἐπειδὴν πρῶτον ἐπισήμῃ τινὶ „τὸν Νῦν ἀφοσιῶμεν, πρὸς πορισμὸν τῶν ἰδεῶν „ἐπιπόνως σπευδάσθαι ὀφείλομεν, ὅσαι αὐτῇ ἀνήκουσιν εἰσὶ. καὶ διατάσσειν δὲ αὐτάς, ὡς ἂν „ἄμεινον ἔχοι, ὥς γε γενικὴν τινα καρπῶσαι „ιδεῶν τῶν ὁλοχερῶς συλήματος.

§ 1118. Ἡ αὕτη δὲ ἡ πρώτη γινώσκουσα τῇ μνήμῃ κυρίως ἐστὶν ἀνήκουσα. Οὕτω γὰρ περὶ τῆς τῶν συλλογισμῶν σφαιρότητος ὁ λόγος. Δι' ἀναγνώσεως τὴν τριάνδε γινώσκουσαν προσκτώμεθα, ἣ δὲ ἀκροάσεως τῶν διδασκόντων. καὶ τοι δὲ ἡ γινώσκουσα ἥδε μόνον ἱστορικὴ ἐστὶν, δεῖ γὰρ μετὰ σπευδῆς ἐκείγουσα, τὸν νῦν τῶν ἀναπτύσσοντες ἡμῖν τὴν ἐπισήμην θηράσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἀληθῆ ἄλλως ἐπισήμην λαβεῖν ἂν ἐλπίσαμεν, μὴ

τὴν κατὰ γένος ταύτην τῷ συστήματος ἐπί-
γνωσιν τῇ τῷ μνημοικῷ δυνάμει προτερον ἀνα-
τυπώσαντες. Τὰ μέλλοντι οἰκοδομεῖν, πρὸ παν-
τὸς τὴν ὕλην παρασκευαζέον ἐσίν.

Κανὼν Β'.

§ 1119. „Μετὰ τὴν πρῶτον σημειωθεῖσαν,
„καὶ δευτέραν ἄλλην τῆς ἐπισήμης ποιητέον
„ἀνάκρισιν, ἐν ἣ τῆς θεμελίως αὐτῆς δοκι-
„μαζέον, καὶ τὸ κράτος τῶν λόγων διασαθ-
„μητέον. Ζητητέον δὲ ἄλλοθεν, καὶ ἅττα τὰ
„τοῖς ἂν ἔχει ἀντιπροτείνεσθαι, καὶ ὅθεν αὐ-
„τοῖς μείζων ἰχὺς προσεθείη. Οὐδὲν γὰρ ἐπὶ
„τῆς δευτέρας ταύτης ἐρεύνης, συγχωρητέον
„ἐπιχείρημα, ὃ μὴ κατ' ἐνάργειαν κατανοοῖτο
„ἢ δυνάμει.

§ 1120. Ὁ ταῦτα παραφυλαττόμενος,
ἐδένα ἐδέποτε λόγον ἐπὶ μιᾷς προσήσεται ὑπο-
θέσεως, ὃν ἂν ἐπίτιμος ἄλλης ἀπώσαιο.

Κανὼν Γ'.

§ 1121. „Προπορισάμενος δέ τις ἀσφαλῆς
„τὰς ιδίαις ἐπὶ τῇ προκειμένῃ ἐπισήμῃ, καὶ
„ἐπὶ τὰς χεῖρας τὰς τέτων, καὶ τὰς τῶν προ-
„τάσεων ἀλληλεσχίας, ἰδιαζόντως προσέχειν
„ὀφείλει, ὡς ἂν ἐυτάκτως ἅπαντα διατάτ-
„τοι, καὶ οἷον ἴδιον ἑαυτῷ ποιήσῃ τὸ τῆς
„ἐπισήμης σύστημα.

§ 1122. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διατάξει, εἰ ἐπὶ
τῷ ἀνωτέρῳ κεφαλαίῳ ἀναπτυχθέντες κανόνες,
ὡς λίαν συντελέσσι.

§ 1123. Ὁ τᾷδε τᾷ τρίτῳ κανόνι ἐπόμενος, ῥᾶστα διορίσει, τὸ μὲν βέβαιον, τὶδ' ἀβέβαιον ἐν τῇ ἐπισήμῃ δίδοται, τότε ἐναργῆς εὐμαρῶς ἀπὸ τῆ ἀσαφῆς διαστήσει.

§ 1124. Ὁ ὅτως ἐπιμελῶς τὸν νῦν τῇ κατ' ἐπισήμην γνώσει ἀφοσιούμενος, τὰς τῶν διαφερουσῶν ἐπιστημῶν χέσεις ῥαδίως συνήσει, καὶ ὅσα οἶδεν, ἀλλήλοις τᾷ τοιούτῳ συνήρηται.

Κανὼν Δ'.

§ 1125. „Καινὰς δὲ ἔπειτα ἐν ταύτῃ τῇ „ἐπισήμῃ ιδέας προσσориζόμενος, ἀνοίσει ταύτας, πρὸς αἷ χέσιν ἔχουσι.

Οὐδὲ γὰρ ἀπόχρη τὸ καινὰς ιδέας προσκλήσασθαι, τῇ ἐπισήμῃ προσανηκῶσας, ἣν περ θηράμεθα. δεῖ δὲ φυλάττεσθαι καὶ τὴν ἀναφωσκόμενὴν ἐντεῦθεν τῶν ιδεῶν σύγχυσιν, τὴν ἐν τῇ τέτῳ συναφείᾳ μετὰ τῶν ὧν πρότερον ἔχομεν.

§ 1126. Ἐπὶ τὸ σύστημα, ὃ κατὰ νῦν φέρομεν, τὰς καινὰς τῶν ιδεῶν ἀνάγοντας, τὸν ἑκάστη ἴδιον τόπον ἀπονέμειν χρή. Ποιητέον δὲ τῷτο μετὰ ἀτενῆς τῆς προσοχῆς, δι' ἧς καὶ ἄλλα πολλάκις καινὰ συμβαίνει ἀνακαλύπτεσθαι.

Κανὼν Ε'.

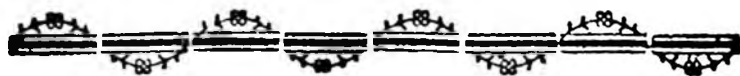
§ 1127. „Ἐτοίμως ἑκάστον ἔχειν χρεὼν τὴν „ψυχὴν, πρὸς τὴν οἰασθῆν ἐξαπάτης ἐπ' ἀνόξω. „θῶσιν.

§ 1128. Ὅσω ἂν ἐπιμελῶς προσέχοι τις τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἐρευνῇ, ἐλεγερεῖς ἐπισήμης προκείμενης, μόλις οἶοντε, τῇ δικαίᾳ προσοχῇ ἅπαντα διασαθμήσασθαι, καὶ τὸ πᾶσαν πάντῃ ἀπάτην διαφυγεῖν, κρεῖττον ἢ κατὰ ἄνθρωπον.

§ 1129. Συνεχῆς ἄρα καὶ ἀδιάλειπτος ἡ προσοχὴ ἐναπαιτεῖται. καὶ τῶν εἰς περιτροπὴν τῶν ἡμετέρων δόξασμάτων, ἢ κατασκευὴν τῶν ἐναντίων λεγομένων, τὴν ἐρευναν, ἐδέπτεται παραιτεῖσθαι δεόν.

§ 1130. Οὐδέποτε τὴν ἀντιφερομένην διασαθμώμενοι δόξαν, πρότεσίν τινα ἀποσυνβαλίζειν δεῖ, δι' ἐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι τῷ καθ' ἡμᾶς ἔχ' ὁμολογεῖ συστήματι. Ἐρευνητέον δὲ τὰς θεμελίους τῶ ἐναντίου συστήματος, ὧν ἰχυρῶν ὄντων, καὶ τὸ ἀθενὲς τῶ ἡμέτερου συστήματος ἀποδεικνύντων, αὐτὸ τῷτο παραιτητέον.

ΠΑΡΑΡΓΗΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Γενικά τινα περὶ τῶ συλλογισμῶ
καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προτάσεων τε
καὶ ὁρῶν.

§ 1131. Ἐπὶ τῶ Κ'. κεφαλαίῳ τῆς Λο-
γικῆς, διελήφαμεν περὶ τῶ Συλλογισμῶ· εἰδο-
μεν δὲ τὸν συλλογισμόν χώραν ἔχειν, ὅσας τις
ιδέαι δύο, δι' ιδέας μεσιτευέσης παραβίβοντα,
ἧ δὴ παραθέσει τὸ ἐπιχείρημα συνίστασθαι ἐλέ-
γομεν.

§ 1132. Ἡνίκα τῷτο ἀπλόστα πάντα
γίνεται, ὡς ἐν ἀριθμ. 697 ἐκτέθεται, τὸ
ἐπιχείρημα **Συλλογισμὸς** καλεῖται, ἀπ-
λῶς τε καὶ τέλειος.

Εἴρηται δὲ, καὶ ἰδιάζεσθαι τινα τέχνην εἶναι,
τῆς διαμορφώσεως τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ τῆς
τῶ ὅπως ἔχει δυνάμεως αὐτὰ, ἐπικρίσεως.
τῆς δὲ τέχνης ταύτης, καὶ σύντομος τις ἡμῖν
ἐπηγγέλται (711) ἐκθεσις· ἣν ἤδη παρέχομεν.

§ 1133. Διαληπτέον δὲ πρῶτον περὶ τῶ
Συλλογισμῶ τῶ τελείῳ· εἴτα καὶ περὶ

τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως ἦτοι περὶ τῶν
Συλλογισμῶν τῶν ἀτελεσέρων.

§ 1134. Ἐπὶ τῷ Συλλογισμῷ τρεῖς εἰσὶν
ὅροι· Μείζων, Ἐλάσσων καὶ Μέσος.
καὶ ὁ μὲν, καὶ Μείζον, λέγεται Ἄκρον,
ὁ δὲ ἄκρον, ὁ δὲ ἀπλῶς, τὸ Μέσον.

§ 1135. Ἐν τῷ συλλογισμῷ καὶ τρεῖς αἱ
προτάσεις, ἡ μὲν Μείζων, ἥτις καὶ ἀπλῶς
πρότασις καλεῖται ἡ δὲ Ἐλάσσων,
ἥτις καὶ πρόσληψις λέγεται καὶ αὗται αἱ
δύο, καὶ προκείμενα ἀκέσιν. Ἡ δὲ τρίτη
ἐστὶ τὸ Συμπέρασμα ὅρα περὶ τέτων
ἀπάντων (697 — 701).

Ἵνα δὲ τὰ ταῖς προτάσεσι τῶν ἐπιχειρη-
μάτων ἀνήκοντα ἀναπτύξωμεν, τοῖς ἐν τῇ Λο-
γικῇ περὶ τῶν προτάσεων προληφθεῖσι, καὶ
ἕτερ' αὐτὰ ἤδη ἡμῖν προωφετέον.

§ 1136. Τῇ ποσότητι καὶ τῇ ποιότητι προ-
σέχοντες τῶν προτάσεων, εἰς τέτταρας αὐ-
τὰς διαιρημένας κλάσεις κατείδομεν (419).
Ταυτὶ δὲ τὰ τέτταρα εἶδη σημαίνεται διὰ τῶν
σοιχείων Α Ε Ι Ο.

§ 1137. Τὸ μὲν Ε, τὴν καθόλου κατά-
φασιν δηλοῖ· τὸ δὲ Ε, τὴν καθόλου ἀπόφασιν,
τὸ δὲ Ι, τὴν μερικὴν κατάφ. τὸ δὲ Ο, τὴν
μερικὴν ἀπόφ.

§ 1138. Ἡ καθόλου πρότασις τὴν ἐπὶ μέρους περιέχει τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἐν ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τινὲς περιέχονται. ἡ μὲν Α περιέχει τὴν Ι, ἡ δὲ Ε τὴν Ο.

§ 1139. Ὁ κανὼν ἔτος ταῖς μὲν καταφασκέσαις προσαρμοζόμενος, λέγεται τὸ κατὰ παντός λεγόμενον· ταῖς δὲ ἀποφασκέσαις, τὸ κατὰ μηδενός.

§ 1140. Τῷ καθόλου, ἢ ἐν μέρει τὸ ὑποκείμενον εἶναι, τὸ καθόλου τε καὶ ἐν μέρει τῆς προτάσεως ἡγεῖσθαι, ἐκ τῶν εἰρημένων (414. 415) ἔπεται.

§ 1141. Τῆς ἄρα καθόλου τὸ ὑποκείμενον καθόλου· καὶ τῆς κατὰ μέρος, κατὰ μέρος.

§ 1142. Παρὰ ταῦτα, τῆς καταφασκεύσεως τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἐπὶ μέρος· ὁδέποτε γάρ, ἢ μέρος, ἢ κατάφασις τὸ κατηγορούμενον ἀφορεῖ. Πᾶς ἄνθρωπος ζῇ. ὁ περὶ ζωῆς ἀπάσης ὧδε ὁ λόγος.

§ 1143. Τὸ κατηγορούμενον τῆς ἀποφασκεύσεως, αἰ καθόλου. ἀπὸ γὰρ τῷ κατηγορούμενον, ὅσον ἐγχωρεῖ ἐκτεινομένον,

τὸ ὑποκείμενον ἀφίσταται. τίς ἄνθρωπος ἔκ ἐς λευκός. περὶ πάσης ἁλὲ ὁ λόγος λευκότητος.

Ἐκ τούτων τὰ ἐξῆς συμπεραίνεται.

§ 1144. Τῶν προτάσεων. τῆς μὲν καθόλου ἀποφασκέσης, μόνης, ἅμφω οἱ ὅροι καθόλου (1141 — 1143).

§ 1145. Τῆς δὲ ἐν μέρει καταφασκέσης μόνης, ἅμφω ἐπὶ μέρος (1141 — 1142).

§ 1146. Τῆς δὲ δὴ καθόλου καταφασκέσης, ἢ τῆς ἐν μέρει ἀποφασκέσης, ὁ μὲν καθόλου, ὁ δὲ μερικός. ἅμφω δ' ἔχι (1144. 1145).

§ 1147. Καὶ ἡ μὲν καταφάσκουσα, ἣς ὁ ἕτερος ὅρος καθόλου, καθόλου (1141. 1142).

§ 1148. Ἡ δὲ ἀποφάσκουσα, ἣς ὁ ἕτερος μόνον καθόλου, ἐπὶ μέρος (1141. 1143).

Ἐκ τῶνδε δὴ τῶν προτάσεων τὰς κανόνας ἐπιφέρομεν, δι' ὧν διορίζομεν, εἴπερ τὸ τῷ συλλογισμῷ συμπέρασμα ἐκ τῶν προτεθέντων συμβαίνει, καὶ ἐξ ὧν διδασκόμεθα, τίποτε ἐν τῇ τῷ συλλογισμῷ κατασκευῇ παρατηρητέον ἔστι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν κανόνων τῶν συλλογισμῶν.

§ 1149. Ἐν τῷ τῷ συλλογισμῷ συμπεράσματος, τὸ μείζον τῶν ἁκρῶν, ἐπὶ τὸ ἑλαττον

ἀναφέρεται. ἵνα δὲ τῷτο γένηται, ἐν μὲν τῇ μείζονι προτάσει, τῷ μείζονι ἀκρῶ τὸ μέσον παρατίθεται, ἐν δὲ τῇ ἐλάσσονι, τῷ ἐλάσσονι (697).

Τῶν δὲ τοιῶνδε παραθέσεων κανόνες οἱ ἑφεξῆς.

§ 1150. „Α'. Ἐπὶ παντὶς Συλλογισμῷ „τρῆς μόναι οἱ ὅροι εἰσὶν, ὧν ἕκαστος δις μόνον παραλαμβάνεται (713. 1149). ὥς „ἐπὶ τῶν τριῶν προτάσεων ἕξ ἀριθμεῖσθαι ὅρους.

§ 1151. „Β'. Τὸ μέσον, εἰδ' ὅλον, ἔτε μέρος εἰσὶσι τὸ συμπέρασμα.

§ 1152. „Γ'. Τὸ μέσον ἅπαξ γῆν καθολῶς ληπτέον (714).

§ 1153. „Δ'. Οἱ τῷ συμπεράσματος ὅροι, „ἢ κατὰ μείζονα τὴν ἔκτασιν ἐν αὐτῷ ἐκληπτέσι, ἢ ἐν ταῖς προκειμέναις.

Τῷτέσι τὸν ἐν τῇ προκειμένη κατὰ μέρος ὅρον εἰ χρὴ καθόλου λαμβάνειν ἐν τῷ συμπεράσματι. τὸ γὰρ συμπεράσμα μόνον τὸ ἐν ταῖς προκειμέναις παρατεθὲν τῷ μέσῳ περιέχειν δύναται (708).

§ 1154. Παρατηρητέον δὲ, ὥς εἰάν τὸ ἔλαττον ἄκρον τῷ συμπεράσματος ἐν τῇ ἐλάττονι καθόλου ἢ, ὅτι δήποτε περὶ αὐτῷ δέκνυται, εἰδὲν μᾶλλον τῷτῷ ἢ ἐκείνῳ τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν ἀνάγεσθαι δεῖ. ἐπειδὴ δὲ ὑπάρκειται ἐν τῷ συμπεράσματι, τὸ καθ' ἃ ἢ κατὰφασις, ἢ ἀπόφασις γίνεται, καθόλου ἄρα ἔσται καὶ

τῷ συμπεράσματι, ἢ τῷ καθόλου αὐτῷ μεταδώσει (1141).

§ 1155 „Ε'. Ἐκ δυεῖν ἀποφασκυσῶν ἔδεν „συμπεραίνεται.

Τὸ γὰρ μέσον ἐν ταῖς προκειμέναις ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἁκρῶν ἀποδιίχεται. Διὸ ταῦτα ἐπ' ἂν συναφθεῖεν ἀλλήλοις παρὰ τὸτο, ἐπ' ἀλλήλων ἀποζευχθεῖεν.

§ 1156. „Ζ'. Ἐκ δυεῖν καταφασκυσῶν, „ἀποφατικὸν ἔδεν συμπεραίνεται.

Οὐ γὰρ οἶοντε ἀποζευχθῆναι ἀλλήλων τὸς ὅρους διὰ τὸ τῷ μέσῳ προσυνῆφθαι.

§ 1157. „Ζ'. Ἀείποτε τὸ συμπέρασμα „τῷ χείρονι ἔπεται.

Χείρον δὲ ποιῶ μὲν ἀπόφασις, ποσῷ δὲ τὸ ἐν μέρος.

§ 1158. Οὐδέποτε καταφατικὸν εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀποδείξειεν ἂν ὁ μέσος ἕως, ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἁκρῶν ἀποδιιζόμενος. Διὸ καταφήσειν ἔχ οἶοντε τὸ συμπέρασμα, θατέρας τῶν προκειμένων ἀποφασκόμενης.

§ 1159. Ἀλλὰ ἢ ἐπὶ μέρος εἶναι τὸ συμπέρασμα, ἐπὶ μερικῇ τῶν προκειμένων θατέρα, δείκνυται ὧδε. Ἦτοι γὰρ ἄμφω καταφάσκουσιν, ἢ γὰρ ἢ ἑτέρα (1155)· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ Α'. θατέρας μερικευομένης, τρεῖς ὅροι τὸν ἀλάχιζον ἔσονται ἐπὶ μέρος, τῶν ἐν ταῖς προκειμέναις τετταύρων (1145. 1146), καὶ ἐπὶ

μόνον Καθόλου· τὸ δέτοι μέσον, ἅπαξ τελέ-
χισον, καθόλου ληφθήσεται (1152). ὥστε
ἄμφω οἱ τῶ συμπεράσματα ὅροι, κατὰ μέ-
ρος κείσονται (1155). διὸ μερικὸν καὶ αὐτὸ
ἔσαι (1155).

Εἰ δὲ τὸ Β', διὰ τὸ μερικὴν ὑποτίθεσθαι τῶν
πρεκειμένων θατέραν, δύο μόνον ὅροι καθόλου
ἔσονται ἐν αὐταῖς, εἴτε τῆς ἐν μέρει καταφασ-
κῆσης, καὶ ἀποφασκῆσης τῆς καθόλου (1144.
1145), εἴτε καὶ ἀνάπαλιν (1146). ὅθεν τὸ μέσον
ἅπαξ καθόλου κείσεται· καὶ ἐν ταῖς συμπεράσ-
ματι ἄρα ὁ ἕτερος τῶν ὁρῶν μόνος καθίλει
ἔσαι. τὸ δέτοι συμπέρασμα ἀποφατικὸν (1158),
καὶ ἐπομένως ἐν μέρει (1144).

§ 1160. „H'. Ἐκ δυῶν ἐπὶ μέρους τῶν προ-
κειμένων εἰδὲν συμπεραίνεται.

§ 1161. Ἐὰν ἄμφω καταφατικῶς ὦσιν,
ἅπαντες οἱ ὅροι ἔσονται μερικοὶ (1145). τό-
τε μέσον εἰδ' ἅπαξ καθόλου ληπτὸν. Οὐκ ἄρα
ὑγειὲς τὸ συμπέρασμα. (1152). Εἰδ' ἄμφω
ἀποφατικῶς, εἰδὲν αὖθις οἶοντε συμπεραίνεσθαι
(1155). Εἰ δὲ ἡ ἑτέρα μὲν ἐν καταφάσει, ἐν
ἀποφάσει δὲ θατέρα, ἓνα καὶ μόνον ἔξωσιν
ὅρον καθόλου (1145. 1146). ὁ δὲ ὁ μέσος ἂν
εἴη (1152). ἀμφότεροι δὲ οἱ ἐν ταῖς συμπε-
ράσματι ἐπὶ μέρους ὅπερ εἴχ' οἶοντε (1145)
ἀποφάσκοντι (1157).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ συλλογιστικῶν τρόπων τε καὶ
χημάτων.

§ 1162. Τὴν δεξιὰν τῶν προτάσεων, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ὄρων διάθεσιν, ἐφ' ᾧ ὁρθὸν ἔπεται τὸ συμπέρασμα, τὸ τῷ συλλογισμῷ εἶδος συνιστᾷν ἔφαμεν (708).

§ 1163. Τῷ δὲ εἶδει δύο ἐναπαιτεῖται τρόπος, καὶ χῆμα.

§ 1164. Καὶ ὁ μὲν τρόπος ἐν τῇ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν διαθέσει τῶν προτάσεων κεῖται.

§ 1165. Τὸ δὲ χῆμα ἐν τῇ τῷ μέσῃ παραθέσει τῇ πρὸς τὰς ὀρθὰς τῷ συμπεράσματος ἐπὶ τῶν προκειμένων. Ἀλλὰ πρῶτον περὶ τῶν τρόπων.

§ 1166. Πᾶσα πρότασις ἐνὶ τῷ τῶν ἐφεξῆς στοιχείων Α, Ε, Ι, Ο (1137) γνωρίζεται. ἔκβν αἱ ἐν τῷ συλλογισμῷ τρεῖς, τοῖς τρισὶν ἀντιστοιχεῖσιν, οἱ τὸν τρόπον προσδιορίζουσι καὶ γνωρίζουσι τοίνυν τὸ μὲν α'. τῶν στοιχείων τὴν μείζονα, τὸ δὲ β'. τὴν ἐλάσσονα, τὸ δὲ γ'. τὸ συμπέρασμα. ὅπως ΕΙΟ συλλογισμόν σημαίνει, ἐν ᾧ ἀποφάσκει μὲν καθόλου ἡ μείζων, καταφάσκει δ' ἐπὶ μέρους ἡ ἐλάσσων, ἐπὶ μέρος δὲ ἀποφάσκει τὸ ἐπιφερόμενον.

§ 1167. Οὐχὶ πάντες οἱ δυνατοὶ τρόποι ἐν τῷ συλλογισμῷ χώρῳ ἔχουσιν. τὰ μὲν γὰρ

ἐκ τῶν τεττάρων τρία σοιχεῖα, καθ' ἑξήκοντα καὶ τέσσαρας τρόπους ποικίλλεσθαι δύνανται. ἀλλὰ τῶν οἱ πεντήκοντα καὶ τέτταρες, διὰ τῶν ἐν ταῖς ἄνωτέρῳ κεφαλαίῳ κανόνων ἐκσυρίττονται, δέκα μόνον ὑπολειπομένων.

Καὶ ἄλλη δὲ μεθόδῳ ῥάδιον ἀποδείκνυμεν, δέκα μόνους τῶν τρόπων εὐχρησεῖν, ἐπισκοπεῖν τες μὲν πρῶτον μόνους τὰς προκειμένας, ἐπιθεωρεῖν δὲ ἐπ' αὐταῖς τὸ συμπέρασμα.

§ 1168. Τὰ Α Ε Ι Ο, ἑκαίδεκα μόνον παρέχονται διατάξεις τῶν προκειμένων, ὡς τῇ ἐκείνων ἐκθέσει δηλὸν ἐστὶ.

ΑΑ, ΑΕ, ΑΙ, ΑΟ, ΕΑ, ΙΑ, ΟΑ
ΕΕ, ΕΙ, ΕΟ, ΙΕ, ΟΕ,
ΙΙ, ΙΟ, ΟΙ,
ΟΟ,

Ἐκ τῶν ἀποβάλλομεν ΕΕ, ΕΟ, ΟΕ, ΙΙ, ΙΟ, ΟΙ, ΟΟ. (1155. 1160).

Καὶ ΙΕ δὲ ἀποπέμπεται, ὅτι, εἴη περ ἂν τὸ συμπέρασμα ἀποφατικὸν (1157), καὶ ἐπομένως τὸ μείζον ἄκρον καθόλου (1143), ὅπερ ὡσαύτως ὤφειλεν ἔχειν καὶ πρὸς τῆς μείζονος (1153), ὡς ἐπὶ τῆς Ι, ἔχουσιν οἶοντε (1145).

§ 1169. Αὗται τοίνυν αἱ ὀκτὼ τῶν προκειμένων ὑπολείπονται διαθέσεις.

§ 1170. ΑΑ, ΑΕ, ΑΙ, ΑΟ, ΕΑ, ΙΑ, ΟΑ, ΕΙ.

Ἐκ τῶν ΑΑ μόνον συμπεραίνειν δυνάμεθα, ἥτοι Α, ἢ Ι (1156).

Ἐκ τῶν ΑΕ, ἐπιφέρειν μόνον ἐσὶν Ε (1157).
Εἰ γὰρ καὶ τὸ κατὰ Ο συμπέρασμα χωρεῖ,
ἐθενὸς ἀλλ' ἔν τῷ γίνεται λόγος ἐξὸν καθόλου,
ὡς αἰ ἐνταῦθα (1154). τὸ γὰρ ἐλαττον
ἄκρον ἐν τῇ ἐλάσσονι, καθόλου κεῖται (1144).

Ἐκ τῶν ΑΟ, ΟΑ, ΕΙ, μόνον Ο ἐπάγειν
ἐσὶ (1157). Ἐκ τῶν ΕΑ, μόνον Ε, ἢ καὶ Ο
(1157).

§ 1171. Καὶ τέσδε ὅρα τὰς δυνατὰς τρό-
πους τῶν συλλογισμῶν ἔχομεν.

ΑΑΑ, ΑΑΙ, ΑΠ, ΙΑΙ, καταφατικῶς.

ΑΕΕ, ΑΟΟ, ΟΑΟ, ΕΙΟ, ΕΑΕ, ΕΑΟ,
ἀποφατικῶς.

§ 1172. Ἐπὶ τῶν ἑξ' ἐχάτων τὸ συμπέ-
ρασμα ἐσὶν ἀποφατικόν. Μόνοι δὲ τέτταρες
εἰσὶν καταφατικοὶ, πρὸς ἑς καὶ οἱ λοιποὶ ἀνα-
γερθαι δύνανται· ὅτι πᾶσα ἀπόφασις συμ-
πίπτει τῇ καταφάσει τῇ ἐναντίῃ. Πολλάκις
ἀλλ' ἔν ἡττον ἂν κατὰ φύσιν ἔχοι ἢ τοιαύδε
μεταβολή.

§ 1173. Ἐπὶ τῆς τῶν συλλογισμῶν ἀνα-
κρίσεως, προσεκτέον δὴ καὶ τὰ χήματι, ὃ πρὸς
τὸ εἶδος αὐτῶν ἀνήκειν καὶ αὐτὸ ἔρηται (1163).

§ 1174. Τέτταρα δὲ μόνα χήματα δυνατὰ
εἶναι, ἐκ τῆς αὐτῶν τέτων διασκέψεως δῆλον.
αὐτίκα·

§ 1175. Ἐν μὲν τῷ α. τὸ μέσον ὑπό-
κειται μὲν ἐν τῇ μείζονι, κατηγορεῖται δὲ ἐν
τῇ ἐλάσσονι.

§ 1176. Ἐν δὲ τῷ β', κατηγορεῖται ἐν ἀμφοτέροις.

§ 1177. Ἐν δὲ τῷ γ', ἐν ἀμφοτέροις ὑπόκειται.

Ἐν τῷ δ'. τέως, κατηγορεῖται μὲν ἐν τῇ μείζονι, ὑπόκειται δὲ ἐν τῇ ἐλάσσονι Ἐστὶ δὲ καὶ τὸτο χῆμα τῶν ἄλλων διακρινόμενον, ὡς μὴ ἐπὶ τὸ ἀ. μόνῃ μεταθέσει τῶν προκειμένων ἐπαναγόμενον. Ἐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν προκειμένων τάξεως τὸ σχῆμα ἤρτηται (699. 700).

§ 1178. Ἀλλὰ τότε δὴ τὸ δ'. ἀμελεῖται, διὰ τὸ ἥττον κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ προβαίνειν τὰ συμπεράσματα, ὥστε πᾶν ὅ,τι δια τῆς συνάγεται, Φυσικώτερόν πως δὲ ἄλλῃ χήματος, ἐκ προκειμένων τῶν αὐτῶν, ἄλλως δὲ πως ἐξηγητημένων ὑποσυνάπτεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς Α'. χήματος.

§ 1179. Ἐν ταῦδε τῷ χήματι, ἡ μὲν Μείζων ἐστὶ Καθόλου, ἡ δὲ Ἐλάσσων Καταφατική.

§ 1180. Ἀποφασκῆς γὰρ τῆς ἐλάσσονος, ἡ μείζων καταφήσει (1155), καὶ τὸ ἐν αὐτῇ κατηγορούμενον, ὃ κατηγορεῖται καὶ ἐν τῇ

συμπεράσματος, ἣν ἂν ἐπὶ μέρεσ (1142),
 καὶ ὅτως ἂν ἔχοι καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι (1155).
 Ἀλλ' ἣν ἂν τὸ συμπέρασμα ἀποφατικὸν (1157),
 καὶ ὅκ ἂν ἔχοι ἐν μέρει τὸ κατηγορούμενον
 (1143). Ἡ ἄρα ἐλάσσων ὅκ ἂν εἴη ἀποφα-
 τικὴ.

§ 1181. Τὸ μέσον κατηγορούμενον ἂν εἴη
 τῆς καταφασκῆς ἐλάστωνος· ἄρα ἐν μέρει
 λαμβάνοιτο ἂν (1142). Εἴη δ' ἂν καθόλου
 ἐπὶ τῆς μείζονος (1152). Ἐν αὐτῇ δ' ἂν ὑπο-
 κείοιτο (1175)· ἄρα καὶ αὕτη καθόλου ἂν εἴη
 (1140).

§ 1182. Ἐκ τῶν δέκα τρόπων, τῶν πρὶν
 διορισθέντων (1171) τέτταρες μόνον ταῦδε τῷ
 χήματι προσήκουσι: ΑΑΑ, ΕΑΕ, ΑΠ, ΕΙΟ.
 Οἱ δὲ λοιποὶ τέττε ἐκπίπτουσι, ΑΕ, ΙΑΙ, ΑΟΟ,
 καὶ ΟΑΟ, διὰ τῆ ἀνωτέρω κανόνος (1180).

ΑΑΙ, καὶ ΕΑΟ, ὅτι ἐν ταῦδε τῷ χήματι,
 ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον τῆ συμπεράσματος, ὑπό-
 κείται καὶ τῇ ἐλάσσονι (1175), ἥνικα ἡ
 ἐλάσσων ἐστὶ καθόλου, αἰεὶ καὶ τὸ συμπέρασμα
 τηλικῶτον ἔσται (1154).

§ 1184. Τῆ παρόντος χήματος οἱ τέττα-
 ρες τρόποι, διὰ τῶνδε τῶν Φωνῶν ἐκδηλῶνται:
Γράμματα, θέασε, σανίδι, τεχνικὸς.

Γραμ Ἄπαν δημιουργητὸν ἐξ ἄλλου.

μα Ἄπας ἄνθρωπος δημιουργητὸς.

τα Ἄπας ἄνθρωπος ἐξ ἄλλου.

- Θε Οὐδεὶς ὧν ἔχει πλείονων ἐφίεμενος, αὐτάρ-
κης.
α Πᾶς Φιλάργυρος ὧν ἔχει πλείονων ἐφίεται·
σε Οὐδεὶς ἄρα Φιλάργυρος αὐτάρκης.
Σα Πᾶν σῶμα ἀδιαχώρητον.
νι Τὶ ἐκτεταμένον σῶμα.
δι Τὶ ἐκτεταμένον ἀδιαχώρητον.
Τε Οὐδὲν αἰχρὸν καταθύμιον.
χνι Τὶ κέρδος ἐστὶν αἰχρὸν·
κς Οὐ πᾶν ἄρα κέρδος καταθύμιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς Β΄ χήματος.

§ 1185. Ἐπὶ τῆς Β΄ ἡ Μείζων καθό-
λος, θατέρα δὲ τῶν προκειμένων
ἀποφασκῶσα.

§ 1186. Τὸ μέσον ἐπ' ἀμφοῖν κατηγορεῖται
(1176). Ἀπαξ δὲ καθόλος εἶναι δεῖ (1152,
ἔχ οἶοντε δὲ μὴ θατέρας ἀποφασκῶσης (1142,
1143).

§ 1187. Ἀλλ' ἐν τῷ, καὶ τὸ συμπέρασ-
μα ἀποφῆσει (1157). τῆ δὲ τὸ κατηγορε-
μενον καθόλος (1143) καὶ τηλικῶτον ἄρα καὶ
τῇ μείζονι (1153). Ἐπεὶ δ' ἐν αὐτῇ ὑπό-
κειται (1176), καθόλος ἄρα αὕτη ἔσται (1140).

§ 1188. Ἐν γὰρ τῶδε τῇ χήματι τρόποι
τέτταρες, ΕΑΕ, ΑΕΕ, ΕΙΟ, ΑΟΟ.

Τῶν τρόπων τέτταρες καταφατικοὶ ὄντες ἀπο-
συρίττονται, διὰ τὸ ἐνταῦθα ἀποφατικὸν τῷ
συμπεράσματος (1157. 1185). ΟΑΟ τὴν
μείζονα ἔκ ἔχει καθόλου. ΕΑΟ, δι' ὃν λόγον
ἐκ τῷ Α', διὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἐκ τῷ Β'. χή-
ματος ἀποκλείεται (1185).

§ 1189. Καὶ τέττα δὲ οἱ τρόποι διὰ τῶν
ἐξῆς φωνῶν ἐκδηλῶνται:

Θέναζε, θάμβεβε, τένιο, γράψοδο.

Θεν Οὐδέν χῆμα ἀδιαίρετον.

α Πᾶσα νόησις ἀδιαίρετος

ζε Οὐδεμία νόησις χῆμα.

Θαμ Πᾶν τὸ τὴν ἀνθρώπων μοχθηρίαν διε-
γείρον, ὑπαίτιον.

βε Οὐδεμία ἀρετὴ ὑπαίτιος.

τε Οὐδεμία ἀρετὴ τὴν ἀνθρώπων μοχθηρίαν
διεγείρει.

τε Οὐδεμία ἀρετὴ τὴν ἀνθρώπων μοχθη-
ρίαν διεγείρει.

νη Ἄφαισις τις τὴν ἀνθρώπων μοχθηρίαν
διεγείρει.

ο Ἄφαισις τις ἄρα ἔκ ἔστιν ἀρετῇ.

Γρα Πᾶσα ἀληθείς ἐπισήμη ἐπωφελής.

ψο Πολλὰ τῶν φιλοσοφούντων λεπτότητες
ἐπωφελῆς.

φο Ἄρα πολλὰ τῶν φιλοσοφούντων λεπτό-
τητες ἔκ ἀληθείς ἐπισήμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Περὶ τῆς Γ'. Σχήματος.

§ 1190. Ἐπὶ τῷδε ἡ μὲν ἐλάσσων καταφάσκει, τὸ δὲ συμπέρασμα ἐπὶ μέγας.

§ 1191. Τὴν ἐλάσσονα καταφάσκειν δείκνυται ὡς ἐπὶ τῇ Α'. σχήματος (1181).

§ 1192. Τὸ κατηγορούμενον τῆς καταφάσεως ἐλάσσον ἐστὶν ἐπὶ μέγας (1142). τὸ δὲ ὑπόκειται ἐν τῷ συμπεράσματι (1177)· τῷτο ἄρα ἐπὶ μέγας (1140).

§ 1193. Ἐν δὲ τῷδε οἱ τρόποι ἔξ' ΑΑΙ, ΕΑΟ, ΙΑΙ, ΑΠ, ΟΛΟ, ΕΙΟ. οἱ δὲ λοιποὶ τέτταρες ΑΑΑ, ΑΕΕ, ΕΛΕ, ΛΟΟ, διὰ τῆς προτέρης κανόνος ἐκκλείονται (1190).

§ 1194. Αἱ δὲ τῶν ἐν τέτρω τρόπων Φωναί:
Σάβασι, τέτασο, σπινθαμίν, σά-
ριμι, γοργάδο, τέρινθο.

Σα Πᾶς ἄνθρωπος σῶμα ἔχει.

βα Πᾶς ἄνθρωπος νοεῖ.

σι Τὶ ἄρα νοεῖν ἔχει σῶμα.

τε Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐστὶν ἄγγελος.

τα Πᾶς ἄνθρωπος νοεῖ.

σο Τὶ ἄρα νοεῖν ἄγγελος ἐκ ἐστὶ.

σπιν Τὶς φιλοκτῆμων πλῆσιος.

θα Πᾶς φιλοκτῆμων πτωχὸς.

μιν Τὶς ἄρα πτωχὸς ἐστὶ πλῆσιος.

Σα Πάντες οἱ Χριστιανοὶ μαθηταὶ λέγονται
Χριστ̃.

ρι Τινὲς Χριστιανοὶ εἰσὶ Φιλάργυροι.

νι Τινὲς ἄρα Φιλάργυροι λέγονται μαθηταὶ
Χριστ̃.

Γορ Τινὲς Χριστιανοὶ ἔχ' ἔπονται τῷ Χριστῷ.

γα Πάντες οἱ Χριστιανοὶ μαθηταὶ λέγονται
Χριστ̃.

δο Τινὲς ἄρα μαθηταὶ λεγόμενοι Χριστ̃, ἔχ'
ἔπονται Χριστῷ.

Τε Οὐδὲν διαχωρητὸν ἐστὶ σῶμα-

ριν Τὸ διαχωρητὸν ἐκτεταμένον.

θο Τὸ ἄρα ἐκτεταμένον ἔκ' ἐστὶ σῶμα.

Τίνος δὲ χάριν τῶν χήματων τὸ Δ'. παρα-
τρέχμεν, εἴρηται (1179).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τῶν χημάτων παραθέ-
σεως, καὶ περὶ τῆς ἀναγωγῆς
τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπὶ τὰ
χήματα.

§ 1195. Μὴ πάντα ἐπίσης τὰ χήματα
τελειότητος ἔχουν, ἅπασιν ὁμόλογον ἐστὶ. τέ-
των ἔν' διὰ τῆτο ἐκσυριπτόμενον εἶδομεν (1179).
τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν τὸ πρῶτον, συμφῶνως
οἱ πάντες τελεώτατον κρίνουσι.

§ 1196. Α'. Ὅτι ὁ τῆς συνεπείας λόγος, ἄμεινον ἐν τῷ, ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις καταλαμβάνεται, τῶν ὅρων ἐπίσης ἐν τῷ συμπεράσματι ἐκτάσσομένων, ὡς ἐπὶ τῶν προκειμένων· τὸ γὰρ τῷ συμπεράσματος ὑποκείμενον, ὑπόκειται καὶ τῇ ἐλάσσονι, ὅπερ ἐπὶ τῷ γ. χήματος ἔ σώζεται. τὸ δὲ κατηγορούμενον ἐν τῷ συμπεράσματι, κατηγορεῖται τῷ καὶ ἐν τῇ μείζονι, ὅπερ ἐπὶ τῷ β'. ἀφαιεῖται.

§ 1197. Β'. Ἐπὶ τῷ α. χήματος, συμπεραίνομεν, Α, καὶ Ε, καὶ Ι, καὶ Ο· ἐπὶ δὲ τῷ β'. μόνον Ε καὶ Ο· ἐπὶ δὲ τῷ γ. μόνον Ι καὶ Ο.

§ 1198. Εἰσὶν οἱ τὸ χῆμα τότε γενικώτερον ἐπιθεωροῦσι, λέγοντες τῷδε προσανήκειν, τὰς συλλογισμὰς ἅπαντας ἐν οἷς τὸ μέσον ἐπὶ θατέρας τῶν προκειμένων κατηγορεῖται, θατέρας ὑποκείμενον. ἔτω δέτοι τὸ δ'. γίνεσθαι μέρος τῷ α. (1178)· ἀλλὰ γὰρ διαίρεσι τὰς τῷ α. χήματος τρόπους, εἰς τὰς μὲν κατὰλλήλους, τὰς δ' ἀναταλλήλους. καὶ κατὰλληλοι μὲν οἱ ἀνωτέρω (1184)· ἀναταλλήλους δὲ τὰς κοινῇ, καλεῖσιν, ἐπὶ τὸ δ'. χῆμα ἀναγομένους, ὧν ἡμελήσαμεν.

§ 1199. Ἡ δὲ ἀναγωγὴ τῷ προτεθέντος ἐπιχειρήματος, ἐπὶ χήματε, καὶ τρόπον τὸν αὐτῷ, ἔχει τινὰ ἐνίοτε δυσχέρειαν. Πρὸ πάντων ἀλλ' ἐν ἀναγκαῖον, τὸ ἐπιχείρημα, εἰς τρόπον ὠρισμένον, ἐν χήματι ὠρισμένῳ ἀνάγειν,

βελομένους, περὶ τῆς τῷ ἐπιχειρήματος ὀρθότητος, διὰ τῶν πρὸ μικρῶ παραδοθέντων κανόνων κρίνουν.

§ 1200. Ἵνα δὲ ἐκ μέσων ἀρθῇ ἡ δυσχέρεια, διακρίνουν θεόν πρῶτον τὸς ὄρους. οἷον·

„Τὸ τῶν πλανητῶν φῶς ἐκ ἑστίν αὐτοῖς ἴδιον.

„Ὁ Κρόνος ἐστὶ πλανήτης.

„Τὸ ἄρα τῷ Κρόνῳ φῶς ἐκ ἑστίν αὐτῷ ἴδιον.

§ 1201. Προσέχουσιν ἔν τῳ συμπεράσματι, τὸ τέττε ὑποκείμενον, τὸ φῶς τῷ Κρόνῳ εἶναι δοκεῖ, τὸ δὲ κατηγορούμενον, ὃ τῷ ὑποκειμένῳ ἀποφάσκεται, τὸ αὐτῷ ἴδιον.

§ 1202. Τὰς μέντοι προκειμένας διασκεπτομένοις, ταῦτ' ἔχ' ἕτως ἔχειν δοκεῖ. ἐπὶ τῆς ἐλάσσονος δήλον, ὡς ὁ Κρόνος, μόνον ἐστὶ τὸ ἐν τῳ συμπεράσματι ὑποκείμενον· τὸ δὲ λοιπὸν τῷ συμπεράσματος, τὸ ἐν αὐτῷ τυγχάνει μᾶλλον ἄκρον· τούτῃ τοι πρὸς ἐκφυγὴν τῆς συγχύσεως, ἄλλως τὸ ἐπιχείρημα ἐξενεκτέον.

§ 1203. „Οἱ πλάνητες ἔ' λάμπουσιν ἰδίῳ φωτί.

„Ὁ Κρόνος πλανήτης ἐστὶ.

„Ὁ ἄρα Κρόνος ἔ' λάμπει ἰδίῳ φωτί.

Τὸ Ἐπιχείρημα ἐστὶν ἐπὶ τῷ θεάσει, ὅτι αἱ καθ' ἑκάστα τῶν προτάσεων ἐπὶ ταῖς καθόλου ἀναγόμεναι εἰσὶ (417).

ν 1204. Καὶ ἄλλη τις περὶ τὸς ὄρους δυσχέρεια δύναται ἂν εἶναι. εἰκότε γάρ τὸ κατη-

γορεύμενον ἔτις ἐκφέρεται, ὡς εἶπερ ἦν ὑποκείμενον. Ἐκ ποδῶν δὲ γίνεται ἡ σύγχυσις αὐτῇ εἰς ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ τῆς καταφασκῆς κατηγορούμενον, ἔδέπτε καθόλου ἐς (1142) καὶ ὅτι τὸ τῆς ἀποφασκῆς, ἔδέποτε ἐπὶ μέρεσ. (1143) **Νόμος ἐνήνεκται κατὰ τῶν κλεπτῶν.** Τὸ τῆσδε τῆς προτάσεως ὑποκείμενον ἐστίν, οἱ κλέπται.

§ 1205. Δεύτερον διασκεπτέον, εἰ ἐν τῇ δεύσει τάξει α' προτάσεις ἐκκείμεναι εἰσὶ τέτταρες· εἰ προτερεύει μὲν ἢ μείζων, ἔχατον δὲ πάντων κεῖται τὸ συμπέρασμα (1166).

§ 1206. Τελευταῖον τίνι τῶν γραμμάτων Α, Ε, Ι, Ο ἐκάστη τῶν προτάσεων ἀντισημαίνει διορίζον. ὅπερ ἀσαφὲς ἐνίοτε. Ἀλλ' οἱ προσέχοντες τοῖς ἐφεξῆς, τὴν δυσκολίαν ἐκ μέσων ποιῶσιν δυνήσονται.

§ 1207. Α'. Ἡ πρότασις ἥς ἄμφω οἱ ὄροι καθόλου εἰσὶν, ἀποφάσκει (1144). Οἷον μόνον τὸ σῶμα ἐκτεταμένον ἐστὶ, σημαίνει, ὅτι παρ' ἐκτὸς τοῦ σώματος ἔδεν ἐστὶν ἐκτεταμένον.

§ 1208. Β'. Ἡ πρότασις, ἥς ἄμφω οἱ ὄροι ἐπὶ μέρεσ εἰσὶν, καταφάσκει (1145). οἷον ὀλίγοι τῶν ἀνθρώπων ἐκ εἰσὶν ὑπερήφανοι. σημαίνει ὅτι τῶν ἀνθρώπων πολλοὶ ὑπερήφανοι εἰσὶ.

§ 1209. Γ'. Ὅτι ἡ ἀπόκλεισις, ἐστὶν ἀντ' ἀποφάσεως. οἷον· ὀλίγοι εἰσὶ χρησοί. σημαίνει, πολλὰς εἶναι τὰς μὴ χρηστὰς τυγχάνοντας.

§ 1210. Δ'. Ἡ ἐν τῇ προτάσει ἀπίφασις τε καὶ κατάφασις ἡρτηται τὰ πολλὰ ἀπὸ τῆς διορισμῶ τῆς κατηγορουμένης. Ἐὰν γὰρ τὸ κατηγορούμενον ᾖ ἀποφατικόν, ἡ καταφάσκουσα ἀποφασκέσης εἶδος ἀμπίχεται. οἷον· ὁ λίθος ἐκ αἰθάνεται. Ἐὰν γὰρ τὸ αἰθάνεται κατηγορηται, ἡ πρότασις ἐστὶν ἀποφάσκουσα, τῷτο γὰρ αὐτῆς ἔσται τὸ τῆς ὑποκειμένης ἀπαγόμενον· ἐὰν δὲ κατηγορηται τὸ ἐκ αἰθάνεται. τῷτο δ' ἂν ἄλλως εἴποιμεν τὸ ἀναίσθηται, ἡ πρότασις καταφήσει. τῷτο γὰρ ἐπ' αὐτῆς τὸ κατὰ τῆς ὑποκειμένης λεγόμενον.

§ 1211. Ἐν ταῖς τῆς ἐπιχειρήματος προκειμέναις, διακρινομένων τῶν τῆς συμπεράσματος ὁρων (1200), διορίζεται τὸ μέσον· καὶ τότε δὴ περὶ τὸν τῶν κατηγορουμένων διορισμὸν ἐδεμία ἂν ὑπολειφθεῖν δυσχέρεια.

§ 1212. Παραδειγ· „Τὸ μὴ αἰθανόμενον & „νοεῖ.

„Ὁ λίθος ἐκ αἰθάνεται ἄρα ὁ λίθος & νοεῖ.

§ 1213. Ἐπὶ τὸ Α'. τῶν χημάτων ἀνήκει τόδε τὸ ἐπιχείρημα (1175), ἀποβλητέον δὲ εἶναι δοκεῖ διὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐλάσσονος

(1180). καὶ δὴ, καὶ διὰ τὰς προκειμένας ἀμφοτέρας δοκεῖν ἀποφατικὰς (1155). πλὴν διοριζόντων τῶν ὄρων, δῆλον, ὅτι μέσον ἐστὶ τὸ ἔκ ἀιδιαίνεται· καὶ τῆτο ἄρα κατηγορούμενον ὃν τῆς ἐλάσσονος (1175) αὕτη ἐστὶ καταφατική (1210).

§ 1214. „Μόνῃ ἡ ἀρετὴ ἐπαινετέα.

„Ἡ θρασύτης ἔκ ἐστὶν ἀρετὴ· ἡ ἄρα θρασύτης ἔκ ἐπαινετέα.

§ 1215. Αὐθις τὸ χῆμα Α'. ἐστὶ, καὶ τὸ ἐπιχείρημα, διὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐλάσσονος ἐκσυρικτέον δοκεῖ (1180). ἀλλὰ γὰρ ἡ μείζων ἔκ ἐστὶ καταφατική (1207) καὶ ὅτως αὖν εἴη ἐξενεκτέα. Παρ' ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐστὶν ἐπαινετέον. τῆνικαῦτα γὰρ ἡ ἐλάσσων ἐστὶν, ἡ θρασύτης ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς ἐστὶ. καὶ ἐστὶ καταφατική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ συλλογισμῶν ὑποθετικῶν τε
καὶ διαζευκτικῶν.

§ 1216. Ἐπτά, παρὰ τὸν τέλος συλλογισμόν, εἶδη ἕτερα φέρονται ἐπιχειρημάτων· καλεῖνται δὲ συλλογισμοὶ ἀτελεῖς· καὶ εἰσὶν ὁ Ὑποθετικὸς συλλογισμὸς· ὁ Δια-

ζευκτικός, τὸ Ἐνθύμημα, τὸ Δί-
λημμα, ἡ Ἐπαγωγή, τὸ Πάρα-
δειγμα, ὁ Σωρεΐτης· περὶ μὲν ἔν τῶν
προτέρων δύο ἐπὶ τῷ παρόντος πραγμάτευσομαι
κεφαλαίως, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἐφεξῆς.

§ 1217. „Συλλογισμὸς ὑποθετικὸς ἐστὶ,
„ἔπερ ὑποθετικὴ μὲν ἡ μείζων, ἰλοχερεὲς δὲ
„τὸ συμπέρασμα περιέχουσα.

§ 1218. Παραδειγ. „Εἰ Κομφρτιανοὶ οἱ Ση-
ρεῖς ; ἀπίσοι.

„Εἰσὶ δὲ Κομφρτιανοὶ ἀπίσοι ἄρα.

§ 1219. „Εἰ σωματικὸς ὁ Νῆς, ἔστι τὶ Νοῦν
„ἐκτεταμένον.

„Οὐκ ἔστι δέ τι Νοῦν ἐκτεταμένον. ἄρα ὁ Νῆς
„ἔκ ἐστι σωματικὸς.

§ 1220. Οἱ Κανὼν ὃν τηρεῖν δεόν ἐν τοῖςδε
τοῖς συλλογισμοῖς, ἔτος ἐστὶ τεθέντος τῷ
ἡγούμενου, τίθεται τὸ ἐπόμενον. ἀναι-
ρεθέντος τῷ ἐπομένῳ, ἀναιρεῖται τὸ
ἡγούμενον.

§ 1221. Τὸ τιθέναι ἐπὶ τῶν τοιούτων σώζειν
ἐστὶ. Διὸ εἰάν τὸ ἡγούμενον, ἢ τὸ ἐπόμενον, ἀπο-
φατικὸν ᾗ, ἐν ᾗ τίθεται, ἢ ἀποφασίς σώζεται·
ἀναιρεῖται δὲ αὕτη, τῷ ἀποφατικῷ ὅρῳ ἀπο-
φασκομένῳ.

§ 1222. „Εἰ τὸ ἄτομον ἀδιάαιρετον, ἔκ ἐστιν
ἐκτεταμένον.

„Ἀλλ' ἔστιν ἐκτεταμένον. ἔκ' ἄρα ἀδιαίρετον.
Ἡ ἐλάχιστον κυρίως ἐστίν. Ἀλλ' ἔκ' ἐστίν
ἔκ' ἐκτεταμένον.

§ 1223. Φυλακτέον ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐπι-
χειρημάτων, μὴ τῷ ἡγμένῳ ἀποφασκομένῳ,
ἀποφάσκειτο τὸ ἐπίμενον. ἢ τῷ ἐπομένῳ τιθε-
μένῳ, τὸ ἡγμένον τιθεῖτο.

§ 1224. „Ὁ συλλογισμὸς ὁ Διαζευκτικὸς
„ἐστίν ὃ ἡ μείζων ἐστὶ διαζευκτικὴ. τετέστιν εἰς
„δύο, ἢ πλείονα μέλη διακεκομμένη.

§ 1225. Τὸ συμπέρασμα τῷδε τῷ νόμῳ
ὑπάγεται τῇ ἀποφάσει τῶν μελῶν
ἁπάντων, πλὴν ἑνὸς, αὐτὸ τῷδε
καταφασκεται. ἢ τῇ ἑνὸς καταφά-
σει τὰ λοιπὰ ἀποφάσκειται.

§ 1226. „Παραδειγ. Ἡ τι ἔαρ ἐστίν, ἢ θέ-
ρος, ἢ μετόπωρον, ἢ χειμῶν.

„Ἀλλ' ἔτ' ἔαρ, ἔτε θέρος, ἔτε μετόπωρον.
„Χειμῶν ἄρα.

Ἡ „Ἀλλ' ἐστὶ χειμῶν „Οὐτ' ἔαρ ἄρα, ἔτε
„θέρος, ἔτε μετόπωρον.

§ 1227. Οὐκ ὀρθῶς χωρεῖ τὸ ἐπιχείρημα
τόδε ἐπειδὴν ἢ ἐπὶ τῆς μείζονος διαίρεσις ἐστίν
ἀτελής· ἐνὸς γάρ τιος τῶν μερῶν ἐλλείποντος,
τὸ συμπέρασμα ἔδεν ὑγειῆς.

Ἡ τῷ λεγομένῳ ἀλήθεια ἐπὶ τῆς ἐλάχιστονος
ἀναγκαίᾳ μὲν ἐστίν, ἐπὶ μὲν τοι τὸ ἐπιχείρημα
ἔδεν ἀνήκῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν λοιπῶν ἀτελῶν συλλογισμῶν.

§ 1228. Τὴν τῶν τοιούτων συλλογισμῶν ἐπαριθμήσιν ἀνωτέρω ἀποδεδώκότες ἐσμὲν (1216).

§ 1229. Ἐνθύμημα ἐστὶ συλλογισμὸς καλωβὸς. περὶ τέττε ὅρα ἀνωτέρω (106. 707)

§ 1230. Δίλημμα ἐστὶν ἐπιχείρημα ἐν ᾧ, διαυρεθέντος τῷ ὅλῳ εἰς δύο μέρη, τρίτων ἐκάτερον ἀποβάλλεται ἵνα κακῆνο ἀποβληθῇ.

§ 1231. Παράδειγ. „Τὸ περὶ πάντων ἀμφισβητεῖν, ἥτοι ἀληθές, ἢ ψευδές. Εἰ μὲν ἀληθές, περὶ αὐτῷ τέττε ἑδαιμῶς ἀμφισβητητέον· εἰ δὲ ψευδές, περὶ πάντων ἕκ ἀμφισβητητέον.

„Τὸ ἄρα περὶ πάντων ἀμφισβητεῖν ἄτοπον.

§ 1232. Ἵνα τὸ δίλημμα χωρῇ, δεόν παρὰ τὰ δύο μέρη τρίτον μὴ εἶναι. Καὶ ἕκαστον δὲ, δι' ἰχυρόντινα λόγον ἀποβάλλεται. τὸ ἐφεξῆς γνωριμώτατον παράδειγμα κατ' ἀμφω χωλαίνει. „Εἰ γαμητέον, ἥτοι καλὴν, ἢ δυσειδῆ Ἀλλ' εἰ μὲν καλὴν, ἔξεις κοινὴν· εἰ δὲ μὴ, ἔξεις ποιήν· ἕκ ἄρα γαμητέον.

§ 1233. Τὸ ἑλαπίς Δίλημμα, ἀντιτρέφειν δύναται, ὥσπερ τόδε.

„Ἐὰν καλῶς τὰ κοινὰ δεικῇς, προσκ-
 „ρῆσεις τοῖς ἀνθρώποις. Εἰ δὲ κακῶς, τῷ Θεῷ.

„Οὐκ ἄρα τὰ κοινὰ διοικητέον.

Ἐπαναστραφείη ἂν τὸ ἐπιχείρημα ὥδε·

„Εἰ μὲν καλῶς, εὐδοκιμήσεις παρὰ τῷ Θεῷ·

„Εἰ δὲ κακῶς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Δι-
 „οικητέον ἄρα.

§ 1254. Ἐπαγωγή ἐστὶν ἐπιχείρημα, ἐν
 ᾧ περὶ τῶ ὅλῃ συμπεραίνεται, τὸ
 περὶ ἐκάστῃ τῶν μερῶν ἀποδειχθέν.
 τὸ ὅν συμπέρασμα ὁρθοῖς χωρεῖν εὐδηλον, εἰ
 μηδὲν μέρος ἀπολήποιτο. μὴ ὁρθῶς δὲ, καὶ
 ἔντι καὶ μόνον.

§ 1255. Παράδειγμα ἐστὶν ἐπαγωγή ἁ-
 τελῆς, ἐν ᾗ δι' ἐνὸς τῶν ἐπὶ μέρους,
 ἐπιφέρεται καθόλου.

§ 1256. Πρὸς διασάφησιν, ὃ πρὸς ἀπό-
 δεξιὺν τὸ ἐπιχείρημα τότε εὐχρησθήσεται.

§ 1257. Σωρείτης ἐστὶν ἐπιχείρημα ἐκ δια-
 φόραν προτάσεων συνεσηκὸς ἕτω δια-
 τεταγμένων, ὥς τῆς ἡγυμένης τὸ
 κατηγορούμενον, ὑποκείμενον γίνεσθαι
 τῆς ἐπομένης.

Περὶ τέττε πρότερον ἤδη διείληπται (127.
 κξ).

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ. Στιχ.

4.	9.	Περιφέρειας Γραφ:	Περιφέρειας
σημῆα
	25.	τιθεμένων	τιθεμένοις
10.	20.	παρατηρηθήσεται	παρατηρηθήτετα
5.	23.	πραγμάτων	πραγμάτων ὑπαρ-
ξιν
11.	11.	συγκатаχθεῖν	συγκатаχθεῖεν
13.	16.	συνεξίρει	συνεξαρεῖ.
	17.	πάντα	παίτη
15.	1.	πραιτέρω	πραιτέρω
23.	8.	ἐγκαινίζεσθαι	ἐγκαινίζεσθαι
—	13.	ἐπ'	ἐπὶ
25.	23.	σημονες	σημονας
26.	18.	ἔτως	ἔτως
27.	25.	μόνος	μόνον
28.	22.	ἀποκαλέσομαι	ἀποκαλέσομεν.
29.	26.	ἔτοι	ἔτοι
37.	2.	ἀνυπάρξεως	ἀνυπαρξίας
42.	6.	ἑαυτῷ	ἑαυτοῖς
45.	24.	ἑαυτον	ἑαυτῶν
—	26.	ὅτι	ὅτι
46.	15.	Τὸν Σπινόζαν δὲ
εἰσαγαγών,
πολλαχόθεν
τῶν ἐκείν.	Σπινόζας δὲ εἰσα-
γαγεῖν πολλά-
χόθεν τῶν ἀν-
τῶν.
—	18.	ὁ διερμηνεύων	ὃ διερμηνεύων
47.	7.	ἐκιδάσκει	ἐκιδάσκει
—	8.	ταύτης	τῆς αἰτίας,

Π α ρ ο ρ ά μ α τ α.

Σελ.	Στιχ.	
47.	17.	διακάμπτον ἐπικάμπτον
48.	1.	ἴσμεν ἴσμεν
—	7.	ἀπηλλαγμένα ἀπηλλαγμένα
	11.	εἶδες εἶδες
	24.	διαπονεῖτε διαπονεῖται
49.	8.	ἐδέτοτε ἐδέποτε
52.	1.	αἰρεῖ αἰρεῖ
53.	15.	ἀπαλλάττειν ἀπαλλάττειν
54.	2.	ἔπερ ἔπερ
55.	30.	τῷ αὐτῷ τὸ αὐτῷ
57.	14.	ἦς ἦς
60.	28.	φύσει φήσει
71.	12.	κινῆται κινεῖται
—	27.	τῇ τῷ ἄερος τῇ τῷ ἄερος ῥιπῇ
		κινήσει ,
72.	5.	ἐπενεργεῖ ἢ ἐπενεργῇ ἢ κίνησις
		κίνησις
74.	2.	ἀπ' ἀκριβὲς ἐπ' ἀκριβὲς
75.	2.	διατελεῖν ἀδι- διατελεῖν φησὶν
		άλειπτον ἀδιάλειπτον
78.	25.	τω ἔτω
80.	21.	παράγαγὴν παραγαγεῖν
81.	3.	ὥς τὴν ὃ τὴν
—	11.	ὑπάρξεως ὑπάρξεως
		τυγχάνει ἐπιτυγχάνει.
—	14.	κάνεινως καῖνως
—	18.	εἰ ἐκείνων, ἔτως ἢ ἐκείνως
—	20.	προβάλεθαι προβάλεται
—	22.	κομίζεται πορίζεται
—	29.	ἀνθυπαρξίας ἀνθυπαρξίας

Παροράματα.

Σελ.	Στιχ.	
82.	2. καθαπερ περὶ	καθὰ περὶ
—	9. ἐκίς	ἐκάς
85.	20. εἰσαγαγεῖν	εἰσαγαγέωμαι
	85. Κεφ. Θ	Κεφ. ΙΘ
86.	1. τάξις	τάξεις
87.	26. πολλὰ τὰς	πολλοὶ τὰς
88.	4. ἐμφύτης τῶν	ἐμφύτης ἦντινες
	ἰδεῶν ἦντινες	
89.	28. παρῥηκίτα	παρῥηκίότα
90.	12. ἐκάλεσε	ἀπεκάλεσε
91.	24. συγχωρεῖ	ἐγχωρεῖ
92.	6. τέτον	τέτε
	19. καταριθμῇ	καταριθμεῖ
95.	25. ἔχε	ἔχειν
94.	5. ἀνατιθέμενοι	ἀνατιθέμενον
97.	25. συμβαίνει	συμβαίνει
98.	17. διάφωνῶν	διὰ φωνῶν
	18. μεταδιδόσκει	μεταδιδόναι
	ταύτας ἔχ	ἔχ' οἶοντο
	οἶοντε,	
105.	17. περὶ ἧς	περὶ ἣν
	18. κινήματα	ζητήματα
	διεζητήθη	διεκινήθη.
109.	16. ἀοριζαίνα	ἀοριζέει.
112.	17. κατὰς αἰσῖς τις	καταστάσεις εἰς
	ἐς	τινὲς
113.	1. καθωρόμενον	καθορώμενον
114.	2. ἐδεμία	ἐδεμιά
—	22. φύσιν ἔχει,	φύσιν ἔστιν
115.	5. διΐησι	διΐας

Παροράματα

Σελ.	Στιχ	
116.	5. βαδίζον	βαδίζων
123.	18. παρενεχθὲν	παρενεχθὲν
128.	21. ἄν	ῶν
—	3. συνιδῶς	συνειδῶς
129.	5. περὶ μόνον	περὶ ᾧ μόνον
—	4. ἀπάτῃ	ἀπάτη
—	17. αὐτῆς	αὐτῆς
132.	2. εἰ τὰς	εἰ τις τὰς
133.	5. ἐνεργείας	ἐναργείας
—	6. ὁμονύμως	ὁμωνύμως
137.	13. διασεῖλαι	διασεῖλαι
—	22. ἀντιθεωρητέον	ἀναθεωρητέον
142.	13. ὑγειῶς ἔχοντος	ὑγειῶς ἐμοὶ ἔχον-
		τος
148.	23. ἐν τῶν	ἐκ τῶν
153.	9. διαφέρειν	διαφέρει
156.	4. τὰ λέγοντα	τὸν λέγοντα
—	7. ἐπὶ τοῖς	ἐπὶ γὰρ τοῖς
—	27. ἐκάστης περι-	ἐκάστης τῶν περι-
	τάσεων	τάσεων
161.	5. διαχωρητέον	διαχωριζέον
—	21. ὑποκείμεθα	ὑπὸκεισθαι
—	23. ἐδεμίαν . . .	ἐδεμία . . . ὑπό-
	ὑπόνοιαν	νοια
162.	3. συνεπιπλεγ-	συνεπιπλεγμένων
	μέων	
—	6. πολλάκις ἔχα-	πολλάκις δὲ ἔχατον
	τον	
—	24. ἔπεται	ἔσπεται
164.	15. ἐμοτελᾶς	ἐλοτελᾶς

Παρορμάματα.

σελ.	στιχ.		
169.	3.	ἀέ	ἀεὶ
—	22.	ἀλώλοντο	ἀπώλοντο
172.	27.	ἔωρακός	ἔωρακώς
176.	23.	τὸν δὲ	τῷ δὲ
186.	2.	ἐκράτησας	ἐκράτησεν
—	3.	φθάσας	φθάσας τις
188.	5.	κατωχυρώ- μενον	κατωχυρωμένων
190.	16.	τῆς κανόσι	τοῖς κανόσι
—	21.	καίνη τις	καινή τις
193.	9.	ἐν τῷ μέρει	ἐν μέρει
196.	10.	περιέχον	περιέχων
197.	3.	ὁ μὴ	ὁ μὴ
198.	15.	ἡ ψευδὲς	ἡ ψευδῆς
200.	25.	γένοιτο	γένηται
205.	12.	τὸ τῆς	τὰ τῆς
206.	12.	ὁ ἀγνοῶν	ὁ ἀγνοῶν
—	12.	οἴοιτε τὴν	οἴοιτε εἰς τὴν
209.	25.	δὴ σπανίως ἀπὸ τῶν	δὴ ἀπὸ τῶν
210.	6.	χωρῶν	χωρῶν
211.	8.	ἐπιβλαβὲς τὰ	ἐπιβλαβὲς γὰρ τὰ
—	27.	ἐπ' ἀνάγκης αὐτῶν	ἐπ' ἀνάγκης δὲ αὐτῶν
212.	15.	ἐν διαφέρεσι	ἐν διαφέρεσι καιροῖς
—	16.	διαφορὰν,	διαφορὰν συμβαινουσῶν
213.	9.	θορυβημένη	θορυβημένη
—	23.	ἀποφηνάμενοι	ἀποφηνάμενοι
215.	1.	ἀλαζονίας	ἀλαζονείας
217.	9.	ἔγω	ἔγω

Παροράματα.

Σελ.	Στιχ.	
218.	17.	κρατῶσι κρατῶντες
219.	2.	ἀτελ ἀτελεῖς
222.	17.	διαφορὰ αὐτῇ διαφορὰ αὐτῇ;
	25.	μαθηματικῆς μαθηματικοῖς
226.	22.	ἰχυρώτεροι ἰχυρότεροι
227.	14.	προσείχομεν προσέχοιμεν
	18.	ὅτι τὸ ὅτι τῷ
228.	12.	ἐλεῶται ἐλέσθαι.
	17.	δοκῶσαν δοκῶσαν
229.	13.	καθ' ὧν καθ' ἧν
238.	28.	κατατίθεσθαι συγκατατίθεσθαι
239.	20.	ὅ ταύτας ὅτι ταύτας
240.	7.	τὸ περὶ τῷ περὶ
241.	21.	ἐπιμελείσθω ἀξιάτω.
—	28.	τέτω δὲ ἔτω δὲ
—	29.	τὸ τὴν τὴν
242.	9.	τάξει ἐν τάξει
—	21.	ἀληθῆ ἀληθεῖ
244.	1.	τοιαύτη τοιῶτον.
—	11.	τὸ πλείοσιν πλείοσιν
247.	24.	ὅν ἄμεινον ἅντις ἄμεινον
255.	16.	ἀμειῖται ἀπομειῖται
256.	17.	Βρεττανίαν Βρεττανίαν
257.	17.	δυνήσονται δυνήσωνται
259.	6.	ἐλασικῆς ἐλασικῆς
261.	13.	ὥτ' ἐς καὶ- ὥτ' ἐς κοιλῶματος.
		λωμα
262.	9.	ἀποπειρόμενον ἀποπειράμενοι
265.	8.	καθ' ἧν καθ' ἧς
—	19.	ἀμφωτίδας ἀμφωτίδας

Παροράματα.

Σελ.	Στιχ.		
265.	—	ἐκατέρωθεν	ἐκατέρωθεν
268.	6.	ἔρανῶν ὕπε-	ἔρανῶν ἐρμηνεύσασα ἔ-
		ρον	σερον.
270.	13.	ἀπόπειρον	ἀπόπειραν
—	24.	ἐλάχιστοι	ἐλάχισται
269.	17.	διανεξεις	διενέξεις
271.	9.	μνήμη	μνήμη
272.	15.	συνεχέσετον	τὰ συνεχέσετον
276.	12.	ζητῶ ἔτι	ζητῶ εἴτι
278.	16.	ἐκείσας	ἐκείσας
282.	10.	ἦ τὰ	ἦ τὰ
		Κεφ. ΛΖ.	Κεφ. ΛΖ.
284.	2.	ἔτως γὰρ	ἔτος γὰρ
286.	10.	κρηπίζονται	κρηπίζονται
288.	4, 10.	μέρες	μέρη
	21.	ὑποτίθεις	ὑποτιθῇσι
189.	1.	διαιτήσαιμην	διαιτησαίμην
294.		Κεφ. ΚΖ.	Κεφ. ΛΖ
		μεθόδῳ τῇ	μεθόδῳ τῆς τῇ
295.	17.	δεῖ καὶ	δεῖ δὲ καὶ
	28.	ὑπες	εἶπερ ὑπες
299.	23.	ἀποσυμβα-	ἀποσκυβαλίζεν
		λίζειν	
302.	15.	κατὰ μέρας	ἐπὶ μέρας
315.	20, 22.	ἄφαισις	ἄφαισις
	25.	ἐπωφελεῖς	ἐκ ἐπωφελεῖς
314.	8.	ἐλάσσον ἐς	τῆς ἐλάσσονος ἐς
322.	2.	ἢ ἐλάσσον	ἢ ἐλάσσων
	16.	ἦτι	ἦτις
324.	12.	ὑπολήποιτο	ὑπολείποιτο.

